WILLIAM GOLDING

TURNUL

PREMIUL NOBEL PENTRU LITERATURĂ

WILLIAM GOLDING
TURNUL

Traducere din engleză şi glosar de
IRINA HOREA
Redactor Iustina Croitoru
Tehnoredactor Constantin Niţă
WILLIAM GOLDING
THE SPIRE
© William Golding, 1964
© Editura UNIVERS, 2009,
pentru prezenta traducere
EDITURA UNIVERS
Mircea Vulcănescu 2, sector 1, Bucureşti
tel./fax: (021) 315.33.08
comenzi: office@edituraunivers.ro
www.edituraunivers.ro
ISBN 978-99931-13-02-8

În 1983, scriitorului britanic WILLIAM GOLDING i se decerna Premiul Nobel pentru Literatură, eveniment îndelung comentat în presă, pentru că în romanele sale autorul a surprins mai cu seamă partea întunecată a naturii umane şi sămânţa răului ce pare a germina în sufletul fiecăruia dintre noi. „Sunt un pesimist universal şi un optimist cosmic”, avea să spună Golding în discursul de recepţie a premiului, încercând să sugereze că a privit întotdeauna lumea cu luciditate, din toate unghiurile. Născut în 1911 în Cornwall, William Golding a debutat în 1934 cu un volum de poeme, dar şi-a dobândit faima literară douăzeci de ani mai târziu, cu primul său roman, *Împăratul muştelor* (*Lord of the Flies*, 1954). În vremea aceasta a fost rând pe rând actor, producător, muzician şi profesor de engleză şi filozofie la Bishop Wordsworth’s School din Salisbury, unde, după cum şi-a notat în jurnalul intim, a găsit sursa de inspiraţie pentru romanul amintit. În 1939 a fost înrolat în Marina Britanică şi trimis pe front, a participat la Debarcarea din Normandia şi a luat parte la scufundarea crucişătorului *Otto von Bismarck*. După demobilizare, imaginea sa despre lume e însă radical schimbată: războiul l-a făcut să vadă umanitatea în tot ceea ce are mai primar şi mai agresiv, iar cărţile sale ulterioare vor demonstra că omul nu este fundamental bun, ci dimpotrivă. Printre cele mai cunoscute romane ale lui Golding se numără *Turnul* (*The Spire*, 1964), *Zeul scorpion* (*The Scorpion God*, 1971), trilogia *To the End of the Earth* din care fac parte romanele *Iniţierea* (*Rites of Passage*, 1980), distins cu Booker Prize, *Înfruntrea* (*Close Quarters*,1987) şi *Fire Down Below* (1989). În 2008, la Editura Univers a apărut *Dublu limbaj* (*Double Tongue*, primul roman al lui William Golding, rămas nefinisat după moartea scriitorului.

Pentru Judy

Capitolul I

Râdea cu bărbia ridicată, clătinând din cap. Dumnezeu, Părintele Ceresc, izbucnea în văpăi în faţa lui într-o aureolă de raze de soare filtrate de vitralii, nimb ce-i însoţea mişcările întru gloria şi lauda lui Abraham şi Isaac, şi iarăşi întru gloria şi lauda lui Dumnezeu. Lacrimile pricinuite de hohote adăugară alte scăpărări şi cercuri de culoare şi curcubeie.

Bărbia ridicată, mâinile cuprinzând modelul turnului cu fleşă aflat în faţa lui, ochii pe jumătate închişi; bucurie...

- Jumătate din viaţa mea am aşteptat clipa asta!

De partea cealaltă a piedestalului pe care era aşezată macheta catedralei se afla vistierul, cu faţa acoperită de o paloare străveche, cufundată acum în umbra întunecată.

- Nu ştiu, Preasfinţite Vicar. Nu ştiu.

Îşi miji ochii, aţintindu-i spre fleşa pe care Jocelin o ţinea atât de încleştat în mâini. Vocea lui era ca un chiţăit de şoarece, pierzându-se aproape de tot în spaţiul vast, înalt, al sălii capitulului:

- Dar dacă domnia ta socoteşti că această bucată mică de lemn... cât ziceai că are?

- Optsprezece ţoli, Preasfinţite vistier.

- Optsprezece ţoli. Da. Carevasăzică aşa. Reprezintă, nu-i aşa, o construcţie de lemn, piatră şi metal...

- Înaltă de patru sute de picioare.

Vistierul păşi din umbră în lumina soarelui, ţinându-şi mâinile ridicate la piept, şi-şi roti privirile în jur. Şi le înălţă spre acoperiş. Jocelin îl urmărea dintr-o parte, plin de iubire pentru el.

- Fundaţiile. Ştiu. Dar bunul Dumnezeu se va îngriji de asta.

Vistierul găsi în sfârşit ceea ce căuta, o amintire.

- Ah, da.

Apoi, cu acelaşi aer preocupat dintotdeauna, îşi târî picioarele pe pardoseală până la intrare şi ieşi pe uşă. În urma lui rămase suspendat în aer un mesaj:

- Serviciul de dimineaţă. Fireşte.

Jocelin nu se clinti, trimise doar o săgeată de iubire după el. Locul meu, casa mea, oamenii mei. O să iasă din sacristie în coada procesiunii şi o s-o ia spre stânga, aşa cum face mereu; îşi va aduce aminte mai apoi şi o va lua la dreapta, spre Capela Fecioarei! Şi Jocelin râse din nou, cu bărbia ridicată, cuprins de o sfântă veselie. Pe toţi îi cunosc, ştiu ce fac şi ce vor face, ştiu ce au făcut. În toţi aceşti ani de când mă aflu aici, m-am înveşmântat cu acest loc în fiecare clipă, cum m-aş fi înveşmântat cu o haină.

Se opri din râs şi îşi şterse ochii. Luă în mâini fleşa albă şi o fixă în gaura pătrată tăiată în macheta iniţială.

- Aşa!

Macheta arăta ca un om culcat pe spate. Nava închipuia picioarele lipite unul de celălalt; transeptul, de o parte şi de alta, braţele întinse în lături. Corul era trupul propriu-zis, şi Capela Fecioarei, unde aveau să se ţină de aici încolo slujbele, capul. Iar acum, izvorând în sus, lansându-se, irumpând din inima clădirii, se găsea noua fleşă - încununarea şi gloria întregului. Ei nu ştiu, gândi, ei nu au cum să ştie până nu le spun de viziunea mea! Şi, izbucnind din nou în râs, cuprins de bucurie, ieşi din sala capitulului inundată de soare. Şi nu trebuie să uit că fleşa nu este totul! Pe cât posibil, trebuie să fac întocmai cum am făcut şi până acum.

Drept care străbătu peristilul, ridicând perdea după perdea la fiecare chilie, până ajunse la poarta laterală dinspre capătul de apus al catedralei. Înălţă cârligul cu multă grijă, ca să nu facă zgomot, îşi lăsă în jos capul când trecu prin uşa scundă şi, aşa cum zicea de fiecare dată în sinea sa, spuse:

„Înălţaţi-vă grinzile, o, voi Porţi!” Dar chiar în clipa în care păşi înăuntru, ştiu că prudenţa sa fusese inutilă, căci din catedrală răsuna deja un talmeş-balmeş de zgomote. Serviciul de dimineaţă, împuţinat, sunete atât de mici încât

le puteai cuprinde într-o singură mână, răzbătea totuşi dinspre Capela Fecioarei, aflată la celălalt capăt al catedralei, în spatele paravanului de lemn şi canafas. Mai apropiat, un alt zgomot - deşi sunetele ce-l alcătuiau erau atât de învălmăşite din pricina ecoului încât ajunseseră să se contopească - spunea că oamenii săpau în piatră şi în pământ. Vorbeau, dădeau ordine, uneori ţipau, trăgeau bucăţi de lemn pe dalele pardoselii, transportau şi lăsau să cadă la pământ poveri pe care apoi le împingeau brutal acolo unde le era locul, astfel încât vacarmul ar fi fost nedefinit, precum vuietul unei pieţi, dacă spaţiile născătoare de ecou nu l-ar fi trimis din zid în zid, până ajungea din urmă atât vocile ascuţite ale corului, cât şi pe sine, rămânând astfel tot timpul pe aceeaşi notă înaltă. Zgomotele pe care le distingea erau atât de noi, încât Jocelin grăbi înspre linia de centru a catedralei, în umbra marii porţi dinspre apus, îngenunche pe jumătate în dreptul Altarului cel Mare ascuns vederii, apoi rămase în picioare şi privi.

În primul moment, clipi orbit. Şi înainte fusese soare aici, dar nu atât de puternic. Singurul lucru aparent solid în navă nu era baricada înălţată din lemn şi canafas, ce tăia catedrala în două la treptele corului, nu erau nici cele două arcade ale navei şi nicidecum capelele sau lespezile de mormânt pictate, aflate între ele. Cel mai solid lucru era lumina. Se izbea de şirul de ferestre din nava laterală de miazăzi, care explodau în evantaie de culori, cobora pieziş până în faţa lui, dinspre dreapta spre stânga, în formaţie perfect ordonată, ca să lovească temeliile coloanelor ce susţineau nava laterală de miazănoapte. Peste tot, praful fin conferea acestor vergele şi trunchiuri de lumină greutatea unei dimensiuni. Jocelin se uită clipind la raze, zărind, aproape de el, firicelele separate de praf care se rostogoleau şi se înghesuiau unele în altele, precum musculiţele efemere în suflarea vântului. Le văzu cât de departe ajungeau, înceţoşat, zvârcolit, sau cum rămâneau

câte o clipă suspendate, devenind astfel, înspre cele mai îndepărtate vergele şi trunchiuri, doar culoare, culoarea mierii revărsate peste trupul catedralei. În locul în care transeptul sudic lumina răscrucea navelor, de la cele o sută zece picioare înălţime de grisaiuri, mierea se îngroşa într-o coloană ce se înălţa drept, precum cea a lui Abel, dintre oamenii care munceau cu chiote la pardoseală.

Clătină din cap a mirare descumpănită în faţa luminii solide. Dacă n-ar fi stâlpul ăsta al lui Abel, îşi zise, aş putea socoti că această cantitate importantă de lumină ar înfăţişa o dimensiune reală şi prin urmare aş crede că această corabie de piatră a mea ar zace pe uscat, culcată pe o parte; şi zâmbi uşor la gândul că, iată, mintea cuprinde orice lucru în legea lui, dar singură se amăgeşte asemenea unui copil. Uitându-mă la baricada de lemn şi canafas de la celălalt capăt al navei, cum nu mai sunt lumânări la altarele laterale, mi-aş putea închipui că mă aflu într-un fel de templu păgân; şi bărbaţii aceia doi, aşezaţi chiar în mijlocul colbului luminat de soare, cu ţipetele lor (şi ce zgomot de carieră, şi ce ecouri se stârnesc de câte ori ridică o lespede şi o lasă iar să cadă), par nişte preoţi ai unui rit bizar - iartă-mă, Doamne.

În casa aceasta, durată de peste o sută cincizeci de ani, am urzit o ţesătură deasă de slăvire fără preget. Lucrurile vor fi aşa cum au fost şi până acum; doar că mai bune, mai îndestulate, ritualul veneraţiei în sfârşit împlinit. Trebuie să mă duc să mă rog.

Dar îşi dădu seama că încă nu se va duce să se roage nici chiar în această măreaţă zi de fericire pentru el. Şi izbucni din nou în râs, de cea mai pură bucurie; ştiind de ce nu se va duce, ştiind parcă dintotdeauna care era tiparul zilei; ştiind cine cerceta, cine predica, cine înlocuia pe cine, cunoscând cât de apărată îi era corabia de piatră, cât de apărat îi era echipajul.

Ca şi când această cunoaştere ar fi fost semnul de intrare într-un interludiu, auzi cum se ridică un zăvor în colţul de

nord-vest şi o uşă se deschide cu un scârţâit. Am s-o văd, aşa cum o văd în fiecare zi, pe fiica mea întru Domnul.

Gândul său parcă o chemă înăuntru, căci iat-o trecând pragul, astfel că el se opri, aşteptând să-i dea binecuvântarea, aşa cum făcea de obicei. Dar nevasta lui Pangall o luă la stânga şi ridică mâna să se apere de praf. Abia dacă apucă să îi vadă faţa prelungă şi dulce, căci ea se îndreptă spre nava laterală dinspre miazănoapte, în loc să vină direct la el; nu-i rămase decât să-i binecuvinteze în gând urma. Se uită după ea cu priviri pline de dragoste şi puţină descumpănire, cum trece de altarele neluminate din nava laterală dinspre miazănoapte, o văzu cum îşi trage gluga spre spate, lăsând la vedere broboada albă, zări pentru o clipă rochia verde, atunci când poala pelerinei cenuşii flutură într-o parte. O femeie în toată puterea cuvântului, gândi, iubind-o; o dovedeşte această curiozitate nesăbuită, copilărească. Dar asta este problema lui Pangall sau a Părintelui Anselm. Şi, ca şi când singură şi-ar fi dat seama de nesăbuinţa ei, o văzu dând repede ocol gropii, cu mâna ridicată în calea prafului, traversând naosul şi închizând Poarta Împărătească în urmă-i. Jocelin dădu grav din cap.

- La urma urmei, poate că e firesc să se schimbe ceva aici la noi.

După ce uşa se închise cu un pocnet scurt, se lasă o tăcere aproape deplină; apoi, în acea linişte răsună un sunet slab: pac, pac, pac. Se întoarse spre stânga, acolo unde şedea mutul, pe plinta arcadei nordice, cu şorţul său de piele şi bucata de piatră între genunchi.

Pac. Pac. Pac.

- Cred că El te-a făcut să mă alegi pe mine, Gilbert, pentru că eu stau nemişcat atâta vreme.

Mutul se ridică repede în picioare. Jocelin zâmbi.

- Dintre toţi cei care au legătură cu ceea ce se petrece aici, eu par să fac cel mai puţin, nu crezi?

Mutul îl privi cu un rânjet de câine şi zumzăi ceva printre buzele închise. Jocelin izbucni fericit în râs şi dădu din cap de parcă ar fi pecetluit o taină numai a lor.

- Întreabă cei patru stâlpi de la răscrucea navelor dacă ei stau degeaba!

Mutul râse cu toată gura şi dădu din cap.

- Curând mă voi duce să mă rog. Poţi să mă urmezi acolo, să şezi liniştit şi să lucrezi. Adu şi o pânză cu tine, pentru aşchiile de piatră şi pentru praf, altfel Pangall te mătură ca pe o frunză afară din Capela Fecioarei. Nu trebuie să-l necăjim pe Pangall.

Apoi răsună un alt zgomot nemaiauzit până atunci. Uită de mut şi ascultă atent, cu capul întors puţin într-o parte. Nu, îşi zise, nu se poate să o fi făcut, nu poate fi adevărat! Se grăbi să ajungă în nava laterală dinspre miazăzi, de unde putea să arunce o privire piezişă până în capătul celălalt al catedralei, în transeptul dinspre miazănoapte. Rămase în colţul capelei familiei Peverel. Cuprins de o bucurie mult prea adâncă pentru a o da la iveală, şopti:

- E adevărat. După atâta amar de ani de muncă şi efort.

Lăudat fie Cerul!

Căci ei îndeplineau imposibilul. Ani de zile am umblat prin acel loc, gândi el. Era ceea ce era afară şi era ceea ce era înăuntru, la fel de limpede osebite, la fel de etern şi de inevitabil osebite, precum sunt ziua de ieri şi ziua de azi. Piatra cea netedă din interior, modelată şi însemnată cu vopsea, exteriorul aspru şi acoperit cu licheni; ieri şi atâta amar de vreme în urmă au fost la atâtea sute de metri depărtare unul de altul. Şi iată că acum aerul răzbate prin zid. Cele două părţi despărţite se ating acum. Pot să văd, ca printr-o gaură prin care trag cu ochiul, până dincolo de incintă, colţul casei vistierului unde, probabil, se află Ivo.

Curaj. Lăudat fie Cerul. Un început hotărâtor. Una era să i se îngăduie să sape o groapă acolo, la răscruce, să zicem, un mormânt pentru cine ştie ce persoană însemnată. Dar asta e cu totul altceva. Acum îmi aşez mâna pe însuşi

trupul bisericii mele. Ca un chirurg, îmi înfig pumnalul în stomacul otrăvit cu mac.

Şi mintea lui cochetă câteva momente cu ideea otrăvirii, închipuindu-şi că firavul răsunet al serviciului de dimineaţă era, în fapt, respiraţia înceată a trupului otrăvit, aşa cum zăcea întins pe spate.

În partea cealaltă a capelei se auzeau voci tinere.

- Orice ai zice, e trufaş.

- Şi nechemat.

- Am să-ţi zic una: se crede un sfânt! Un om ca ăsta!

Dar când cei doi diaconi dădură cu ochii de Vicar, care apăruse ca din senin lângă ei, căzură în genunchi.

Se uită în jos spre ei, iubindu-i în bucuria ce-l stăpânea.

- Ei, ei, copii! Ce-i asta? Ponegrire? Defăimare? Denigrare?

Îşi plecară capetele, fără să scoată un cuvânt.

- Cine-i bietul om înfierat de voi? Mai bine v-aţi ruga pentru sufletul lui. Dar dincolo!

Îşi umplu mâinile de bucle şi îi zgâlţâi uşor, întorcând înspre el mai întâi o faţă albă, apoi pe cealaltă.

- Întrebaţi-l pe vistier ce canon vă dă pentru cele petrecute. Să înţelegeţi canonul aşa cum se cuvine, copii dragi, şi vă va aduce mare bucurie.

Le întoarse spatele şi o apucă spre nava laterală de miazăzi; dar se ivi o altă piedică. În pragul uşii improvizate, tăiată în paravanul de lemn şi canafas ce acoperea arcada sudică a întretăierii, stătea Pangall; dând cu ochii de Jocelin, îi concedie pe măturătorii peste care el era mai-marele, şi se îndreptă spre el şchiopătând, trăgându-şi puţin piciorul stâng şi ţinând mătura cu ambele mâni, ca pe o barieră.

- Sfinte Părinte.

- Nu acum, Pangall.

- Vă rog!

Jocelin clătină din cap şi dădu să treacă; dar bărbatul întinse în calea lui o mână aspră, de parcă ar fi cutezat, la nevoie, să o aşeze pe sutana Vicarului. Jocelin se opri, îşi coborî privirile şi vorbi repede:

- Atunci, spune, ce pofteşti? La fel ca înainte?
- Ei…
- Ei nu sunt treaba ta. Înţelege acest lucru o dată pentru totdeauna.

Dar Pangall nu bătu în retragere, ci privi în sus, pe sub claia de păr negru. Tunica lui cafenie era plină de colb, la fel picioarele cu jartiere încrucişate, pantofii cei vechi. Praful îi acoperea faţa mânioasă. Vocea îi era răguşită din pricina prafului şi a mâniei.

- Alaltăieri au ucis un om.
- Ştiu. Ascultă-mă, fiule…

Pangall clătină din cap cu atâta solemnitate şi siguranţă, încât Jocelin tăcu, rămânând cu gura deschisă şi privirile în pământ. Pangall înfipse coada măturii în colbul dalelor şi se sprijini în ea cu toată greutatea. Măsură din priviri pardoseala, apoi le ridică spre chipul Vicarului.

- Într-o bună zi o să mă omoare şi pe mine.

O vreme rămaseră amândoi tăcuţi, înconjuraţi de muzica pe care o năştea ecoul zgomotelor muncii. Praful dansa în lumina soarelui ce poposea între ei. Brusc, Jocelin îşi aminti de propria lui bucurie. Îşi lăsă mâinile pe umerii îmbrăcaţi în piele ai bărbatului şi îi strânse cu putere.

- N-o să te omoare. Nimeni n-o să te omoare.
- Atunci o să mă alunge.
- Ţie n-o să ţi se întâmple nimic rău. Mă pun chezaş pentru asta.

Pangall strânse cu înverşunare mătura în mâini. Se înfipse bine cu picioarele în pământ. Gura i se schimonosi.

- Sfinte Părinte, de ce-aţi făcut-o?

Jocelin îşi lăsă mâinile să cadă cu resemnare şi le împreună peste pântec.

- Ştii la fel de bine ca şi mine, fiule. Pentru ca această casă să fie şi mai falnică decât înainte.

Pangall rânji, dezvelindu-şi dinţii.

- Şi pentru asta trebuie s-o dărâmaţi?

- Acum îţi cer să te opreşti înainte să spui prea multe. Răspunsul lui Pangall veni ca un atac:
- Aţi petrecut vreo noapte aici, Sfinte Părinte? Blând, ca un copil:
- Multe nopţi. Ştii la fel de bine ca şi mine, fiule.
- Când cade zăpada şi apasă greu acoperişul de plumb, când frunzele înfundă streşinile...
- Pangall...
- Stră-stră-bunicul meu a ajutat la ridicarea ei. În vreme caldă, tălălăia pe sub acoperiş, deasupra arcadei de colo, aşa cum fac şi eu. De ce?
- Încet, Pangall, încet!
- De ce? De ce?
- Spune-mi tu de ce.
- A descoperit că una din grinzile de stejar ardea mocnit. Le ghicea bătrânul, astfel că avea la el o teslă. Dacă s-ar fi dus după apă, acoperişul ar fi fost tot o vâlvătaie, iar plumbul un râu înainte să apuce el să se întoarcă. A răzuit tăciunii aprinşi. A scobit o gaură de puteai să ascunzi un copil în ea; şi a scos cărbunii cu mâinile goale. Parcă erau carne de porc, aşa i s-au prăjit mâinile. Ştiaţi asta?
- Nu.
- O ştiu eu. O ştim noi. Şi toată asta - izbi cu coada măturii în mulura grea de praf -, toată spargerea asta şi săpăturile... daţi-mi voie să vă duc sub acoperiş.
- Am alte lucruri de făcut, şi tu de asemenea.
- Trebuie să vă vorbesc...
- Şi ce îţi închipui tu că faci în această clipă?

Pangall se dădu un pas îndărăt. Ridică privirile spre coloane şi spre ferestrele înalte şi sclipitoare, de parcă ar fi putut găsi acolo un răspuns.

- Sfinte Părinte, în acoperiş, chiar lângă uşa din capul scărilor, în turnul de sud-vest, este o teslă ascuţită, bine unsă, gata pregătită, la îndemână.
- Un lucru bine gândit. Cu chibzuială...

Pangall făcu un gest cu mâna care nu se încleştase pe mătură.

- O nimica toată. Asta e treaba noastră aici. Am măturat, am curăţat, am tencuit, am tăiat piatră, şi uneori şi sticlă, n-am spus niciodată nimic...

- Cu toţii aţi fost servitori credincioşi ai Casei Domnului. Şi eu încerc să fiu.

- Tatăl meu şi tatăl tatălui meu. Cu atât mai mult cu cât sunt ultimul vlăstar.

- E o femeie şi o nevastă bună, fiule. Nădăjduieşte şi ai răbdare.

- Îşi bat joc de viaţa mea. Mai mult chiar. Nu-i numai atât... Veniţi să-mi vedeţi coliba.

- Am văzut-o.

- Dar nu în ultimele săptămâni. Veniţi repede - şi şchiopătând, grăbind, cu o mână făcându-i semn, iar cu cealaltă târând mătura în urma lui, Pangall îi arătă drumul prin transeptul dinspre miazăzi. Ăsta a fost locul nostru. Ce-o să se aleagă de noi? Poftim!

Arătă prin uşa scundă spre spaţiul cuprins între nava laterală sudică şi incintă. Ca să poată trece, Jocelin trebui să-şi plece capul acoperit. Rămase în prag, cu Pangall în stânga lui, abia dacă-i ajungea la umăr, şi căscă gura de uimire când văzu cât se muncise. Curtea era plină de mormane şi grămezi de piatră tăiată. Ajungeau până sus, la ferestrele dintre contraforturi. Spaţiul încă neocupat de piatră era plin de stive de cherestea, între ele nemairămânând loc de trecere mai lat de un pas. În stânga intrării, o bancă rezemată de zidul dinspre miazăzi, cu un acoperământ de stuf. Dedesubt, geamuri şi fâşii de plumb, şi doi dintre oamenii meşterului zidar care trudeau acolo, clinc, harşt, harşt.

- Vedeţi, Părinte? Abia dacă îmi mai pot găsi uşa!

Jocelin se furişă în urma lui printre mormane.

- Numai atâta mi-au lăsat. Şi câtă vreme încă, Părinte? În faţa căsuţei, un loc nu mai mare decât o capelă, iar în josul

peretelui se strânsese apa în băltoace. Jocelin cercetă curios, pentru că până acum niciodată n-o văzuse de atât de aproape. În celelalte dăţi când se uitase la ea, nu-i aruncase, de fapt, decât o privire, aşa, din bunăvoinţă, din pragul uşii ce dădea înspre curte; căci, orice s-ar fi spus şi indiferent că aparţineau sau nu de biserică, curtea şi căscioara reprezentau regatul lui Pangall. În fiecare zi de la Dumnezeu, umbra acelei căsuţe se întindea peste fereastra dinspre sud-est - ca un monument construit împotriva planurilor arhitectului. Şi iată că acum căsuţa însăşi, în materialitatea ei, se găsea în faţa ochilor lui, o altă apropiere între înăuntru şi afară. Era vârâtă în colţul pe care-l făcea curtea cu peretele catedralei, ca o grămadă de gunoi strânsă sub streaşina unei case străvechi, acolo unde generaţii de rândunele şi vrăbii şi-au lăsat urmele dedesubtul cuiburilor. O construcţie ascunsă, retrasă şi în acelaşi timp ostentativă; ridicată fără îngăduinţă, tolerată tacit, de nimeni pomenită, din pricină că familia care locuia acolo era de neînlocuit. Căsuţa acoperea un contrafort şi puţin dintr-o fereastră. O parte din zidărie fusese ridicată din piatra cenuşie din care era făcută şi catedrala şi era aproape la fel de veche precum erau înseşi zidurile catedralei. Apoi un solbanc paradoxal, căci dedesubt nu era nici o fereastră pe care să o protejeze. Grinzi, chirpici şi împletituri din nuiele completau în cea mai mare parte pereţii bojdeucii. Din loc în loc, cărămizi subţiri ca nişte pişcoturi şi mai vechi decât căsuţa sau chiar catedrala, pradă de război descoperită în cine ştie ce port bătut de vânturi reci, în care romanii n-au mai pus piciorul de o mie de ani. O parte a acoperişului fusese îmbrăcată în plumb, cu cheltuială mare. Plăcile de ardezie ce se adăugau erau identice cu acelea care alcătuiau acoperişul bucătăriei de la Capela Cantorilor. Restul era făcut din stuf, dar atât de putrezit, încât atârna peste tot, năpădit de buruieni. O lucarnă fusese anume tăiată ca să cuprindă un pătrat de vitraliu, cel puţin asta părea să fie, nici mai mult nici mai puţin; dar cealaltă

fereastră era mai mică şi astupată cu placă de corn. Nu trecuseră mai mult de o sută cincizeci de ani, şi alcătuirea asta din bucăţi puse laolaltă dădea căsuţei un aer de străvechime şi istovire. Totul atârna, aşa ca stuful, de parcă elementele atât de deosebite între ele se aşezaseră unele peste altele într-o poziţie de odihnă definitivă.

Jocelin se uită la bojdeucă, aruncă o privire piezişă spre materialele de construcţie ce se îngrămădeau în jurul ei, o insolenţă înfruntând o altă insolenţă.

- Înţeleg.

Înainte de a mai spune ceva, dinăuntru se auzi o voce care începu să cânte dulce. Goody ieşi, dădu cu ochii de el, se opri din cântat, zâmbi din colţul gurii şi goli un hârdău lângă peretele dinspre miazăzi. Intră înapoi în casă; şi iarăşi o auzi cântând.

- Carevasăzică, Pangall. Toate cele despre care mi-ai povestit. Suntem prieteni vechi, tu şi cu mine, în ciuda poziţiilor noastre deosebite, aşa că hai să fim cu scaun la cap. Ei o să construiască, şi despre asta nu mai avem ce discuta. Acum spune-mi care-i cu adevărat necazul.

Pangall aruncă o privire scurtă spre oamenii care fluierau şi tăiau sticla. Jocelin se aplecă spre el:

- Buna ta nevastă? Muncesc prea în preajma ei?

- Nu asta.

Jocelin rămase o clipă pe gânduri, dând înţelept din cap.

Îl întrebă cu blândeţe:

- Se poartă cu ea aşa cum se poartă unii bărbaţi cu femeile de pe stradă? Strigă după ea? Vorbesc cu neruşinare?

- Nu.

- Atunci, ce e?

Mânia dispăruse de pe chipul lui Pangall. Îi luase locul o implorare perplexă.

- Păi, una peste alta cam asta ar fi. De ce eu? Nu se găseşte nimeni altcineva? De ce de mine să-şi bată joc?

- Trebuie să avem răbdare.

- Tot timpul. Orice fac. Mă batjocoresc şi râd. Dacă mă uit în urmă…

- Eşti prea simţitor, omule. Trebuie să te împaci cu această stare de lucruri.

Faţa lui Pangall se crispă:

- Câtă vreme?

- O să fie o încercare pentru noi toţi. Recunosc. Doi ani. Pangall închise ochii şi gemu.

- Doi ani!

Jocelin îl bătu pe umăr.

- Ia gândeşte-te, fiule. Pietrele vor fi aşezate sus, una peste alta, la fel şi lemnul. N-o să taie o veşnicie sticla sub nasul tău. Apoi fleşa va fi isprăvită şi Casa noastră, cu atât mai minunată.

- N-am s-apuc s-o văd, Sfinte Părinte.

- De ce, pentru Du…

Se opri, dându-şi seama că se enervase brusc; dar uitându-se drept în ochii omului, iritarea îl năpădi şi mai aprig. Căci vedea cuvintele ce se alcătuiau în gândul lui Pangall, la fel de limpede ca şi când ar fi fost înscrise acolo: *pentru că nu sunt fundaţii*, *şi Nebunia lui Jocelin se va prăbuşi înainte să apuce să aşeze crucea în vârf*.

Strânse din dinţi.

- Eşti şi tu ca toţi ceilalţi; nu semeni cu bătrânul cu tesla. N-ai nici o credinţă.

Dar Pangall îşi plecase fruntea în pământ. Se trăsese şi mai aproape, în umbra lui Jocelin. Claia prăfoasă, culoarea aceea cafenie ca bălegarul şi praful, se afla la şase ţoli mai jos de obrazul lui Jocelin; Pangall stătea aplecat şi întins înainte, aproape atingându-i sutana. Cu toată iritarea lui, Jocelin auzi o bolboroseală răguşită şi şoptită:

- Cum să îndur? Mă lovesc acolo unde n-am pe nimeni să mă apere. Mă ruşinez în faţa oamenilor, în faţa nevestei mele; se strânge uite aici, şi în fiecare zi, în fiecare ceas…

Se auzi un plesnet scurt pe faţa lustruită a ghetei lui Jocelin; se uită şi văzu o stea umedă, cu braţe întinse şi

gămălii de apă ce alunecau de pe pielea dată cu untură, în praful curţii. Nervos şi nerăbdător, lăsă să-i scape un oftat şi privi în jur, ca pentru a găsi ceva de spus. Dar lumina soarelui, căzând pe piatră, îl făcu să-şi ridice privirile spre spaţiul gol de deasupra răscrucii navelor, acolo unde crenelurile ciotului de turn îi aşteptau pe meşterul zidar şi calfele sale. Îşi aminti de lucrătorii care spărgeau pardoseala dedesubtul intersecţiei şi iritarea lui dispăru, făcând loc emoţiei înnoite.

- Ai răbdare, ţi-am spus! Şi îţi promit asta: voi vorbi cu meşterul zidar.

Bătu din nou umărul de piele şi plecă precipitat, strecurându-se printre stivele de lemn şi grămezile de pietre. Calfele de pe bancă rămaseră cu spatele la el. Se aplecă să treacă pe sub uşa scundă în transeptul dinspre miazăzi şi rămase o clipă ţintuit locului, clipind în razele soarelui grele de colb. Văzu cum erau puse una peste alta dalele de la răscruce şi cum cei doi săpători stăteau cufundaţi până la glezne sub nivelul pardoselii. În spatele lor, în peretele de miazănoapte, se vedea un petic şi mai mare din lumea exterioară, şi anume acoperişul de stuf ridicat peste morminte, ca să adăpostească lemnăria gata pregătită. Zâmbi pe sub mustaţă, ţinându-se drept, cu capul sus, şi aşa îl văzu pe Adam Capelanul grăbind spre el, cu o scrisoare în mână; dar îi făcu semn să nu se mai ostenească:

- Mai târziu, om bun. După ce mă voi fi rugat.

Şi porni cu pas energic, zâmbind, simţind că prinde aripi de atâta bucurie, traversă galeria dinspre miazăzi, dintre cor şi sacristie. Serviciul divin se încheiase, nu mai erau acolo decât doi cantori care stăteau lângă uşa interioară şi discutau. În Capela Fecioarei, scăunelul pentru rugăciune fusese pregătit deja în mijlocul pardoselii. Se aplecă spre altar, apoi căzu în genunchi pe scăunel. Undeva în preajmă îl auzi pe mut că se apucă de scrijelit şi ciocănit piatra. Dar nu era nevoie să încerce să alunge zgomotele firave,

întrucât bucuria îi era îndestulă rugă şi atât de aproape inimii sale.

Ce pot să fac în această zi a zilelor când, în sfârşit, au început să dea formă în piatră viziunii mele, decât să aduc mulţumiri?

Prin urmare, voi îngeri şi arhangheli...

Bucuria pogorî asupra cuvintelor, precum lumina soarelui! Iar ele se aprinseră în vâlvătaie.

Ştia exact preţul plătit de genunchi. Ştia cum se simţeau şi după atâta închinăciune sau după atâta îngenuncheat. Acum durerea surdă trecuse în amorţire, apoi în nici un fel de simţire, şi Jocelin ştiu că petrecuse astfel mai bine de un ceas. Se reîntoarse în sine; şi pe măsură ce lumini molcome pluteau pe sub pleoapele închise, durerea reveni în fluiere, şi în genunchi şi în coapse. Ruga mea nu a fost niciodată simplă; de aceea durează atât de mult.

Şi deodată îşi dădu seama că nu e singur. Nu că ar fi văzut sau ar fi auzit ceva în preajmă. Simţi ca o căldură de la un foc aflat în spatele său, puternic şi blând în acelaşi timp; şi atât de apropiată era apăsarea acelei existenţe fizice, încât parcă îi stătea pitită în şira spinării.

Îşi aplecă îngrozit capul, abia îndrăznind să respire. Îngădui prezenţei să facă ce credea de cuviinţă. Sunt aici, părea să spună, tu să nu faci nimic, noi suntem aici, şi cu toţii muncim împreună pentru totdeauna.

Apoi îndrăzni din nou să gândească, învăluit de căldura din spatele său.

Este îngerul meu păzitor.

Eu fac lucrarea Ta; iar Tu Ţi-ai trimis mesagerul să mă îmbărbăteze. Cum ai făcut cu multă vreme în urmă, în deşert.

Cu foc şi bucurie îşi acoperi ochii, şi picioarele şi le acoperi cu foc şi bucurie, şi cu foc şi bucurie se înălţă la cer.

Bucurie, foc, bucurie.

Doamne, *Îţi mulţumesc Ţie că m-ai ajutat să rămân umil*. Şi iarăşi ferestrele se apropiară. Viaţa Sfântului ardea încă în ele, în roşu, albastru, verde; doar scânteia şi pulberea de

lumină se mutaseră. Reîntors în sine, el se uită la fereastra familiară pe deasupra mâinilor împreunate; îngerul îl părăsise.

Cioc. Cioc. Cioc. Hârşâit.

Tu înnobilezi vieţile celor aleşi de Tine, precum soarele o fereastră.

Se lăsă cu toată greutatea pe masa din faţă şi reuşi să frângă amorţeala genunchilor. Un pas, doi, merse împiedicat, după care se îndreptă de tot şi umblă firesc. Îşi netezi sutana cu mâna dreaptă şi în acea clipă îşi aminti de ciocănituri şi scrijelituri, drept care se uită spre peretele de la miazănoapte, acolo unde şedea mutul cu gura atârnându-i deschisă. La picioare avea întinsă o pânză; cioplea concentrat la bucata de piatră. Se ridică repede în picioare atunci când umbra lui Jocelin poposi asupra lui. Era un bărbat tânăr şi voinic, ţinea uşor bucata de piatră în mâini, sprijinind-o pe burtă. Bucuria, liniştea şi pacea dăruite de îngeri aşezau o lumină de graţie pe faţa tânărului, peste întreaga lume; şi Jocelin simţi cum zâmbetul îi uneşte cele două cute adânci ale obrazului, atunci când îl privi îndeaproape pe tânăr. Bărbat înalt; se puteau privi în ochi de la aceeaşi înălţime. Jocelin îl studie atent, plin de bucuria dăruită de înger, încă zâmbind, iubindu-l, faţa şi gâtul cu pielea oacheşă, pieptul ce apărea prin tăietura şorţului de piele, prins cu şnur, pe unde ieşeau smocuri negre de păr, capul cu cârlionţii lui, ochii negri sub sprâncenele negre, braţele bronzate asudate la subsuoară, după cum se vedea pe vesta de piele, picioarele cu jartiere şi încălţări butucănoase, albe de praf.

- Am stat destulă vreme nemişcat pentru tine astăzi, aşa cred!

Tânărul dădu din cap, însufleţit, şi mai dădu o dată, şi încă o dată, şi din gâtlejul lui răsună un zumzet. Jocelin zâmbea şi-l privea în ochii lui înflăcăraţi şi plini de adoraţie.

Unde mă duc, mă urmează. Dacă ar fi el meşterul zidar! Poate că într-o zi…

- Arată-mi, fiule.

Tânărul puse o mână sub bucata de piatră şi o ridică până în dreptul pieptului. Jocelin îşi înălţă capul şi, privind-o de sus, râse.

- Ah, nu, nu, nu! Nu sunt chiar atât de coroiat! Nici pe jumătate atât de coroiat!

Dar profilul îi atrase din nou atenţia şi de data asta îl privi în tăcere. Nasul, ca un cioc de vultur. Gura larg deschisă, obrajii zbârciţi, scobiţi sub pometi, ochii mult adânciţi în cap; ridică mâna la colţurile gurii şi trase de cele două muchii paralele de carne şi piele. Deschise gura, ca să simtă cum i se întindeau şi mai mult la acest gest, şi făcând aceasta, îşi încleştă de trei ori dinţii.

- Nu, fiule. Nici atâta păr nu am!

Tânărul îşi azvârli într-o parte braţul rămas liber, îl readuse lângă trup, apoi îşi undui palma în aer, imitând zborul rândunelelor.

- O pasăre? Ca o pasăre? Un vultur, poate? Te gândeşti cumva la Sfântul Duh?

Şi iarăşi braţul azvârlit în afară, tăind aerul.

- Aha, pricep! Vrei să creezi impresia de iuţeală! Tânărul râde cu toată faţa, aproape scapă bucata de piatră, dar o prinde, apoi contemplă împreună piatra, ca şi cu un înger, bucurie...

Tăcerea, privirile lor aţintite asupra pietrei.

Avântându-se cu îngerii, viteza infinită care înseamnă mişcare, părul bătut înspre spate, întins de vântul spiritului, gura deschisă, nu pentru a revărsa apa de ploaie, ci osanale şi cântece de slavă.

Jocelin îşi înălţă deodată capul şi zâmbi îndurerat.

- Doar nu gândeşti că-mi poţi pune la încercare umilinţa, făcând din mine un înger?

Zumzăit în gâtlej, clătinare a capului, ochii plini de veneraţie, înflăcăraţi.

- Deci aşa am să fiu eu alcătuit, la două sute de picioare acolo sus, de fiecare parte a turnului, cu gura căscată,

vestind ziua şi noaptea până la Judecata de Apoi? Să văd faţa, rogu-te. Supus, tânărul întoarse tot chipul spre el. Vreme lungă, apoi, rămaseră amândoi nemişcaţi şi tăcuţi, timp în care Jocelin se uită la pometii înalţi, proeminenţi, la gura deschisă, nările mult dilatate, de parcă ridicau în aer ciocul, ca o pereche de aripi, ochii larg deschişi, orbi.

Aşa este. În clipa în care ai viziunea, ochii nu văd nimic.

- De unde ştii atâtea?

Dar tânărul se uita la el tăcut şi tainic aşa ca piatra. Jocelin slobozi un hohot scurt şi mângâie obrazul oacheş, apoi îl ciupi uşor.

- Poate că mâinile tale ştiu, fiule. În ele zace un fel de înţelepciune. Aceasta este pricina pentru care Cel Atotputernic ţi-a legat limba.

Zumzăit în gâtlej.

- Acum du-te. Mâine poţi lucra din nou la chipul meu. Jocelin îi întoarse spatele, dar se opri în clipa următoare.

- Părinte Adam!

Traversă grăbit Capela Fecioarei, acolo unde stătea Adam Capelanul, în umbrele de sub ferestrele dinspre miazăzi.

- Ai aşteptat atâta vreme?

Tot numai răbdare, omuleţul ţinea scrisoarea cu amândouă mâinile, ca pe o tavă. Vocea sa incoloră râcâi aerul:

- Am dat ascultare poruncilor, Sfinţia ta.

- Numai eu sunt de vină, Părinte.

Dar abia ce rosti aceste cuvinte, că alte gânduri îi alungară căinţa din minte. Se răsuci pe călcâie şi se îndreptă spre galeria dinspre miazănoapte, auzind cuiele din tălpile sandalelor ţăcănind în urma lui…

- Părinte Adam, ai zărit… ai zărit ceva în spatele meu, acolo, cât am stat îngenuncheat?

Chiţăit de şoarece.

- Nu, Sfinţia ta.

- Dacă ai fi văzut, te-aş fi legat cu jurământul tăcerii, desigur.

Se opri în galerie. Deasupra capului, suliţe şi tulpini de soare; dar peretele ce despărţea corul de galeria înconjurătoare arunca o umbră lungă asupra locului unde se aflau ei. Auzi zgomote de piatră spartă, ce răsunau dinspre răscrucea navelor, şi urmări praful care dansa până şi aici, în spatele paravanului de lemn, chiar dacă mai puţin dezlănţuit. Astfel că ochii lui se ridicară în sus, spre bolta înaltă, şi el se dădu câţiva paşi înapoi, ca să vadă mai bine. Simţi nişte vârfuri moi sub călcâiele sale pingelite.

- Părinte Adam!

Dar omuleţul nu scoase nici un cuvânt, nu făcu nici un gest. Rămase pironit locului, cu scrisoarea încă în mână, şi expresia de pe chipul său rămase neschimbată; asta s-ar putea să fie, gândi Jocelin, din pricină că el nu are chip. Este otova de jur împrejur, precum bila din vârful unui cuier. Şi se adresă, râzând, în jos spre chelia cu franjurile părului său fără formă.

- Îţi cer iertare, Părinte Adam. Omul uită atât de repede că exişti în preajmă!

Şi, hohotind, cuprins de bucurie şi de dragoste, mai adăugă:

- Am să te numesc Părintele Anonim de aici încolo! Capelanul rămase la fel de tăcut.

- Şi acum, să vedem ce-i cu scrisorica asta.

În partea cealaltă a bisericii se strânsese corul pentru slujba ce urma. Îl auzi începându-şi cântul care însoţea procesiunea. Se îndepărta; la început, vocile copiilor se auziseră foarte clare; apoi prinseră a se stinge încet şi locul lor îl luară vocile cantorilor. La un moment dat, se stinseră şi ele, şi din Capela Fecioarei răzbătu o singură voce, aiii-ai-ai-ia-ia-aa-aa-a; se urmărea singură, din ecou în ecou, pe sub arcurile bolţii.

- Spune-mi, Părinte. Toată lumea ştie, aşa cum se întâmplă cu lucruri din acestea, că ea-mi este mătuşă?

- Da, Sfinţia ta.

- Trebuie să avem îngăduinţă, ca întotdeauna - chiar şi cu una cum este ea - sau a fost.

Aceeaşi muţenie. Cu bucuria şi focul îşi acoperi picioarele. Îngerul Tău este chezaşul. Acum pot să-ndur orice.

- Şi ce spune lumea?

- Cleveteli de cârciumă, Sfinţia ta.

- Atunci, grăieşte.

- Se zice că dacă n-ar fi fost averea ei, domnia ta niciodată n-ai înălţa turnul cu fleşă.

- Aşa este. Şi mai ce?

- Se zice că şi dacă păcatele domniei tale ar fi strigătoare la cer, banii tot ţi-ar putea cumpăra un loc de veci lângă Altarul cel Mare.

- Chiar aşa se zice?

Scrisoarea era încă acolo, ca o tavă albă. Mai zăbovea asupra ei o adiere ca o boare de parfum care se înălţa spre nări, încât galeria întunecată, aflată dedesubtul ferestrelor dinspre miazănoapte, păru cuprinsă deodată de respiraţia unei primăveri false. În ciuda noului început şi a îngerului, iritarea reveni.

- Pute!

Cântarea din Capela Fecioarei amuţi.

- Citeşte-o!

Către nepotul şi...

- Mai tare.

(Şi dinspre Capela Fecioarei, o singură voce, încet sfidând ecoul. Cred într-unul Dumnezeu.)

...*părintele întru Domnul*, *Jocelin*, *Vicar al Catedralei Fecioara Maria*.

(Şi din Capela Fecioarei, voci tinere şi bătrâne psalmodiind împreună. Despre toate cele văzute şi nevăzute.)

Această scrisoare este scrisă din partea mea de către Jupânul Godfrey, *căci mi-e uşor de bănuit că printre atâtea treburi bisericeşti şi nevoi de construcţie ai dat deoparte pe celelalte pe care le-a scris în numele meu în aceşti trei ani*. *Ei bine*, *dragă nepoate*, *iată-mă-s din nou*, *punându-ţi*

aceeaşi veche întrebare: *Nu poţi să-mi dărui şi mie un cuvânt*? *Cu totul altfel mi-ai răspuns*, *şi mult mai repede*, *atunci când a fost vorba de bani*. *Să vorbim deschis*. *Eu ştiu*, *şi lumea ştie şi tu ştii ce fel de viaţă am dus*. *Dar toate s-au sfârşit odată cu moartea lui - crimă*, *martiriu aş îndrăzni să zic*. *Restul este pocăinţă în faţa Făcătorului meu care sper să se milostivească de nedemna sa slujitoare şi să-i dea încă mulţi ani de moarte vie ca să mă pot căi*.

(Patimile lui Pilat din Pont.)

Ştiu că te păstrezi în tăcere pentru că tu condamni legăturile mele cu un rege pământean. *Dar oare nu se spune să-i dăm Cezarului ce-i al Cezarului*? *Eu măcar asta am făcut*, *pe cât mi-a stat în putinţă*. *Urma să fiu înmormântată în Wincester*, *printre regi*, *mi-a dat cuvântul lui că aşa se va petrece*, *dar ei m-au alungat*, *deşi curând veni-va vremea când voi fi vrednică doar să zac printre regi morţi*.

(Întru a-i judeca pe cei vii şi pe cei morţi.)

Jupânul Godfrey doreşte să tai această ultimă frază, *dar eu spun că trebuie să rămână*. *Oare toate oasele din biserica domniilor voastre sunt chiar atât de sfinţite*? *Poate vei spune că nu prea e chip să ajung în rai*, *dar nădejdea mea e mare*. *Există un loc*, *sau a existat*, *înainte de a fi venit tu acolo*, *în partea de miazăzi a corului*, *unde soarele intră printre un episcop bătrân şi Capela Preotului Paroh*. *Cred că Altarul cel Mare va îndura să mă vadă acolo şi va fi mai uituc decât tine în ce priveşte acele vinovăţii pentru care mie încă îmi vine greu să mă pocăiesc*.

(Iertarea păcatelor şi viaţă veşnică.)

Ce doreşti? *Bani mai mulţi*? *Vrei două fleşe în loc de una*? *Ei bine*, *află aşadar că am în gând să-mi împart averea*, *el a fost generos cu mine în această privinţă ca şi în altele*, *între tine şi săraci*, *punând deoparte cât să-mi ajungă îndestulat pentru mormânt*, *slujbă*, *preot*, *danie pentru catedrală în numele mamei tale*, *draga de ea*, *căci odată am fost tare apropiate*...

Întinse mâna şi împături scrisoarea, fără să o ia din mâna capelanului.

- Ne putem descurca de minune şi fără de femei, Părinte Anonim. Cum socoteşti?

- Dintotdeauna s-a spus că sunt periculoase şi de neînţeles, Sfinţia ta.

(Amin.)

- Şi răspunsul, Sfinţia ta?

Dar Jocelin îşi aminti de noul început, îşi aminti de înger, de liniile nevăzute ale fleşei, care, chiar şi în acele clipe încă se mai desenau - pentru ochii celor care ştiau - pe cerul însorit aflat deasupra răscrucii navelor.

- Răspunsul? se miră râzând. Ce nevoie avem să schimbăm o hotărâre? Nu vom da nici un răspuns.

Capitolul II

Ieşi din galerie pe uşa de lemn provizorie şi rămase puţin pe loc, clipind în lumina neaşteptat de puternică din mijlocul catedralei. Spărtura din peretele transeptului dinspre miazănoapte era destul de mare ca să poată trece o căruţă prin ea; câţiva lucrători din oastea meşterului zidar îşi făceau de lucru cu netezirea marginilor. Praful era mai gros ca oricând, ca un fum galben, făcându-l să tuşească şi să-i lăcrimeze ochii. Cei doi bărbaţi care spărseseră pardoseala lucrau cufundaţi până la coapse în groapă, iar praful era atât de gros deasupra ei, încât Jocelin avu impresia că feţele le erau monstruos deformate, până când se dumiri că aveau nişte cârpe legate peste gură; dar şi aceste cârpe erau îmbibate cu praf şi sudoare. O calfă aştepta la marginea gropii şi, când targa pe care o purta se umplu, omul se îndepărtă spre transeptul dinspre miazănoapte, iar un altul îi luă locul. Când calfa cu targa aburcată pe umăr ieşi din praful cel dens la praf mai puţin, începu un cântec chinuit. Jocelin îi înţelegea cuvintele şi, după primele

câteva, îşi duse mâinile la urechi şi, în ciuda prafului, deschise gura ca să-l mustre pe cântăreţ, care însă nici nu-l băgă în seamă, ci ieşi cu pas întins şi cântând prin spărtura din zid. Jocelin se repezi în navă şi se uită în jur. Dădu roată şi se uită după fiecare stâlp, dar nu găsi pe nimeni. Traversă hotărât transeptul de miazăzi; deschise şi trânti la loc poarta mare a catedralei, flutură draperia. Dar nici urmă de Principalul Slujitor al Bisericii în scriptorium; doar un diacon care compara două manuscrise, cu nasul vârât în hârtii.

- Unde-i Sacristanul?

Tânărul sări în picioare, abia reuşind să prindă o carte pe care era s-o arunce pe jos în avântul său.

- Sfinţia ta, a trecut…

Jocelin dădu la o parte cealaltă perdea; dar nici în sala de clasă nu era nimeni. Băncile erau învălmăşite, una chiar răsturnată. Se apropie de arcada ce dădea spre incintă, se sprijini cu ambele mâini de pervaz, printre jetoanele de os şi tabla de joc scrijelită în piatră, şi scoase capul în afară. Sacristanul stătea pe o bancă scoasă din sala de clasă. Se aşezase la soare, cu spatele rezemat de o coloană ce susţinea arcada, şi mâinile îi zăceau împreunate în poală.

- Părinte Anselm!

O muscă matinală se izbi de nasul Părintelui Anselm, schimbându-şi cu un bâzâit direcţia de zbor. Părintele deschise ochii, fără să se uite la ceva anume, şi îi închise la loc.

- Preasfinţite Sacristan!

Jocelin trecu repede pe după perdea, păşi în curte, se opri lângă Părintele Anselm, alungă iritarea ce-l cuprinsese şi vorbi pe un ton firesc, de conversaţie:

- Nava era pustie. Nimeni nu stă de pază.

Deşi părea să doarmă, Părintele Anselm tremura abia simţit. Deschise ochii, însă nu se uită spre el.

- Praful, Sfinţia ta. Ştii domnia ta cum e cu pieptul ăsta şubred al meu.

- Nu era trebuinţă să stea domnia ta acolo. Ai autoritate! Foloseşte-o!

Anselm tuşi delicat, ahac, ahac, ahac…

- Cum să cer altora ceea ce eu nu pot face? Peste o zi-două are să fie mai puţin praf. Aşa mi-a spus meşterul zidar.

- Şi în acest timp pot să cânte orice cântec spurcat poftesc?

În ciuda grijii cu care vorbea şi împotriva voinţei sale, Jocelin ridicase vocea şi pumnul drept i se încleştase. Îl descleştă încet, apoi îşi mişcă puţin degetele, ca şi cum gestul iniţial nu avusese nici o semnificaţie anume. Dar Sacristanul a apucat să vadă, chiar dacă acum privirile sale erau aţintite asupra cedrului uriaş. Mai tremura, la fel de uşor, dar vocea îi era calmă:

- Dacă stai să te gândeşti, Preasfinţite Vicar, în ce măsură ne e tulburată viaţa noastră firească, şi trebuie să ne împăcăm cu asta, un cântec - iartă-mă că o spun - oricât de lumesc ar fi, pare un păcat ce poate fi iertat cu uşurinţă. Gândeşte-te că avem douăsprezece altare în naosurile laterale ale navei. Din pricina asta, din pricina şantierului ăstuia nou, acolo nu arde nici o lumânare. Şi iarăşi îmi cer iertare - când bărbaţii ăştia, creaturile astea ciudate adunate de prin toate colţurile lumii, par gata să sară la bătaie la cea mai mică provocare, ar fi mai înţelept să-i lăsăm să cânte.

Jocelin deschise gura, dar o închise în tăcere. Imaginea disputelor grele ce avuseseră loc în Capitul îi fulgeră prin faţa ochilor; dar Sacristanul şi-a luat privirile de la copac şi acum se uita direct la el, cu capul lăsat într-o parte.

- Da, aşa este, Preasfinţite Vicar. Lasă-i să cânte, o zi-două, măcar până se aşază praful.

Jocelin îşi recapătă suflul.

- Dar am hotărât în Capitul!

- Mi s-a acordat o oarecare libertate de decizie.

- Pângăresc biserica.

Sacristanul deveni stană, precum pietrele de care se rezema. Nu mai tremura.

- Dar nu o distrug.

- Ce vrei să spui? explodă Jocelin.

Mâinile Sacristanului erau nemişcate, de parcă le uitase întinse pe genunchi.

- Eu, Sfinţia ta? Nimic mai mult decât ceea ce am spus.

Cu multă grijă, Sacristanul îşi adună mâinile şi le încleştă în poală.

- Nu trebuie să mă înţelegi greşit. Este uşor de înţeles că aceşti oameni ignoranţi pângăresc aerul cu vorbele lor, aşa cum îl umplu de praf şi de duhoare. Dar ei nu distrug aerul. Nu distrug clădirea din jurul lor.

- În schimb eu da! Sacristanul era în gardă.

- Dar cine vorbea de domnia ta, Preasfinţite?

- De când ai votat împotriva fleşei, atunci în Capitul... Se opri din pricina iritării pe care o simţea în gâtlej.

Anselm schiţă un zâmbet.

- O regretabilă lipsă de credinţă, Sfinţia ta. Am fost, oricum, dominat de majoritate, iar acum înţeleg şi eu că trebuie să punem cu toţii umărul la treabă.

Parcă cita pe cineva când a pomenit de treabă şi umăr, din care pricină iritarea din gâtlejul lui Jocelin se prefăcu în mânie.

- Într-adevăr, regretabilă lipsă de credinţă!

Zâmbetul Sacristanului nu era numai liniştit, ci şi blând.

- Nu ne simţim cu toţii atât de deosebit de aleşi, Sfinţia ta.

- Îţi închipui că nu înţeleg o acuzaţie atunci când mi se aduce, oricât de prudent o pui în cuvinte?

- N-am spus nimic altceva decât am spus.

- Fără să te ridici în picioare.

O combinaţie ciudată de pricini făcea sângele din venele lui Jocelin să fiarbă de furie. Când vorbi din nou, în vocea lui se simţea un tremur precipitat:

- Cred că rânduiala ctitorului nostru este încă literă de lege.

La aceste vorbe, Sacristanul rămase nemişcat. Faţa sa delicată păru să capete o urmă de roşeaţă în obraji. Îşi adună picioarele la loc sub el şi se ridică încet.

- Sfinţia ta.

- La întreţăierea navelor tot nu se află nimeni de pază.

Sacristanul nu spuse nimic. Îşi încleştă mâinile una de alta, schiţă un gest abia ghicit cu capul şi, răsucindu-se pe călcâie, dădu să pornească spre poarta catedralei. Brusc, Jocelin întinse mâna spre el.

- Anselm!

Sacristanul se opri, se întoarse, aşteptă.

- Anselm, nu am vrut să pleci aşa. Iartă-mă! Nici un zâmbet în ochii de pe chipul îmbujorat.

- De bună seamă.

- Sunt destui pe care-i pot pune să facă treaba asta. Poftim, tinerelul din scriptorium. Chrysostom[1] poate să mai aştepte, nu crezi? Gândeşte-te la cât a aşteptat până acum!

Dar Sacristanul îşi regăsi stăpânirea de sine şi clătină din cap.

- N-aş ruga pe nimeni altcineva să o facă astăzi. Ştii, praful.

Rămaseră amândoi tăcuţi.

Ce să fac? Se simte uşor jignit, dar o să-i treacă. Eu, în schimb, învăţ.

- Porunca Sfinţiei tale rămâne încă în picioare?

Jocelin se răsuci pe călcâie şi înălţă privirile. Văzu arcada incintei şi crenelurile, cercetă deasupra lor contraforţii şi ferestrele înalte ale peretelui dinspre miazăzi; urmă în sus unghiul dintre perete şi transept, până în locul în care se desenau acoperişurile scunde şi pătrate ale bolţilor în cruce. Soarele pătrundea în fibra pietrei, fără să o încălzească; deasupra steiurilor de piatră, cerul era curăţat de noaptea ploioasă ce trecuse. Nu avea nici urmă de nor,

---

1 Sf. Ioan Chrysostom, născut la Antiochia (aprox. 340-407), patriarh al Constantinopolului, cunoscut pentru elocvenţa sa (n. tr.).

doar promisiuni de vânt. Îngădui ochilor să poposească pe liniile geometrice ce se schiţau de la sine deasupra crenelurilor din jurul bolţilor în cruce, unde se rotea acum o pasăre, până la un punct de întâlnire la patru sute de picioare în înaltul albastru.

Aşa să fie. Oricât ar costa.

Coborî din nou privirile la Sacristan şi surprinse pe chipul lui un amestec ambiguu de bunătate şi maliţie amuzată. Sunt prietenul tău, spunea zâmbetul, confesorul tău şi prietenul tău în particular. Şi mai spunea - şi la aceasta nu era chip de răspuns -: lucrul acela invizibil de acolo de sus este Nebunia lui Jocelin, care se va prăbuşi, şi în căderea ei va îngropa şi distruge biserica.

- Ei bine, Sfinţia ta? Jocelin nu ridică vocea.

- Da, du-te, du-te.

Prin urmare, Sacristanul îşi împreună mâinile şi înclină capul. Gest perfect de supunere; şi mai mult decât atât. Din pricina firului şubrezit care-i lega. Se opri la poarta ce dădea în transeptul de miazăzi; Jocelin desluşi, chiar şi în ridicarea delicată a zăvorului şi împingerea uşoară a uşii în urma lui, o mustrare greu de definit, un fel de insolenţă, şi firul plesni. Aşa deci, îşi spuse, iată sfârşitul. Apoi îşi aminti cât de gros şi de lung a fost firul acela, o frânghie ce le-a legat inimile, iar a lui sângeră acum la acest gând. Şi ştia că atunci când îşi va reveni din iritare, se va mâhni foarte amintindu-şi de mănăstirea de la malul mării, de apa foşnitoare, soarele şi nisipul.

- Odată şi odată tot trebuia să se întâmple.

N-am ştiut cât va costa locul tău acolo sus. Cu cele patru sute de picioare ale tale. Am crezut că nu o să ceri altceva decât bani. Dar fie ce-o fi, oricare ţi-ar fi preţul.

Se întoarse în catedrală şi, până să ajungă în transeptul dinspre miazăzi, îl şi scosese pe Anselm din gândurile sale; căci în aer nu mai era atâta praf, iar cât mai era, dădea semne că se aşază. Săpătorii nu mai aveau cârpe la gură, dispăruse şi coloana de praf ce atârnase deasupra lor. Doar

capetele şi lopeţile azvârlite în afară se mai zăreau. Când cădeau lopeţile, nu zăngăneau pe sfărâmătura de piatră, ci muşcau hârşâind moale; iar calfa ducea o targă plină cu pământ negru. Interesul său însă nu era atras nici de săpători şi nici de calfă, ci de Roger Mason, care se găsea de cealaltă parte a gropii şi se uita înăuntru concentrat. La un moment dat îşi ridică ochii spre coloanele de la răscrucea navelor, îi opri asupra lui Jocelin fără să-l vadă şi îi coborî la loc în groapă. Nu era nimic nou în asta, căci meşterul zidar adeseori se uita la lucruri fără să le vadă; sau se uita la un lucru de parcă nimic altceva nu ar mai fi fost de văzut, de auzit sau de simţit. Ochiul lui, în asemenea momente, părea să cuprindă şi să modeleze acel ceva la care se fixa sau să-l accepte în totalitate. Dar acum nu se uita aşa. Ci în jos, cu privirile concentrate, şi chipul lui oacheş era peste măsură de uluit şi neîncrezător. Gluga albastră, dată pe spate, îi înconjura în pliuri gâtul gros, iar mâna şi-o trecea când şi când peste ţeasta rasă şi rotundă - pipăind-o, ca şi când ar fi vrut să se asigure că încă mai era acolo.

Jocelin se opri la buza gropii şi se adresă meşterului zidar:

- Ei, Roger? Eşti mulţumit?

Meşterul nici nu răspunse, nici nu-l privi. Îşi ţinea mâinile în şolduri, picioarele groase răşchirate, iar trupul vânjos, îmbrăcat în tunică maronie, aplecat puţin în faţă. Se adresă celor din groapă:

- Daţi-i cu ţepuşa.

Unul dintre săpători se îndreptă de spate şi îşi trecu mâna murdară peste obrazul asudat. Celălalt dispăru din raza vederii şi numai ce-l auziră gemând şi gâfâind. Meşterul se lăsă repede într-un genunchi, sprijinindu-se cu mâinile de o dală, şi se aplecă şi mai mult.

- Ceva?

- Nimic, meştere. Vin sus!

Apărură capul omului şi cele două mâini. Cu ambele ţinea strâns vergeaua de metal, un deget mare însemnând un

anumit punct iar celălalt o dungă lucioasă. Privirile omului trecură prin Jocelin, buzele sale se strânseră a fluierat, dar dintre ele nu ieşi nici un sunet. Jocelin pricepu că nu era luat în seamă, drept care le întoarse spatele şi inspectă nava. Desluşi capul alb, nobil, al lui Anselm. La două sute de metri distanţă, lângă poarta de apus, supunându-se literei instrucţiunilor sale, dar mult prea departe ca să audă sau să fie auzit şi aproape de nezărit. Jocelin se simţi cuprins brusc de aceeaşi durere, gândindu-se la cum arată omul într-un fel şi se comportă altfel; uşor uimit, de asemenea, şi surprins. Dacă el vrea să se poarte ca un copil, n-are decât să stea acolo până se lipeşte de piatra aia! Eu unul nu am să spun nimic.

Se răsuci înapoi la meşterul zidar şi, de data asta, avu grijă să le arate cu cine au de-a face.

- Ei, Roger, fiule?

Meşterul zidar se ridică, scuturâ praful de pe genunchi, apoi îşi şterse mâinile una de alta. Săpătorii erau iarăşi la lucru, hârşâind şi scrâşnind uşor.

- Ai înţeles ce-ai văzut, Preasfinte Părinte?

- Numai că legendele sunt adevărate. Dar i-auzi ce zic, legendele sunt întotdeauna adevărate.

- Voi, preoţii, sunteţi cei care faceţi mofturi. Voi, preoţii.

Trebuie să fiu atent să nu-l supăr, îşi zise. Câtă vreme face aşa cum vreau eu, poate să spună ce pofteşte.

- Recunoaşte, fiule. Eu ţi-am spus că toată construcţia asta este un miracol, şi tu n-ai vrut să mă crezi. Acum ai văzut cu ochii tăi.

- Văzut ce?

- Un miracol. Ai văzut fundaţiile; sau, ca să fiu mai exact, lipsa lor.

Hohotul meşterului era în acelaşi timp dispreţuitor şi amuzat.

- Fundaţiile sunt. Exact atâtea cât să susţină o clădire de o asemenea greutate. Uite, poţi să vezi şi domnia ta cum au făcut. Urmează marginea asta a gropii, în jos. Sfărâmătură

de piatră până acolo, după aia încă puţin; apoi nimic altceva decât noroi. Au construit o plută din vreascuri şi au îngrămădit toată umplutura pe ea. Şi nici măcar acest lucru nu este sigur. Trebuie să fie nişte pietriş pe-aici pe undeva, şi trebuie să fie aproape de suprafaţă, ori eu nu-mi cunosc meseria. Poate a fost un mal, o limbă de stâncă lăsată de râu. Noroiul ăla poate să nu fie decât o pungă de pământ.

Jocelin izbucni într-un râs încântat. Bărbia i se înălţă.

- Cu toate astea, priceperea ta, fiule, nu poate găsi nimic sigur. Spui că au construit o plută. De ce n-ai crede că întreg edificiul pluteşte pe ea? E mai simplu să crezi într-un miracol. Meşterul zidar îl cercetă în tăcere, aşteptându-l să-şi potolească râsul.

- Vino puţin mai încolo, unde putem sta de vorbă. Carevasăzică să spunem că pluteşte dacă aşa îţi place. E un fel de a zice. Poate că aşa este…

- Aşa *este*, Roger. Noi am ştiut asta dintotdeauna. Poate că vei ajunge să mă crezi. Nu a fost nevoie de toate săpăturile astea.

- Sap din pricina oamenilor mei.

- Oastea ta? Credeam că tu eşti generalul lor!

- Uneori oastea e cea care conduce.

- Vai de capu’ generalului, Roger.

- Ascultă-mă. Fundaţiile, zi plută dacă vrei, sunt numai atât cât să ţină clădirea asta. Dar nimic mai mult; sau doar puţin mai mult. Şi acum oamenii au aflat şi ei.

În ciuda încercării de a fi solemn, vocea lui Jocelin trăda o undă de amuzament:

- Ai săpat groapa asta şi pentru mine, Roger? O cursă ca să-l prinzi pe Vicar?

Dar Roger Mason nu zâmbea. Se uita la el pe sub sprâncenele stufoase, ca un taur.

- Ce vrei să spui?

- Las’ să vadă şi Vicarul ce imposibil e de construit fleşa lui. Vara asta nu e nimic de lucru la Winchester, Chichester, Lacock, Christchurch, nu se construieşte nici o catedrală,

nici mănăstiri sau stăreţii; iar noul rege nu e din aceia care înalţă castele. Dar aici, ţi-ai zis tu, putem s-o întindem cât e vara de lungă, să-i arătăm Vicarului Jocelince zănatec este. Şi aşa poţi să ţii oastea adunată, până se iveşte ceva, pentru că fără oaste eşti un nimic.

Meşterul zidar zâmbi în colţul gurii.

- Dacă dau de pietriş curând, Preasfinţite Părinte, mai stăm de vorbă. Altfel...

- Altfel ai să accepţi să construieşti un turn, scurt şi gros, cu băgare de seamă şi temător, trăgând cu coada ochiului dacă nu cumva se scufundă clădirea? Ce deştept te închipui! Un turn poate fi oprit la orice înălţime, nu-i aşa, Roger? Prin urmare oamenii tăi pot să ierneze aici şi să mai omoare pe câţiva.

- L-am pierdut pe cel mai bun pietrar în încăierarea aia.

- Şi totul pentru un biet turn, scurt şi gros. Nu, Roger.

- Caut pietrişul. Aia da fundaţie adevărată, pietrişul. Dar Jocelin clătina din cap şi zâmbea.

- Ai să vezi cum te împing eu sus, doar prin vrerea mea.

În treaba asta este vrerea Domnului.

Zâmbetul meşterului zidar se stinse. Vorbi cu mânie:

- Dacă ar fi vrut să înalţe o fleşă, ar fi aşezat fundaţii pentru asta!

- Asta au vrut.

De data asta, Roger Mason îl privi cu toată atenţia.

- Planuri?

- Ce planuri?

- Ale clădirii - le-ai văzut, cumva? Le ai în arhive? Jocelin clătină din cap.

- Nu există planuri, fiul meu. Oameni cum au fost aceia nu aveau nevoie de nici un desen pe pergament sau lemn. Dar eu ştiu ce intenţii au avut.

Meşterul zidar se scărpină întâi în cap, apoi îi făcu semn cu degetul:

- Vino cu mine, Sfinte Părinte, să cercetăm stâlpii.

- Îi ştiu prea bine. Nu uita că asta e casa mea întru Domnul.

- Dar să-i vezi aşa cum îi văd eu.

Patru coloane erau la cele patru colţuri ale bolţii în cruce de la intersecţia navelor. Se înălţa, fiecare din ele, ca un mănunchi de tulpini care se răşchirau apoi în ramuri pentru a susţine bolta. Sub boltă era întuneric, încât de jos, la o sută douăzeci de picioare depărtare, ochiul nu putea să urmeze modelul ce înconjura capacul de lemn fixat acolo pentru a acoperi orificiul din mijlocul bolţii. Meşterul se îndreptă spre coloana de la colţul sud-vestic şi îşi trecu palma peste una din tulpini. Piatra era prea lustruită ca să se poată aşeza praful pe ea; în întâmpinarea mâinii care se apropia de oglinda pietrei, ţâşni imaginea ei deformată.

- Ţi se par groase şi puternice, Părinte?

- Imense.

- Dar uită-te cât sunt de subţiri pentru cât sunt de înalte!

- Tocmai de-asta sunt frumoase.

- Ele nu sprijină altceva decât bolta; şi niciodată n-au fost făcute să suporte mai mult decât propria lor greutate.

Jocelin îşi înălţă bărbia.

- Cu toate acestea, trebuie că sunt foarte puternice.

Zâmbetul meşterului era ambiguu, aşa cum fusese şi acela al Sacristanului.

- Cum ai face ca să înalţi o coloană din asta, Preasfinţite Părinte?

Jocelin se apropie şi se uită cu mare atenţie. Fiecare fibră din mănunchi era mai groasă decât trupul unui om. Pipăi cu degetele de-a lungul suprafeţei.

- Uite. Vezi? Crăpăturile astea orizontale, şănţuleţe; cum le numiţi voi? Îmbucări? E limpede că au tăiat bucăţi şi apoi le-au aşezat una peste alta, aşa cum se joacă cei mici cu piesele pentru dame, când le aşază una peste alta.

De data asta, în zâmbetul meşterului se strecură o notă de înverşunare.

- Spui că au fost oameni buni, Preasfinte Părinte; şi poate că au fost oameni cinstiţi. Dar mai sunt şi alte căi de a înălţa o coloană.

Pangall apăru şchiopătând. În urma lui, o calfă îi imita în tăcere mersul şchiopătat. Avea aceeaşi smucire şi cădere, la fel îşi ducea capul, chiar şi privirea mânioasă era asemănătoare. Pangall se răsuci brusc şi calfa se opri, ca în clipa următoare să izbucnească într-un hohot de râs. Bodogănind, Pangall trecu în regatul său.

- Acum, Roger, să trecem la altceva. Omul acela...

- Pangall?

- E un servitor foarte devotat. Spune-le oamenilor tăi să-l lase în pace.

Tăcere.

- Roger?

- Omul e un nătărău. Nu ştie de glumă?

- De-acum s-a răsuflat, oricare-ar fi ea.

Meşterul zidar se uită împietrit la uşa ce dădea în regatul lui Pangall şi nu spuse nimic.

- Roger, de ce să se lege neapărat de el?

Meşterul îi aruncă o privire scurtă. O fracţiune de secundă, între minţile lor se produse o hurducătură, aşa cum se hurducă roata căruţei când muşcă un făgaş; şi Jocelin simţi cum i se zbat în cap o sumedenie de lucruri pe care buzele ar fi dorit să le rostească, dacă nu ar fi fost ochii aceia negri ce-l priveau atât de direct. Parcă stătea pe o muchie de nici el nu ştia ce.

- Roger?

Dar tocmai atunci, un grup mic se întorcea dinspre Capela Fecioarei, prin galeria de miazănoapte, şi Rachel se ciondănea cu acela care-i conducea. Vorbele agitate se pierdură în urma lor.

- De ce *o fac*?

Roger Mason pornise înapoi spre groapă.

- Aşa alungăm noi ghinionul.

Rupându-se de grup, Rachel grăbi spre ei, vorbind şi gesticulând încă înainte de a se apropia - „Nu se aşteptaseră ca fundaţiile lor să fie dezgropate înainte de Judecata de Apoi, şi de ce nu, la urma urmei, şi ei au fost angajaţi cu contract, ca şi omul meu de-aici” -, vorbind, dând din cap, trupul scuturat de vehemenţa vorbelor, cu poalele nu ridicate, ci strânse în sus, scoţînd la iveală prea mult dintr-o gleznă groasă şi un picior urât. „Lemn de mesteacăn sub sfărâmătură, nu la asta te-ai aşteptat, Roger? El ştie totul, Preasfinţite” - Preasfinţite, de parcă n-ar fi fost femeie, ci preot cu drept de vot în Capitul! Corpul ei întreg - parte de vorbire, ochii - ieşind din cap, nici urmă de englezoaică rezervată şi cuviincioasă (nu seamănă câtuşi de puţin cu tăcuta Goody Pangall, draga mea fiică întru Domnul), ci având chiar pretenţia că ea se pricepe, îndrăznind să judece, îngăduindu-şi să contrazică un bărbat! Rachel, cu părul negru, cu ochii negri şi plini de energie, cu dezinvoltura ei neîngrădită, ea, cel mai puternic argument pentru celibat, dacă aveai cumva îndoieli în această privinţă: „Iartă-mă, Sfinţia ta, dar trebuie s-o spun, mă pricep puţin la asemenea treburi; îmi amintesc ce spunea meşterul ăl bătrân al lui Roger. Copilă - aşa-mi zicea el, copilă, înţelegi, domnia ta, pentru că Roger era calfa lui pe-atunci -, copilă, o fleşă merge în jos tot atât cât merge în sus…, sau era în sus la fel de mult cât merge în jos? Dar ce voia să spună, înţelegi, domnia ta, era că…”, şi îşi lăsă capul într-o parte, zâmbind misterios, cu un deget vârât în faţa lui Jocelin, „…este aceea că trebuie să fie la fel de multă greutate sub clădire cât este şi deasupra ei. Deci, dacă urci în sus patru sute de picioare, tot patru sute de picioare şi sub clădire. Nu este aşa, Roger? Roger?” Şi tot aşa, întruna, eliberată din tăcerea de pocăinţă, cerută de slujbă, şi trupul ei şi faţa ei întunecată scuturate de cuvinte, aşa cum e ţeava scuturată de jetul de apă care ţâşneşte din ea. Şi totuşi, era ceva ciudat cu Roger şi Rachel Mason. Nu numai că erau nedespărţiţi, dar se şi asemănau la

înfăţişare, mai mult frate şi soră decât soţ şi soţie, oacheşi, vânjoşi, cu buzele roşii. Trăiau izolat, viaţa lor îşi avea propriul ei tipar. Roger nu o lovea niciodată şi certurile lor frecvente erau ca focurile de paie stinse de-o pală de vânt, dar scena rămânea la fel ca la început. Se învârteau unul în jurul celuilalt într-un fel pe care ceilalţi nu-l puteau pricepe. Imposibil de înţeles cum se îndurau unul pe altul; deşi se puteau observa câteva tehnici de convieţuire. De exemplu, Roger Mason a găsit o metodă de a colabora cu Rachel, care adesea transforma o situaţie anume în farsă, cum era cazul acum. Roger n-o băgă în seamă, îşi ridică doar vocea, încât să fie auzit şi înţeles. El nu părea scos din fire în asemenea momente; în schimb, al treilea de faţă se enerva, neîndoielnic, mai ales când acesta era o înaltă faţă bisericească.

- ...o problemă mult mai complicată decât îţi închipui.

Şi Rachel, cu o tulburare aşternută pe chip, încât vorbele meşterului zidar se pierdură deveniră din nou nedesluşite. Jocelin îşi ridică şi el vocea, acceptând farsa, în acelaşi timp furios:

- Noi vorbeam de Pangall!

- Ce femeie dulce, ce păcat că nu are copii, dar nici eu nu am, trebuie să ne ducem crucea asta!

- ...construim cât putem de înalt...

- ...cât îndrăzneşti de înalt...

Deodată, Jocelin îşi auzi vocea foarte clar, nu mai avea împotriva cui să lupte. Rachel îşi întorsese faţa de la el. Torentul ei se revărsa acum în groapa în care dispărea înghiţit.

- Şi care este rolul unei îndrăzneli mărunte, Roger? Îndrăznelile mele sunt mari!

- Cât anume?

- Patru sute de picioare de îndrăzneală!

- Deci nu am reuşit să te conving.

Jocelin zâmbi, dar clătină din cap cu înţeles.

- Începe să construieşti. Asta e tot ce-ţi cer.

Se priviră, fiecare hotărât, nici unul nemaispunând nimic, dar conştienţi că nu au stabilit nimic, şi ceea ce încheiau acuma era doar un armistiţiu. O să-l împing în sus piatră cu piatră, de va fi nevoie, gândi Jocelin. Nu are nici o viziune. E orb. N-are decât să creadă că poate tăia un turn acolo unde îi trăsneşte - dar Rachel reveni lângă ei de la groapă şi atunci auziră cât de puţină lumină era acolo înăuntru şi cât erau oamenii de obosiţi, nici pe un cal nu-l puteai mâna mai mult decât îl ţineau puterile, ar trebui să isprăvească treaba. Încât Jocelin îşi întoarse faţa de la ea, furios pe sine însuşi, şi pe femeia asta neghioabă, şi pe bărbatul care era mai degrabă în stare să n-o bage-n seamă decât s-o pună la punct. Şi văzu, surprins, că soarele pătrundea acum prin ferestrele de la apus; şi, odată cu această imagine, îl răzbătu ca un cui foamea.

Asta-i spori şi mai mult mânia; prea puţin îl alină să audă în urma lui cum meşterul zbiera la Rachel:

- Cum poţi să fii atât *de proastă*?

Dar ştia că zbieretul nu însemna nimic, nici măcar un reproş, ci poate ceva care să ţină departe ghinionul, şi că peste cinci minute iar vor gravita unul în jurul celuilalt, râzând, sau vor umbla fără ruşine braţ la braţ; sau vor şuşoti cine ştie ce vorbe de-ale lor, secretoase, care nu erau treaba nimănui altcuiva. Iar ea era o femeie bună, după toate aparenţele; printre atâtea combinaţii între sexe, bârfite doar sau ruşinoase de-a dreptul, despre care se spunea că se petreceau în Strada Nouă, acolo unde trăseseră zidarii, nici o vorbă urâtă nu se auzea la adresa lui Rachel sau a meşterului zidar. În lumina soarelui, îşi trecu privirea de-a lungul navei şi iar se simţi cuprins de iritare. Ziua a început în bucurie, gândi; şi s-au petrecut lucruri măreţe; există un început, şi mai există şi îngerul meu; şi în acelaşi timp este şi această istovire a bucuriei, de parcă îngerul mi-a fost trimis nu numai să mă întărească şi să mă consoleze, ci şi ca un avertisment. Departe, îl zări pe Părintele Anselm, şezând demn şi hotărât lângă poarta

de miazăzi, şi nemişcarea bătrânului sub coroana de păr argintiu îi produse mâhnire şi enervare. Îşi ridică bărbia şi se adresă patriarhilor care predicau din ferestrele înalte:

- N-are decât să facă pe îmbufnatul, dacă aşa pofteşte.

În urma lui, dinspre transeptul de miazănoapte, auzi hohote de râs care se îndepărtau prin noua spărtură din zid. Semn că Rachel plecase; se răsuci spre meşterul zidar şi-l văzu vorbind cu oamenii de lângă groapă. Preţ de o clipă, întrebă dacă era nevoie să se apropie de el şi să mai stăruie. N-ar fi trebuit să vin să-l văd, gândi. Ar fi trebuit să-l chem în faţa mea şi să-l mustru pentru încăierarea de la poartă. Ce se întâmplă dacă primarul îi cheamă în faţa judecăţii? N-am spus nici pe jumătate ce aveam de gând să spun. Femeia aia cu nestăvilirea ei, şi cu faţa obraznică şi agitată. Unele femei sunt mai puternice prin ignoranţa lor decât toate porţile şi zăbrelele. Ar trebui s-o mustru şi pe ea pentru înfumurarea ei, s-o învăţ să-şi cunoască lungul nasului. Data viitoare, când am s-o întâlnesc fără el în preajmă, am să-i vorbesc blând şi am să-i arăt cum trebuie să se poarte.

- Doamne, cu ce unelte suntem nevoiţi să muncim!

Auzi ţăcănitul cuielor de la sandale răsunând în navă şi înţelese că se apropia omul-cuier. Se întoarse să se uite. Părintele Adam venea cu pasul lui obişnuit, nici grăbit, nici agale, dar aşa ca şi când toată viaţa lui n-ar fi făcut altceva decât să meargă astfel de la o zi la alta, înmânând, luând, aşteptând porunci, impersonal, fără entuziasm, fără să se plângă. Se opri în faţa stăpânului său, cu mâinile adunate, ca o păpuşă cioplită de un copil, numai chipul prea complex pentru o asemenea încercare, braţele, părul pictate. Acum stătea între Jocelin şi mult amânatul prânz, ţinând în mâini altă scrisoare.

- Nu puteai să mai aştepţi, Părinte Adam?

Părinte Anonim.

Părintele Anonim răspunse zgâriind aerul cu obişnuita lui voce:

- M-am gândit că poate vrei s-o citeşti de cum a sosit, Sfinţia ta.

Jocelin oftă.

- S-o văd, răspunse iritat, obosit, secătuit în mod ciudat de orice urmă de bucurie.

Se întoarse înspre răsărit şi ridică scrisoarea în aşa fel încât soarele să cadă asupra ei. Pe măsură ce citea, chipul i se limpezi, trecu de la iritare la satisfacţie, apoi la încântare.

- Ai făcut bine că mi-ai arătat-o!

Căzu în genunchi, îşi făcu semnul crucii şi mulţumi Cerului. Dar valul de bucurie se întoarse, îl făcu să se ridice în picioare şi să grăbească spre marginea gropii, unde meşterul zidar discuta cu Jehan, ajutorul său. Când se apropie, meşterul zidar îşi întoarse privirile de la Jehan şi i se adresă:

- Încă nu au dat de pietriş. Şi dacă apele continuă să crească, va trebui să aşteptăm câteva săptămâni până vom putea continua săpăturile. Poate chiar luni.

Jocelin bătu scrisoarea cu palma.

- Aici afli răspunsul, fiule.

- Şi anume?

- Preasfinţia Sa Episcopul şi-a amintit de noi. Chiar dacă acum îngenunchează în faţa Sfântului Părinte la Roma, îşi aminteşte de turma sa de departe.

- Nu vrei să înţelegi ce-ţi spun, nu-i aşa? îşi pierdu meşterul zidar răbdarea. Ascultă la mine, banii nu pot să-ţi construiască fleşa. Din aur s-o faci, doar că se va scufunda şi mai adânc.

Jocelin clătină din cap, râzând.

- Acum am să-ţi spun şi aşa ai să dormi liniştit. Nu a trimis bani. Căci, la urma urmei, ce sunt banii? În schimb, de un preţ infinit, incomparabil mai mare...

Un val de emoţie îl înălţă în slăvi şi vocea urcă odată cu el. Cuprinse cu un braţ umerii meşterului zidar şi-l îmbrăţişă.

Uite ce vom pune în piatra cea mai din vârf a fleşei, şi acolo va rămâne, până în Ziua de Apoi. Preasfinţia Sa Episcopul ne trimite un Cui Sfânt[2].

Îşi luă braţul de pe umerii impenetrabilului meşter zidar şi scrută nava scăldată în soare. Zări capul alb al Părintelui Anselm şi înţelese atunci că viaţa era de neîndurat fără mir. Se îndreptă aproape în fugă spre bătrân, fluturând scrisoarea în mână.

- Părinte Anselm!

De data asta, Părintele Anselm se ridică şi rămase în picioare. O făcu încet, îndurându-şi martiriul; şi, ca pentru a completa demonstraţia de vitejie, îşi înghiţi tusea, abia dacă se auzi. Faţa îi era rece, fără expresie.

- Părinte Anselm. Prietenia este un lucru preţios.

Nici o expresie. Înviorat cum era de propria bucurie, Jocelin făcu încă o încercare.

- Ce-am făcut noi cu a noastră?

- E o întrebare adevărată, Sfinţia ta, sau una retorică? Jocelin îl împresură cu dragostea sa.

- Ai vrea să citeşti scrisoarea aceasta?

- Îmi ordoni, Sfinţia ta? Jocelin explodă în râs.

- Anselm! Anselm!

Încăpăţânat, bătrânul nu cedă iubirii lui, ci îşi întoarse privirile spre paravanul de lemn şi pânză; tuşi încet, dar clar, ahac, ahac...

- Dacă e ceva care priveşte Capitulul, Sfinţia ta, nu mă îndoiesc de faptul că noi toţi o să auzim curând despre ce e vorba.

- Anselm. Iată un dar din partea mea către tine. Te eliberez de această îndatorire. Ar fi trebuit să pricep că, luând seamă la toată împotrivirea şi la sănătatea ta... La urma urmei, nimeni nu este prins aşa ca mine în această treabă. Iau totul în mâinile mele. Tu ştii asta şi ştii şi de ce, tu

---

2 Cui din crucea pe care a fost răstignit Cristos sau din cea a altui sfânt martir (n. tr.).

dintre toţi oamenii, confesorul meu, stăpân al sufletului meu.

- Dă-mi voie, Sfinţia ta, să pricep bine cele ce mi-ai spus. Nu mai sunt supraveghetor şi nici nu mai răspund de nici o supraveghere?

- Întocmai aceasta am spus.

Expresia de pe chipul lui Anselm rămase neschimbată. Îşi ţinea profilul său nobil întors către răsărit, sub coroana de păr alb. Senatorial, maiestuos, neînduplecat. Vorbele căzură:

- În scris?

Au căzut. Nu erau perle sau bijuterii, aşa cum s-ar cădea unei preasfinte feţe bisericeşti. Erau pietre. Nici o insultă, nimic de reproşat; căci, dacă vorbele cuprindeau în ele insolenţa, erau, în acelaşi timp, corecte, urmând litera Codului legiuitor. *Când se rânduieşte astfel ca o treabă să se hotărască între doi dintre cei patru Slujitori Principali ai Bisericii*, *să fie făcut în scris*... Ca şi când codul atârna acolo negru pe alb, în aerul dintre ei, Anselm îşi întemeie cererea citând:

- *Ceea ce a fost scris*, *dacă va cunoaşte o schimbare*, *să fie prenumită pe hârtie*; *iar pecetea de os să fie pusă în prezenţa a doi slujitori*.

- Ştiu.

Anselm vorbi din nou, calm, rece. Tusea îi dispăruse.

- Asta e tot, Sfinţia ta?

- Asta e tot.

Auzi paşii Sacristanului depărtându-se prin navă şi el rămase aşa, uitându-se peste umăr în urma celui care pleca. Trebuie să-l şterg, îşi zise. M-am înşelat. Nu aruncă decât pietre din capul acela nobil al său.

Îşi coborî privirile asupra scrisorii trimise de Episcop. Ca o balanţă la târg, gândi. Bucuria mă ridică pe un talger, iar Anselm mă cufundă pe celălalt. Există Cuiul şi îngerul meu. Există vistierul, şi meşterul zidar, şi nevasta lui.

Deodată, pricepu cât de strâns înlănţuite îi erau aripile bucuriei. Şi mânia îl podidi încă o dată. Să cadă, cu toţii să dispară, numai munca să continue! Şi, trecând pe sub fereastra dinspre apus, cu scrisoarea strânsă în mână şi adusă la piept, murmura cu îndârjire şi cu bărbia ridicată:

- Acum trebuie să-mi caut alt confesor!

În acea noapte, când îngenunche lângă pat să se roage înainte de culcare, îngerul se întoarse şi se opri în spatele lui într-un nor de căldură, care să-i aducă puţină mângâiere.

Capitolul III

Când se trezi a doua zi dimineaţa în zori, auzi cum cădea ploaia şi-şi aminti ce-i spusese meşterul zidar. Drept care, printre alte lucruri, se rugă şi pentru vreme frumoasă. Dar ploaia căzu trei zile la rând şi acestora le urmă o jumătate de zi de nori joşi şi văzduh greu de apă; timp în care gospodinele atârnară rufele spălate pe lângă focuri mocnite care mai mult le murdăreau decât le uscau; după aceea au venit vânt şi ploaie o săptămână întreagă. Când părăsea casa, înfăşurat în pelerină şi străbătând repede aleea până la catedrală, zărea norii în dreptul acoperişului, încât şi crenelurile erau cufundate în negură. Cât despre edificiu, biblia în piatră, nu mai înălţa slavă lui Dumnezeu, ci mormăia o biată predică. Zidurile sale deveniseră lipicioase, din pricina apei care se scurgea la vale peste muşchi, licheni şi piatra care se măcina. Când ploaia cădea ca o burniţă, timpul era şi el o burniţă, curgere înceată cu care trebuia să te împaci. Iar când bătea în rafale, miile de garguie - şi oamenii se gândeau la chipurile ce le serviseră drept model, putrezind acum în mormintele incintei sau în cimitirele parohiei - porneau să se reverse. Şi lăsau apa să se prăvale, ca şi când se aflau sub semnul unei alte ameninţări cu osânda veşnică; şi ce revărsau ele se reunea cu şuvoaiele care se scurgeau pe ferestre, plumburi şi cornişe, de-a lungul muchiilor şi turnuleţelor, a chipurilor şi

pietrelor unghiulare, şi ajungeau bolborosind şi clocotind în şanţul de la baza peretelui. Vântul care începu să bată nu limpezi cerul, doar înghiontea văzduhul ba dintr-o parte, ba dintr-alta, azvârlind câte un ciubăr de apă la fiecare ghiont, încât, împins de la spate, până şi un Vicar ajungea să se bălăbănească; sau să se aplece ca lovit în faţa unei rafale, iar poalele pelerinei să-i fie zburate în lături, asemenea unor aripi. După ce se domoli vântul, norii coborâră şi mai mult, încât Jocelin nu mai putea zări jumătatea de sus a clădirii; iar din pricina burniţei nu mai era în stare să-şi dea seama nici de dimensiuni. Astfel, ochiul cercetător trebuia să se fixeze pe elementele mai apropiate, un colţ de piatră udă, uriaşă în detalii şi plină de imperfecţiuni, ca o piele văzută prea de aproape. Intrândurile din partea de miazănoapte - dar acum nici o cădere a luminii nu mai arăta care era nordul şi care sudul - duhneau de urmele atâtor urinări. Apele râului ce-şi ieşise din matcă se întinseseră peste drum şi, fără să ia seamă la gărzile de la porţile oraşului, invadară uliţele noroioase. Bărbaţi, femei şi copii se înghesuiau în jurul amărâtelor de focuri pe care izbuteau să le aprindă, iar fumul ce ieşea din buştenii sau cărbunii jilavi forma o pătură de ceaţă sub acoperişul fiecărei case. Doar cârciumile propăşeau.

La răspântia navelor, săpăturile încetaseră. Într-una din zile, Jocelin se opri lângă meşterul zidar, îl urmări cum coboară în groapă o lumânare legată cu o sfoară şi văzu lucirea apei la fund. În acelaşi timp urcă până la el mirosul gropii, ceea ce-l făcu să se dea câţiva paşi îndărăt. Dar meşterului zidar nu-i păsa de mirosuri. Rămase pe loc, uitându-se înnourat la lumânare. Jocelin deveni neliniştit şi stăruitor. Puse mâna pe umărul lui Roger Mason:

- Şi acum ce vei face, fiule?

- Sunt multe de făcut, murmură Roger Mason.

Se apropie de scara în spiralã, apoi urcă şi dispăru din vedere; mai târziu, Jocelin îl auzi mişcându-se cu băgare de seamă la o sută douăzeci de picioare înălţime, pe sub boltă.

Lui Jocelin i se păru că prima lui adulmecare a gropii era semn de un nou început. Abia acum observă că peste tot în catedrală mirosului de tămâie veche şi ceară arsă i se adăugase o miasmă mult mai neplăcută. Căci apa, cu o perfidie uşor de ghicit, invadase mormintele mai-marilor aflate de ambele părţi ale corului sau între arcadele navei. Curând înţelese că nu era singurul să fi băgat de seamă acest lucru. Cei în viaţă, care-şi făcuseră o profesiune din a dispreţui viaţa, considerau că acest fel de aducere-aminte era mult prea direct, drept care ţineau slujbele cu feţele acoperite de o scârbă nelalocul ei. Când se întorcea dinspre Capela Fecioarei şi traversa răscrucea navelor - şi în acele zile era întuneric acolo - Jocelin îşi spunea cu disperare:

- Aici, unde duhneşte groapa asta, am primit eu ce am primit, cu atâta amar de ani în urmă, şi am atins pardoseala cu chipul meu. E nevoie să nu uit asta, niciodată.

În acest timp, meşterul zidar şi câţiva soldaţi din oastea lui lucrau în acoperiş, deasupra bolţii în cruce. Au spart bolta, încât acum, dacă era cât de cât lumină în partea aceea de catedrală şi te uitai în sus, zăreai căpriorii. În timp ce unii lucrau acolo, dispărând pe scările în spirală ce sfredeleau pereţii, numai ca să apară mai târziu, mici cât muştele, în triforiu, alţii înălţau schele în jurul stâlpului de sud-est al intersecţiei. De la platformă la platformă fixau scări, o construcţie ca o plasă de păianjen, şi când aceasta a fost în sfârşit gata, coloana arăta ca un brad cu ramurile ciuntite şi întoarse înăuntru. Această nouă îndeletnicire a lor nu era chiar fără foloase pentru slujbe, căci zidarii nu mai erau auziţi la fel de tare acum, când lucrau în acoperiş. Pacea duhnitoare din navă abia dacă mai era întreruptă când şi când de bufniturile unui ciocan de lemn la înălţimea bolţilor. La un moment dat, din bolta frântă începură să atârne frânghii deasupra încrucişării, şi acolo şi rămaseră, legănându-se, de parcă în tot edificiul acesta, care mustea de umezeală şi pe dinăuntru la fel de mult ca şi pe dinafară, începuse să crească un soi de muşchi gigantic. Frânghiile

aşteptau bârnele ce aveau să fie aduse prin spărtura din peretele de miazănoapte; dar tare se asemănau cu muşchiul pădurii şi se şi potriveau cu mirosul de la răscruce. În întunecime şi în jilăveală, Jocelin era nevoit să-şi concentreze toată voinţa ca să-şi amintească ce lucrare măreaţă se înfăptuia; şi când o calfă se prăbuşi prin spărtura bolţii în cruce şi lăsă în urmă un urlet care crestă până jos văzduhul atât de dens, încât părea să păstreze urletul ca pe ceva gravat fără milă în el, nu se miră că nici un miracol nu se interpuse între trupul în cădere şi piatra care, în mod logic, urma să-l primească. Părintele Anselm nu spuse nimic în Capitul; dar în privirea indignată a Sacristanului citi că şi această moarte fusese adăugată acum pe un răboj ce avea, într-o bună zi, să-i fie pus în faţă. Peste catedrală nu pogorî nici o noapte întunecată, doar o amiază fără soare şi din această pricină lipsită de speranţă, ca o blasfemie. Râsetele băieţilor din cor răsunară isterice atunci când vistierul, venind cu mersul său clătinat în urma lor dinspre sacristie, o luă la stânga, aşa cum a făcut o viaţă întreagă, în loc să apuce la dreapta, spre Capela Fecioarei. În ciuda hohotelor, a pufnetelor înfundate, slujbele continuau şi îndatoririle erau toate îndeplinite; dar ca sub apăsarea unei greutăţi aproape strivitoare. Cei din Capitul erau irascibili, cântările anoste sau iritate şi întrerupte de accese de tuse, iar băieţii se luau la harţă nici ei nu ştiau din ce pricină. Băieţii mici plângeau fără motiv. Cei mari aveau ochii împăienjeniţi din pricina coşmarurilor cu oameni fără nas care pluteau pe sub pardoseli, cu feţele turtite de chepenguri grele, încât nu era de mirare că erau gata să râdă în ascuns pe socoteala vistierului. Însă, într-o bună zi, când o luă la stânga, vistierul nu-şi mai aminti să se întoarcă; în cele din urmă, doi dintre cantori se duseră după el. Îl găsiră în semiîntuneric, pipăind cu mâinile paravanul de lemn ce-l despărţea de intersecţia navelor; îl conduseră înapoi înspre lumină. Şi abia atunci observară cât de puternic îi tremura mâna dreaptă şi cât de golit de

orice expresie îi era chipul. Astfel că moşneagul vistier fu instalat în casa lui, şi asupra bătrânilor pogorî groaza senilităţii. Zi şi noapte aveau loc slujbe de închinăciune în duhoare şi în semiîntuneric, acolo unde lumânările nu luminau altceva decât norii deşi de aburi; şi vocile se înălţau înspăimântate de vârstă şi moarte, înspăimântate de apăsarea greutăţii şi a dimensiunilor, de întuneric şi de un univers fără de speranţă.

- Doamne, auzi-ne şi primeşte-ne strigătul!

Apoi se zvoni de izbucnirea ciumei în oraş. Numărul feţelor - încordate, tăcute, cu ochi scăpărători în faţa luminii care vestea prezenţa Azimei - creştea de la o zi la alta. Dar Jocelin nu li se alătura niciodată, căci îngerul său păzitor venea când şi când şi-l alina, îl încălzea, îl îmbărbăta. Ca orice bun general, însă, vedea în ce fel aveau nevoie de ajutor; căci, până şi pentru el, aceste unelte ale sale, oamenii de care era nevoit să se folosească, nu-i păreau să se deosebească prea mult de maimuţele care se legănau şi se agăţau de ziduri. Astfel că aduse macheta catedralei la intersecţia navelor şi o aşează lângă stâlpul dinspre nord-vest, cu fleşă cu tot, ca să le dea curaj. Macheta stătea pe un piedestal şi părea singurul lucru curat din toată clădirea, deşi, dacă o atingea, degetul i se uda.

Astfel a trecut Crăciunul. Să se bucure Cerurile, Pământul să fie vesel în faţa lui Dumnezeu, pentru că El va veni. Aşa se şi aşteptau, să vină; dar norii încă atârnau deasupra zidurilor; iar dacă burniţa se curmă o vreme, oamenii îşi ridicară privirile, îşi pipăiră obrajii, gândind că ceva nu era cum trebuie să fie. Odată, după ce s-a oprit ploaia, dar grota navei era deosebit de rău mirositoare, Jocelin se opri în faţa machetei, ca să prindă şi el curaj. Desprinse turnul cu fleşă, cu oarecare greutate pentru că lemnul se umflase, şi îl ridică în mâini, cu pioşenie, ca pe o relicvă. Îl dezmierdă duios, îmbrăţişându-l, răsucindu-l şi privindu-l pe toate feţele, aşa cum o mamă îşi priveşte odorul. Optsprezece ţoli, pătrat pe jumătate din lungime, cu ferestre înalte, apoi

explodând într-un mănunchi de turnuleţe delicate, în mijlocul cărora răsărea marea fleşă, nedecorată, zveltă, cu o cruce mică de tot în vârf. Crucea era mai mică decât aceea pe care o purta el la gât. Rămase o vreme lângă stâlp, strângând la piept turnul, şi-şi spuse că, nu mai încăpea îndoială, apele trebuiau de-acuma să reintre în mătci. Căci de o săptămână ploaia nu mai căzuse, deşi martie se dovedea nu vântos, ci înnegurat. Şi chiar şi aşa, nu era greu să-ţi închipui că, pe undeva, un soare murat se străduia să ajungă la noroaiele bulbucinde ale câmpiilor. Mângâie fleşa şi-l auzi pe Jehan vorbind de unul singur pe când ieşea din spărtura făcută în transeptul de la miazănoapte. Închise ochii şi-şi spuse în gând: am îndurat destul! Să fie acesta momentul de cotitură! Şi, în spatele pleoapelor închise, i se păru că simte cum zilele cu vreme bună îşi strângeau forţele pentru a ieşi la lumină. Auzi bufniturile ciocanului de lemn răsunând sub acoperiş şi deodată se simţi emoţionat de obiectul pe care-l ţinea în braţe; şi în gât i se puse un nod de surescitare la amintirea liniilor ce se uneau deasupra catedralei. Simţea viaţa. Îşi înălţă bărbia, deschise ochii şi gura, vrând să aducă mulţumiri cerului.

Dar rămase nemişcat, fără să spună nimic.

Goody Pangall apăruse din împărăţia lui Pangall. Făcu repede trei paşi. Se opri şi se dădu îndărăt un pas. Apoi înaintă mult mai încet spre răscrucea navelor, dar privirile nu într-acolo îi erau îndreptate. Se uita undeva într-o parte. O mână strângea pelerina la gât, cealaltă se înălţă şi odată cu ea, coşul care atârna la încheietură. Se uită pieziş, parcă ar fi trecut pe lângă un taur sau armăsar. Picioarele o duseră apoi dincolo de lungimea funiei, umărul aproape freca zidul; numai că picioarele nu prea dădeau semne că ar vrea să meargă înainte. Ochii ei erau două pete negre în paloarea aceea de iarnă, gura se deschisese, cu buza de jos atârnând, şi ar fi avut un aer neghiob, dacă ar fi cu putinţă ca un asemenea chip dulce să arate vreodată neghiob şi

dacă n-ar fi fost acea vădită spaimă de pe chipul ei. Stârnit de expresia ei, Jocelin îi urmă direcţia privirii; şi, din acea clipă, timpul se scurse spasmodic sau poate că a încetat să mai existe. Încât nu-l surprinse că se trezi ştiind la ce se uita ea încă înainte de a-l vedea cu ochii lui pe meşterul zidar.

Roger Mason era cu un picior pe treapta de jos a scării de la primul nivel al schelei ce înconjura coloana de sud-est. Coborâse pe scară, uitându-se tot timpul la Goody. Acum se întorcea. Se îndreptă spre ea, iar ea se târa mai încet, tot mai încet, de-a lungul peretelui. Se făcea mai mică, tot mai mică şi se uita în sus şi într-o parte. O ţintuise acolo meşterul zidar, se uita în jos spre ea şi vorbea grav, şi ea rămânea tot cu privirile aţintite la el, cu gura deschisă şi clătinând din cap.

Jocelin se simţi cuprins de o certitudine ciudată. Ştia ce se petrece. Văzu că întâlnirea de acum era una dintre multe altele. Văzu durere şi amărăciune. Văzu - şi parcă ceea ce vedea se închega într-un fel de rugăciune - cum aerul din jurul lor era altfel. Văzu că erau prinşi într-un fel de pânză groasă ca de cort, care-i izola de toţi ceilalţi oameni, şi mai văzu cum se temeau amândoi de pânza aceea, dar erau neputincioşi în faţa puterii ei. Acum stăteau de vorbă, grav şi liniştit; şi deşi Goody clătina şi scutura din cap, nu se depărta, nu putea să plece, aşa părea, căci pânza invizibilă era închisă peste tot în jurul lor. Ţinea coşul în mâini, era îmbrăcată ca pentru a merge la piaţă, nu avea ce sta de vorbă cu nici un bărbat, cu atât mai puţin cu meşterul zidar; nici nu ar fi avut altceva de făcut decât să clatine din cap, poate; putea foarte uşor să nu-i dea atenţie bărbatului voinic, în pantaloni de piele, tunică maronie şi şapcă albastră, nu, nu era nevoie nici măcar să se oprească; doar să treacă, ferindu-şi faţa, căci mâna lui nu o ţinea pe a ei. Dar ea stătea, uitându-se în sus şi într-o parte la el, în timp ce ochii ei negri nu clipeau şi buzele ei spuneau nu. Apoi, deodată, ea reuşi, în sfârşit, să se rupă de acolo, de parcă

ar fi rupt cu adevărat ceva, în aer, inutil însă, căci pânza invizibilă ce-i unea pereche se întinse, luând-o înaintea ei oriunde s-ar fi dus. Încă se afla înăuntrul pânzei, grăbind de-a lungul navei laterale de miazăzi, cu obrazul, din palid, înroşit ca para focului. Roger Mason rămase cu privirile în urma ei, de parcă nimic şi nimeni pe lume nu avea importanţă, în afară de ea, ce care-i păsa şi de parcă nu putea să nu-i pese de ea şi această păsare îl chinuia. Când poarta dinspre nord-vest bubui în urma lui Goody, se întoarse şi el, cu spatele la Jocelin, şi porni pe scară în sus ca un somnambul.

Atunci, o mânie se iscă şi izbucni dintr-un străfund al fiinţei lui Jocelin. În capul lui străfulgerară imagini ale unui chip care se pleca în fiecare zi pentru a primi binecuvântarea, auzi cântecul ei plin de siguranţă în împărăţia lui Pangall. Îşi înălţă bărbia şi cuvântul ţâşni pe deasupra ei, dintr-un culcuş ascuns al indignării şi durerii:

- Nu!

Şi deodată, i se păru că noua viaţă pe care o primea lumea era un lucru murdar, un val tot mai înalt de noroi, încât simţi că nu mai are aer, şi văzând spărtura prin transeptul dinspre miazăzi se repezi într-acolo şi ieşi la peticul de zi de afară. În clipa următoare auzi hohote îndepărtate, bărbăteşti, ale calfelor; şi în acea ascuţime a înţelegerii, pricepu ce pălăvrăgeală de crâşmă trebuia să pară vederea Vicarului însuşi ieşind valvârtej printr-o gaură şi ţinând în ambele mâini chiar năzăreala lui, încât se răsuci pe călcâie şi la fel de repede intră înapoi în catedrală. Tocmai atunci, dinspre nava nordică se apropia o mică procesiune; printre credincioşi se afla şi Rachel Mason, purtând în braţe o dulce povară, astfel că el vorbi felicitând-o maşinal şi binecuvântând-o, ca în clipa următoare soţia conetabilului să vină şi să-i smulgă pruncul din braţe, zorind spre Capela Fecioarei, la botez. Rămase singur cu Rachel, care se simţi oarecum obligată să mai zăbovească lângă el; şi, deşi ochii lui erau orbiţi de imaginea

lui Roger şi a lui Goody Pangall, urechile începură să asculte la pricina zăbavei. Şi nu-i veni să creadă cum o femeie, chiar şi indignată (cu ochii ăştia bulbucaţi, cu şuviţe de păr negru scăpate pe obraz) putea să vorbească astfel. Ce-l ţintuia locului nu era potopul de cuvinte, ci conţinutul lor. Cu faţa scuturându-i-se ca un geam în bătaia vântului, îi explica de ce nu avea ea copii, deşi atâta se rugase la Dumnezeu să poată face unul. Când ea şi cu Roger se duceau împreună, în cel mai nepotrivit moment ea începea să râdă - *trebuia* să râdă - nu era stearpă, aşa cum le venea unora să creadă, şi chiar o şi spuseseră, Sfinţia ta, nu, nu era! Ci *trebuia* să râdă, şi după aia trebuia şi el să râdă…

Stătea şi asculta nevenindu-i să creadă şi buimăcit, până ce ea isprăvi şi catadicsi să se îndrepte spre galeria dinspre miazănoapte, ca să ajungă la vreme la botez. Rămase la picioarele schelei şi ceva din natura muierească prinse a arde în el; cât de gingaş vorbeau, chiar dacă prea mult, de nouă mii nouă sute nouăzeci şi nouă de ori; dar a zecea mia oară trânteau o necuviinţă atât de neruşinată, îşi siluiau cu atâta brutalitate propria intimitate, încât se întreba dacă cel care vorbea nu era însuşi pântecele furibund. Şi dintre toate femeile din lume, numai ea, Rachel, imposibilă, incredibilă şi totuşi vie, în carne şi oase, era cea care făcea asta - nu, era *silită* să facă asta dintr-o nevoie nestăvilită a naturii ei potopitoare, faţă de cel mai nepotrivit om, în cel mai nepotrivit loc şi la momentul cel mai nepotrivit. Despuia faţa obişnuită a vieţii, scoţându-i la iveală oroarea şi farsa; pestriţ Bufon îmbrăcat în roşu şi galben care, în camera de tortură, loveşte cu biciuşca lui din băşică de porc.

- Nesimţitoarea sfruntare a femeii! se adresă el cu voce rea modelului pe care-l ţinea în mână.

Dar Bufonul îl înghionti în pântec cu băşica lui, făcându-l să izbucnească într-un hohot pe care-l sfârşi cu un tremur în tot trupul.

- Murdărie! Murdărie! strigă.

Deschise ochii şi îşi auzi propriile vorbe răsunând sub bolta în cruce. În aceeaşi clipă îl zări pe Pangall, cu mătura lui, stând ca trăsnit la poarta vremelnică dinspre galeria de miazănoapte. Încât, printr-un efort doar pe jumătate conştient de a da un înţeles logic vorbelor sale şi de a le ascunde adevărata cauză, strigă din nou:

- Locul ăsta este murdar ca o cocină! Ei murdăresc totul!

De intersecţia navelor se apropiau doi bărbaţi. Mel, bătrânul cioplitor, şi Jehan, mâna dreaptă a lui Roger Mason. Jehan râdea şi amândoi trecură pe lângă Jocelin fără să-i dea nici o atenţie.

- Aia nevastă? E paznicul lui!

Astfel că Jocelin, simţind încă sângele cum îi zvâcneşte în tâmple, încercă să se adreseze cât mai firesc lui Pangall, dar vocea îi răsuna gâfâită, ca şi când abia străbătuse în fugă toată catedrala de la un capăt la celălalt.

- Cum îţi mai este viaţa, Pangall, fiule?

Dar Pangall avea o lucire ostilă în ochi, dintr-un necaz al său personal sau din pricina cine ştie cărei neînţelegeri.

- Cum să fie?

- Am vorbit cu meşterul zidar, zise de data asta, cu o voce aproape normală. Ai ajuns să te înţelegi în vreun fel cu ei?

- Eu? Niciodată. Ai spus vorbă adevărată, Preasfinte Părinte. Ei murdăresc totul.

- Te lasă-n pace?

Tonul lui Pangall sună sec:

- N-o să mă lase nicicând în pace. M-au găsit pe mine prostul lor.

Ca să alunge ghinionul. Gura lui repeta cuvinte prea cunoscute de-acum, la fel cum paşii urmează singuri poteca deprinsă.

- Facem treaba cu ce avem. Toţi trebuie să ne obişnuim cu ei.

Dar Pangall, care apucase să se depărteze, se răsuci brusc spre el:

- Atunci de ce nu ne-ai folosit pe *noi*, Părinte? Pe mine şi oamenii mei?

- Voi n-aţi fi putut-o face.

Pangall deschise gura să zică ceva, dar o închise la loc. De unde era, îl sfredeli pe Jocelin cu o privire sălbatică; iar la colţul gurii scăpă o zvâcnire care, la oricine altcineva mai puţin devotat şi credincios, ar fi putut fi considerată ca un rânjet; în aerul dintre ei atârnau nerostite cuvintele: şi nici ei n-o s-o poată face, nimeni n-o s-o poată face. Din pricina noroiului şi a inundaţiilor, a plutei, şi a înălţimii, şi a coloanelor subţiri. Este imposibil.

- Pentru noi toţi, oamenii aceştia sunt o mare încercare. Recunosc. Trebuie să avem răbdare. Nu spuneai odată că asta e casa ta? Trufie păcătoasă în ceea ce ai spus atunci, dar şi credinţă şi supunere. Nicicând să nu te gândeşti, fiule, că nu eşti înţeles şi preţuit. Până la urmă vor pleca. La timpul hotărât de Dumnezeu vei avea şi tu fii…

Rânjetul lui Pangall dispăru.

- Casa pe care vor trebui ei s-o păzească şi s-o îngrijească va fi mult mai măreaţă decât aceasta. Gândeşte-te, omule. În mijlocul ei se va înălţa… - şi, pătimaş, ridică turnul cu fleşă - …iar ei, la rându-le, le vor spune copiilor lor:

„Această lucrare a fost făcută pe vremea tătânelui nostru”.

Pangall se chirci. Mătura pe care o ţinea cu ambele mâini tremura. Ochii se holbau, iar buzele se contractaseră şi dezveliseră dinţii lucitori. Rămase aşa, stană, câteva clipe, uitându-se fix la fleşa ce-i era arătată cu atâta entuziasm. Apoi privirile-i sfredeliră pe sub sprâncene:

- Şi *domnia ta* îşi râde de mine?

Întoarse spatele şi plecă şchiopătând, prin transeptul de miazăzi, iar uşa care se izbi, închizând împărăţia lui, umplu catedrala de ecou.

De pe acoperiş răzbătură bufniturile ciocanului de lemn, bufff, bufff, bufff. Dintr-odată, zgomotele bufniturilor şi izbiturilor, mirosurile, amintirile, valurile de sentimente

nerostite părură să se repeadă hulpave asupra lui, încât deschise gura după aer. Ştia unde va găsi aer, picioarele îl duseră într-acolo, împiedicându-se, până se prăbuşi în genunchi în faţa luminii liniştite de pe altar. Se uită lung la ea, cu gura deschisă şi tânjind.

- N-am ştiut.

Totuşi, puritatea luminii era dincolo de capacitatea lui de a o cuprinde, părea o uşă infinit de mică, la o distanţă nemăsurat de mare. Stătea îngenuncheat în şuvoiul ei, iar mintea i se lăsa prinsă în voia valurilor, încât nu simţi cum se petrecu schimbarea, îşi dădu doar seama că se uita în jos, la dalele pardoselii, împodobite cu fiarele lor heraldice. Mai aproape de el decât pardoseala se găseau oamenii, cei patru - şi trupul lui se cutremură din nou - Roger şi Rachel Mason, Pangall şi Goody a lui, precum patru stâlpi la bolta în cruce a edificiului.

Tremurul îl făcu să ridice capul şi privirile lui se opriră asupra ferestrei cu povestea cuprinsă în vitraliu, grea de culoarea strălucitoare, iar lumina altarului se împărţi în două, câte o lumină în fiecare ochi.

Şopti:

- Aşadar, Tu l-ai trimis cu adevărat pe Îngerul Tău să mă întărească.

Dar nu era nici un înger, doar valuri de sentimente învârtejindu-se, înghiţindu-se, arzând - oroarea răului care înmugureşte de la naştere până la adânci bătrâneţi, punând între ele forţa sa teribilă, complexă.

- Tu! Tu!

Luminile se uniră la o depărtare infinită, şi el tânji ca uşa să se deschidă şi ceva să se petreacă. Dar cei patru oameni dansau şi făceau gălăgie în spatele lui, în locul îngerului, încât luminile se despărţiră din nou. Apoi rămaseră numai doi oameni, ea şi el în acea pânză, dar de data asta copleşiţi de torentul amărăciunii lui şi al indignării, încât închise ochii şi gemu pentru draga lui fiică întru Domnul.

Dă-i putere, o, Doamne, prin mila Ta neţărmurită, şi dă-i linişte...

Apoi gândul apăru brusc în mintea lui, ca o fiinţă vie. Înfipt acolo cu aceeaşi precizie cu care se înfige o suliţă. O clipă înainte închisese ochii, inima i se topise şi se lăsase purtată de orice altceva în afara gândului care o umplea acum, de parcă acolo fusese de la zămislire. Nimic altceva în mintea lui, doar gândul, încât resimţi şi mai puternic apăsarea trupului. Avea o greutate pe piept, deasupra inimii, dureri în ambele braţe şi o durere în obrazul drept. Deschise ochii şi văzu că fleşa îi era încă lipită de piept şi obrazul drept se sprijinise pe o muchie ascuţită de lângă vârf. Dalele pardoselii erau iarăşi în faţa lui, fiecare ca două animale heraldice, cu ghearele strânse pentru a lovi, şi gâturile şerpuinde încolăcite unul în jurul celuilalt. Undeva, deasupra acestor dale, sau acolo unde fusese îngerul, sau poate în infinitele dimensiuni ale capului său, exista o scenă, ca o pictură. Roger Mason, pe jumătate întors de la scara de lemn, tras de frânghii invizibile spre femeia chircită lângă perete. Era Goody, pe jumătate întoarsă, fără să clipească; simţind frânghiile cum trag, dând din cap, Goody îngrozită şi jinduind, Goody şi Roger, amândoi în pânza care se întindea cu ei oriunde se duceau. Şi, cu o claritate de parcă ar fi fost înscris pe acel tablou, era gândul. Atât de cumplit, încât depăşea orice sentiment, iar el îl cercetă cu deplină detaşare, în timp ce ornamentul fleşei ardea în obrazul lui. Era atât de cumplit, anihilând orice altă senzaţie, încât trebui să-l aşeze în cuvinte, în timp ce ochii scrutau creaturile înlănţuite pe pardoseala din faţa lui.

- Ea îl va ţine aici.

Apoi se ridică în picioare, fără să se uite la lumină, şi se îndepărtă încet spre intersecţie, într-un fel de linişte zdrobitoare. Ajunse la piedestal, unde zăcea macheta, şi îndesă fleşa în orificiul pătrat. Străbătu nava şi se îndreptă spre locuinţa sa. Din când în când îşi examina mâinile curios şi dă-

dea din cap. Abia târziu în noapte, se simţi cuprins din nou de sentimente; şi atunci se aruncă în genunchi şi din ochi începură a-i curge lacrimi. Atunci, în sfârşit, veni îngerul şi-l încălzi, dându-i întrucâtva linişte, făcând mai uşor de îndurat imaginea şi gândul. Îngerul rămase cu el, iar înainte de a adormi el îi spuse: Am nevoie de tine. Până în ziua de astăzi n-am ştiut exact de ce. Iartă-mă!

Şi îngerul îl încălzi.

Dar, parcă pentru a-l păstra în umilinţa lui, Satan primi îngăduinţa să-l chinuie cu un vis fără înţeles şi fără speranţă. Se făcea că el, Jocelin, zăcea pe spate în patul lui; apoi că zăcea pe spate în mlaştini, crucificat, iar braţele sale erau cele două braţe ale transeptului, cu împărăţia lui Pangall cuibărită în partea stângă. Oamenii veneau să-l zeflemisească şi să-l chinuie, era Rachel, era Roger, era Pangall şi ei ştiau că biserica nu avea fleşă şi nici nu putea avea. Doar Satan însuşi, ridicându-se dinspre apus, înveşmântat în nimic altceva decât în păr cuprins de flăcări, stătea deasupra navei şi lucra la clădire, chinuindu-l şi făcându-l să se zvârcolească în apa caldă a mlaştinii şi să strige. Se trezi în întuneric, plin de scârbă. Astfel că se pedepsi pe sine biciuindu-se fără milă, de şapte ori, fără milă peste spate, mândru de îngerul său, o dată pentru fiecare diavol. După care, adormi un somn fără vise.

Capitolul IV

Începând de atunci, Jocelin deveni un om foarte ocupat. Ieşea călare, cu picioarele învelite în jambiere, croindu-şi drum prin noroi, spre bisericile din ţinut aflate în parohia sa, îi lua la întrebări pe preoţi, predica în faţa amărâţilor de enoriaşi. Predica în bisericile oraşului, acolo unde era arhidiacon. În biserica Sfântului Toma, atunci când era sus de tot, vorbind în amvonul din triforiu, la jumătatea navei - şi oamenii se aflau sub el, ridicându-şi ochii spre el aşezaţi în semicerc -, se surprindea vorbind cu stăruinţă despre fleşă, lovind uşor cu pumnul încleştat în masa de piatră. Dar oamenii gemeau, se băteau cu pumnii în piept, nu pentru

că l-ar fi priceput, ci pentru că vorbea atât de pătimaş; şi pentru că era o vreme a ploilor, a inundaţiilor, a morţii şi înfometării. În acea dimineaţă în care s-a întors la catedrală, ploaia a fost mânată de vânt şi, în sfârşit, i se întâmplă să vadă iarăşi clădirea întreagă. Dar acum era un lucru real, normal, atâtea picioare lungime, lăţime, înălţime, lipsit de grandoare şi măreţie. Apoi îşi ridică privirile spre cer; era închis. Aşa că se retrase în încăperea lui din vicariat şi se uită afară, prin ochiul de geam, la clădire, căci marginea ferestrei conferea acelui cât văzut din catedrală o claritate în plus, mai multă importanţă, de parcă era un tablou în ramă. Clădirea, însă, tot ca un hambar îi apărea. Deşi ştia că era doar o iluzie, avea totuşi senzaţia că se scufundase puţin. La capătul jgheabului, jos, lângă perete, pământul se umflase de apă şi împinsese în sus iarba aspră, astfel că piatra părea să scobească pământul, şi impresia dominantă nu era aceea de glorificare a lui Dumnezeu, ci de greutate a construcţiei ridicate de mâna omului. Iar viziunea sa cu fleşa părea la fel de îndepărtată ca un vis ce-ţi revine în memorie, din vremea copilăriei. Când se gândea la Anselm, căci bătrânul făcea parte din copilăria lui, mintea începea să cumpănească la problema confesiunii. Dar se scutură iritat şi se adresă văzduhului, printre dinţii încleştaţi:

- Acum îmi văd de treburile Tatălui meu.

La ceasul acela ignoră o altă scrisoare pe care i-o trimisese Lady Alison.

Până la urmă, vântul aduse o schimbare. Alungă norii şi, trecând prin porţile deschise, limpezi catedrala de duhoare. Apele dădură înapoi, lăsând în urma lor putregai şi ruine, dar şi poteci pe care se putea umbla, şi drumuri de piatră pe unde treceau căruţele. De se ducea în partea de apus, Jocelin vedea garguiele îngăduindu-şi un răgaz, acum aşteptau nemişcate, cu gurile încordate pentru ceea ce urma să vină. Şi rămânea uitându-se la ele, gândindu-se cu câtă grijă şi inspiraţie construiseră giganţii de demult acest

loc, căci garguiele păreau să iasă direct din piatră, ţâşneau din ea ca nişte furuncule sau buboaie coapte, curăţind trupul de boală, întorcând blestemul asupra lor şi astfel purificând întregul. Acum, că ploaia trecuse, putea să vadă muşchiul şi lichenii în negru şi verde, din care pricină unele garguie păreau bolnave aşa cum îşi urlau în vânt blasfemii şi batjocuri mute, fără să facă mai mult zgomot decât moartea pe altă lume. Sfinţii martiri, cei vrednici de laudă şi confesorii se uscau netulburaţi la capătul de apus, după ce înduraseră nepăsători iarna, la fel cum acum îndurau cu indiferenţă soarele.

Jocelin simţea cum îi revenea puţin câte puţin energia.

Când se gândea la unealta lui, Roger Mason, cu femeia care roia în juru-i, îşi putea spune în sine - „E o femeie bună!” - şi gândea că atâta era de ajuns. Căci lucrurile începeau să se îndrepte. Se tuşea mai puţin în sala capitul, şi n-a fost decât o singură moarte: bătrânul vistier, care trecuse cu mersul clătinat prin ultima sa poartă; şi cum moartea lui fusese firească, petrecându-se încet şi având parte de ceremoniile ce se cuveneau, mai degrabă era un motiv de bucurie decât de tristeţe. În plus, noul vistier era tânăr şi sfios. Şi parcă într-o clipire a şi venit vremea să se dea la o parte draperiile chiliilor şi băieţii de la şcoala de cantori în sfârşit se jucau în aer liber sau încercau să se caţere în cedrul uriaş. Deodată, intrând într-o dimineaţă prin poarta dinspre apus, Jocelin văzu cum catedrala se umple din nou de viaţă pământească. Veneau oamenii să se uite la groapa de la intersecţia navelor sau la gaura din boltă. Acum că râul se retrăsese înapoi în matcă şi cerul era acoperit de pete de albastru, scăzuse şi apa din groapă, şi când Roger Mason coborî înăuntru o lumânare, flacăra ei nu mai avea în ce să se oglindească. Oastea se veseli, fluierând şi urcând scările printre schelele înălţate în jurul stâlpului de sud-est, fluierând pe scara spiralată ce urca prin triforiu. La întoarcere, cu braţele sau targa sau coşul goale, cântecul sau fluieratul anunţau apropierea ostaşilor,

şi aşa au trecut prin asprimile Postului Paştelui, la fel de indiferenţi precum chipurile din efigii. Oastea făcea zgomote tot timpul, oricât i se plângea Jocelin lui Roger Mason. Din şopronul aflat la transeptul dinspre miazăzi, tesla se auzea izbind fără încetare, iar de sub acoperiş, de deasupra bolţii, se auzeau bufnituri şi izbituri. Dar, pentru Jocelin, Postul era o vreme a pregătirii, căci ştia că în curând se va arunca în bătălie; astfel că, preocupat fiind de aceasta, se simţea neputincios în faţa oastei cuprinse de veselie, la fel ca o fată mânând un stol de gâşte. Neputincios auzea cântecele; neputincios îl vedea pe Pangall maimuţărit pe când traversa nava; neputincios se uita la Roger şi Goody prinşi în pânza lor.

Şi iarăşi spunea:

- Acum îmi văd de treburile Tatălui meu.

Apoi, într-o altă dimineaţă, intrând în catedrală (Înălţaţi-vă grinzile, o, voi Porţi!) şi oprindu-se lângă groapa unde nu era nici un miros, surprinse o schimbare în zgomotele ce veneau dinspre boltă. Îşi lăsă mult capul pe spate şi o fărâmă de cer îl lovi, brusc, oprindu-i răsuflarea, de necrezut, minunat, albastru. La fel cum rama ferestruicii sale dădea uneori adâncime şi intensitate celor văzute prin ea, la fel şi acoperişul din jurul micului orificiu făcea acel petic de cer să sclipească asemenea unei nestemate. Acolo sus, tabla de plumb era dată la o parte, trasă peste căpriori. Albastrul se lărgea şi se lungea, unea pământul cu cerul, chiar acolo sus, unde într-o bună zi, şi nu prea depărtată, liniile geometrice vor ţâşni în înalt, în imaginea infinitului. Jocelin stătea tot cu capul pe spate, cu gura deschisă, ochii sfredelind înălţimea şi lăcrimând. Văzu siluetele agitate ale oamenilor care executau ceea ce li se spunea, dar habar nu avea ce făceau; văzu o muchie de alb ce invadă albastrul apoi dispăru; o auzi pe Rachel clămpănind, dar nu luă în seamă ce spunea, cât a rămas pe acolo sau încotro s-a dus; stătea aşa, cu junghiuri în gât, dar ignorându-le, înviorat ca un copil care aleargă printre flori, până când peticul tot mai

larg îşi pierdu contururile clare şi deveni o cascadă sclipitoare. Într-un târziu, îşi slăbi încordarea gâtului şi reveni pe pământ într-o învălmăşeală de lumini, vergele de miere de la ferestre, lumini fantomatice care-i pluteau prin cap şi se ciocneau de imaginea cerului imprimată pe retină, ce începea să se stingă.

Din acel moment, ori de câte ori oastea lucra în acoperiş, cerul privea direct în jos, la groapa deschisă care aştepta. La un moment dat, spărtura se împiedică de o împletitură de căpriori; bucată cu bucată, acestea au fost îndepărtate. Armata aduse pe o sanie o pânză mare cătrănită şi frânghii coborâră până la ea din înălţimea cupolei. Frânghiile urcară la loc, împreună cu pânza şi câteva cântece. Când oamenii isprăviră treaba, pânza acoperea cerul, şi ploaia răpăia pe ea, un răpăit precum tropăitul picioarelor în cor, sau ca un vuiet. Oamenii se întorceau atunci când se îndrepta vremea şi iar eliberau cerul. În fiecare zi, meşterul zidar venea să cerceteze groapa. O dată a intrat în ea el însuşi, însă a ieşti cu picioarele înnămolite şi clătinând din cap. Nu spunea nimic, dar asta nu avea importanţă, căci Rachel explica starea lucrurilor oricui ar fi dorit să asculte, şi chiar şi unora care nu doreau.

Odată cu trecerea postului în apropierea sărbătorii Paştelui, începură să se audă plângeri că zgomotele de sub acoperiş răzbăteau până la Capela Fecioarei, şi Jocelin înţelese că era acum nevoie ca Vicarul să urce şi să vadă cu ochii lui cum stăteau lucrurile. Deci urcă pe scara în spirală, anevoios şi cu multă grijă, şi la urmă ajunse la boltă, de unde groapa arăta doar ca un punct negru, la o sută douăzeci de picioare sub el. Acum se găsea într-un pătrat larg, cu creneluri de jur împrejur; era aer şi lumină. Îşi căută drumul printre lemnele şi pietrele amăgitoare şi se aplecă în afară să se uite; incinta era acolo jos, cu marea cupolă a cedrului în mijloc. Băieţii de la şcoala de cantori se jucau de-a prinselea în iarbă, sau stăteau aplecaţi peste tabla de dame, scrijelită pe pervaz. Şi lui Jocelin i se păru că acum

iubea pe toată lumea, simplu şi cu bucurie, era plin de emoţie. Când îşi trase capul de deasupra hăului - un corb îi trecu doar la câteva degete de ţeastă - i se păru chiar şi mai tulburător. Căci văzu că stătea pe un singur strat de piatră nouă, care înconjura întregul pătrat. Un zidar întindea mortar, subţire cât albuşul oului. Şi atunci Jocelin îşi înălţă capul şi-i cuprinse şi pe băieţi şi pe mut şi pe Roger Mason, şi pe Goody într-o singură ţâşnire scurtă şi sublimă: „Bucuraţi-vă, o, voi, fiice ale Ierusalimului!”

Şi veni Paştele, mai ales în Capela Fecioarei, unde evenimentul îşi anunţă sosirea prin schimbări la altar, a cărui faţă se prefăcu într-o faţă de pânză nealbită. În lumânări ceara era nealbită şi ea, enoriaşii ieşeau, iar mormântul aştepta un înger care să spună Cristos a înviat. Dar la intersecţia navelor, unde lumina nu avea ca rival decât grisaiurile, Paştele se vesti altfel, cu zgomot şi soare.

După aceea, straturile s-au înălţat iute, până într-o zi când, uitându-se pe ferestruică, Jocelin zări cum se ivea piatra albă deasupra crenelurilor. Curând, pătratul de piatră prinse a creşte fără altă schelă decât propria sa zidărie, o scară, două scări. Bârnele din pădurea lui Ivo pătrundeau cu vârfurile lor prin spărtura din transeptul dinspre miazănoapte. Frânghiile coborau după ele, iar bârnele urcau în sus, cu vârfurile înainte, ca nişte săgeţi, făcându-i pe oameni să se ferească din calea lor. Jocelin dorea să ştie ce se întâmpla cu ele, dar meşterul zidar îl alungă. Şi când, în sfârşit, reuşi din nou să urce, văzu cum bârnele lui Ivo - sau bârnele tatălui său - alcătuiau o bază, pe toate cele patru laturi, pentru o podea pe locul unde înainte fusese podul. Doar în mijloc era lăsată o deschizătură pătrată, astfel încât înăuntru se mai revărsa un torent de cer. Straturile de piatră de pe cele patru părţi creşteau acum neregulat. Rămâneau spaţii goale între ele, şi Jocelin pricepu că ajunseseră la ferestrele prin care, de la cincizeci de picioare înălţime, avea să pătrundă lumina în turn.

În Capela Fecioarei erau flori şi chipurile palide se rotunjeau iar gurile copiilor erau suave în laudele pe care le aduceau. Şi veni Ivo, înveşmântat pentru hirotonisire. Înaintea celor trei Slujitori ai Bisericii, el citi din Biblia cea mare sau rosti pe dinafară, greu de spus care dintre ele, de vreme ce spunea Tatăl Nostru şi Bucură-te Marie, dar noul vistier decretă că Ivo ştia acum să citească destul de bine. Astfel că ceremonia instalării avu loc într-o lumină solară potrivită clipei, filtrată prin viaţa Sfântului Aldhelm înfăţişată în ferestruici. Jocelin şedea în jilţul său, ştiind tot timpul că turnul se înălţa. Îl aştepta pe Ivo, care se purtă cu destulă demnitate în timpul ceremoniei. Şi, în sfârşit, Jocelin îl primi la capătul de apus al Capelei Fecioarei şi-l apucă de mâna caldă. A urmat întrebarea şi acceptarea, mersul mână în mână, jilţul provizoriu; şi, la urmă, printre candele şi flori, sărutul păcii.

După care Ivo se reîntoarse la vânătorile lui.

În tot acest timp, aerul şi pământul s-au uscat; apoi apăru iar praful. Planurile de a-i face faţă, atât de minuţios puse la punct, au fost abandonate în mod tacit, căci lui Pangall şi măturătorilor lui le pierise tot elanul. Noroiul ce mai rămăsese în nava centrală şi în cele laterale se uscă şi se împrăştie. Alte valuri de praf pătrundeau prin gaura pătrată aflată deasupra răscrucii navelor. Se strângeau ici şi colo, în grămăjoare şi dune. Razele soarelui deveneau şi mai luminoase din pricina lui, monumentele îl păstrau în pelicule fine şi în dâmburi mărunte. Cruciaţilor, care zăceau într-o tăcere heraldică pe lespezile dintre coloanele navei, nu le mai străluceau blazoanele şi purtau zale murdare sau platoşe cafenii precum gunoiul, de parcă atunci fuseseră doborâţi la pământ şi turnaţi în piatră. De acea parte a paravanului de lemn şi canafas, corpul bisericii avea un aer profan, parcă era un staul sau un hambar de zeciuială. Căci rostul întregii clădiri părea să fie concentrat în pâlnia de deasupra răspântiei. Schela se înălţa prin interior şi, dacă te uitai în sus dinspre intersecţie, era ca şi când priveai

printr-un horn pe care păsările şi-au construit metodic cuiburile. Frânghiile atârnau, platformele strâmtau pătratul cerului, verticalele păreau să se apropie şi scările urcau pieziş de la nivel la nivel. Şi pe toate acestea le făcea oastea. Veselia zgomotoasă a primăverii s-a stins, lăsând în urmă o concentrare tăcută. În trupul bisericii, fuseseră gălăgioşi şi nepăsători. Dar acum, urcaţi la aproape două sute de picioare în văzduh, unde se aflau oamenii tainele fiecăruia puseseră stăpânire pe ei, încât de sus răzbăteau doar zgomote de izbituri, cioplituri, frecare, raşchetare. Uneori, ducându-se spre slujbă sau înspre Capela Fecioarei să mediteze, Jocelin se oprea şi se uita în sus la un lucrător care înainta măsurându-şi paşii pe o scândură săltăreaţă ce traversa un colţ de zidărie la înălţimea aceea ameţitoare. Alteori urmărea o singură piatră, luată din împărăţia lui Pangall, o urmărea cum urca de pe o platformă pe alta, pe targă sau legată de o frânghie prin mijlocul pâlniei. Se uita după meşterul zidar care urca şi el cu greu, cu băgare de seamă, de pe o platformă pe alta, cu teul sub braţ şi cu un fir cu plumb atârnat de brâu. Avea şi o unealtă de privit, făcută din metal, cu o găurică mică sfredelită înăuntru; şi din vreme în vreme cerceta prin ea pereţii sau fiecare colţ în parte. De câte ori folosea teul sau obiectul acela de privit, măsura şi dintr-o parte şi din alta, apoi lăsa firul cu plumb să atârne; astfel că, de fiecare dată, cel puţin două calfe stăteau degeaba. Lui Jocelin i se tăia răsuflarea de ciudă, din pricina acestui stat degeaba, până când o treabă cerută de îndatoririle sale, un mesaj adus de Părintele Anonim spre exemplu, îl rechema în lumea mare. Dar, cum se elibera de asemenea îndeletniciri, revenea la răscruce şi acolo rămânea, cătând în sus şi scoţând exclamaţii, dându-i astfel mult de furcă tânărului care ajunsese acum la al treilea cap din cele patru ale Vicarului Jocelin.

Într-una din zile, oprindu-se acolo, văzu că oamenii se strângeau în grupuri şi se ciorovăiau. Îl văzu pe Roger Mason ocărând şi linguşind, pierzându-şi cu bună ştiinţă cum-

pătul sau purtându-se cu măsură, încât, după ore întregi pierdute, treaba se urni din nou. Meşterul zidar coborî şi reveni pe pământ împreună cu Jehan, şi amândoi se apucară să muncească la pardoseală. Pe Jocelin îl dădu iritat la o parte.

Aşează vase cu apă pe jos, punând pe suprafaţa apei aşchii de lemn, şi rămase în observaţie atentă. Făcu o zgârietură pe piatra fiecăruia din cei patru stâlpi ai bolţii în cruce şi deasupra fiecărei zgârieturi trase câte un semn cu creta. Din acel moment şi cel puţin de două ori pe zi, se arătă preocupat de aceste semne. De exemplu, stătea la intrarea dinspre miazăzi a transeptului şi îşi mijea ochii la fiecare semn pe rând, apoi le căuta oglindirea în vasele cu apă. Când se scutura praful de cretă de pe coloană, iar făcea un semn.

Însă Jocelin, traversând cu un aer fericit răscrucea, râdea şi clătina din cap spre Roger. Uneori îi mai şi striga:

- Ei, ei! Tot fără credinţă, fiule?

Meşterul zidar nu-i răspundea, doar o dată a fost aproape de a-i spune ceva. Asta, după ce îngerul îl îmbărbătase pe Jocelin, încât simţea că, dacă i s-ar oferi ocazia, ar putea să sprijini clădirea întreagă pe umerii săi. Când se întoarse, ca să pornească în lungul navei (Goody era şi ea acolo, grăbindu-se în aceeaşi direcţie) şi îl ardea nevoia să-şi împărtăşească triumful, drept care îi strigă lui Roger, care stătea dincolo de vasele cu apă:

- Vezi, fiul meu, ţi-am spus - nu se scufundă!

La aceste vorbe, Roger deschise gura, dar nu spuse nimic pentru că o zări pe Goody mergând cu pas repede prin nava laterală de nordică; lui Jocelin îi era limpede că meşterul uitase de el atunci când dăduse cu ochii de femeie. Încât îşi continuă drumul şi triumful său se zdrenţui puţin pe margini.

Rachel era un alt neajuns în acele zile. Se oprea lângă Jocelin, când el se uita în sus, dar ea nu se uita, ci vorbea neostoit, pălăvrăgea, se băga în vorbă, până când iarăşi era

nevoit să o ignore, ca singură cale de apărare. Avea rău de înălţime, spunea, şi asta o necăjea foarte tare, pentru că Roger muncea atât de sus, la înălţimi periculoase. Dar îl aştepta pe Roger să urce şi să coboare; şi când el ajungea din nou pe pământ, iarăşi gravitau unul în jurul celuilalt, rupţi de restul lumii. De câte ori îi vedea, Jocelin se gândea, cu o tresărire înfiorată, că arătau mai mult ca soră şi frate, nu ca bărbat şi femeie, dacă n-ar fi fost acel amănunt murdar, grotesc, pe care-l cunoştea despre ei; el oacheş, coleric, greoi dar viclean; ea colerică, oacheşă, puternică şi agitată. Şi Pangall care cioplea undeva, lângă un zid, sau stătea sprijinit morocănos în coada măturii, ori se depărta şchiopătând de oastea batjocoritoare; iar Goody Pangall trecea pe la intersecţia navelor - dar mai erau şi alte căi de a ajunge la casa ei - fără să ridice capul, cu un efort care-i încovoia dureros gâtul; şi Roger Mason, pironit în faţa semnului cu cretă, oftând. Uneori, Jocelin se uimea pe sine, sau mai degrabă un colţ întunecos al minţii lui îl uimea, silindu-i gura să rostească vorbe ce nu aveau nici un înţeles logic, dar păreau legate în mod direct de triumf sau de tulburare.

- Şi atâtea o să mai urmeze încă.

Dar apoi, mintea lui logică analiza totul în perspectivă şi pleca spre casă, în aşteptarea îngerului care-l mângâia, dar nu-i dădea nici un sfat.

Apoi veni şi luna iunie, iar Jocelin intră în biserică sub povara unei dureri de-cap. Cu o noapte înainte, contactul cu îngerul fusese deosebit de lung şi de mulţumitor, şi se gândea - la început cu timiditate, apoi cu mândrie şi iar cu timiditate, într-o oscilare nesfârşită care-i istovi raţiunea - că probabil aceasta se datora faptului că făcuse bine că insistase ca turnul să se înalţe, împotriva tuturor protestelor, până la prima fereastră a lui. Mai pe urmă îşi dădu seama că îngerul venise anume ca să-l prevină; căci diavolului i se îngăduia să-l atace într-un fel neasemuit de scârbavnic, încât dimineaţa, cu mintea trează, s-a îngrozit de viziunile

năprasnice ce i s-au arătat în ultima oră de somn. Aşa că a venit să se roage cât a putut el de devreme. Afară se luminase de ziuă, de aceea se gândise că avea să găsească oastea la lucru. Cu toate acestea, hambarul prăfos era tăcut şi pustiu. Când ajunse la groapa zvântată de la răscruce şi se uită în sus, capul fiindu-i tot atunci străbătut de o limbă de foc şi de încă o durere, văzu că toate cuiburile din horn erau pustii, frânghiile se legănau uşor, într-un oarecare curent de aer, şi nimic altceva nu se mişca în afara unui norişor purpuriu care alunecase lin prin deschiderea de sus, până când acoperi pătratul cu o pătură luminoasă. Îşi coborî din nou ochii pe pământ şi o nelinişte mută îl mână în grabă spre împărăţia lui Pangall; dar căscioara era tăcută, banca tăietorilor de sticlă - părăsită. Se întoarse în biserică, trecu grăbit prin intersecţia plină de ecouri spre transeptul nordic şi de acolo se uită prin spărtura din zid să vadă dacă lucrătorii erau cumva în curtea interioară; abia atunci zări unde era oastea... Se strânseseră în adăpostul unde stătuseră bârnele la uscat pe vremea iernii. La intrare erau femeile, tăcute şi nemişcate. Mai încolo, în adăpost, stăteau bărbaţii, aşezaţi pe bârnele ce nu fuseseră încă mutate din loc. Şi cel mai departe se afla Roger Mason, cu capul şi umerii proiectaţi în negru pe fundalul luminos al celuilalt capăt al adăpostului. Vorbea, dar nu destul de tare să audă şi Jocelin; în plus de asta, mai era zgomot şi mişcare de la toată hoarda aia de oameni.

Se uită în jurul său, la marginile cioturoase ale spărturii din zid, apoi dădu din cap ca pentru sine, înţelept şi întristat, printre zvâcnirile de durere de sub ţeastă.

- Mai vor un penny pe zi.

Aşa că se duse la Capela Fecioarei, acolo unde ferestrele de miazăzi reveneau la viaţă, şi înălţă o rugă pentru oaste. Şi, ca şi când rugăciunea lui fusese menită să-i cheme, îi auzi, chiar înainte să se fi concentrat pe deplin, venind la răscruce odată cu hărmălaia lor şi cu munca. Îşi întoarse gândul spre lucrarea diavolului cu o strâmbătură de

dezgust şi-l deplânse pe cel nesupus. Dar zgomotele de la răspântie şi propriile sale amintiri nu erau lucruri pe care să le dea la o parte cu uşurinţă. Se trezi că îngenunchează, cu bărbia sprijinită în pumn, privind în gol şi gândindu-se la toate, în loc să se roage pentru toate. S-a ivit o criză, gândi, şi trebuie să fiu puternic în faţa ei.

Şi deodată simţi cum tresare din sine însuşi. Mutul se apropiase de el, fără şorţul lui de piele şi fără chipuri de piatră în braţe, doar zumzăind cu gura lui goală. Chiar îşi aşeză o mână pe Jocelin, ca să-l tragă; apoi fugi spre zarva stârnită la răspântie. Trebuie să mă duc la ei, gândi Jocelin şi se uită în urma mutului care dispăru printre fulgerele din capul lui.

Vorbi cu voce tare:

- Mănânc mult prea puţin şi Postul Mare m-a vlăguit. Cine sunt eu ca să-mi îngădui să chinui carnea de care e nevoie pentru lucrare?

Auzi strigăte la răscruce şi glasuri agitate îl făcură să se ridice în picioare. Străbătu în grabă galeria şi se opri sub bolta în cruce, clipind orbit de lumină. Razele soarelui năşteau aureole acolo unde priveau ochii săi apăsaţi de durerea din cap, dar el se încruntă într-un efort de voinţă uriaş, şi ochii rezistară. În prima clipă, nu avu cum să-şi dea seama care era necazul, pentru că Rachel dădea ocoluri şi bolborosea, încât pentru el asta însemna un chin şi mai mare al voinţei ca să izbutească să o alunge. Toţi bărbaţii oştii se găseau la intersecţie, grămadă. Femeile, mai puţin Rachel, se adunaseră în transeptul nordic. Dar, chiar în primele clipe după ce apăru el, văzu alţi şi alţi oameni care se adăugau celor deja de faţă, şuşoteau ceva, apoi rămâneau nemişcaţi şi încordaţi, la fel ca şi ceilalţi. De parcă toţi actorii erau prezenţi la un interludiu, fără să mai facă un gest, aşteptând doar răpăitul tobei. Erau acolo Goody Pangall, Pangall cu mătura lui, Jehan mutul, Roger Mason; ca nişte figurine de orologiu, înţepenite în poziţii de activitate mecanică şi aşteptând să bată ora. Formau un

cerc neregulat, iar centrul acestui cerc era groapa deschisă. Pe una din părţi - şi oricât de suferind şi prost dispus era, Jocelin tot înţelese că făcuseră un lucru inteligent - pe un piedestal fusese aşezată o placă de metal, care prindea razele soarelui şi le trimitea direct în fundul gropii. Jehan şi meşterul zidar stăteau ciuciţi de partea cealaltă şi priveau în jos.

Jocelin se apropie în grabă şi, alături de el, Rachel, trăncănindu-i la ureche; dar, cum ajunse acolo, meşterul zidar îşi înălţă capul.

- Toată lumea la o parte, haideţi! Până în transept! Jocelin dădu să spună ceva; dar Roger îi şuieră cu sălbăticie printre dinţi lui Rachel:

- Tu - pleacă din lumină! Pleacă din biserică!

Rachel plecă. Roger Mason îşi lăsă iarăşi capul pe marginea gropii. Jocelin îngenunche lângă el:

- Ce este, fiule? Spune-mi!

Roger Mason nu-şi mută privirile de pe fundul gropii.

- Uită-te la fund! Stai nemişcat şi priveşte.

Jocelin se sprijini în faţă, pe mâini, şi un val greu de apă fierbinte păru să i se reverse dinspre gât spre ceafă, încât aproape că îi scăpă un strigăt. Închise strâns ochii şi aşteptă ca fulgerele de suferinţă şi durere să-i dispară. Îl auzi pe Roger şoptind:

- Uită-te chiar pe fundul gropii.

Deschise din nou ochii şi raza soarelui reflectată în groapă nu îl mai răni. Era liniştită, singuratică. Jocelin vedea toate soiurile de sol, până jos. Mai întâi piatră, şase ţoli, dalele pe care stăteau ei îngenuncheaţi; apoi, ca şi când ar fi atârnat de această muchie, pereţii se transformau în piatră sfărâmată ţinută laolaltă cu apă de var. Sub acest strat, un picior sau două de resturi învălmăşite, care puteau foarte bine să fie bucăţi de vreascuri, zdrobite şi sfărâmate. Şi mai jos era pământ negru, însemnat cu pietriş. Aparent, nu prea aveai la ce să te uiţi, dar lumina liniştită ce cobora din foaia de metal era odihnitoare, şi nimeni nu făcea nici un zgomot.

Apoi, în timp ce se uita, căzu o pietricică, împreună cu doi bulgări de pământ; şi imediat, un petec de aproape un metru pătrat se desprinse din peretele aflat sub el şi căzu pe fund cu un bufnet surd. Pietricelele ce se iviră luceau mat în lumina reflectată, iar acum se aşezară în noua matcă. Le urmărea, aşteptând să le vadă aşezându-se, dar simţi cum i se zburleşte părul pe ceafă: căci pietricelele nu dădeau semne să se statornicească de tot. O văzu pe una mişcându-se, cuprinsă parcă de un neaşteptat neastâmpăr; şi apoi băgă de seamă că toate se mişcau mai mult sau mai puţin, un freamăt uşor, ca fojgăiala viermilor. Pământul se mişca sub viermi, împingându-i mai încolo sau mai încoace, la fel ca mămăliga ce începe să fiarbă în oala de pe foc; viermii colcăiau şi ei odată cu pământul, aşa cum tresare praful şi se mişcă pe suprafaţa unei tobe atunci când bate toboşarul în ea.

Jocelin sări în sus şi făcu un semn al crucii asupra fundului gropii. Se uită la Roger Mason, care nu-şi lua ochii de la viermi şi-şi ţinea buzele încordate şi trase înapoi, iar pielea sa avea o paloare galbenă care nu era pricinuită doar de lumina oglindită.

- Ce-i asta, Roger? Ce este?

O formă de viaţă; aceea care nu trebuie nici văzută, nici atinsă, întunericul de sub pământ, răsucindu-se, colcăind, clocotind.

- Ce-i asta? Spune-mi!

Dar meşterul zidar continua să se uite ţintă în jos, cu ochii larg deschişi.

Judecata de Apoi, care se apropie; sau o fi acoperişul iadului acolo jos. O fi fremătarea blestemată, sau oamenii fără nas care se răsucesc sub pământ şi se împing în sus; sau pământul viu, păgân, dezlănţuit în sfârşit şi urnindu-se la drum, Dia Mater. Jocelin se trezi că-şi duce mâna la gură; şi deodată fu scuturat de spasme, încât repetă de câteva ori acel semn.

Se auzi un ţipăt ascuţit de undeva de lângă stâlpul de sud-vest. Acolo era Goody Pangall, iar coşul încă se rostogolea la picioarele ei. De sub scările care duceau la paravanul de lemn ce tăia în două corul se auzi un pocnet scurt; şi zburând ca nişte săgeţi în toate părţile sau scăpărând, Jocelin zări aşchii de piatră desprinzându-se precum acele de gheaţă pe suprafaţa unui lac îngheţat. O bucată triunghiulară, cât o palmă de lată, alunecă până la marginea gropii şi căzu înăuntru. Şi odată cu piatra începu şi altceva: ţiuitul ascuţit al unei tensiuni de nesuportat, de necrezut. Nu venea de nicăieri în mod special, nu putea fi localizată, ci răsuna la fel în centrul lucrurilor ca şi la marginile lor; ca nişte ace în fiecare ureche. Altă piatră pocni şi sări, iar bucata se ciocni cu zgomot de placa de metal.

Şi dintr-odată izbucni un tumult de zgomote omeneşti, strigăte şi blesteme şi ţipete. Oamenii începură să se mişte şi mişcarea deveni pe loc violentă şi necontrolată. Existau multe căi de a ieşi din zona intersecţiei, dar nu erau doi oameni care să se nimerească pe aceeaşi cale. Ridicându-se în picioare şi dându-se repede înapoi de la marginea gropii, Jocelin văzu feţe şi mâini, picioare, păr, ţesătură şi piele - le vedea câte o fracţiune de secundă, fără să le reţină. Placa de metal căzu cu un huruit. Şi se simţi izbit de un stâlp, şi o gură - gura cui? - ţipă lângă el:

- Pământul crapă!

Îşi ridică mâinile ca pentru a se feri şi de undeva îl auzi pe meşterul zidar strigând: Linişte!

Şi ca prin minune toate zgomotele pieriră, încât nu mai rămase altceva decât acel ţiuit strident şi nebun al tensiunii. Pieri şi acesta, şi meşterul strigă din nou:

- Linişte! Linişte, am spus! Aduceţi pietre, orice pietre - umpleţi groapa!

Zgomotele izbucniră din nou, dar de data aceasta ca un fel de incantaţie:

- Umpleţi groapa! Umpleţi groapa! Umpleţi groapa!

Jocelin se ghemui lângă stâlp, în timp ce mulţimea se-nvârtea şi se răspândea. Acum ştiu ce trebuie să fac, gândi, ăsta îmi este rostul. Astfel că atunci când valul mulţimii se apropie din nou - două mâini duceau un cap de piatră al Vicarului, şi-l aruncară în groapă -, el se strecură pe lângă pilastru şi ajunse în galerie. De acolo se duse, nu în Capela Fecioarei, ci în cor şi îngenunche în nava laterală cât mai aproape de arcadă cu putinţă. Trebui să se lupte cu pumnii strânşi şi dinţii încleştaţi împotriva cântecului pietrei, care-l străpungea. Voinţa lui începu să ardă crâncen şi el o îndreptă spre cei patru stâlpi, o trimise în ei cu durerea gâtului şi a capului şi a spatelui, primi cu bucurie într-un cotlon obscur al senzaţiilor discurile şi sclipirile luminii şi îşi lăsă ochii deschişi să fie arşi de ele cât mai mult. Pumnii stăteau în faţa lui pe tăblie, dar nici o singură clipă nu-i băgă în seamă. Se simţea derutat şi îndârjit. E un fel de rugă! Astfel că îngenunche, ţeapăn, îndurerat şi îndurând; şi în tot acest timp, ţiuitul pietrelor îşi făcea loc în străfundul capului său. Într-un târziu, când nu mai pricepu nimic altceva, ştiu că toată greutatea clădirii zăcea pe spinarea lui. În atitudinea aceasta împietrită trecu la un moment dat printr-un punct fără timp şi fără vedere. Numai atunci când îl uluiră cele două forme din faţa lui, îşi dădu seama că se reîntorsese de undeva; şi privind în jurul scăpărărilor de lumină - doar că acum erau şi mai intense, şi mai mult pluteau decât ţâşneau

- văzu că acele două forme erau pumnii lui, înfipţi în acel loc în care şi-i apăsase de la început. Apoi ştiu că lipsea ceva şi, cuprins brusc de spaimă, deschise gura, crispată, până îşi dădu seama că pietrele nu mai ţiuiau; poate din pricină că făcuseră treaba ce le fusese menită a o face în capul său. Astfel că privi dincolo de pumni; şi acolo era Roger Mason, în picioare, zâmbind puţin şi aşteptând.

- Preasfinte Părinte!

Dintr-odată Jocelin se reîntoarse în lume; dar nu pe deplin. Prea multe se schimbaseră, prea multe se orânduiseră

altfel. Îşi umezi buzele, îngădui pumnilor să se descleşteze; dar mai era acel ceva înlăuntrul său, pe care nu-l putea descleşta.

- Ei, Roger, fiule?

Roger Mason zâmbi şi mai larg.

- Te-am urmărit şi am aşteptat.

(Şi poţi să vezi cum arde voinţa mea, Căpăţânosule?

L-am înfruntat, şi nu a învins.)

- Sunt întotdeauna aici pentru tine, oricând ai nevoie de mine.

- Domnia ta?

Meşterul zidar îşi împleti mâinile la ceafă şi-şi roti capul într-o parte, de parcă şi-l elibera de ceva. Asta e, se gândi Jocelin. L-a eliberat. El crede că l-a eliberat. El nu poate vedea. El nu ştie. Acum e un fel de uşurare în el.

Meşterul zidar îşi lăsă mâinile în jos şi dădu gânditor din cap, de parcă îi acordase un punct.

- Aşa e, Părinte. Niciodată n-am negat interesul domniei tale... chiar entuziasmul. Se înţelege, nu aveai de unde să ştii. Dar lucrurile s-au lămurit acum, nu-i aşa? Şi mă bucur într-un fel. Nu. Nu într-un fel; în toate felurile. Lucrurile au ajuns la un anumit punct.

- Ce punct?

Roger Mason râse uşurat, în corul întunecos, ca orice om cu conştiinţa împăcată.

- E la mintea oricui. Trebuie să ne oprim cu construitul.

Buzele lui Jocelin zâmbiră. Îl vedea pe Roger de la mare distanţă, şi mic. Acu'-i acu', gândi. Vedem noi.

- Atunci explică-te.

Meşterul zidar îşi cercetă palmele, le scutură de praf.

- Ştii la fel de bine ca şi mine, Preasfinte Părinte. Am înălţat cât am putut de mult.

Rânji.

- La urma urmei, ai o lumină făcută, o fereastră. Pot să-ţi pun câte un turnuleţ la fiecare colţ, şi patru capete ale Vicarului Jocelin - că veni vorba, va trebui să te cioplim din

nou - câte unul deasupra fiecărei ferestre. Punem un acoperiş de plumb şi la mijloc o sfârlează. Ai avut dreptate domnia ta. Este de necrezut şi pentru acea generaţie; dar nu există fundaţii. Nimic ce să merite acest nume. Doar noroi.

Atent la povara din spinare şi la posibilitatea ca îngerul său să se întoarcă, Jocelin se îndreptă de spate şi-şi strânse mâinile în poală.

- Ce te-ar mulţumi pe tine, Roger? Adică, după legile artei tale, cum ai putea construi fleşa în siguranţă?

- N-aş putea. Sau, ia-o aşa, nu am ce face. Chiar dacă ai avea timpul şi toţi banii de pe lume, ca să nu mai vorbim de ştiinţă şi pricepere - mă rog, atunci am putea desface catedrala piatră cu piatră. Am săpa o groapă de câte cincizeci de stânjeni de fiecare latură, şi de patruzeci de picioare adâncime. Apoi am umple-o cu pietriş. Dar mai întâi ar ajunge apa în ea. Câţi oameni, cu câte găleţi? Şi imaginează-ţi nava, să stea tot timpul pe buza unei râpe de noroi! Înţelegi, Părinte?

Jocelin se uită câteva clipe într-o parte, la altar, prin flăcările din capul lui. Asta înseamnă, gândi, asta înseamnă să te dăruieşti şi să ţi se primească dăruirea.

- Eşti un om care îndrăzneşte foarte puţin.

- Îndrăznesc la fel de mult ca şi cei mai mulţi.

- Tot foarte puţin înseamnă şi asta. Unde ţi-e credinţa?

- Părinte, că e, că nu e credinţă, noi am ajuns la capăt.

Altceva mai mult nu-i cu putinţă.

Aşa se simte o voinţă care este legată de o Voinţă fără hotare sau sfârşit.

- Se pare că este zidărie de înălţat, Roger. Malmesbury, nu-i aşa?

Meşterul îl privi inexpresiv.

- Dacă aşa spui domnia ta.

- Eu aşa ştiu şi tu spui la fel. Acolo ai să găseşti adăpost mai bun pentru iarnă, şi e şi de lucru pentru oastea ta, aşa gândeşti.

- Oamenii trebuie să trăiască.

Dinspre răscruce se auzi o izbucnire neaşteptată de zgomote care trădau o stare de iritare. Jocelin deschise ochii şi vorbi enervat:

- Ce-a vrut să fie asta?

- Oamenii mei. Aşteaptă.

- Hotărârea noastră.

- A hotărât pământul pentru noi!

Respiraţia adâncă a meşterului se apropia de ochii închişi.

- Să isprăvim acum, Părinte, cât mai avem timp.

- Cât mai e şi altceva de lucru pentru oaste. Acum vocea meşterului răsună şi ea supărată:

- În regulă. Să fie aşa cum vrei domnia ta!

Simţi cum respiraţia se depărtează de ochii săi şi întinse repede mâna.

- Stai puţin. Stai!

Îşi împreună mâinile pe tăblia de lemn şi-şi lăsă încet capul pe ele. Gândi: simt cum tot trupul meu este o flacără, pulsul meu a luat-o razna. Dar de aceea sunt aici.

- Roger? Eşti aici?

- Ce-i?

- Îţi spun un lucru. Ce este mai apropiat decât fratele de frate, mama de copil? Ce este mai apropiat decât mâna de gură, gândul de minte? E viziunea, Roger. Nu mă aştept ca tu să pricepi asta…

- Dar pricep, mai încape vorbă!

Jocelin îşi înălţă chipul şi deodată zâmbi:

- Chiar înţelegi?

- Dar vine clipa în care viziunea nu mai este decât jocul copilului de-a-să-zicem.

- Aha!

Clătină din cap, încet, atent; şi luminile plutiră.

- Atunci nu înţelegi deloc. Deloc.

Călcând pe dalele lustruite, Roger Mason se apropie şi privi în jos.

- Preasfinţite Părinte. Eu… te admir. Dar pământul ăsta de sub picioarele noastre se răzvrăteşte împotrivă-ne.
- Mai apropiat decât ne este pământul de picioarele noastre.

Roger îşi înfipse mâinile în şolduri, de parcă ajunsese la o hotărâre. Când vorbi, vocea îi era mai ridicată:

- Ascultă-mă. Poţi spune ce pofteşti. Am luat eu o hotărâre şi în numele domniei tale.
- Atunci destăinuieşte-mi-o şi mie.
- Într-un fel, înţeleg ce înseamnă pentru domnia ta. De aceea sunt gata să-ţi explic. Sunt alte lucruri, înţelegi, domnia ta. M-au prins.
- Cartul.
- Ce cart?
- Nu, nimic.
- M-ai fi putut ţine în loc - dar acum clădirea este imposibil de construit, pot să plec, să plec de tot, să uit, oricât de mult m-ar costa.
- Sfâşii plasa.
- E doar zăbranic, la urma urmei. Cine şi-ar fi închipuit?

Atent, cu ochii aţintiţi la capcana deschisă, Jocelin dădu din cap în direcţia fiarei.

- Doar zăbranic.
- Şi mai e ceva. Ce este preoţia pentru preot? Este un lucru pe care domnia ta ai tot dreptul să-l ştii. Să zicem că este vorba de Onoarea Zidarului.
- Şi mai mult de lucru la Malmesbury, pentru oaste.
- Încerc să-ţi explic!
- Şi astfel poţi să-ţi păstrezi şi onoarea, şi oastea. Lucrurile nu sunt chiar atât de simple. Preţul lor este mult mai mare, Roger.
- Aşa deci. Iartă-mă.

Goody Pangall şi Rachel începură să se rotească prin focul din capul lui. Toate chipurile din Capitul - am avut o viziune. Dacă aş putea, aş apăra-o pe ea, i-aş apăra pe toţi. Dar suntem fiecare răspunzători de propria noastră salvare.

- Nimeni altcineva nu-l poate construi; decât tu. Aşa mi s-a spus. Remarcabilul Roger Mason.

- Nu e nimeni altcineva.

Şi dinspre întreţăierea navelor, un strigăt de mânie, apoi râsete.

- Cine ştie, Roger? Poate că un om mai curajos... Tăcere încăpăţânată.

- Îmi ceri să te eliberez de o înţelegere pecetluită. Nu pot să fac asta.

Vocea lui Roger se auzi ca un mormăit:

- Prea bine, atunci. Orice s-ar întâmpla, am hotărât. Sfâşie plasa, gândi, din laşitate şi prea puţină îndrăzneală.

- Mai aşteaptă, fiule.

Auzi alte strigăte din navă şi picioarele meşterului zidar începură să se mişte pe dalele pardoselii. Îşi întinse mâna încă o dată.

- Stai.

Îl auzi oprindu-se, întorcându-se. La ce am ajuns, se gândi ameţit. Ce fac acum? Ce altceva pot să fac?

- Ce este, Părinte?

Jocelin îi răspunse iritat, cu mâinile la ochi:

- Aşteaptă niţel. Stai!

Nu era vorba că avea nevoie de timp; căci hotărârea se impusese de la sine. În spatele ochilor simţi un fel de teamă bolnavă, dar nu pentru că fleşa ar fi fost în pericol - nicicând mai puternic menită şi mai la locul ei, mai inevitabil de a fi construită. Prin urmare, ştia ce avea de făcut.

Începu să tremure din cap până-n picioare, cum trebuie să fi tremurat şi pietrele când au început să ţiuie. Apoi, la fel ca şi ţiuitul, trecu şi tremuratul şi îl lăsă nemişcat şi rece.

- Am scris la Malmesbury, Roger. Abatelui. Am ştiut ce gânduri avea. L-am înştiinţat de câtă vreme mai avem trebuinţă de voi aici. O să caute în altă parte.

Auzi paşi grăbind spre el prin cor.

- *Tu*...!

Înălţă capul şi deschise larg ochii. În cor nu mai era multă lumină, iar cea care mai zăbovea părea toată preschimbată în stele şi aureole în jurul fiecărui obiect. Îl conturau şi pe meşterul zidar, care-şi încleştase ambele mâini de masă. Se lipiseră parcă de marginea mesei şi se mişcau de parcă ar fi vrut să o sfărâme. Jocelin clipi în faţa aureolelor şi vorbi încet, pentru că nu-i plăceau ecourile cuvintelor în capul său:

- Fiule, când e hotărâtă o astfel de lucrare, ea este pusă în mintea unui... unui om. Acesta este un lucru extraordinar. Abia acum aflu ce lucru extraordinar este. Este focul celui ce purifică. Poate că omul ştie câte ceva despre menire, dar nu şi ce preţ are - *de ce* nu pot să tacă acolo? *De ce* să nu aştepte liniştiţi? Nu. Tu şi cu mine am fost aleşi să facem acest lucru împreună. Este o mare fală. Acum văd că ne va distruge. Dar, la urma urmei, ce suntem noi? Numai atât îţi spun acum, cu toată puterea sufletului meu. Lucrul acela poate fi construit şi va fi construit chiar între colţii lui Satan. Tu ai să-l construieşti, pentru că nimeni altcineva nu poate... Îmi închipui că ei râd de mine; şi probabil că râd şi de tine. Lasă-i să râdă... Pentru ei va fi, şi pentru copiii lor. Dar numai tu şi cu mine, fiule, prietene, după ce am isprăvit să ne mai chinuim în sine-ne şi unul pe altul, vom şti în ce au intrat pietrele, şi bârnele, şi plumbul, şi mortarul. Înţelegi?

Meşterul zidar se uita în jos la el cu priviri aţintite. Nu mai frământa lemnul, ci se ţinea de el de parcă ar fi fost o scândură pe o mare agitată.

- Părinte, Părinte, dacă-l iubeşti pe Dumnezeu, lasă-mă să plec!

Fac ceea ce trebuie să fac. El nu va mai fi niciodată la fel, nu cu mine. Nu va mai fi acelaşi om niciodată de aici încolo. Am învins, el este al meu, prizonierul meu pentru slujba asta. În orice clipă de-acu’ se va închide zăvorul asupra lui.

Şoaptă.

- *Mână-mă de-aici*!

Clanc.

Tăcere, lungă tăcere.

Meşterul zidar îşi descleştă mâinile de pe marginea de lemn, se dădu îndărăt încet, printre aureole şi zgomotele de dincolo de paravan. Vocea îi era răguşită:

- Domnia ta nu ştii ce va ieşi dacă vom continua!

Dându-se înapoi cu ochii mari; oprindu-se la intrarea în cor.

- Domnia ta nu ştii! Dus.

Tăcere dinspre răscrucea navei. Se gândi în sinea lui: nu-s pietrele cele care ţiuie. Totul e în capul meu. Dar apoi tăcerea fu biciuită de un urlet sălbatic şi-l auzi pe Roger Mason strigând. Trebuie să mă duc, gândi, trebuie să mă duc, dar nu la el. Trebuie să mă duc în patul meu. Dacă pot să ajung acolo. Se prinse de tăblie şi se ridică. Gândi: treaba este a lui, nu a mea. El să limpezească totul, sclavul meu pentru lucrarea asta. Traversă corul cu multă grijă şi ieşi în galerie. La trepte se opri şi se rezemă de piatră, cu capul dat pe spate, ochii închişi, încercând să-şi adune puterile. Trebuie să trec printre ei, gândi, cu toate strigătele lor; şi clătinându-se, coborî treptele.

Îl izbi o explozie de hohote de râs; dar nu îndreptate împotriva lui. Zgomotele erau la fel de confuze ca şi luminile care i se învârtejeau în cap. Acolo era o îngrămădire de tunici cafenii, vestoane de piele, picioare învelite în cârpe, desagi de piele, bărbi şi dinţi. Mulţimea se mişca, se zvârcolea, zgomotul ei pângărea aerul sfânt. Aruncă o privire spre groapa care încă se mai căsca în pardoseală; şi văzu printre picioare că nu era umplută până la buză. Ştia că trăia un fel de coşmar; căci lucrurile se petreceau şi-i împungeau ochii de parcă erau scăpărări de lumină. Văzu bărbaţii care-l chinuiau pe Pangall, ţinându-l în vârful cozii de mătură. Într-o frântură apocaliptică a vederii, prinse imaginea unui bărbat care dansa înspre Pangall, cu macheta fleşei împungând obscen printre picioare - apoi zvârcolirea, zgomotul şi trupurile animalice îl proiectară pe

Jocelin pe piatră, încât nu mai avea cum să vadă, doar auzi cum se frânse Pangall. Auzi urletul lung, ca de lup, ce rămase în urma bărbatului care fugea prin galeria de miazăzi, auzi zgomotul crescând, de vânătoare, al hoardei pornite pe urmele lui. Înţelese - şi respiraţia i se tăie deodată - cum îngenunchease mutul deasupra lui, greutatea trupurilor maronii căzând, răsucindu-se, apăsându-l în spate. Şi zăcând acolo, aşteptând cu braţele tremurătoare să sară în lături şi greutatea să-i strivească pe amândoi, ştiu că mai văzuse ceva ce avea să-i rămână întipărit în ochi pentru totdeauna. Ori de câte ori avea să fie întuneric, fără gând, imaginea aceea va reveni. Fusese - era - va fi întotdeauna Goody Pangall, pe plinta coloanei de sud-est, acolo unde o azvârlise oastea. Părul ei ieşise la lumină. Atârna; de partea asta, răsfirat peste sânul ei precum un nor zdrenţuit şi roşu; dincolo, într-o coadă încolăcită şi zburlită, legată cu o panglică verde, pe jumătate desfăcută. Mâinile i se încleştaseră pe stâlpul din spatele ei, în dreptul şoldurilor, iar pântecul i se zărea deasupra pliului buricului prin rochia sfâşiată de mâinile lor. Capul îi era întors înspre ei şi mereu, până la sfârşitul tuturor timpurilor, el va şti la ce se uita ea atunci - în nici o altă parte nu avea unde să întoarcă acea gură albă, strânsă pungă, decât asupra lui Roger aflat de partea aceea a gropii, cu braţele desfăcute în semn de suferinţă şi rugăminte, în semn de acoperire şi înfrângere. Apoi braţele mutului se frânseră în lături.

Capitolul V

Când îşi veni în fire, în încăperea lui, ţiuitul reîncepu, deşi de data asta nu mai ştia de unde vine. Încât îi produse o mare nelinişte, o agitaţie care-l făcu să se uite în dreapta şi în stânga, cu atât mai mult cu cât avea în cap pironite doar câteva lucruri. Lucrurile acestea câteva se orânduiau între ele la nesfârşit, dar nu ajungeau nicicând la vreo ordine. În

unele momente era ca un fel de groapă cu apă, şi ştia că aceasta era legată de o discuţie pe care o avusese undeva, poate în cor, cu Roger Mason. Era o cădere şi o legănare de păr roşu pe o pânză verde şi cu o coloană ceva mai în spate. Asta îl îngrijora peste măsură, căci oricât de mult ar fi încercat, nu putea recrea femeia liniştită ce se afla dincolo de păr, femeia aceea, aşa cum fusese ea - intrând liniştită pe la capătul de apus, zâmbind, oprindu-se să facă semnul crucii la binecuvântarea lui. Era ca şi când părul roşu, scăpând atât de neaşteptat de sub acoperământul cuviincios al broboadei, ar fi rănit tot acel timp de dinainte, sau l-ar fi şters, sau ar fi pus ceva, un lucru nou, în calea felului în care se urmează una pe alta zilele. Şi încerca să recreeze femeia şi acel timp al certitudinii, dar se surprindea uitându-se, în schimb, la părul roşu. Însă ţiuitul acela ascuţit era mereu acolo, şi toate aceste lucruri atârnau de el.

Băţos, Părintele Anselm veni să-l confeseze, dar tot ceea ce-şi putea el aminti era că dorise să-şi schimbe confesorul, încât Părintele Anselm plecă. După aceea, Jocelin începu să trimită mesaje stăruitoare; căci îşi închipuia că oastea se va fi oprit din lucru. Părintele Anonim veni cu un răspuns ciudat:

- Trudesc cu toţii, liniştiţi şi în pace. Nu mai sunt necazuri pe nicăieri.

Înţelese din aceasta că lucrarea nu coborâse încă în mâini omeneşti.

Apoi întrebă de Roger.

- Umblă de ici până colo. Caută ceva, aşa mi s-a spus.

Dar nimeni nu ştie ce.

- Şi femeia?

- După el, ca întotdeauna.

- De cealaltă întrebam. Cea cu păr roşu. Nevasta lui Pangall.

- Rareori se arată.

Ruşinea, gândi Jocelin. Ce altă pricină? S-a smuls din pânza de cort şi bărbaţii aceia au văzut-o goală pe jumătate, cu părul despletit.

Părintele Anonim iară spunea ceva:

- Cât despre bărbatul ei, Pangall, el a fugit.

Apoi capul lui Jocelin îi ţinu Părintelui Anonim o predică despre costul materialelor de construcţie. O predică ce avea neobişnuita calitate de a se întoarce la propriul ei început, indiferent cât de departe ar fi hoinărit ca o planetă. La un moment dat, în timpul predicii, capul suferind se prăbuşi într-un somn adânc şi alinător şi, când se trezi, ştiu unde se află şi ce se petrece. Mai mult, în timpul somnului i s-a dăruit ceva nou, un fel de întărire, de parcă se pusese jos pe pernă pentru reparaţii, nu pentru refacere. Era o certitudine evidentă, făcând ca aceea, veche să nu pară mai puternică decât îndărătnicia unui copil. Trebuie să mă ridic, gândi; şi cu acest gând ieşi bălăngănindu-se şi râzând. Îl văzu pe Părintele Anonim grăbind spre el; îl prinse de umeri cu ambele mâini.

- Nu, Părinte Anonim! Lasă-mă să mă duc! E treabă de făcut.

Aceste vorbe cereau două hohote de râs ascuţit. Care urmară în mod logic. Apoi coborî treptele şi ieşi în soarele de septembrie, înaintând cu greu prin aerul de la suprafaţa pământului, clătinându-se dintr-o parte în alta, de parcă şi-ar fi căutat drum printr-o tuleişte înaltă. Se opri abia răsuflând la poarta apuseană şi-şi adună forţele, abia apoi intră, împreună cu fericirea chinuitoare a noii certitudini arzându-i în cap.

De cum privirile lui dădură de stâlpii bolţii în cruce, îşi aminti că ştia de unde venea nota aceea ţiuită din capul lui; şi când îşi aminti, nota se opri, astfel că interiorul capului său era la fel de tăcut ca şi pietrele. Rămase locului un timp, bucurându-se de linişte şi, odată cu liniştea, îşi dădu seama de sine ca fiinţă umană, mai mult sau mai puţin. Înţelegea că, pentru el, toate lucrurile mărunte fuseseră

date deoparte, îndatoririle, rugăciunile, spovedania, astfel încât acum se impunea un fel de cununie: Jocelin şi fleşa. Îl văzu pe meşterul zidar vorbind cu unul din oameni lângă schelă şi se urni în direcţia lor, clătinându-se puţin. Se aşeză bucuros pe plinta din jurul stâlpului dinspre nord-vest şi se rezemă de piatră. Calfa se depărtă, urcând sprinten prin strălucirea din turn, iar Jocelin strigă meşterului:

- Vezi că m-am întors, Roger!

Şi iarăşi vorbele, una câte una, dădură naştere unui fel de apăsare care până la urmă izbucni în două hohote de râs. Îşi dădu seama că râde şi că hohotele nu erau nicicând potrivite acolo, dar era prea târziu ca să mai ia vreo măsură în acest sens. Hohotele izbucniră şi turnul le înghiţi. Asta nu e bine, gândi. Nu trebuie să mai fac aşa. Se uită din nou la Roger Mason, dar meşterul urcă după calfă, urca metodic, greoi, scară după scară. Jocelin îşi întinse lung gâtul ca să se uite după el cum urca spre locul în care hornul pătrat cu păsările sale geometrice se înălţa spre culmile cerului. Văzu cât de vertical se ridica piatra albă, cu ferestruici drepte în care chiar acum geamgiii fixau pătratele de grisaiuri. Era un loc nou pe cer, şi soarele săgeta prin el, razele lui se roteau în jurul lui Roger Mason, care urca greu ca un urs. Şi Jocelin înţelese că, pe undeva, era puterea propriului său cap cea care-l împingea pe meşter în sus, tot mai sus, şi avea să continuie s-o facă până când, printr-o ingeniozitate a artei sale, va azvârli marea cruce în locul ei, la patru sute de picioare în văzduh, în vârful fleşei. Dar luminozitatea hornului cu căciula sa de nori îl ameţi, încât îşi lăsă capul în jos, ştergându-şi ochii de lacrimi, mijindu-şi-i apoi la pardoseală. Era aproape ascunsă vederii. Bucăţi de piatră şi lemn, aşchii, surcele, praf de piatră, gunoi, o scândură şi ceva ce aducea a târn rupt - toată murdăria ce fusese împinsă în jurul stâlpilor, dată la o parte din drum, pentru a lăsa loc liber în mijloc, acolo unde pardoseala fusese refăcută deasupra gropii. Era şocat de ceea ce vedea, vorbele mânioase şi răsăriseră acolo, în mintea lui - *Unde este Pangall*? - când îşi

aminti că ea fusese părăsită. Îşi frecă fruntea şi-şi spuse că probabil omul nu va fi în stare să stea departe de un edificiu care pentru el însemna întreaga lume. Se va întoarce, gândi, chiar dacă va fi să aştepte până pleacă oastea. Iar eu trebuie să fac ceva pentru Goody asta, gândi, apoi privi în jurul său, aşteptându-se - nici el nu ştia de ce - să o vadă pe undeva. Biserica era însă goală, de orice altceva în afară de praf, lumina soarelui, zgomotele înalte dinspre horn şi sunetul înfundat al corului din Capela Fecioarei. Trebuie să mă îngrijesc să nu ducă lipsă de nimic, gândi; apoi nu-şi mai aminti din ce pricină anume. Printre gunoaiele de la piciorul coloanei zări o crenguţă care se nimerise peste gheata lui, cu o fructă în pârg, ce se pusese obscen pe pielea încălţării. Îşi scutură piciorul; şi, cum i se mai întâmplase şi cu alte imagini, nici fructa şi nici crenguţa nu se lăsau duse din minte, ci stârniră un şir lung de amintiri, şi griji, şi asocieri, într-o succesiune absolut întâmplătoare. Se trezi că se gândea la corabia care era construită din lemn atât de puţin uscat încât o rămurea din cală înverzea. Avu brusc viziunea fleşei care se contorsiona, şi se ramifica, şi înmugurea; şi groaza pe care i-o stârni imaginea îl făcu să se ridice în picioare. Trebuie să aflu cum e lemnul, gândi, să mă conving că fiecare ţol e uscat aşa cum se cuvine; îşi aminti apoi că fleşa nu era încă începută, nici turnul isprăvit până în vârf; şi iar se aşează şi-şi miji ochii în sus.

Gaura prin boltă spre horn era mai mică deoarece unele bârne ce urmau să alcătuiască podeaua pentru spaţiul întins al catului de jos erau deja fixate. Dar mai rămăsese o deschidere destul de largă în mijloc, pe unde se ridicau pietrele şi lemnăria. Totuşi, bârnele păreau să limiteze şi să definească lumea agitată de acolo de sus, în apropierea cerului, astfel încât era mai multă lumină printre razele de soare obligate să urmeze anumite poteci, printre urşi mişcători, schele, frânghii şi scări aproape verticale. Ba chiar şi o chiţimie ce atârna într-un colţ de sus de tot, ca un

cuib de rândunică. Meşterul zidar tocmai se depărta de chiţimia aceea şi se îndrepta încotrova cu unealta lui de privit. Nu mi-aş fi închipuit niciodată ce va însemna totul, gândi Jocelin. Eu am încercat să trag nişte simple linii pe cer; şi acum voinţa mea trebuie să susţină o întreagă lume acolo sus, înainte să pot eu să o fac. Şi poate că rămureaua a căzut de la schela care, probabil, nu are nevoie să aibă lemn uscat şi oricum va fi coborâtă după ce vor fi isprăvit.

Auzi ciocănitul şi hârşâitul cu care se obişnuise de-acum;

se uită; îl văzu pe tânăr aşezat lângă stâlpul dinspre sud-vest, cu o altă bucată de piatră în mână. Jocelin se sculă în picioare şi porni cu pas greoi spre el. Flăcăul se ridică repede şi puse piatra jos, lângă el, apoi rămase nemişcat, zâmbind şi dând din cap şi bătând uşor din palme.

Jocelin îl binecuvântă.

- Fiule, îmi pare că ţie îţi datorez viaţa.

Iarăşi simţi cum îl năpădesc hohotele, dar izbuti să le înăbuşe printr-un chicotit. Flăcăul îşi desfăcu larg braţele şi ridică din umeri.

- Tu ai păţit ceva?

Tânărul râse mut şi îşi atinse nasul care, cu adevărat, avea şaua mai groasă şi mai lucioasă. Apoi îşi întinse braţul drept, îl îndoi rânjind şi îşi pipăi bicepşii. Năpădit brusc de un val de iubire, Jocelin îl înconjură pe tânăr cu braţele şi-l îmbrăţişă, agăţându-se de el ca de o coloană sau de un copac.

- Fiule, fiule!

Tânărul roşi tot, zumzăi şi-l bătu uşor peste spate, cu un gest timid.

- Am să fac ceva pentru tine, fiule.

Tânărul rămase nemişcat în braţele lui, încă bătându-l pe spate, poc, poc, poc. E fiul meu, gândi Jicelin, şi ea este fiica mea. Dar părul roşu se desprinse şi-l orbi, încât închise ochii şi gemu. Apoi descoperi cât de obosit era şi simţi cum îl

atrage patul. În acea noapte, îngerul lui veni din nou; şi după aceea îl chinui puţin diavolul.

Zi de zi prindea tot mai multă putere şi urmărea cum se prelungeşte vara, ca o recompensă pentru furtunile şi inundaţiile primăverii. Frunzele se chirceau, zăcând uscate ca iasca. Iarba aspră din jurul catedralei se fărâmiţa sub tălpile lui; se arăta cafenie şi sfărâmicioasă, sub frunzele măturate de târn; şi acum garguiele, luând parte la un proces complex şi infinit de pedepsire, stăteau cu gurile deschise ca pentru a căuta apă în văzduhul uscat. Rostul lor nu mai era să se odihnească. Erau în iad, nu se puteau aştepta la nimic bun, asta era. În aerul acesta uscat, voinţa lui, voinţa lui arzătoare, era ţinută sub control, o lucire constantă care ilumina şi susţinea construcţia cea nouă, şi nimic mai mult. Astfel, tânărul cioplea, zidarii urcau, Rachel gravita în jurul lui Roger; iar Goody Pangall mai putea fi zărită departe, la capătul celălalt al uneia dintre nave, cu creştetul descoperit şi aplecat, ca o femeie ce-şi vede de treburile ei, cu părul ei roşu ascuns. Când părea că se apropie de el, repede îi dădea ocol, fără să-l privească şi grăbind pasul, ţinându-şi capul tot plecat de parcă el ar fi fost piaza rea, sau un strigoi, sau mormântul unui sinucigaş. El însă ştia că era numai ruşinată de ruşinea femeii părăsite; şi ruşinea ei îi strângea lui inima. Dar voinţa mea are altă treabă decât să ajute, gândi. Am atât de multă voinţă, încât orice altă treabă este dată deoparte. Sunt ca o floare ce aduce rod. Floarea se concentrează pe măsură ce fructul se împlineşte şi petalele se ofilesc; o concentrare a întregii plante, frunzele cad, toate mor în afara fructului care se împlineşte. Aşa trebuie să fie. Voinţa mea este în coloane şi în zidul înalt. M-am oferit pe mine; şi învăţ.

Uneori o găsea pe Rachel învârtindu-se la răscruce, fără să vorbească nimănui dacă se nimerea să treacă cineva, apoi oprindu-se ca să se uite după ursul ei care urca în turn; Rachel cea volubilă, care abandona orice altceva la vederea Vicarului şi venea la el. Apoi, într-o bună zi, lui Jocelin nu i

se mai păru greu să aibă de-a face cu ea. O ignoră complet, detaşându-se de sunetele pe care le scotea ea lângă cotul lui. Când femeia îi dădu ocol ca să apară în faţa lui şi-i puse o întrebare, nu i-o auzi, simţea doar un semn de întrebare suspendat în aer. Stătu şi se uită în jos la ea. Observă că faţa ei îmbătrânise, era încordată, dar schimbarea asta nu-l impresiona prea tare. Chiar şi când văzu cum începuse să-şi boiască faţa, nu simţi decât dispreţ, care se manifestă ca o tresărire a trupului stăvilind hohotele acelea. Apoi hotărî că era sătul să se tot uite la ea şi izbuti să se uite prin ea, fără să spună nimic, astfel că nu băgă de seamă uluiala ascunsă de sulemeneală.

Pe măsură ce treceau zilele, descoperi că această indiferenţă îi era foarte folositoare. Îi permitea să se poarte binevoitor cu vistierul atunci când acesta venea la vicariat, fără să-şi îngăduie să ia aminte la motivul venirii lui. În unele cazuri - bunăoară cel al dirijorului de cor - această tehnică folositoare atrăgea după sine o privire pe care el o califică până la urmă a fi una de totală uluire. Apoi, în zilele ceţoase ale toamnei, când pânza uriaşă întinsă peste capătul de creştere a turnului închidea pe dinafară cerul, descoperi că putea oricând, în orice moment ar fi poftit el, să pună stavilă acestor oameni. Zicea aşa - şi asta a fost după ce Părintele Anonim a remarcat că el nu citea niciodată corespondenţa, decât dacă avea vreo legătură cu fleşa -, zicea: „Trebuie să mă întorc la construcţie”.

Cu tot acoperământul de pânză, ceaţa a intrat în biserică;

dar nici măcar acest fapt nu-i putea împiedica voinţa. Nici pe tânărul care continua să cioplească piatra şi să o hârşâie. Nu cumva, gândi Jocelin după ce examină al doilea dintre cele patru capete care umpluseră groapa, nu cumva sunt mai sfrijite decât ar trebui să fie? Şi gura, nu e oare prea larg deschisă? Ochii pot să fie atât de mari pre cât sunt aceştia? Dar nu dădea glas întrebărilor; căci îşi iubea fiul din Casa Domnului; şi tânărul nu numai că-i salvase viaţa, şi astfel şi voinţa ce ţinea drepte coloanele, dar se

uita la el deschis, ca un câine bun, ceea ce Goody - atunci când apuca să se apropie de ea ceva mai mult - nu făcea niciodată.

I se făcuse lehamite de ea, de părul ei roşu, şi nu simţea pentru ea altceva decât milă pentru ruşinea ei şi o ciudată frământare. Până la începutul lui decembrie, cele patru capete au fost isprăvite şi urcate în sus prin horn, laolaltă cu flăcăul, acolo unde cele patru ferestre se aflau în aşteptarea lor. În dimineaţa în care le-a urmărit ascensiunea, Rachel iar s-a învârtit pe-acolo, sporovăind. Acum că se eliberase de tânăr pentru o vreme, gândul la Goody îl potopi pe Jocelin; ea, cea părăsită de Pangall. De ce am neglijat-o? Are nevoie de mine! Şi, ca şi când gândul acesta ar fi avut puterea să o facă să apară în faţa lui, iat-o grăbind prin nava laterală dinspre miazănoapte, privind în sus - şi deodată abătându-se de la drumul drept, ocolind intersecţia navelor şi luând-o prin galerie iute, iute.

- Copila mea…

Gândi: Trebuie s-o fac de dragul ei, deşi îmi întrerupe concentrarea. Şi se îndreptă repede spre poarta de miazăzi a galeriei; într-acolo se îndrepta şi ea, iute, iute, brusc sărind într-o latură.

- Copila mea!

Râzând, însă şi cumva jignit, se apropie de ea cu braţele desfăcute, ca să nu o lase să treacă. Ea stătea lipită de zid, într-o rână, chircită. Părul îi era acoperit decent, chipul întors, încât nu zărea decât scobitura lungă a unui obraz.

- Copila mea, voiam să…

Voia să ce? Ce am eu să-i spun? Ce am eu s-o întreb pe ea? În schimb îi vorbi ea, implorându-l:

- Lăsaţi-mă în pace, Părinte. *Vă rog*, lăsaţi-mă să plec!

- O să se întoarcă.

- Vă rog!

- Şi până una, alta - toţi anii ăştia… Copila mea, tu îmi eşti foarte dragă.

Şocat, văzu cât de albe îi erau buzele, albe şi trase înapoi, dezvelind dinţii. Mai văzu şi ochii negri, larg deschişi, holbaţi, mari, de parcă pleoapele fuseseră şi ele trase, ca şi buzele. Coşul atârnat de braţ ţâşni în sus spre piept, iar vorbele-i şoptite abia dacă le auzi:

- Nu *şi* domnia voastră mie!

Şi dusă a fost, gâfâind şi hohotind, alunecând pe lângă el, fugind prin galeria întunecată, cu pelerina grea fluturând în urmă-i, iar de sub fustă i se iviră gleznele şi picioarele. Jocelin îşi cuprinse capul între mâini şi vorbi mânios, din străfundurile zăpăcelii şi ale neînţelegerii sale:

- Ce se petrece aici?

Apoi se scuturã, căci o simţea agăţându-se de el, şi asta nu era bine pentru munca lui. Trebuie să las la o parte toate mărunţişurile, gândi. Dacă şi acestea intră în preţ, atunci aşa să fie. Şi dacă n-am cum să ajut, atunci ce rost au toate gândurile astea? Lucrarea ce-mi stă în faţă este mult mai măreaţă. Muncă! Muncă!

Şi prin minte îi trecu un gând atât de minunat, încât ştiu că a fost pus acolo. Era o iluminare. Trebuie să urc, să mă depărtez de toată confuzia asta! Şi odată cu gândul se iscă şi râsul acela ascuţit, întărâtat. Am să duc voinţa asta a mea arzătoare până sus în turn. Îşi privi sutana şi înţelese că nu era făcută pentru un asemenea urcuş; se aplecă totuşi şi trase poalele din spate printre picioare, prinzându-le la brâu. O calfă care cobora păşi la o parte, pe prima platformă, şi-şi frecă fruntea cu încheieturile degetelor. Ca la un semn, Jocelin îşi simţi capul mai limpede. Apărură şi pete de soare, scăpărând în jurul lui. Urcă o scară, încă o scară; ajunse la platforma întunecoasă, fără pereţi, a triforiului şi se vârî într-o scară luminată doar prin crestăturile înguste cât să treacă o săgeată, de parcă locul ar fi trebuit apărat de către arcaşi. Ajunse la capătul scării, nimeri chiar pe noile bârne de deasupra bolţii. Urcă din nou, pe trepte late, prin fulgerările şi sclipirile ce scăpau prin ferestrele de jos ale turnului.

- Desigur, strigă. Desigur!

Simţi cum inima i se zbate sub coaste şi se opri, ca să-i domolească zbaterea şi să-şi recapete suflul. Se aşeză pe una din platforme, la fel cum stă cocoţat un corb pe stâncă.

Calfele care urcau şi coborau se uitau curioase la el, dar nu spuneau nimic. Se împinse chiar până la margine, lăsându-şi picioarele să atârne. Se prinse cu mâinile de o proptea şi se uită în jos.

Pilonii, pereţii şi ferestrele turnului se adunau sub el şi, oriunde s-ar fi aflat, le vedea pe toate numai atât de groase şi de late cât să susţină propria greutate. Totul era curat şi nou. Cele optzeci de picioare de lumină de la ferestre, două pe fiecare din cele patru laturi, platformele, proptelele, scările şi bârnele abia cioplite se vedeau desluşit în lumina cea nouă. Simţi aceeaşi voluptate înfricoşată pe care o simte un puştan care se urcă pentru prima oară şi prea sus într-un copac neîngăduit. Capul îi plutea parcă, dar el îşi încuraja ameţeala şi-şi ţinu răsuflarea când se aplecă şi mai mult ca să vadă chiar până jos de tot - jos, jos, gaură după gaură, hău după hău, până înspre îndepărtata lume a răscrucii. Pardoseala era la fel de cufundată în întuneric precum fusese şi fundul gropii, fără vreo nuanţă din pricina adâncimii şi a lipsei oricărei raze de lumină acolo jos, pe pământ. Apoi ameţeala trecu, lăsând în urma ei doar gând şi voluptate.

- Desigur!

Aşa trebuie să se simtă şi o pasăre, liberă, într-o lume de ramuri şi în libertatea aripilor. Atât de cenuşii trebuie că-i părem, atât de reduşi doar la capete şi umeri, încătuşaţi, târându-ne pe pământ, şi, gândind la aceasta, o văzu pe Rachel târându-se pe pardoseală dinspre o parte spre cealaltă, de parcă trupul ei ar fi fost ceva zgândărit din chiar adâncul pământului. Nu se simţea prin nimic legat de ea, astfel că se întoarse la scările care urcau, îşi porni ascensiunea fără să ia seama la albul nepotrivit al pulpelor sale. Aici, la peste două sute de picioare în văzduh, ele se

potriveau de minune. Trecu de la o platformă la alta, uitându-se mereu în sus la zarea unde zidarii osteneau spre cer. Din nou zgomotele muncii deveneau tot mai puternice în jurul lui. Se opri să-şi tragă sufletul în dreptul cuibului de rândunică şi descoperi că era o cameră, la fel de mare cât a sa, atârnând într-un colţ, cu o spărtură fără geam, care dădea înspre stâlpul turnului de unde primea lumină. Meşterul zidar se afla lângă ea şi cerceta prin unealta de privit, de la piatra asta de aici până la aceea din partea cealaltă a turnului. Jocelin se opri radios lângă el, pe cele patru scânduri ale planşeului şi, îmbătat de înălţime, iar strigă:

- Vezi, fiule! Coloanele nu se scufundă!

Meşterul zidar răspunse acru, fără să-şi dezlipească unealta de la ochi:

- Cine are habar de ce se petrece? Poate că fiecare coloană îşi are propria ei fundaţie.

- Ţi-am spus, Roger. Plutesc! Meşterul zidar dădu iritat din umeri:

- Te aud şi fără să strigi.

- Roger!

Întinse mâna spre el, dar Roger Mason se feri de parcă trupul său n-ar mai fi suferit nici o atingere. Se răsuci pe scândura de lângă peretele alb şi strânse unealta de privit la piept.

- Ţi-am spus acum mulţi ani, Părinte - şi acum!

- Cum poţi vorbi aşa, Roger, cu un... un miracol peste tot în jurul tău? Tu nu-l simţi? Nu poţi primi putere de la el, nu poţi învăţa de la el, nu poţi vedea cum schimbă totul?

Tăcură amândoi şi se priviră prin zgomotele de piatră hârşâită. Roger Mason îl scrută atent şi alene, de la vârfurile încălţărilor, de-a lungul fluierelor, al pulpelor albe, în sus pe trup şi până la chip. Rămaseră aşa, ochi în ochi, şi meşterul zidar zâmbi macabru.

- Multe s-au schimbat, nu-i aşa?

Se întoarse cu spatele la el, deschise uşa cuibului de rândunică, apoi se răsuci brusc şi izbucni cu furie:

- Şi nu poţi vedea ce-a făcut?

Dispăru, izbind uşa în urma lui, încât cuibul se scutură din toate scândurile.

Jocelin se uită la pereţi.

- Ştiu! Ştiu! Cu adevărat ştiu!

O explozie de bucurie îl năpădi şi-l făcu să se apropie de scară râzând în hohote; şi până să ajungă la platforma următoare, dăduse deja uitării pe Roger Mason şi pardoseala de sub el.

Căci aici era partea care creştea, vârful. Trei scânduri erau fixate pe fiecare din cele patru laturi, pe ele munceau zidarii. Era un loc unde se vorbea foarte puţin. Oamenii se aplecau în afară şi trudeau la zidul care felurea în înălţime cu câte un rând de piatră. Aici depăşea doar cu un rând scândurile, dar cu mortarul întins deja, în strat subţire, în timp ce calfele aduceau pietre pentru următorul strat; dincolo - şi aşa şi la ceilalţi pereţi - încă nu se zărea nici o piatră deasupra scândurilor, doar lemnărie, formând curbura până la cheia unui arc. Pietrele urmau curba până sus, apropiindu-se, dar lăsau un spaţiu acolo unde urma să se pună bolţarul; ştia că fiecare ar avea cuprinse în ele toate luminile de dedesubt, le aduna, le răsfrângea, încât transparenţele lor păreau să facă toate parte din aceeaşi singură înfăptuire. Lângă fiecare alcătuire de lemn se afla un cap de piatră, strigând pe tăcute şi exultând în înălţimile raiului şi în străluminare. Tânărul stătea îngenuncheat lângă unul dintre ele şi lucra cu dalta la chip - acum ridică privirile şi-l privi din partea cealaltă a hăului ameţitor, râzând mult, la fel ca şi capul de piatră. Jocelin se trezi că râde şi el, cuprins de încântare sinceră în faţa lucrurilor noi şi a miracolului. Şi râsul îi strecură în minte încă un gând, pe care-l strigă tânărului, fără să-i mai pese de demnitate:

- Aici sus suntem eliberaţi de orice confuzie!

Şi tânărul râse la vorbele lui, câine bun; şi iar se aplecă asupra lucrului său.

Se mai auzea şi un sunet nou. Nu era vorbă, cioplitură sau izbitură. Era ceva constant, nu într-atât de adânc sau de gros ca un tors de mâţă, şi nici ascuţit, cum fusese ţiuitul pietrelor. Ascultă atent şi descoperi că era vântul care se atingea de piatră aici sus. Îngenunche, apoi se aşeză, îşi aşeză braţul pe piatra zidului şi ascultă vântul. O vreme se simţi tare împăcat şi gândurile îşi aveau jocul lor în capul său, ieşind şi intrând după voie; iar el era mulţumit de ele şi le lăsa în pace.

Lumea asta a materiei era ceva cu totul nou. Acolo jos, macheta apăruse atât de zveltă şi delicată, turnul acela putea fi ţinut cu atâta uşurinţă în cele două mâini, luminile cădeau în filoane fine pe fiecare parte; pe când aici sus, subţirimea de hârtie a pereţilor se preschimbase în stâncă, iar măruntaiele subţiri cât acul din interior - în bârne pe care doi oameni puteau merge umăr la umăr. Deodată îşi dădu seama de greutatea suspendată în mod miraculos şi, chiar şi în această stare de mulţumire, lumea păru să se răstoarne cu fundul în sus. Trebuie să fiu mai bun cu Roger, gândi. Greutatea asta, care pentru mine n-avea nici un înţeles, a fost în capul lui tot timpul. Şi el nu are credinţă.

Ca să îndrepte lumea asta ameţită, se concentră iarăşi asupra modelului, modelul acela de acolo de jos, în obscuritatea navei. Dar făcând aceasta, împreună cu fleşa se însoţiră şi lucruri necontemplate, cele date deoparte din vremea când pământul începuse să colcăie şi pietrele să ţiuie. Şi iar se surprinse ţinându-şi răsuflarea şi ascultând. Într-o fracţiune de secundă trecu prin faţa ochilor lui, între o tunică albastră şi una cafenie, Pangall ţinut la capătul cozii de mătură şi unul din oaste dansând înspre el cu fleşa ţâşnind obscen printre picioare. Văzu o cascadă de păr roşu. Fără să-şi dea seama, se apucă de piatră, închise ochii, deschise gura, în vreme ce coastele i se strângeau în jurul răsuflării. Capul îi era iarăşi cuprins de confuzie.

Ameţit, îşi spuse: acesta este preţul. La ce altceva ar fi trebuit să mă aştept? Şi nu mă pot ruga pentru ei, pentru că întreaga mea viaţă a devenit o rugăciune a voinţei, trăită în ea, zidită în ea.

Ai milă! Sau povăţuieşte-mă!

Dar nu primi răspuns. Doar atingerea vântului pe piatră. Deschise ochii şi descoperi că-şi întorsese faţa de la turn, iar acum privirile poposeau peste lumea de afară: şi lumea îşi schimbase natura. Ceea ce fusese ca-ntr-un fel de strachină, avea acum multe detalii şi se întindea mult, până la o margine albastră. Uluit şi încântat, se prinse de piatră şi se ridică în genunchi. Asta trebuie să însemne să fii pasăre, gândi - şi parcă pentru a-i întări vorbele, un corb alunecă pe lângă obrazul lui, planând pe aripa vântului cu un ţipăt ascuţit îndreptat împotriva oamenilor ce se înălţau cu atâta îndrăzneală în regatul lui. Dincolo de corb - şi Jocelin se descleştă de piatră şi se ridică, să poată vedea peste spinările aplecate ale zidarilor -, văile celor trei râuri care se întâlneau în apropierea catedralei se deschideau larg. Râurile scăpărau lângă turn; şi se putea vedea că toate acele locuri care, pentru picior, erau despărţite, unite doar printr-un act al raţiunii, făceau cu adevărat parte dintr-un tot. Înspre nord-est, desluşea trei mori distincte, de înălţimi diferite, legate toate între ele prin leghe de ape ce şerpuiau înspre catedrală. Râul curgea cu adevărat pe panta dealului la vale. Văzu pietrele albe ale noului pod de la Stilbury, văzu chiar călugăriţele, mai bine zis două dintre ele, în grădina lor, deşi se aflau în spatele zidurilor înalte, dar această cercetare de la distanţă părea ca o spărtură în zid. Amintindu-şi de aceasta, se concentră asupra podului cel nou, îşi miji ochii şi văzu un şir răzleţit de măgari, catâri, cai înhămaţi, negustori şi cerşetori pedeştri, ţărani cu poverile lor de verdeţuri, târându-se spre tarabele de la capătul de miazănoapte al podului. Era zi de târg la Stilbury carevasăzică, dar nu aici în Oraş, un lucru ce-i fusese adus la cunoştinţă dinainte, dar acum totul se desfăşura deodată

sub ochii lui, şi aşa era şi văzut. Bucuria se zbătea în el ca nişte aripi. Mi-ar plăcea ca fleşa să fie înaltă de o mie de picioare, gândi, atunci aş putea să supraveghez ţinutul întreg, şi se minună de sine, căci îşi aminti a cui era fleşa. Şi, ca într-un răspuns, i se păru că simte îngerul în spatele său, încălzindu-l ca o adiere. Acum este adevărat, fără să mai încapă vreo îndoială; aici sus, printre ciocănituri şi clinchete şi hârşâieli, aici, mişcându-se înspre nori, sunt vesel ca un copil care cântă. Nu ştiam că încă mai pot fi atât de fericit; stătea pe scândură în bătaia vântului şi lăsa fericirea să-i liniştească toate confuziile din cap. Cercetă cu luare-aminte fâşiile şi peticele de pământ cultivat, dâmburile rotunjite care se înălţau spre o creastă împădurită şi zimţată. Erau blânde, calde, netede precum un trup tânăr.

Se lăsă în genunchi, greu, închise ochii, îşi făcu semnul crucii şi se rugă. Până şi aici, în văzduh, am adus cu mine păcătoşenia mea adâncă... Pentru că lumea nu este aşa. Pământul este un viespar de oameni fără nas, care rânjesc spre noi, peste tot sunt spânzurători, sângele aducerilor pe lume nu istoveşte să curgă, nici sudoarea în creţurile frunţii, acolo jos sunt bordelurile şi bărbaţii beţi zac în şanţuri. Nu este nimic bun în cercul ăsta, doar casa cea mare, arca, refugiul, corabia care să-i cuprindă pe toţi aceşti oameni, şi uite că acum i se înalţă un catarg. Mă iartă.

Deschise ochii şi se ridică; şi căutându-şi din priviri fericirea, neştiind încotro s-a dus, se uită în văzduhul de deasupra, acolo unde se vor găsi restul de turn şi fleşa, o înălţime de necuprins cu mintea. O pasăre mare plutea acolo sus, pe aripi desfăcute, şi el spuse cu voce tare, amintindu-şi de Sfântul Ioan:

- E un vultur.

Dar tânărul, care lucra la gura capului sculptat, îşi înălţă şi el ochii, apoi zâmbi şi clătină din cap. Jocelin se îndreptă spre el, pe scânduri, se aplecă şi-i ciufuli cârlionţii:

- Mă rog, din punctul meu de vedere este un vultur. Dar tânărul se apucase din nou de treabă.

În partea de jos a povârnişurilor începură din nou să apară umflături şi cocoloaşe, de parcă o vrajă făcea să crească tufişuri. Tot mai mult înaintară până se transformară în oameni. În urma lor, altele deveneau cai, măgari deşelaţi de coşuri, o întreagă procesiune de drumeţi încărcaţi de poveri. Veneau de-a dreptul, peste cea mai apropiată culme, dinspre cea desenată în albăstriu de dincolo de ea. Coborau acum dealul, înspre ochiul lui, spre turn, spre catedrală, spre oraş. N-au luat-o spre apus, să facă ocol pe la Cold Harbour şi să apuce încet de-a lungul şanţului adânc pe care l-au tăiat generaţii de copite. Economiseau timp, dacă nu şi efort. Într-o străfulgerare de viziune, întrezări cum alte picioare îşi vor săpa calea ţintă spre oraş, înţelese cum turnul îşi întindea o mână peste întregul peisaj, schimbându-l, dominându-l, impunând o structură ce ajungea până oriunde putea fi zărit, prin însăşi forţa lui de a fi acolo. Se învârti pe loc şi scrută orizonturile, văzând cât de adevărată îi era viziunea. Noi poteci, oameni alăturaţi în grupuri, căutându-şi cu îndârjire drum printre tufişuri şi peste landă. Ţinutul se supunea ascultător noii sale alcătuiri. Deocamdată, cu degetul ăsta mare care ţâşnea în sus, Oraşul avea să fie butucul în centrul unei roţi predestinate. Strada cea Nouă, Hanul cel Nou, Cheiul cel Nou, Podul cel Nou; şi acum drumuri noi care să aducă încoace oameni noi.

Am crezut că va fi simplu. Am crezut că fleşa va întregi o biblie de piatră. Nicicând nu m-am gândit, în nesăbuinţa mea, că va fi câte o lecţie nouă de învăţat la fiecare cat şi o nouă putere. Nici nu avea cine-mi spune. Trebuia să construiesc din credinţă, împotriva oricărui sfat. Asta este singura cale. Dar atunci când construieşti astfel, oamenii se tocesc precum o sărmană daltă, sau numai ce-i vezi că o iau razna, aşa, cum scapă toporul din coadă. Am fost prea obsedat de viziunea mea ca să mă mai gândesc la asta; şi viziunea mi-a fost de-ajuns.

Se uită în jos, la micul pătrat al împărăţiei lui Pangall, unde acum rămăseseră mult mai puţine grămezi de pietre; văzu micul pătrat de chilioare. Putea chiar zări jetoanele albe pe care băieţii de la şcoala de cantori le-au lăsat pe pervazul arcadei după ce şi-au isprăvit jocul de dame. Se uită la toate casele din jur, împrăştiate de-a lungul incintei. Peste coamele roşii ale acoperişurilor, dinaintea ochilor săi se deschideau ogrăzi dosnice, împestriţate cu vaci şi porci. Văzu un bătrân care se îndrepta cu mers greoi spre umblătoare, iar după ce intră, ştiindu-se ascuns de pereţi vederii oricui, lăsă uşa larg deschisă. La trei case mai încolo, o femeie, o pată mică de alb şi o pată mare de cafeniu, se pregătea să treacă de la o casă la alta. Avea două căldări de lemn, iar furca era rezemată de un zid. Îşi miji ochii şi văzu că era lapte acolo, în căldări; zâmbi în sinea lui, mânios, când o prinse adăugând apă în căldări. Acum le aburcă pe umeri şi dispare sub streaşina acoperişului şi iar apare în uliţă, traversează drumul ca să-l evite pe beţivanul care zace în şanţ bătând anemic secundele cu braţul, în timp ce un câine îşi ridică la el piciorul.

- Canalia.

Se răsuci surprins. Dar Roger Mason nu se uita la beţivan. Ci în altă parte, încolo spre sud-est, înspre marea nevăzută.

- Păduchele.

Pe râu, la şapte meandre sclipitoare mai jos, se găsea un cătun cu câteva case aşezate chiar pe mal.

- Ce vezi tu acolo, Roger?

- Uite la el, hoţul. Acuşi ajunge în Three Tuns. O să-şi lase barja acolo, cu piatra noastră a bună, şi el o să tragă la măsea şi-n noaptea asta, şi mâine toată ziua. Dacă-i după el, putem aştepta fluierând mult şi bine!

- Fiule...

Meşterul zidar se zborşi la el:

- Ce-mi pasă? Ce-ţi pasă? Ai câştigat, nu-i aşa?

Şi tăcere. Ameţeală după lovitură. Feţe ridicate. Nici o hârşâitură, nici un bocănit.

- Încet, Roger.

- Încet! Eu...

Roger Mason îşi cufundă faţa în mâini. Din căuşul palmelor vorbi:

- Hai, băieţi. Înapoi la treabă.

Bocănitul începu din nou. Dar Roger Mason îşi lăsă mâinile în jos, fără să se uite la Jocelin. Se depărtă fără un cuvânt şi începu să coboare cu încetineala lui de urs, labă după labă. Jocelin îl urmă cu privirile şi în capul lui se ivi un gând nou: Mă tem să cobor acolo. Locul meu este aici. Dar nu am de ales, căci nici un om nu-şi poate trăi viaţa printre vulturi. Se forţă să coboare scările, trecu de cuibul de rândunică, de la o platformă la alta, pe scara în spiralăpână în lumea întunecoasă, până la pardoseala monotonă, reală, în fundul gropii. Avea un mesaj pentru meşterul zidar, dar Rachel se şi furişă între ei, iar el nu putea să se detaşeze întru totul de bolboroselile ei - arăţi mai bine, Sfinţia ta, după exerciţiul ăsta; ah, cum şi-ar dori să-l poată urma pe Roger până în vârful măiestriei sale, dar pentru ea înălţimile erau un adevărat purgatoriu - faţa boită tresăltând, trupul tresăltând -, trebuia să rămână aici jos, în mizeria asta de la răscruce, era o adevărată ruşine felul în care şi-a părăsit Pangall îndatoririle, e aşa de în firea bărbaţilor, mă rog, nu a tuturor bărbaţilor, ci a unora al căror nume le-ar putea aminti şi ea, să dispară, aşa, în ceaţă, fără să lase o vorbă în urmă, şi, colac peste pupăză, o lasă şi pe Goody a lui cu burta la gură, săraca de ea, drăguţa de ea, atât de *scumpă* fiinţa asta şi acum să o părăsească...

Jocelin fu cuprins de o mare supărare, de furie din pricina beţivului din şanţ şi a neghiobului din Three Tuns.

- Fiule! se răsti el la faţa întoarsă a lui Roger. Trebuie să te foloseşti de autoritatea mea. Trimite pe cineva călare pe un cal bun la Three Tuns. Să ia şi un bici cu el şi să-l folosească de va fi nevoie!

Şi plecă din navă, departe de murdărie şi bolboroseli, plecă şi lacrimile-i curgeau şiroaie pe obraji. Ah, lecţiile pe care le-am învăţat, gândi, înălţimea, şi puterea, şi preţul!

Până să ajungă la intrarea dinspre miazăzi, reuşi să se reculeagă. Se răsuci şi, cu voce răguşită, se adresă Altarului cel Mare:

- Mi-ai auzit rugăciunile, o, Doamne: şi astea sunt lacrimi de bucurie, pentru că Tu Ţi-ai amintit de slujitoarea Ta.

Capitolul VI

Când se întoarse iar la fleşă, capetele ce înălţau osanale fuseseră zidite deasupra fiecărei ferestre. Se aplecă peste marginea tot mai înaltă a zidului şi se uită la ele de deasupra lor, fiecare cu părul bătut de vânt spre spate, fiecare cu nasul proiectat în afară, ca un cioc. Strigau către urmele pe care le tăiau tălpile în panta dealului, fără să le pese de păsările care stăteau cocoţate şi se găinăţau alb pe ele. Uitându-se în puţul turnului, văzu că bolta fusese refăcută, nu mai rămăsese decât o gaură circulară prin care ochiul desluşea pardoseala întunecată, atât de întunecată încât aproape nu se vedea. Dar bârnele urcau cu vârful în sus, prin gaură, până acolo unde le luau în primire zidarii. Lua şi el parte - sau, împins într-un colţ, se uita la un fel de nebunie de trosnituri, şi bocănituri, şi strigăte ce însoţeau aşezarea bârnelor în vârful turnului, ca să alcătuiască o podea la jumătatea distanţei înspre înalt. Căci turnul urma să mai crească încă optzeci de picioare într-o altă încăpere, cu şi mai multe ferestre, şi mai multe capete urlând osanale, şi mai multe platforme şi scări, încât mintea i se chircea toată dacă se gândea la ele; de chircit, se chircea oricum aici sus, unde materia solidă îşi căuta echilibru în văzduh, printre păsări, îşi ţinea respiraţia deasupra unui şir tot mai mic de pătrate, cu o gaură circulară în fund de tot unde, cu toate acestea, era chiar vârful.

Iar lucrarea, după cum ştia el, aşa cum o cunoştea în statornicia mistuitoare a voinţei lui, lucrarea era binecuvântată.

Zilele lui decembrie erau apăsătoare, biserica nu vedea nici o rază de soare şi nava era ca o peşteră. În acele zile, era greu să faci altceva în biserica întunecoasă decât să-ţi rabzi voinţa, ştiind că în cele din urmă totul va fi bine, deşi greutatea primei încăperi şi greutatea celei de-a doua, care acum creştea, se prefăceau într-o tensiune pe care avea s-o simtă în toate ungherele capului. În acele zile, urca plin de nerăbdare, precum un copil care caută alinare la sânul mamei. Numai că lui nu-i venea să se gândească la o mamă. De câte ori o făcea, mintea îi era înjunghiată de Goody, cu părul ei roşu ascuns, şi ochii i se umpleau de lacrimi.

Într-o asemenea zi, trecu pe sub colonada ce lega locuinţa lui de poarta de apus, abia zărindu-şi picioarele din pricina ceţii; şi, chiar dacă în navă ceaţa nu pătrunsese, de parcă spaţiul acela era o bulă de aer, era oricum întuneric beznă. Urcă şi ieşi din scara în spirală sus pe bârne, într-o lumină orbitoare. Căci aici sus strălucea soarele; şi chiar şi acele raze care răzbăteau în încăpere erau palide în comparaţie cu o altă lumină care scăpăra în sus, bătând în plumb şi sticlă şi piatră, spre partea dinăuntru a acoperişului de bârne, făcând să se vadă cu limpezime muşcăturile teslei. Apoi, când Jocelin urcă prin această strălucire orbitoare spre încăperea de deasupra, în sus pe scări, de la o platformă la alta, până unde lucrau zidarii cu mâinile vinete, şi ajunse, în sfârşit, în vârful cu zidăria neregulată - atunci simţi cu adevărat durere şi ochii îl săgetară orbiţi, încât trebui să-i apese cu dosul palmelor. Căci pantele se vedeau peste tot în jur, dar nimic altceva. Ceaţa zăcea într-o pată orbitoare, arzătoare, peste vale şi oraş, fără să fie străpunsă de altceva decât de fleşă sau, deocamdată, de turn. Şi apoi se simţi ciudat de mângâiat şi, o vreme, aproape împăcat.

Dar erau şi alte zile, când ceaţa îneca până şi turnul. Atunci munca încetinea sau se oprea, şi el era poprit la suprafaţa pământului, cu preţul a toate câte erau. Oastea muncea de parcă era pe fundul mării, în şoproane şi sub prelate. Dădeau formă lemnului. Într-un şopron de lângă rana din transeptul de miazănoapte erau octogoane de bârne, fiecare mai mic decât cel aflat dedesubt. Tot mai sus, până când stivele ajungeau să fie mai mari decât un stat de om. Teslarii le făceau semne ciudate, bucată cu bucată, apoi le desfăceau în bucăţi mai mici, în timp ce meşterul zidar stătea aplecat asupra unei împletituri ca o dantelă, din lemnişoare, care avea forma unei tichii de măgar. Puţini erau cei care se apropiau de el, căci nu se mai bucura de simpatie printre ai săi. Prea era îmbufnat, prea era tăios la vorbă, prea dispus să izbucnească în accese de furie, apoi o pornea glonţ de unul singur, cu Rachel înfrigurată, boită, trăncănind şi învârtindu-se în jurul lui, şi cum Jocelin ajunsese să fie cuprins de o mare compasiune pentru acest sclav al robotelii, îi venea greu să-l vadă urcând atât de încet, atât de apăsat, să-l vadă stând şi uitându-se îndelung în sus sau în jos, folosindu-şi unealta aceea de privit cu aceeaşi băgare de seamă; ori oprit la intersecţia navelor şi ascultând. Căci adeseori era câte ceva la ce să asculţi. Târziu în decembrie, pietrele începură din nou să ţiuie. Nu tot timpul; şi în Capela Fecioarei erau săptămâni întregi, una după alta, când corul putea cânta nestingherit. După un timp, oamenii începeau să simtă un soi de neplăcere şi, încercând s-o definească, hotărau că aerul era prea uscat sau prea rece; numai ca să-şi dea seama, într-un sfârşit, că era vorba de câte un ac în fiecare ureche, că respiraţia dădea să se oprească din nu se ştie ce pricină. Acele puteau fi mai apoi auzite, şi atunci respiraţia se elibera într-o expiraţie lungă, dar era repede înlocuită de exasperare şi frică. Până şi oamenii din oraş şi călătorii de pe meleaguri îndepărtate veneau la poarta de apus şi stăteau acolo, şi ascultau ameninţarea şi minunea

stâlpilor ţiuitori; dar nu mai înaintau până la răscrucea navelor, aşa cum făcuseră la început. Când calfele auzeau ţiuitul, se opreau şi se uitau unele la altele, apoi se aplecau iarăşi asupra trudei lor. Nu se mai prea auzeau râsete din acea parte. Numai Jocelin, de neclintit din voinţa lui, găsea o rezolvare binedispusă pentru acele din urechi:

- O să treacă.

Cu toate acestea, pe măsură ce iarna se muta înspre primăvară, iar brânduşele împungeau faţa pământului, la fel cum turnul împungea faţa cerului, pietrele prinseră a ţiui mult mai des.

La acea vreme, se întâmplă ca Jocelin să mai descopere ceva legat de meşterul zidar. Îl urmărise cu neastâmpăr, preţăluindu-l ca pe o unealtă necesară în ridicarea lucrării, îi numărase paşii pe trepte, aşteptase momentul când va fi avut nevoie să fie dat la tocilărie sau să fie înfipt mai bine în coadă; dar din toată această scrutare nu se alesese decât cu felul în care arăta şi se mişca Roger Mason. Apoi, într-o bună zi, uitându-se în jos spre gaura de deasupra pardoselii, îl zări urcând în turn; şi înţelese, spre marea lui uluială, că meşterul zidar se temea de înălţime la fel de tare ca şi Rachel. Se temea, dar îndura. Trăia cu spaima asta, făcea parte din măiestria sa; dar nu-i plăceau înălţimile, aşa cum îi plăceau lui Jocelin, nicicând nu părea să fi trăit acea exaltare ce-ţi tăia respiraţia când te aflai pe o scândură vibrândă, aici sus, unde pietrele nu se mai auzeau ţiuind, o scândură tremurătoare, săltăreaţă deasupra unei prăpăstii verticale. Astfel că, ştiind ceea ce abia aflase, Jocelin îl privea cu milă cum urca; îl văzu punând piciorul prudent, încet, niciodată la întâmplare, aşa cum făceau unii zidari, observă cum căuta din ochi propteli la îndemână, de care să se prindă; văzu puţul până jos, la pardoseala întunecată de dincolo de gaură, înţelese de ce meşterul prefera să pună talpa ceva mai aproape de perete, şi nu mijlocul treptei. Acum bătea o ploaie măruntă care se lipea de părul lui Jocelin. Dar el stătea nepăsător

chiar în vârf, în bătaia vântului, şi-l aştepta pe Roger, al cărui corp se redusese la cap şi umeri, şi plasa putea fi văzută înconjurându-l.

- De ce te temi, fiule?

Meşterul zidar se opri în faţa lui, respirând greu. Se prinse cu mâna de parapet.

- Iarăşi ţiuie.

- Şi ce-i cu asta? Au mai ţiuit pietrele şi s-au oprit. Îşi ridică ochii în ploaia rară:

- Ştii, Roger, m-am tot gândit. Crucea aia de sus - crucea care va fi sus.

- O ştiu.

- Nu va fi mai înaltă de un stat de om? Şi uite că pe model apare ca un farafastâc pe care-l poartă copiii la gât.

Meşterul zidar se uită la el şi vorbi răguşit:

- Ai milă.

- Nu-ncepe din nou!

- Sfinte Părinte...

- Ce-i?

- E destul.

Jocelin continuă să zâmbească; dar surâsul îi era ţeapăn.

Meşterul zidar îşi deschise larg braţul cu care nu se ţinea:

- Sunt copleşit de splendoarea pe care noi... pe care domnia ta...

Îşi întoarse faţa de la el, se sprijini cu ambele coate de marginea pietrei, îşi cufundă chipul în palme şi vocea îi sună înfundat:

- Am spus, ai milă.

- Nu e altul, decât tu.

Meşterul zidar rămase tăcut, cu faţa în palme. Într-un târziu, fără să-şi schimbe poziţia, vorbi:

- Am să-ncerc să-ţi spun despre misterul meu. Pietrele ţiuie. Nu ştiu de ce, dar pot să ghicesc. Asta e problema, înţelegi?

Întotdeauna ghicesc. Când mă întreb ce şi cum, nu ştiu să-ţi zic. Sau nu aşa cum...

Se uită într-o parte la Jocelin:

- Sau nu aşa cum ştii domnia ta când vorbeşti în faţa credincioşilor. Înţelegi?

- Înţeleg prea bine.

- Îţi repet, noi ghicim. Chibzuim dacă una sau alta are destulă putere sau nu; dar abia după ce toată apăsarea se află asupra locului cu pricina putem spune dacă am avut dreptate sau nu. Şi apoi vântul, vântul ăsta care nu face nimic decât să-ţi zburlească părul de pe cap...

Privirile aţintite asupra lui Jocelin erau mânioase.

- Ai vreo unealtă să măsurăm apăsarea vântului, Părinte? Dă-mi-o, şi atunci am să-ţi spun ce va dura şi ce nu.

- Dar uite că stâlpii nu se scufundă. Aşa cum ţi-am spus eu.

- Au început să ţiuie.

- N-ai mai pomenit până acum un edificiu care să ţiuie?

- Niciodată. Aici suntem înconjuraţi de lucruri noi.

Aici ghicim; şi dăm înainte cu ziditul.

Îşi îndoi spre spate gâtul gros şi se uită la cer.

- Şi acum fleşa; încă o sută cincizeci de picioare în sus.

Părinte - e destul!

Voinţa vorbi calmă din capul lui Jocelin; o auzi şi el:

- Te înţeleg, fiule. Iarăşi pipernicita îndrăzneală. Să-ţi spun la ce-am ajuns? Gândeşte-te la musculiţele de mai, care nu trăiesc mai mult de-o zi. Corbul acela de colo pare să ştie câte ceva despre ziua de ieri şi cea de alaltăieri. Corbul ştie ce este acela un răsărit de soare. Poate ştie că va urma şi altul. Dar musculiţa nu ştie. Nu va fi niciodată o musculiţă de mai care să aibă habar ce e aia! La asta am ajuns şi noi! Ah, Roger, n-am de gând să-ţi ţin o predică despre cât de îngrozitor de scurtă este viaţa. Ştii şi tu la fel de bine ca şi mine că lungimea ei este de neîndurat, şi n-avem de ales, trebuie s-o îndurăm. Dar noi doi am ajuns la ceva diferit, pentru că noi am fost aleşi, tu şi cu mine. Noi suntem musculiţe de mai. Noi nu putem spune cum va fi acolo sus,

de la un pas la altul; dar trebuie să trăim de dimineaţă şi până seara, în fiecare clipă, cu câte ceva nou.

Roger îl scrută îndeaproape, lingându-şi buzele cu vârful limbii.

- Nu, nu înţeleg ce vrei să spui. Dar ştiu cât va cântări fleşa şi nu ştiu cât va fi de puternică. Uită-te în jos, Părinte - peste parapet, aici, până jos, dincolo de ferestre, contraforturi, până la coroana cedrului din incintă.

- Văd.

- Lasă-ţi privirea să se târâie ca o insectă, pas cu pas. Gândeşti că zidurile astea sunt puternice, pentru că-s făcute din piatră; dar eu ştiu mai bine. Nu avem decât o pieliţă de sticlă şi piatră, întinsă între patru beţe de piatră, fiecare la câte un colţ. Înţelegi asta? Piatra nu e mai puternică decât sticla prinsă între verticale, pentru că la fiecare ţol de înălţime trebuie să scad din greutate, schimbând forţa pe greutate şi greutatea pe forţă, încercând să ghicesc cât de mult, cât de departe, cât de mic, cât de aproape, până îmi stă în loc inima când mă gândesc la asta. Uită-te în jos, Părinte. Nu te uita la mine - uită-te în jos! Uită-te cum sunt prinse bucăţile de piatră de la fiecare coloană din colţurile răscrucii. Am lipit pietrele una de alta, dar tot nu le pot face mai tari ca piatra. Piatra plesneşte, se fărâmiţează, se frânge. Dar chiar şi acum, când stâlpii ţiuie, poate cât am făcut până acum o să ţină. Îţi trag un acoperiş deasupra şi poate o sfârlează de vânt în vârf, să o vadă lumea de departe.

Jocelin rămase dintr-odată nemişcat, privindu-l circumspect.

- Continuă, fiule.

- Fleşa este o imposibilitate! Trebuie să te ridici până la această înălţime, Părinte, ca să înţelegi asta, nu pricepi? Va fi o pieliţă de piatră cu mădulare de piatră. Înăuntru vor fi octogoane, fiecare cu puţin mai mic decât cel de dedesubt. Dar vântul, Părinte! Ar trebui să prind octogoanele în piroane unul de altul, să le agăţ apoi de cheia bolţii, ca să

ţină pieliţa în loc prin greutatea lor. Greutate, greutate, greutate, greutate! Şi totul se adaugă la asta: şi totul apasă în jos pe coloane, pe pieliţa zidurilor, pe stâlpii ţiuitori...

Acum mâna lui era pe mâneca lui Jocelin.

- Şi ăsta încă nu e sfârşitul. Oricât mă voi strădui, fleşa nu se va înălţa perpendicular. O să ţâşnească în vârful acestor patru coloane şi o să ţâşnească *afară*! Aş putea construi turnuleţe la fiecare colţ, ca să o ţină în jos - va trebui s-o fac -, dar prea înalte n-o să le pot face, din pricina greutăţii lor. Când, unde va trebui să renunţ la unul pentru celălalt? Ah, da; putem să fixăm primul octogon şi pe al doilea, şi poate pe al treilea - şi mâna lui se încleştă pe braţul lui Jocelin -, dar mai devreme sau mai târziu o să se audă alt zgomot în biserică. Mai uită-te o dată în jos, Părinte. Mai devreme sau mai târziu va fi o bubuitură, o cutremurare, un vuiet cumplit. Acele patru coloane se vor desface în afară, ca o floare, şi tot ce se află aici, piatră, lemn, fier, sticlă, oameni, toate se vor nărui în biserică, aşa cum se prăbuşeşte un munte.

Iarăşi tăcu un timp. Apoi, când vorbi din nou, vocea lui nu era mai mult decât o şoaptă:

- Îţi spun, poate că toate celelalte sunt nesigure în misterul meu, dar asta nu. Eu ştiu. Am văzut odată cum s-a prăbuşit un edificiu.

Ochii lui Jocelin erau închişi. În capul lui, octogoanele, fiecare făcut dintr-un trunchi de stejar gros de-un picior, se puseseră unul peste altul tot mai sus şi mai sus. Pentru o clipă, cum stătea aşa, cu dinţii încleştaţi, simţi cum se mişcă sub tălpile lui piatra - se clătina într-o parte şi apoi în afară. Tichia de măgar, înaltă de o sută şi cincizeci de picioare, începea să se sfâşie, să se frângă, să se risipească, alunecând cu praf şi fum şi tunete, repede, şi mai repede, spărgându-se şi dizolvându-se cu scântei şi pălălaie şi explozie, năruindu-se şi izbindu-se de navă, încât dalele pardoselii prindeau a dansa ca nişte surcele, până ce ruina le acoperea pe de-a-ntregul. Toate acestea erau atât

de limpezi în capul lui, încât căzu şi el cu stâlpul dinspre sud-vest care se apleca peste incintă, îndoit de la mijloc, parcă era un picior, şi distrugea biblioteca, aşa cum loveşte îmblăciul. Deschise ochii, ameţit de căderea prin golul aerului. Se ţinea strâns de parapet, iar chiliile se mişcau sub el.

- Ce avem de făcut?

- Să oprim construcţia.

Răspunsul veni ca o palmă; şi chiar înainte ca ameţeala să-i treacă şi biserica să-şi stăpânească zidurile, un cotlon adânc al luciditătii pricepu cum meşterul zidar îl dusese spre acest răspuns.

- Nu, nu, nu, nu.

Murmura, şi se dumirea, şi clătina din cap. Înţelegea că rugămintea fusese refuzată, ultima şansă, discuţia despre construcţie, un mister ce nu era dezvăluit acolo jos, pe pământul solid, ci cumpănit, adus până sus în turn, la loc retras, folosit în cele din urmă ca o pârghie, aşa ca centrul de rotaţie al vârtejului; toate astfel puse la cale încât să aducă voinţa într-un unic moment al înfrângerii.

- Nu.

În sfârşit, răspunsul a fost răspicat. Replica pe care un tăiş o dădea altuia, zăngănit, alunecare, zăngănit.

- Roger, eu îţi spun că lucrarea poate fi făcută.

Meşterul se smuci furios din loc, se opri în colţul de sud-vest, cu spatele la Jocelin. Îşi lăsă faţa spălată de ploaie şi nu se uită la nimic.

- Ascultă, Roger.

Ce pot să-i spun? I-am povestit despre musculiţele de mai şi după numai zece minute nu-mi mai amintesc nimic din ce i-am spus. Să-mi las voinţa slobodă să vorbească?

- Ai încercat să mă înspăimânţi, aşa cum sperii un copil cu poveşti cu fantome. Ai pus la cale totul cu chibzuinţă. Cu toate astea, ştii că nu poţi pleca. Nu poţi pleca. Nu poţi scăpa de aici. Şi în toată vremea asta, mintea ta ciudată şi plină de har căuta o cale împrejurul imposibilului. Ai găsit-o şi tu, pentru că tu pentru asta eşti făcut. Nu ştii dacă

răspunsul este cel corect, dar este cel mai bun pe care-l ai. Şi eşti speriat. Partea cea mai bună din tine ar vrea să încerce, restul însă se smiorcăie şi scânceşte.

Se apropiase de spatele lat şi acum se adresa ploii şi nimicului:

- Acum, am să-ţi spun ceea ce nimeni altcineva nu ştie. Lumea poate să creadă că-s nebun; dar ce importanţă are asta? Într-o bună zi o să afle şi ei, dar tu ai să auzi acum, ca de la bărbat la bărbat, chiar aici pe ciotul ăsta de turn, chiar aici sus unde nu ne aude nimeni. Fiule, construcţia este o întruchipare a celei mai înalte rugăciuni dintre toate: Dumnezeu mi-a dezvăluit-o într-o viziune, mie, servitorului Său umil. El m-a ales pe mine. Te alege pe tine să împlineşti reprezentarea cu sticlă, şi fier, şi piatră, căci odraslele oamenilor au nevoie de ceva la care să privească. Crezi că poţi scăpa? Nu te găseşti în plasa mea - o, da, Roger, înţeleg o serie întreagă de lucruri, cum eşti tras, răsucit, chinuit -, dar plasa nu este a mea. Este a Lui. Nici tu, nici eu nu ne putem feri de această lucrare. Şi mai e ceva. Am început să pricep cum nu putem noi înţelege această lucrare, căci fiecare nou pas scoate la iveală altă faţă, un ţel nou. Este fără sens, gândeşti tu. Ne sperie şi e absurd. Dar te întreb atunci - când le-a cerut Dumnezeu aleşilor săi să fie înţelepţi? Oamenii aşa zic, nu?, că asta e Nebunia lui Jocelin.

- Aşa am auzit şi eu.

- Plasa nu este a mea şi nebunia nu este a mea. Este Nebunia lui Dumnezeu. Chiar şi în vremurile de demult, El nu le cerea oamenilor să facă lucru cu judecată. Acelea sunt lucruri pe care oamenii le pot face şi singuri. Pot să cumpere şi să vândă, să tămăduiască şi să guverneze. Dar, la un moment dat, dintr-un loc în adânc urcă porunca să se facă ceea ce nu are sens în nici un fel - să construieşti o corabie pe pământ uscat; să te aşezi între mormane de bălegar; să te cununi cu o târfă; să pui pruncul pe altarul

sacrificiului. Şi dacă oamenii au credinţă, apare un lucru nou.

Tăcu o vreme scurtă, în ploaia şfichiuitoare, fără să-şi ia ochii de la spinarea lui Roger. Vocea mea întreagă a rostit acele vorbe, gândi. Nu. Nu vocea mea. Vocea nimicitoarei Voinţe, stăpâna mea.

- Roger?

- Ce-i?

- Ai să-l construieşti până-n vârf. Tu gândeşti că acelea sunt mâinile tale, dar nu sunt. Gândeşti că mintea ta este cea care trudeşte, chinuită de pricina asta, şi acum stă cuminte şi mândră în ascuns că a găsit soluţia. Dar nu e ea. Aşa cum nici mintea mea nu e cea care rosteşte cuvintele ce folosesc vocea mea pentru a fi rostite.

Şi iar rămaseră tăcuţi; şi el simţi prezenţa celui de-al treilea împreună cu ei, îngerul care stătea în frig şi ploaie, încălzindu-i lui spatele.

În sfârşit, meşterul zidar vorbi, fără vlagă şi resemnat:

- Oţel. Adică, poate că oţel trebuie. Nu pot să spun. Putem trece o centură mare de oţel în jurul turnului până aici sus şi să legăm pietrele. Nu ştiu. Nimeni încă nu a mai folosit atât de mult oţel până acum. Încă nu ştiu. Şi o să trebuiască mult mai mulţi bani, mult mai mulţi.

- O să găsesc.

Întinse mâna, aproape timid, şi atinse umărul meşterului.

- Roger... el nu e crud fără rost, să ştii. Cum să spun, pentru cei care au nevoie de asta, pentru că sunt slabi, ei bine, El trimite chiar pe cineva care să le stea la spate şi să-i mângâie! Îi încălzeşte în vânt şi ploaie. Iar de tine e nevoie. Gândeşte-te ce trebuie să simtă dalta, bine ascuţită, când o înfigi, oră după oră, în lemnul cel tare! După care e unsă cu ulei, învelită în cârpă şi pusă deoparte. Un meşter bun nu foloseşte niciodată unealta pentru ceva ce ea nu poate să facă; n-o neglijează; ci are grijă de ea.

Se opri şi rămase pe gânduri. Cred că vorbesc despre mine însumi în aceeaşi măsură ca şi despre el. Odată era

veselie; dar, ciudat, s-a dus veselia. Acum era doar o dorinţă de pace.

- Şi, Roger, când vei fi isprăvit şi el se va înălţa aici pentru ca toţi să îl vadă - atunci poate că se va rupe şi plasa.

- Nu ştiu ce vrei să spui, bolborosi meşterul zidar.

- Dar grăbeşte-te să clădeşti - repede! Înainte să te laşi ademenit de răul cel mare, căci atunci plasa nu se va rupe nicicând...

Meşterul zidar se răsuci pe călcâie, cu capul înclinat şi plecându-se.

- Scuteşte-mă de predicile domniei tale!

- ...pentru că voi toţi aţi devenit foarte preţioşi pentru mine - tu şi toţi ceilalţi - şi încep să trăiesc prin voi.

- Ce vrei să spui?

Ce-am vrut să spun, gândi. Vreau să spun ceva despre Goody şi Rachel - trebuie să-i vorbesc şi ei cum i-am vorbit lui, sau aşa cum Voinţa i-a vorbit lui.

Dădu din cap cu un aer grav către meşterul zidar.

- Acum trebuie să cobor, Roger. E ceva ce trebuie să fac acolo.

Astfel începu să coboare treptele împreună cu îngerul său; şi, înainte să dispară din vedere, îl auzi pe Roger murmurând:

- Cred că eşti diavolul. Diavolul curat.

Dar el coborî şi mai jos de voce, şi stâlpii ţiuiau din nou; şi când ajunse jos, pe pardoseală, la intersecţie, ţiuitul îi alungase deja din cap gândul precugetat.

După care, turnul se opri din înălţare timp de aproape o săptămână, în schimb se fărâmiţă într-un mănunchi de turnuleţe, douăsprezece la număr, câte trei la fiecare colţ, cu un turn principal la mijlocul fiecărui grup. Roger Mason îşi petrecea de-acum mai puţin timp acolo sus, lăsând zidarii în grija lui Jehan, care-i mâna cu veselie şi cu câte o glumă pe socoteala fiecărei pietre. Jocelin se văzu deci nevoit să-şi vadă de ceea ce intra în îndatorirea sa şi să încerce să-i dea de capăt, deşi rămăsese cu multe în urmă. Meşterul zidar,

în schimb, stătea mai tot timpul la nivelul solului, vorbind cu fierării, iar Rachel vorbea cu el. În felul acesta s-au depărtat amândoi de Jocelin; şi, cum în partea de sus a turnului era atât de mare înghesuială, el nu apuca să vadă lucrătura decât lăsându-şi capul pe spate. El stătea şi se uita aşa, în timp ce la două sute cincizeci de picioare în văzduh, un Jehan neauzit îmboldea pe cioplitori să cresteze fiecare dinte de piatră, pentru ca banda de oţel să se poată desfăşura chiar pe la mijloc, de jur împrejur, şi să se fixeze cât mai strâns. În puţinele dăţi când s-a aflat în mijlocul pădurii de turnuleţe în partea de sus a turnului, Jocelin a văzut cum şopronul cel lung de lângă râu prindea tot mai multă viaţă. Fumega. Ziua cât era de lungă şi noaptea pe jumătate, ciocanele băteau ca o grămadă de clopote dezacordate; şi când se lăsa întunericul, vedea focurile dansând în apa râului. În puţul turnului, două etaje se închideau acum, mai puţin puţul de la mijloc. Pe măsură ce creşteau turnurile, calfele coborau schelele de care nu mai aveau nevoie. Smulgeau proptelele din pereţi şi umpleau mai toate găurile cu piatră. Corbii şi porumbeii porniră să cerceteze cu interes restul găurilor rămase neumplute.

Curând n-au mai rămas decât câteva frânghii care atârnau prin puţul central, precum şi o scară abruptă, de lemn, care alerga în zigzag pe perete în sus. Singura structură provizorie ce ocupa un spaţiu în turn era cuibul de rândunică, acolo unde zidarii îşi ţineau uneltele, iar meşterul zidar instrumentele, şi cum nu mai trecea mult şi avea să fie destul spaţiu la baza fleşei înseşi, chiar şi cuibul de rândunică stătea sub semnul dispariţiei. Schelele care rămăseseră erau grupate în jurul părţii de sus a turnului, precum un creştet cu păr zbârlit; sau ca un cuib de barză cocoţat deasupra fantasticei râpe de optzeci de picioare înălţime a ferestrelor.

Şi apoi, într-o bună zi, Jocelin se întoarse de la o întrunire gălăgioasă din capitul, unde vestea privind cheltuielile adăugate fusese primită cu o neîncredere care s-a

transformat în indignare. În cele din urmă, într-o străfulgerare de gând, Jocelin înţelesese că avea să fie nevoie să-şi lipească propriul sigiliu pe aceste documente, ceea ce a şi făcut în cancelaria sa, fără să se mai codească. Dar încordarea din Capitul a adus cu sine şi acel râs ascuţit; îngerul devenise pentru el o binecuvântare şi o mare monotonie; iar din pricină că propria sa voinţă se mai domolise, nu-şi mai putea controla gândurile şi imaginile care-i pluteau prin minte, imagini ale fleşei, altele cu păr roşu, cu urletul de lup, până când a ajuns să tânjească după ciudata pace din turn. Ieşi în incintă şi, deodată, urechea sa nu mai percepu nici un zgomot, iar lumea părea să-şi fi ţinut răsuflarea, căci în şopron era linişte. Se întoarse în navă şi acolo găsi oarecare zarvă, între slujbe: coloanele cele mari ţiuiau - iiiiiiiiiii -, de parcă tensiunea devenise de nesuportat. Urcă încet, liniştit, scara în spirală spre pacea şi fericirea în care îşi aleseseră turnuleţele să se grupeze. Umbla neauzit ca o fantomă şi, din această pricină, pe la jumătatea înălţimii în sus pe scările de lemn ale turnului, auzi tânguirea. Îl opri în loc, cu spinarea arcuită sub apăsarea îngerului, picioarele fiecare pe câte o treaptă, iar mâinile încleştându-se, apucând. Geamătul unui animal căzut în capcană, o ciută poate; trecuse clipa când capcana îi lovise copita şi acum se prefăcuse într-o biată fiinţă neajutorată. Se uită într-o parte spre cuibul de rândunică. Deasupra, o spărtură pentru ferestre; şi fereastra era întreruptă de o proptea încă necojită. Dar pe lângă scoarţă mai era ceva. O mână se încleştase pe proptea; iar Jocelin, care văzuse acea mână de multe ori - atingând piatră sau lemn, mânuind unealta, făcută pumn în mânie, ridicată în disperare -, cunoştea roşul şi cafeniul ei la fel de bine cum îşi cunoştea propria paloare. Dar în aceeaşi clipă în care o zări, tot atunci descoperi cutele de un alb murdar la încheieturi şi, înainte să aibă vreme să se gândească la ceea ce însemna aceasta, acea încleştare pătimaşă de fibra

lemnului, o altă mână, mai mică, mai albă, mai moale, alunecă deasupra ei şi o apucă strâns.

Cu gura deschisă, fără să se urnească, fără să clipească, rămase acolo pe scară; şi îi auzi vocea, vocea unei tânguiri, implorând, nevinovată şi dulce:

- Dar nu am râs - nu-i aşa?

Degetele aspre săltară de pe proptea, cele două mâini se încleştară şi se împletiră, dispărură; şi apoi, vocea mult mai cunoscută răzbătu ca din depărtări, de parcă se înălţa chiar dinspre fundul puţului, de pe pardoseala cenuşie...

- O, Doamne!

Se dădu repede înapoi, în jos pe scară; gura tot deschisă îi rămăsese. Se opri pe scândurile de deasupra bolţii, îşi lăsă capul în jos şi îşi apăsă mâinile peste urechi. Se legănă într-o parte şi în alta şi aruncă priviri sălbatice în jurul său prin pereţi şi dincolo de ei. Îşi pipăi coborârea pe scara în spirală, păşind ca beat; şi acolo, în întuneric, în faţa ochilor săi neclipitori, îl năpădiră amintirile - o fătucă ce străbătea curtea în fugă şi se oprea cuviincioasă în faţa Sfinţiei sale Vicarul, preasfântul părinte, zâmbetul timid şi cântecul din jocul copilului, luat în seamă, consimţit şi apoi căutat, chiar aşa, căutat, aşteptat, primii cu bucurie, cu inima învelită în căldură, o încântare nepământeană, căsătoria cu ologul, pusă la cale, părul brobodit, pânza cortului...

- O, Doamne, nu, Doamne dragă, nu! Preţul materialului de construcţie.

Într-un târziu, se duse în biserică, pe sub stâlpii ţiuitori, iar Rachel se ivi şi ea, dând rotocoale şi apoi rupând-o de-a dreptul la fugă, încât el îşi slobozi în sfârşit chicoteala ascuţită. Şi Roger nu era la topitorie, nici la stivele de lemn, era poate sus în turn, sau în scări, avea nevoie de mâncare, era sfârşit de oboseală - tot aşa, cât era nava de lungă, până afară în umbrele curţii închise, ea îl urmă, trăncănind şi clămpănind. La intrarea dinspre apus, se răsuci spre ea, ca să o binecuvânteze din durerea lui într-a ei; şi o văzu acolo, în faţa lui, sub apăsarea confesorilor, martirilor,

sfinţilor, cu rochia ei roşie, neîngăduită, neaşezată încă în falduri pe trupul ei scund şi îndesat, cu mâinile duse la gură, cuvintele pierite, ochii încordaţi, îndureraţi, ieşind holbaţi din faţa ei tot mai bătrână şi boită. Şi aşa o lăsă, şi se duse şi îngenunche, în sfârşit, în camera lui, cu gura încă deschisă, cu ochii încă deschişi, cu privirile aţintite către nimic.

La orele serii, în ziua următoare, cuibul de rândunică dispăruse.

Capitolul VII

Astfel se duse să se roage; dar şi rugăciunea se schimbase. Stătea plecat, încordat şi înfricoşat într-un colţişor strâmt, cenuşiu şi, când ridica ochii spre locul de unde venise ajutorul de până atunci, o cascadă de păr roşu, încâlcit, se aprindea dintr-odată acolo, şi atunci se dădea îndărăt, ferindu-se. În sinea lui îşi spunea: Pe toate trebuie să le sacrifici! Apoi, fără cuvinte, fără vrerea lui, descoperea că mintea i se aduna într-o singură întrebare: încotro? Dacă se depărta, cu o sforţare, de pletele roşcate, reuşea să se bucure de câteva momente de libertate relativă; dar, ca şi când cineva sau ceva ar fi luat părul acela de acolo şi l-ar fi adus repede înapoi, bălăngănindu-l, pletele atârnau iarăşi sub ochii lui, strălucitoare, reale; şi se întorcea iar la ea, cu panglicile ei verzi şi rochia sfâşiată şi cu petele negre ale ochilor uitându-se aţintite, mari. Atunci se ridica şi se ducea unde vedea cu ochii, uneori vorbea de unul singur: „Trudeşte! Trudeşte! Trudeşte!” zicea scurt şi începea să le spună oamenilor, cu stăruinţă, despre îndatorirea sa; dar îşi amintea că nimeni nu avea habar de ea. Odată, cum stătea pierdut în furtuna din sufletul său, la capătul de apus al catedralei pustii, o văzu traversând nava, grea şi stânjenită de sarcină; şi ştiu că în el se amestecau iubirea înduioşată şi desfrânarea, o febră băloasă de a afla cum, şi unde, şi când şi ce. Căci simţea ca şi cum vorbele din cuibul de

rândunică îl împingeau afară din siguranţa existenţei lui, în haos, acolo unde ei patru împlineau un fel de cununie nelegiuită. Când îşi veni în fire pentru câteva clipe, ieşind din vârtej, îşi dădu seama că ţipase, căci lungul hangar de piatră al navei încă mai răsuna de ecou, dar nu ştia ce vorbe îi ieşiseră pe gură.

Trebuie să mă duc la ea, gândi, trebuie să salvez ce se mai poate salva. Dar nici nu se alcătui bine gândul, că el şi simţi desfrânarea în el ca pe lepră şi ştiu că, dacă ar fi fost să o găsească singură, n-ar fi făcut altceva decât să întrebe, să iscodească, să caute să afle, fără să ştie ce voia. Dar se văzu pe sine, bărbat înalt, uscăţiv, înveşmântat în sutană şi oprit la capătul dinspre apus, cu ochii pironiţi la paravanul de lemn, şi mâinile încleştate. Astfel că urcă în turnul părăsit, trecu pe lângă locul în care fusese fixat cuibul de rândunică şi în acel moment simţi ca o izbitură şi respiraţia i se opri în piept. Se forţă să-şi mute privirile de la turn - înspre lume, unde alţi oameni îşi vedeau de treburile lor de neînţeles; şi văzu că pentru mulţi dintre ei acele treburi se isprăviseră. Turnul cu tufărişul său de turnuleţe îi chemase la sine. Capetele străzilor care duceau la incintă nu erau niciodată pustii. Acolo se opriseră femei şi bărbaţi, de la acea distanţă chipurile lor apăreau ca nişte pete neclare, şi priveau în sus. Cum plecau unii, veneau alţii şi le luau locul. O mişcare necontenită, la fel şi înlocuirea; iar el, uitându-se la ei, simţi un cumplit amar şi vorbi vântului:

- Ce ştiu oamenii despre toate astea?

Capătul turnului era nemişcat şi nepăsător la prezenţa lui. Se uită în jurul său, o pădure de pietre ridicată împrejurul locului unde urma să se înalţe fleşa. Nimic din acestea nu este în modelul meu, gândi - nimic din ce mi-a apărut în viziune; dar facem tot ceea ce putem. Te pomeneşti că este o diagramă a nebuniei, despre care ei nu au cunoştinţă.

Şi izbucni în strigăt:

- Muncă! Muncă! Muncă! De ce nu sunt aici?

Coborî cât putea de repede din turn, ca să-l găsească pe meşterul zidar; şi la vremea când ajunse jos, iritarea lui se transformase într-o mânie turbată. Dar meşterul zidar muncea. Adunase oastea în hambarul dinspre capătul de miază-noapte al transeptului şi le vorbea sever, cu asprimea vieţii sale de musculiţă de mai. Auzindu-l, în Jocelin mânia se topi, deveni o nerăbdare fără astâmpăr de a isprăvi odată toată lucrarea asta; căci Roger Mason îi spunea fiecăruia în parte ce să facă, după ce pricepere şi deprindere avea fiecare. Astfel, Jocelin înţelese că se munceau cu centura de oţel; ştiind acestea, îşi duse neputinţa de a se ruga înapoi în propria sa locuinţă, acolo unde îl vizitau îngerul şi diavolul, iar nelegiuita cununie îl bântuia, şi rămase în aşteptarea zorilor. Desigur, marele clopot aflat în clopotniţa de lângă biserică bătu mai târziu decât era ora, drumurile toate care veneau înspre catedrală fremătau de zgomotul vocilor şi al târşâitului de picioare. Se duse să vadă; dar Roger Mason îl mână departe de turn, cu o neînduplecare ce-i surprinse şi-i şocă pe amândoi. Nu-i rămase decât să dea târcoale, aşa ca Rachel, în incintă; mai târziu reveni în încăperea lui, unde îşi aminti ce avea de făcut. Scrise o scrisoare lungă către egumena de la Stilbury, aşternând pe hârtie unele fapte - dar nu toate - şi rugând-o să primească în mijlocul lor o sărmană femeie tânără căzută în păcat. Se întoarse în navă, se uită la coloane şi se trezi gândind că poate şi ele simţeau ceea ce simţea şi el; dar acel lucru în plus nu-l puteau simţi ele; acea greutate îngrozitoare în jurul inimii, care era menită numai oamenilor. Cum din lucrare nu se putea vedea nimic, se îndreptă spre hambarul cel lung în care nu mai erau decât octogoanele şi meşterul tâmplar. Octogoanele păreau îndestul de grele să înfrunte şi vântul cel mai nărăvaş; sau cel puţin aşa spunea meşterul tâmplar, în timp ce ridica ciocanul de lemn ca să desfacă al şaselea octogon în părţile din care era alcătuit, iar în vocea lui răsuna ceva anume, ce-l stârni pe Jocelin să îl

iscodească şi despre altele; dar meşterul tâmplar refuză să mai spună altceva.

În această vreme, soarele urcase mult pe cer, umbrele alunecau înapoi, peste curtea închisă, spre zidurile înalte care le aruncaseră până atunci. Printre umbre apărea una nouă, cea a turnului, şi pe măsură ce aceasta se retrăgea de deasupra casei vistierului, Jocelin băgă de seamă o oarecare ezitare tremurătoare la capătul ei. Traversă în grabă curtea până aproape de locul unde se adunaseră în aşteptare locuitorii oraşului. Se întoarse, ridică privirile şi atunci văzu că din vârful turnului se înălţa fum. Şi în acea zi, oriunde se ducea, dând ocol, oprindu-se, oricând se oprea să se uite, vedea fuioarele de fum, nici mai groase, dar nici subţiindu-se şi dispărând, încât cerul tremura. La ceasul când umbrele catedralei se retrăseseră de tot de pe partea asta şi începură a se lungi de partea cealaltă, fumul încă mai urca; la lăsarea întunericului, se zărea ca o aură în jurul vârfului - când şi când auzea vocile altor bărbaţi care trândăveau, sau picoteau, sau mâncau, sau beau lângă vedrele lor cu apă, cocoţaţi pe pogoanele de plumb ale acoperişului. Se duse şi el la culcare; dar sări din pat din pricina unui vuiet ciudat care venea dinspre turn, acelaşi vuiet discordant care se înălţase din şopronul de lângă râu. Se înveli în mantie şi ieşi din nou în curte, printre grupurile orăşenilor care râdeau şi pălăvrăgeau. Din vârful turnului se prăvăleau şuvoaie de scântei. Ţâşneau din focul care ardea acolo sus şi nu apucau să se stingă până să ajungă să fie ascunse de acoperiş. La un moment dat se auzi un ţipăt dinspre turn, apoi strigăte, vânzoleală, şi o vreme nu mai căzu nici o scânteie. Dar, înainte ca privitorii să se poată dumiri care fusese pricina agitaţiei, scânteile îşi reluară cascada; şi într-un târziu, prin transeptul de miazănoapte ieşi împleticindu-se un bărbat cu braţul învelit în cârpe înmuiate în ulei. Nu luă seamă la întrebările lui Jocelin, îşi continuă drumul spre Strada Nouă, gemând şi blestemând. În jur erau însă destui oameni cărora să le ceară ajutorul, dacă

avea nevoie şi voia. Parcă tot oraşul era în picioare, aşa i se părea lui Jocelin, pe străzi, în curte sau în ramele ferestrelor deschise; şi toţi cu privirile aţintite în sus. În noaptea blândă, turnul lumina şi scânteia şi fumega tot mai puţin printre stele. Apoi, cu un ceas înaintea ivirii zorilor, vuietul clopotelor dezacordate încetă. În locul scânteilor, ţâşneau în sus fuioare de aburi, la fel de lipsite de culoare ca şi pietrele nevăzute de soare, şi părând a fi o continuare a acestora înspre văzduh. Pe măsură ce zorii se luminau tot mai mult, chiar şi aburii se mai domoliră. Cuptoarele aeriene, picurând de apă şi cărbune, coborau încet de-a lungul câmpurilor de sticlă ale ferestrelor, până pe acoperiş, unde le aşteptau alte echipe şi le preluau şi le băgau înăuntru. În lumina zorilor care se apropiau de răsărit, Jocelin porni, înjunghiat de foame şi rupt de nesomn, în întâmpinarea bărbaţilor care coborau din turn. Dar ei nu-l băgară în seamă. Veneau, clătinându-se, împleticindu-se, cu ochii larg deschişi ce priveau, prin el, spre paturile lor încă depărtate; şi picioarele îi duceau într-acolo. El rămase pe loc, bolnav de somn, în aşteptarea lui Roger Mason. Dar Roger Mason nu se arătă nici atunci, nici mai târziu. Se urni el din loc, o luă spre răscrucea navei, şi de acolo prinse a urca; şi când ieşi din scara spiralată, uitase orice altceva în afara turnului. Căci în acel răsărit, cu începutul de vânt, întregul turn glăsuia, gemea, scârţâia, protesta şi una-două scotea un zbang! de-ţi sărea inima din piept. Îşi aminti însă a cui lucrare era asta, îşi stăpâni clănţănitul dinţilor şi urcă şi mai sus, pe lângă ungherul unde fusese cuibul de rândunică, pe treptele abrupte, până ajunse pe acoperişul de lemn din mijlocul pădurii de piatră. Totul era murdar de apă şi cărbune. Când se prinse de parapet şi privi în jos, văzu întreaga lume uitându-se în sus spre el, o masă de chipuri albe, estompate - şi iată panglica de oţel, de-un picior de lată şi de doi ţoli grosime, fixată în nituri albastre. Jur-împrejur era lipită de piatra crestată şi crăpată. Dar panglica părea vie şi vorbea. Striga, ţipa - se văita - gemea

- scrâşnea - zbang! glăsuia şi, în pauzele dintre glăsuiri, se punea pe un zuruit uniform.

Se lăsă în jos şi îngenunche, uitându-se printre creneluri. Eu sunt aici, gândi. Deci aşa arată. Acesta este locul meu. Eu nu pot lucra lemnul, oţelul sau piatra; eu am însă altă menire.

Şi se ghemui şi mai mult, pentru rugăciune; dar, înainte să apuce să se roage, lăsat grămadă într-o rână la picioarele unui turnuleţ, adormi, şi îngerul său veni şi, nevăzut, cu cele şase aripi ale sale, îi încălzi spinarea.

Îl trezi vântul ce-i zburlea părul; se trezi treptat din visurile care se depărtau încet de el, lăsându-l singur doar cu vântul. Deschise ochii; cuprins brusc de o ameţeală cumplită, îşi dădu seama că se uita în jos, spre casele catedralei, aproape drept în jos, la două sute cincizeci de metri în jos. Închise din nou ochii, îi strânse cât putea de tare şi se uită în sine, căutând cotlonul cel mai liniştit unde se pitiseră visele. Dar ele se duseseră de tot, şi atunci ştiu că aceasta era inevitabil o altă zi, ce trebuia îndurată aşa cum îndurau coloanele. Mi-am păstrat credinţa, gândi. Am ajuns până atât de sus; şi gândul acesta era foarte mângâietor, încât îl reţinu o vreme în minte, apoi deschise ochii şi nu se mai gândi la nimic, în timp ce vântul îi zburlea părul în jurul beretei şi-i sufla ultima lacrimă de oboseală de pe ochi.

Ceva însă era altfel decât până acum, astfel că mintea se văzu nevoită să se întoarcă la gând, pentru a pricepe ce anume era această deosebire. Se afla în trupul său ori se apropia de trupul său prin atingerea coapsei, a obrazului de piatra turnuleţului - şi zbang! răsună panglica de oţel, parcă pentru a confirma că felul în care gândea era corect; deci putea să fie vorba de o nouă calitate a pietrei înseşi. O noutate atât de subtilă, încât numai această singurătate, acest contact apropiat al cărnii cu suprafaţa tăiată proaspăt putea să o perceapă. O stare nouă în piatră; în piatra aflată în dreapta sa, cât era el de lung. Piatra asta - şi mâna dreaptă se întinse şi o pipăi - piatra asta. Şi acum mai - mai

puţin? mai mult? - solidă îi părea la atingere. O clipă, mintea lui îşi închipui, şi degetele aşa simţiră, că piatra era moale ca o pilotă şi îşi spuse: încă mai dorm! Dar un corb alunecă pieziş pe lângă parapet, scoţând în coborâre un croncănit foarte firesc şi încălzit de soare şi nepăsător. Rămase în aceeaşi poziţie, privind în jos, pierdut, la chiliile pe unde nişte picioare încălţate cu sandale şi poalele unei sutane treceau fără grabă prin spatele arcurilor, micşorate de depărtare, ale galeriilor boltite.

Băieţii de la şcoala de cantori îşi părăsiseră jocul de pe pervazul arcadei. Nu desluşea pătratele tablei scrijelite în piatră, dar vedea jetoanele albe de os rămase pe ea. Vedea câteva; numai câteva, căci piatra dintre creneluri tăia din raza privirii un colţ al tablei. Se simţea cuprins de un soi de siguranţă copilărească privind jocul, jetoanele albe, unul, două, trei, patru, cinci...

Îi amorţise obrazul lipit de piatra turnuleţului, ştia astfel că nu se clintise din loc în tot acest timp. Şi totuşi, a mai apărut un jeton, a alunecat în raza privirii lui împreună cu pătratul pe care era aşezat. El, unul, nu se mişcase, era sigur de asta; înţelese, deci, că se mişcase turnul, încet, fără nici un zgomot aici sus, deşi jos acolo poate că stâlpii au ţipat - iiiii - în timpul mişcării. Şi iar văzu jetonul dispărând, apărând din nou, dispărând; era prea vădit că turnul se legăna sub el, precum un copac înalt.

Foarte încet, îşi întoarse privirile spre cărbunele rămas şi băltoacele care se uscau. Gândi: nu trebuie să ţip sau să fug.

Ar fi nedemn de viziune. Cu băgare de seamă, se ridică, simţind cum se lasă greutatea pe ambele picioare. Pas cu pas, coborî precaut prin turnul vorbitor, pe scările abrupte, pe aceea în spirală, într-o biserică părăsită. Stâlpii ţiuiau din nou; abia acum pricepu ceva din ritmul ţiuitului lor. Se forţă să se oprească la intersecţia navelor şi să asculte - ca un fel de penitenţă, timp de un minut, poate, încetau; ca apoi - iiiii

- cu toată puterea, ţineau nota de sus, după care, în acelaşi timp descrescător, se retrăgeau în tăcere.

Se uită la pardoseala refăcută. Aici am avut viziunea, gândi, chiar pe aceste pietre. Aici m-am aruncat cu faţa la pământ şi m-am dăruit pentru lucrare, cu atâţia ani în urmă, şi am fost credincios. Acum se află în mâinile Tale.

Apoi, încet, fără să se uite în urmă, plecă. Dar ziua încă nu se isprăvise pentru el.

Când ajunse la locuinţa lui, îl întâmpină un om călare, cu o scrisoare. Omul venise înapoi de la Stilbury, cale de cinci mile, cu răspuns; şi când Jocelin văzu cât de repede putea călători o scrisoare, dus şi întors, primul gând fu acela că Stilbury era prea aproape. Al doilea gând, ceva mai confuz, că Stilbury era suficient de departe. Luă totuşi scrisoarea, rupse sigiliul şi citi. Da, Stilbury o va primi pe nenorocită, dar în alte condiţii decât cele stabilite de el, condiţii care se ridicau la o dotă considerabilă. Se duse la sipet şi scoase banii. Ştiu ce o să se spună, gândi. Întâi Nebunia lui Jocelin; acuma, Curva lui Jocelin. Dar mie nu-mi pasă de ce vor zice. Am trăit cu batjocura atâta vreme, încât nu o mai iau în seamă. Şi aceasta la fel.

Traversă incinta şi străbătu nava pe sub pietrele ţiuitoare, apoi transeptul de miazăzi, spre împărăţia lui Pangall. Se opri în prag, se uită la căscioara părăginită şi inima i se făcu mică de tot. Simţea cum se strânge şi creşte mizeria. Îşi zise în sinea lui: Mai rău de atât nu se poate! Să fac asta şi îmi voi căpăta liniştea. Trebuie făcut, pentru mine, pentru el şi pentru biata mea fiică.

Îşi adună astfel curajul să se ducă la căscioară; dar, înainte să facă pasul, fu îmbrâncit şi se clătină. Cu coada ochiului drept văzu o scăpărare violentă şi Rachel Mason se repezi prin curte spre căsuţă, dădu uşa de perete şi năvăli înăuntru. Imediat răsună o trosnitură, apoi ţipete şi strigăte, Rachel urlând vorbe care ardeau. Uşa se izbi încă o dată de perete şi meşterul zidar ieşi poticnindu-se, cu mâinile duse la sângele ce-i curgea din cap. O clipă mai târziu ieşi

Rachel, în urma lui. Îl potopea cu afurisenii răguşite, îl lovea peste cap şi umeri cu mătura, iar dintre degete îi atârnau câteva smocuri de păr roşcat, care luceau şi scăpărau atunci când agita coada măturii; şi nu se oprea din ţipete, şi strigăte, şi spumegări, şi fără să se uite la altceva cu ochii ei ce aruncau săgeţi, decât la ţinta loviturilor. Cei doi se prăvăliră şi se împiedicară pe lângă Jocelin fără să-l bage în seamă; urechile lui auziră vacarmul dreptăţii crescând şi mai mult în interiorul catedralei - înţelese că erau şi zidarii în preajmă, căci le auzi hohotele. Fără să se clintească din loc, se uită în dreapta şi-n stânga. Apoi se repezi în curte şi se opri în celălalt prag, cu banii în mână.

Goody Pangall era pe jumătate îngenuncheată în faţa focului prăpădit, deasupra căruia oala neagră se mai legăna încet, rotindu-se în cercuri mici, atârnată de lanţ. Greutatea trupului i se lăsa pe coapsa dreaptă şi pe mâini, picioarele erau strânse sub ea. Lumina ce pătrundea pe uşa deschisă se reflecta pe umerii goi, iar capul îi era plecat, într-o cascadă de păr roşu, jumulit. Suspina, gemea, şi în tot trupul ei părea să se zbată un fel de tălăzuire. Umbra lungă a lui Jocelin căzu peste poala ei. Ea ridică privirile, văzu, ţipă. El întinse o mână, cu gând să o oprească, dar se opri ea singură brusc, păru să se adune, aşezându-se pe vine şi uitându-se printre picioare. Îşi aruncă picioarele în sus, le aruncă în sus pe sub fustă. Se prinse cu mâinile de pântec şi ţipă din nou; dar acest ţipăt nu mai era la fel cu primul. Scurt şi ascuţit, ca lama nemiloasă a unui cuţit. Şi după aceea ţipă din nou şi iarăşi, iarăşi.

Jocelin scăpă banii din mână, se răsuci pe călcâie şi fugi, şi urlă în curte şi în transeptul de miazăzi:

- Chemaţi femeile aici, repede! În numele Domnului!

Of, Doamne, suflete! O moaşă!

Zidarii de la răscruce începură şi ei să alerge şi să se ciorovăiască, să strige. Jocelin fugi înapoi în curte, unde cuţitul tăia încă. Căzu în genunchi, rugându-se fără noimă, ai milă, ai milă, nu ştiam că aşa trebuie să fie, nu asta, aaahhh,

orice numai opreşte pumnalul, de neîndurat - dar pe lângă el treceau picioare, sunau strigăte, certuri. Se ridică şi fugi la uşa căscioarei, să ajute, să facă ceva, orice, ai milă. Calfele ţineau în aer picioare albe şi subţiri, sub ele era un pântec alb care se smucea şi ţipa, şi era sânge pe banii de pe podea, şi lumea începu să se învârtă. Când Jocelin îşi reveni în simţiri, trebui să ia parte la un ceremonial hâd de botez; apoi veniră femeile şi Părintele Anselm cu Mirul şi Azima pe care el o puse în deschizătura de pe faţa albă şi sfârşită. Şi apoi ieşi în curte şi înaintă, din contrafort în contrafort, rezemându-se şi încleştându-se de piatră, trestie bătută de vânt. Cu greu ajunse la altar şi îngenunche să se roage pentru ea, dar părul şi sângele îi orbeau ochii minţii. Când m-a văzut, gândi, atunci s-a petrecut. În mintea ei eu eram biserica, eu eram acuzatorul şi ea a fugit de mine. O, Dumnezeule, ţine-o în viaţă şi eu am să-mi dăruiesc tot ce-mi mai laşi din viaţa mea ca să-i aduc ei pace - numai pune capăt vacarmului, şi sângelui, şi pietrelor care ţiuie în capul meu. Acum mai bine de un an i-am văzut, şi pânza era în jurul lor, şi pânza se întindea după ei oriunde se duceau, şi eu am consimţit sub ochii Tăi. Cu mai bine de un an în urmă eu…

Îngenunche, acolo, fără să aibă altceva în faţa ochilor decât femeia în zbuciumul ei. Când şi când se scutura şi gemea. Când şi când rostea cuvinte:

- Am fost un om apărat. N-am avut nicicând de înfruntat o fiică a Satanei pe pământ.

Apoi uită de genunchi, de foame, uită totul în tumultul de scăpărări de imagini ce i se înfăţişau de parcă ar fi fost legate între ele, deşi nu erau ordonate şi nici logică nu aveau. Cununia pusă la cale şi cuibul de rândunică. Păr şi sânge şi un olog, şi o mătură, şi ologul traversând şchiopătat răspântia navelor. Nu dădea de capătul acestor imagini, dar le îndura cu gemete şi tremurături înfiorate. Şi totuşi, ca o naştere, veneau cuvintele ce păreau să se potrivească întregii vieţii sale, păcatelor, cruzimii lui silite şi, mai presus

de toate, incandescenţei cumplite a voinţei sale închinate. Cuvinte pe care le cântau uneori la Paşti băieţii de la cor, cuvinte bizare; dar acum erau singurele cuvinte care aveau sens:

Aceasta am făptuit pentru dragostea mea adevărată.

Târziu în acea seară, pe când el stătea tot ghemuit şi trupul îi era scuturat de aceiaşi fiori, Părintele Adam îşi pipăi drumul de-a lungul navelor laterale tot mai întunecoase, până la el, şi îi spuse că Goody Pangall a murit.

Capitolul VIII

Şi au pus-o în pământul aspru, iar el umbla fără să vadă prea multe. Umbla fără să spună prea multe, nimănui în jur, doar sieşi, sau poate unui tovarăş fără nume şi nevăzut. Se pomenea măsurând cu pasul nava laterală dinspre miazăzi, ţinând pumnul încleştat la piept; îşi amintea deodată că spusese ceva, repetase ceva de câteva ori. Dar chiar şi când îşi amintea, aşa cum se întâmpla uneori - sau când se auzea în mijlocul rostirii unui cuvânt - cuvântul rostit ce-i venea în minte nu avea sens. Stătea drept, se uita în jurul său îndârjit, cu capul ridicat şi pumnii încleştaţi. Se vedea că se sileşte să se stăpânească şi să descopere ce se petrecea cu sine. Şi devenea conştient de un sentiment care începea să crească în el, urcând spre piept ca un val de apă întunecată. Adeseori îngerul îi stătea la spate; şi asta îl storcea de puteri, căci îngerul era o splendoare mult prea greu de îndurat, încât spinarea i se încovoia sub ea. Pe lângă aceasta, după o vizită a îngerului - parcă anume pentru a-l obliga să rămână în umilinţa lui - lui Satan i se dădea îngăduinţa să-l chinuie.

Apoi, din nou, se auzea rostind fără oprire un cuvânt, nu, nu, nu, nu, nu, poate, sau bine, bine, bine, bine; şi la fiecare vorbă bătea uşor în scaunul de rugăciune, cu latul palmei. Asta se întâmpla de câte ori creşteau apele întunecate din

pântec - invadându-i, strângându-i pieptul. Apoi stătea în picioare, cu faţa la perete, lipindu-şi palma de piatră, o dată şi încă o dată, de nenumărate ori, şi îşi dădea seama că rostise nimic, nimic, nimic, nimic. Fleşa era şi ea acolo, schiţată cu linii geometrice simple, dar amestecată şi cu alte lucruri. Uneori îşi înturna ochiul interior spre fleşă; şi asta îl făcea să grăbească spre răscrucea navelor, ca să urmărească şi să încurajeze, oricât de înfierbântat ar fi fost.

Iar dacă era vorba de observarea anumitor persoane, ochiul său căpătase o nouă ascuţime. (Durerea a făcut-o, durerea a făcut-o, durerea a făcut-o.) Vedea, cu o clarviziune a imaginii născute în minte, cum meşterul zidar se reîntorsese la Rachel; sau mai bine zis, toată lumea vedea acum că devenise din nou proprietatea ei. (E o femeie bună. E o femeie bună. E o femeie bună. Tap, tap, tap.) Cei doi nu mai izbucneau în accese de furie. Se uneau împreună, dar nu se mai roteau în jurul celuilalt. Roger Mason stătea şi supraveghea lucrarea, cu umerii uşor aduşi, concentrându-şi atenţia pe ce se nimerea la îndemână, morocănos. Ea stătea în spatele lui, puţin mai într-o parte, şi nu se uita la lucrare, ci la meşter. Iar el, urmărindu-i pe amândoi, vedea zgarda de fier din jurul gâtului lui Roger Mason, urmărea cu privirea lanţul slăbit care atârna de la spatele lui până în mâna ei dreaptă. Când Roger urca, ea rămânea jos, cu lanţul în mână, aşteptând să-l prindă înapoi la-ncuietoare.

Un gând febril se născu în mintea lui: „Acum, dacă i-aş spune să construiască până la o mie de picioare în înalt, ar face-o. Am căpătat ceea ce am vrut”.

(Nu, nu, nu, nu, apăsarea mâinii, destinderea mâinii, apăsare, destindere, pe muchia pietrei de mormânt.)

Într-o bună zi, picioarele îl duseseră fără voia lui în împărăţia lui Pangall, acolo unde uşa căsuţei dărăpănate stătea întredeschisă. (Doamne, Doamne, Doamne, trăgând, răsucind, smulgând tulpinile înalte ale buruienilor.) Picioarele îl duseseră înapoi, repede, în biserică, până în

Capela Fecioarei. Gura lui rosti cuvintele ce se obişnuiau, dar ochii vedeau, nu, nu, nu, nu, nu, trupul alb şi sângele de neoprit. Gândul îi fugi la Anselm, dar ştia că nu putea explica toate aceste lucruri acelui cap nobil şi sec, şi să se aleagă cu vreun folos. (Trebuie să-mi schimb confesorul, trebuie să-mi schimb confesorul, trebuie să-mi schimb confesorul.) Dar înainte să isprăvească acest gând, şi uitase ce spusese, pentru că ea era iarăşi acolo, cu trupul ei chinuit şi cu acel botez îngrozitor.

Răsuflă adânc, se uită atent la fibra lemnului aflat în faţa ochilor săi şi vorbi cu glas tare, chiar dacă umil:

- Nu sunt foarte luminat la minte.

De parcă îngerul i s-ar fi adresat acum, îi veni în ajutor un îndemn:

- Gândeşte-te la ea aşa cum a fost înainte!

Şi imediat mintea lui se întoarse bucuroasă spre fata care venea de la târg cu o blândeţe fâstâcită, ducându-şi coşul; şi asta îl făcu să sară în picioare şi să se depărteze grăbit, râzând, încât aproape că trecu pe lângă vistier fără să-l bage în seamă. Se opri, dădu din cap, zâmbi, în timp ce omul spunea ce avea de spus. Dar mintea lui era întoarsă în timp, cu cinci ani fericiţi în urmă, la vremea cununiei învoite, şi în timp ce imaginile îi veneau în minte, vistierul se făcu nevăzut. (O cununie atât de potrivită, o cununie atât de inevitabilă, părinţii amândurora slujitori credincioşi ai bisericii, oameni la locul lor.)

Dar nu am râs - nu-i aşa?

(Nu, nu, nu, nu, nu, nu şi mâna apasă şi apasă şi apasă…) Grăbeşte-te la răscruce, pentru lucrarea cea mare, construcţia esenţială, raţiunea, povara aşternută; şi Rachel, mai bătrână, şi nici atât de vorbăreaţă, privindu-l în ochi, provocându-l să aibă gând cu păcat despre ea - dar cine ar fi putut? În breasla femeilor măritate, ea este eroină, da, chiar aşa, trebuie să cred acest lucru, căci s-a trudit şi şi-a luat omul înapoi. Dar stâlpii ţiuiau din nou şi, ascultându-i, o dădu uitării pe femeie, înţelegând acum teama care se

strecurase odată cu ţiuitul şi alungase puţinii credincioşi din Capela Fecioarei.

(Ei sunt cei mărunţi, cei mărunţi, cei mărunţi...) Şi grăi cu voce tare iarăşi:

- Acolo sunt cei mari, zidarii!

Parcă pentru a-i răspunde, unul dintre ei cobora legănându-se, de pe unde lucrase. Îşi ducea uneltele într-un sac, îşi trăgea gluga albastră peste ochi. Trecu pe lângă Jocelin fără să-i arunce măcar o privire, grăbit să ajungă în transeptul de miazănoapte.

- Întoarce-te!

Vechea rană de la capătul transeptului se prefăcuse în uşă, care se închise cu o izbitură. Cel care se întoarse era dirijorul corului, dorind câteva clipe de sfat, cu un calm atât de crâncen încât era vădit că omul turba de furie. Dar femeia moartă, dar neputinţa de acum de a te ruga, dar dezertarea unui zidar - Jocelin nu mai suportă, îşi duse mâinile la urechi şi prinse a se legăna.

- Este nevoie. Este o nevoie copleşitoare ca eu să las deoparte orice altceva şi să stau cu oamenii aceştia. Pentru că nu au credinţă, au nevoie de mine. Împarte răspunderea pentru toate celelalte cu ceilalţi. Eu voi fi numai aici, în fiece clipă, în noua clădire.

Îşi miji ochii în sus, acolo unde începea turnul, aşa că nu băgă de seamă încotro dispăruse dirijorul corului. Zori spre meşterul zidar şi se opri lângă el.

- De-acum o să mă ai mereu lângă tine.

Roger Mason îl privi de deasupra zgardei de fier, cu ochii goi.

- Bine, Preasfinte Vicar. O, *foarte* bine. Jocelin îşi aminti de dirijor şi strigă după el.

- Ai auzit asta, Preasfinte?

Şi coloanele nu conteneau să ţiuie. Îşi ridică pulpanele şi începu să urce sus, tot mai sus, în turn. Când se întâlnea cu zidarii, vorbea cu ei bine dispus şi râdea, iar ei răspundeau prin râsete, oarecum neîncrezători. Îi povesteau de frânghia

cea lungă, şi cum era ea în stăpânirea diavolului, aşa că, până la urmă, o luă chiar el la cercetare. Cu adevărat, era în stăpânirea diavolului. Cădea prin turn, prin gaura cea largă lăsată ca atare deasupra răscrucii navei, şi capătul ei atingea pardoseala şi acolo rămânea ca un şarpe mort. Se uită cum începeau să urce bârnele octogoanelor legate de capătul acestei frânghii, pentru a fi asamblate sus. Îi auzi pe cei de jos trimiţând un răspuns pierdut la hăuliturile celor de sus, după care povara urca fără alte vorbe rostite. La un anumit moment în urcare, oricât de atent trăgeau oamenii, frânghia începea să dea rotocoale şi să şerpuiască, frecându-se de marginile deschiderii, încât continuarea ascensiunii devenea o problemă de calcul exact, pentru ca bârnele să nu se lovească de pietre şi să se sfarme.

Îl văzu pe Roger Mason urcând până la baza turnului; o auzi pe Rachel rămasă jos strigându-şi instrucţiunile de la înălţimea cea mai mare la care putea ea ajunge - nivelul capului ei. Asta îl făcu să-şi amintească de cuibul de rândunică; repede urcă, abia trăgându-şi sufletul, până în locul unde fusese cuibul. Vorbi cu glas tare îngerului său:

- Până aici ea nu a ajuns niciodată.

Dar zidarii îl auziră, înţeleseră greşit vorbele lui şi râseră.

- Nu. La înălţimea asta a scăpat de ea.

După care Jocelin se uită în jos la meşterul zidar şi-i făcu pe ceilalţi să chicotească la fel ca băieţandrii de la şcoala de cantori:

- Într-o zi o să meargă după el până şi la umblătoare. În aceeaşi zi, Jocelin făcu încă o descoperire: Roger Mason se apucase de băut. Astfel că începu să-l urmărească atent şi îşi dădu seama că nu era într-atât dedat băuturii, cât murat în ea. Aproape că-i vedea respiraţia. Trăgea o duşcă pe unde nimerea, când urca, când stătea pe o scară sau se ghemuia la adăpostul conului care creştea şi care era însuşi învelişul fleşei. Înţelegând grozăvenia, Jocelin aproape că fu cuprins de panică, la fel ca pelerinul aflat pe o corabie al

cărei căpitan s-a îmbătat; dar sentimentul acesta dispăru destul de curând. Şi din acel moment nu mai luă seama la nimeni din cei care trudeau sau trăiau jos pe pământ.

Coloanele continuau să ţiuie, şi, din gură în gură, ajunse şi la Jocelin vestea că numai ele singure cântau în tot edificiul. Slujbele se mutaseră între timp afară şi erau ţinute, spre indignarea tuturor, în casa episcopală. Uneori, când grăbea dinspre biserică, tăia calea unui Principal Slujitor al Bisericii; dar lui prea puţin îi păsa. Slujitorul Bisericii se mulţumea să-l urmărească din priviri, glacial, până dispărea. Chiar şi când i se comunică de către Părintele Adam că urmau să sosească Oaspetele şi Cuiul, catadicsi să întrebe „Oaspetele?”, cu o voce stinsă, şi dus a fost, pe scară în sus.

Prezenţa sa în turn nu îi făcea nici un bine meşterului zidar. Băutura devenise o inevitabilă constantă, ca un fenomen al naturii. Uneori era morocănos şi înjura ca un birjar, până se isprăvea treaba ce era de isprăvit. Când Jocelin era în preajmă, Roger înjura cu asemenea vorbe, încât trupul cel alb dispărea din capul domniei sale. Şi Jocelin se ducea şi se aşeza într-un colţ cu mâinile peste urechi, pentru a şi le feri de stropşeli, şi fata se reîntorcea, şi îşi amintea felul în care picioarele ei desenaseră un labirint de aur în incintă şi în biserică şi la târg; şi gemea în dosul mâinilor:

- E moartă. Moartă!

Se întâmpla însă ca, uneori, Roger să fie de o veselie forţată şi prostească, şi atunci îndemna la băut pe oricine se afla în preajmă. Însă cea mai mare parte a timpului era morocănos şi apatic, abia mişcându-se pe scări; şi când isprăvea lucrul, cobora acolo unde Rachel îi prindea zgarda şi-l mâna afară. Jocelin dădea din cap şi-şi spunea dumirit:

- Nu-i pasă dacă trăieşte sau moare.

Cu toate acestea, când ea îi stărui în minte a doua zi iar el se aciuă pe lângă Roger ca să scape de imaginea ei, descoperi că îl judecase greşit pe meşter. Cu siguranţă că lui

Roger îi păsa dacă trăia sau murea, altfel frica nu ar fi pus stăpânire pe el într-un chip atât de lesne de văzut. Altă explicaţie mai limpede pentru frica asta atât de vădită nu găsea. Jocelin o vedea cu aceeaşi claritate cu care zărise şi pânza de cort, iar acum lanţul; mai vedea şi că frica nu avea raţiune, aşa cum este raţională frica unui animal sănătos. Era o teamă otrăvită, la fel ca şi vechea lui teamă de înălţimi. Îl făcea să caute puncte de sprijin şi perspective cât mai apropiate şi îndura înălţimile pentru că era nevoit să o facă. Nu-i pasă dacă moare, gândi Jocelin, chiar ar vrea să moară; teamă îi este, însă, de căderе. L-ar bucura un somn îndelung; dar nu cu preţul căderii în el. Aceasta este pricina pentru care le soarbe de la o platformă la alta, aici o duşcă, dincolo o duşcă, şi respiraţia îi e fierbinte, puturoasă.

La baza fleşei erau doar câţiva la lucru, iar unul era beat; altul îşi ferea privirile de la pardoseala îndepărtată, acolo unde se întindea, sub el, labirintul de aur al urmelor tălpilor ei; ceilalţi, normali mai mult sau mai puţin. Mai era o podea de lemn, nebună, în partea de sus a turnului; şi pentru că aceasta era o nebunie ce putea fi înţeleasă, îl atrăgea pe Jocelin, care încă nu văzuse aşa ceva în şopronul din partea de miazănoapte a transeptului. Era ceva ce merita a fi privit, ceva care punea mintea la lucru. Octogonul care zăcea pe acea podea era însemnat la intervale egale cu crestături şi în fiecare crestătură era fixat un ic. Peste acesta, meşterii îmbucaseră un al doilea octogon, care se proptea în acele icuri; şi mai era un odgon, vânjos cât să priponească o corabie de mal, care trecea pe sub primul octogon şi, strângând, înfigea şi mai adânc icurile. Când îl întrebă pe Roger la ce folosea aceasta, drept răspuns nu primi altceva decât o ploaie de înjurături, încât se retrase într-un colţ şi rămase cufundat în meditaţii la propriile sale treburi. Apoi, într-o seară, după ce Roger a coborât bodogănind pe scări în jos, Jocelin îl trase pe Jehan deoparte şi arătă spre icuri:

- Explică-mi treaba asta. Dar Jehan îi râse în faţă.

- E o nebunie.

Jocelin îl scutură de umeri, aşa cum făcuse şi pe vremuri.

- Trebuie să ştiu. Este şi lucrarea mea.

Jehan se chirci sub strânsoarea de pe umeri, încât Jocelin îşi descleştă mâinile.

- Toată lucrarea asta se ţine în icuri. Lemnăria o va fixa de cheia de boltă. Bate o furtună înainte de asta - se va răsturna, zdrang, praf se face! Nu va bate, atunci meşterul va slăbi puţin câte puţin odgonul şi va lăsa octogoanele sau bucăţile dintre ele să atârne în jos. Şi vor atârna şi vor ţine fleşa împotriva vântului. Carevasăzică.

Izbi cu piciorul într-un ic.

- El gândeşte că totul se va întinde până aici. Cine ştie?

Poate că are dreptate.

- Ai mai văzut făcându-se aşa ceva înainte? Jehan izbucni în râs.

- A mai durat cineva atât de înalt?

Jocelin se uită la învelişul de piatră din jurul său.

- Poate că în ţări străine. Am auzit povestindu-se.

- Dacă învelişul nu se sfărâmă iar cheia de boltă nu se crapă, dacă lemnul se întinde îndeajuns şi coloanele nu cedează...

Izbi iarăşi un ic, scutură din cap, fluieră a jale.

- Nimeni altul în afara lui nu ar fi putut avea această idee.

- Roger?

- E beat şi e nebun. Dar chiar că trebuie să fii nebun ca să construieşti până într-atât de înalt.

Făcu stânga-mprejur şi începu să coboare scările, treaptă cu treaptă. După câteva secunde, răsunară de mai jos vorbele de despărţire:

- Aici sus toţi suntem nebuni.

Atunci Jocelin avu o revelaţie în ceea ce-l privea pe meşterul zidar. Trebuie să-i dăruiesc toată forţa mea, gândi. Astfel că a doua zi se ţinu cât mai aproape de Roger, fără să-l slăbească din întrebări.

- Cum se numeşte aceasta, fiule? Dar aceasta?

Dar Roger Mason nici că îl lua în seamă. Într-un târziu se răsti la el:

- Cum se numeşte ce? Bucăţile de piatră şi lemn n-au nume. Treaba aia se potriveşte pe treaba ceastălaltă, care se va potrivi peste alta... dacă se va potrivi. Lasă-mă în pace!

Urcă mai sus, greu ca un urs, şi se opri la jumătatea scării, să tragă o duşcă. Jocelin însă îl urmă, nu ca să fie cu meşterul zidar, ci ca să se aşeze alături de calfe, sus, chiar în vârf, unde ştia că e bine-venit. La început n-a prea înţeles el de ce era bine-venit, dar într-un sfârşit s-a dumirit că el devenise un întăritor împotriva fricii; iată un lucru pe care-l putea pricepe pe de-a-ntregul, căci îngerul lui era de-acum mereu cu el, zi şi noapte, şi făcea pentru el exact acelaşi lucru, ceea ce era foarte bine, chiar dacă îi încovoia puţin spinarea. În zorii zilei, intra în biserică şi se oprea, ca să zică aşa, în mijlocul vieţii sale mature. Dacă oamenii încă nu se adunaseră la lucru şi dacă putea să ferească labirintul aurit, atunci rămânea pe loc, în picioare, şi încerca să cerceteze extraordinarele maree de sentimente ce-l năpădeau şi-l înghiţeau.

Cum se numeşte aceasta? *Dar aceasta*?

Uneori, rămânând în întunecimea bisericii, vorbea cu sine şi în gând se socotea, dar fleşa ce-i stăruia în minte îl împiedica să ajungă la o concluzie:

„Când se va fi sfârşit, voi fi eliberat”. Sau: „Înţelege, şi asta intră în preţ”.

Sau: „Îl cunosc pe Anselm ca persoană, şi pe ăsta, şi pe ăsta. Dar niciodată n-am cunoscut-o pe ea. Ar avea atâta preţ pentru mine, dacă...”

Cum se numeşte aceasta? *Dar aceasta*?

Odată, în lumina cenuşie, pe când se simţise liniştit vreme de un ceas, avu un gând care părea ca un perete gol; apoi cu tâlc, precum ziua de naştere pentru un copil! Se uita la paravanul de lemn aflat între el şi Capela Fecioarei. Îşi

amintea anumite lucruri care i se întâmplaseră şi care păreau să se fi petrecut într-o cu totul altă viaţă.

A fost Dumnezeu!

Stătea aşa şi se uita la coloanele cenuşii, la lumina cenuşie dintre patriarhii predicatori în ferestrele de sus. Apoi se întoarse către paravanul de lemn:

- Şi asta intră în preţ?

Dar nu primi răspuns; astfel că porni în grabă către scări, ajunse acolo în acelaşi timp cu zidarii şi le dădu binecuvântarea sa. După care, lucrarea alungă orice gând din capul său. Truda la ridicarea fleşei, care se îngusta tot mai mult, însemna depărtarea cu încă o platformă faţă de pământ. Era începutul, nu sfârşitul. Liniile turnului se apropiau acum, când erau privite de sus, încât ceea ce urma nu părea să aibă o bază solidă, ci mai degrabă arăta ca o săgeată ţintită înspre pământ. Legănarea perceptibilă nu mai oprea inima în piept celor care-şi petreceau viaţa în văzduh; în schimb, în acea apăsare şi eliberare ce urmau una după alta, ritmic, exista un fel de sleire, nu neapărat a muşchilor, cât a spiritului. Jocelin descoperea cum se acumula tensiunea, încât după un timp se trezea că şi-a ţinut respiraţia şi că s-a apucat cu mâna de ceva, orice, cu o violenţă înlemnită. După care dădea drumul respiraţiei cu un oftat scurt şi se destindea câteva momente, până când tensiunea se strângea încă o dată. Exista însă, un avantaj atunci când lucrai atât de sus, la trei sute de picioare în văzduh. Când bătea vântul nu auzeai stâlpii ţiuind, chiar dacă îţi era gândul la ei, acolo jos; patru ace înfipte în pământ susţineau această lume de lemn şi piatră.

Leacul era munca, ce avea nevoie de o concentrare extremă. Învelişul conului trebuia construit cu deplină grijă, căci numai atunci îşi putea arăta întreaga putere. Totuşi, lăsând la o parte zilele în care vântul nu bătea deloc, o nivelă aşezată pe scândurile aflate în vârful turnului părea cuprinsă de o nebunie lentă, legănându-se într-o parte şi alta la fel ca sufletul în pragul iadului. Meşterul zidar nu mai

vorbea cu nimeni, stătea doar şi medita; şi uneori se înfigea în câte o calfă.

Apoi se petrecu un fapt pe care nimeni nu a ştiut cum să-l numească. S-a petrecut treptat, aşa cum scade temperatura aerului. Poate că la mijloc era gândul de a şti că ei se aflau acum acolo unde nici un om nu a mai fost înainte. Nimeni nu putea spune că ar fi descoperit o lege nouă sau o ameninţare neştiută până atunci; cu toate acestea, de pielea asta de piatră se lipise vâscoasă o nouă nelinişte. Vorba măsurată răsuna tot mai rar în con; îi luau locul tăcerea, sau neînţelegeri mormăite, sau izbucniri neaşteptate. Uneori explozii de râs. Când şi când lacrimi.

Erau şi dezertori. Ranulf a fost unul. Mic de stat, uscat, zbârcit. Unul dintre cei tăcuţi, poate pentru că engleza lui era atât de bălmăjită, încât nimeni nu putea pricepe mai mult de un sfert din ea. Lucra cu încetineala melcului, dar de oprit nu se oprea. Nu-l atingeau izbucnirile de râs isteric sau de mânie. Adeseori era dat uitării; numai că, dacă întorceai privirile după un timp spre locul unde îl lăsaseşi, zăreai încă o piatră aşezată în rând, purtându-i semnul. Dar într-o bună după-amiază de iulie, când fleşa prinsese iarăşi a se mişca, el se îndepărtă de învelişul de piatră şi începu să-şi strângă sculele în sac. Nimeni din jur n-a scos un cuvânt; doar s-au oprit treptat din lucru, unul câte unul, şi acum îl priveau cu toţii. Un fapt lipsit de importanţă pentru Ranulf, care nu făcea altceva decât ceea ce făcuse de atâtea ori înainte. Îşi aranja uneltele cu grijă, curăţându-le şi înfăşurându-le în cârpe. Controlă apoi sacul cu merinde, îşi scutură mâinile de praf. Apucă de amândoi sacii şi coborî din con. Ceilalţi se uitară cum îi dispare capul şi, unul câte unul, se reîntoarseră la lucrul lor; în retragerea sa însă, a unui asemenea om, era un tâlc glacial care făcea să le tremure celorlalţi mădularele.

Şi a urmat încă o evadare, şi mai teribilă.

Macheta fleşei se isprăvea cu un nasture în vârf, în care era fixată crucea de jucărie. Când Jocelin văzu acest

nasture afară, lângă spărtura dinspre miazănoapte a transeptului, cocoloşit cum era în leagănul lui de lemn, trecu de la starea de neîncredere la cea de groază. Nasturele era mai mare ca o piatră de moară, cântărea fără îndoială mai mult decât un car cu boi cu tot; şi totuşi, trebuia să fie aburcat, palmă cu palmă, până sus în vârf. Tocmai trăgeau piatra spre răspântia navelor; apoi, printr-o perdea de frânghii, prinseră a o ridica spre boltă, în sus, de la o platformă la alta. La fiecare oprire urmau o mulţime de manevre cu pârghii şi strigăte, până în punctul precis în care începea o nouă înălţare; în sfârşit, piatra de boltă se opri, dominând brutal centrul primului octogon. Dar nu aici se sfârşeau toate. Căci, urcând, piatra ajunse la un moment dat sub un octogon care era prea mic ca să mai poată trece prin mijlocul lui. Nu le rămânea decât ca, la trei sute cincizeci de picioare în văzduh, să scoată piatra în afara conului, pe schelele anume potrivite. Apoi, pe măsură ce conul se mai înălţa cu o asiză, schela şi piatra urcau şi ele. Schela era demontată şi remontată mai sus, aşa cum îşi mută copiii pumnii în jocul mâinilor.

Lui Jocelin nu îi plăcea să se uite la cheia de boltă. Cum stătea aşa, proptită şi rezemată şi legată de schele, ascundea vederii o întreagă parohie a oraşului. Mai mult, atârna într-o poziţie pe care greu ţi-ai fi închipuit-o a fi cu putinţă, în afara centrului. Când începea legănarea în vântul cald de vară, chiar dacă sufletul avea credinţă, trupul devenea un ghem de muşchi încordaţi, nervi care se zbăteau, în convingerea că lucrătura asta avea să frângă cele patru ace de acolo de jos ca pe nişte surcele. Drept care, singurul lucru ce putea fi făcut era acela de a abate concentrarea minţii asupra conului care se înălţa încet spre punctul de foarte sus, încă cincizeci de picioare; până obosea mintea, şi atunci privirile se aţinteau din nou şi ochii descopereau că o întreagă parohie era ascunsă vederilor. Nu se mai stârnea nici acea plăcere speriată când privea în jos înspre pardoseală, căci interiorul conului se întuneca tot

mai mult şi învelişul se aduna tot mai strâns. Iar dacă ochiul era până la urmă ademenit în afara învelişului de piatră, spre turnuleţele care ţâşneau în sus din turnul bântuit de păsări, risca să-şi ia ca punct de reper o piatră şi un punct de pe curba albastră a pământului şi astfel să descopere o mişcare sau să inventeze una. Nici mâinile lui nu puteau să lucreze. Stătea ciucit, apucându-se strâns de propria sa viaţă sau ce voinţă o fi fost aceea care încerca să ţină în loc fleşa şi oamenii aflaţi înăuntru, în acel loc nou şi umed şi întunecos.

Poate că din această pricină urcuşul i se părea atât de greu. Scările îi tăiau răsuflarea, încât adeseori, ajungând sus, se trântea pe scânduri până i se domoleau cât de cât bătăile şi ritmul inimii. Urcuşul în patru labe, mângâierea îngerului îi încovoiau spinarea, încerca să se ţină cât mai departe de spaţiul de trecere de pe platformele de lemn, dar îi era tot mai greu să facă asta, căci conul se strângea din ce în ce mai mult. Cu toate acestea, nimeni de acolo din vârf nu îl alunga, iar el nu pricepea nici în ruptul capului de ce stăteau aşa lucrurile, până când îşi luă inima-n dinţi şi-l întrebă pe Jehan.

- Ne aduci noroc, răspunse acesta simplu.

Jehan a fost cel care a provocat următoarea criză şi a încurajat evadarea. Într-o bună zi, apăru cu o faţă încremenită, fără urmă de zâmbet, şi ceru firul cu plumb. Mai târziu, în timp ce oamenii îşi luau masa de prânz la adăpostul învelişului de piatră iar meşterul zidar trăgea la măsea fără să scoată un cuvânt, Jehan coborî repede din turn.

Ceilalţi continuară să mănânce într-o tăcere deplină.

La un moment dat, Jehan urcă înapoi şi dădu meşterului firul cu plumb, apoi îl privi pe Jocelin. Pe chipul lui se putea citi că ceea ce avea el de spus trebuia înfruntat şi cunoscut. Jocelin îşi auzi vocea plesnind cu acel chicot ascuţit din ultima vreme:

- Ei? Se scufundă?

Apăsare, oprire, uşurare, oprire.

Jehan îşi linse buzele. În jurul lor se conturase o margine verde, murdară. Şovăitoare, vocea cârâi:

- Se-ndoaie.

Şi apoi urmă tăcerea, în afara susurului vântului ce se freca de muchiile aspre ale conului.

Iar sunetul ce urmă era atât de neauzit până atunci, de parcă în turn şi-ar fi făcut apariţia o persoană străină, sau o creatură ciudată. Era un fel de muget; şi venea dinspre Roger Mason. Omul stătea chircit sub înclinarea învelişului de piatră, cu privirile aţintite drept în partea cealaltă.

- Roger! Apăsare, oprire.

- Fiule! Uşurare, oprire.

Meşterul zidar se târî pe scânduri într-o parte, ca un crab, şi nimeri pe bâjbâite drumul de coborâre. Îl auziră depărtându-se, scară după scară; şi în timp ce el se depărta, mugetul lui crescu până se transformă în ţipăt şi ţiuit, la fel cu tânguirea pietrelor. Apoi se lăsă din nou liniştea.

Şi dintr-odată izbucniră cu toţii în râs, în ţipete, urlete, izbituri cu pumnii însângeraţi în piatră şi lemn; şi un mare foc al iubirii se aprindea în fiecare de la unul la altul, acolo, în conul tot mai întunecat. Voinţa însăşi deschise gura lui Jocelin şi de pe buzele lui picurară promisiuni de şi mai mulţi bani printre flăcările iubirii; iar ei îmbrăţişară trupul uscăţiv care era însuşi vasul Voinţei.

După această întâmplare, lui Jocelin i se păru chiar şi mai uşor să nu-i pese de tot ceea ce se petrecea jos, în catedrală; o atitudine pe deplin necesară, întrucât, din pricina curbării coloanelor, oamenii veniţi în catedrală îl obligau să se întrerupă din ale sale, de nu-i mai rămânea altceva de făcut decât să se uite printre ei în sus spre fleşă şi să aştepte până plecau toţi. În această transă a voinţei, auzea cum îl blestemau orăşenii pentru că pusese capăt slujbelor în catedrală. Chiar şi necredincioşii îl afuriseau. Se opreau în pragul intrării dinspre apus şi se uitau îndelung înspre capătul celălalt al navei, acolo unde se găseau

stâlpii. Dacă se întâmpla să treacă şi el, după o bătaie între îngerul său şi demonul său, iar ei erau acolo, nu îndrăzneau să-l blesteme pe faţă, ci şuşoteau pe la spatele lui. Ştia ce spuneau, pentru că până şi el observase curbarea coloanelor. Nu încăpea nici o îndoială că Jehan avusese dreptate. Nu era posibil să se petreacă aşa ceva cu piatra tare. Şi uite că tocmai cu piatra tare se petrecea. Dacă priveai în lungul navei, la ferestrele de răsărit, puteai zări cei doi stâlpi mai apropiaţi de la intersecţie curbaţi uşor unul către celălalt, deşi ochiul trebuia să se uite o bună bucată de vreme şi cu luare-aminte. Un singur avantaj aducea această curbură. Cu cât se curbau mai mult, cu atât ţiuiau mai puţin. Spre mijlocul verii păreau să se fi oprit şi din ţiuit, şi din curbat; dar Jehan era de părere că stâlpii aşteptau doar vânturile toamnei ca să reînceapă; numai că el, unu', avea să aibă grijă să fie în cu totul altă parte la acel ceas. O grijă ce preocupa de mai mult timp pe fiecare, în afara zidarilor şi a omului care le aducea noroc.

În vârf, ritmul părea să se înteţească, de parcă fiecare simţea pe obraz făgăduitele suflări ale toamnei. Jocelin îi cunoştea pe aceşti oameni, de la mut până la Jehan, mai bine decât cunoscuse pe cineva vreodată. Şi el făcea parte din echipă. Apucându-se, târându-se în adăpostul învelişului de piatră, mereu cu îngerul la spatele său, începu şi el să mute piatra şi lemnul, să prindă în mâini o frânghie sau să-şi adauge greutatea trupului la capătul unei pârghii. Cât despre oameni, ei îi spuneau „Părinte", glumeau cu el, de parcă ar fi fost un copil. Pe măsură ce pielea de piatră se strângea tot mai mult şi râsetele şi înverşunarea izbucneau acum în spaţiul îngust ca un cort, îi îngăduiau să se îngrijească de plăcile de metal care aruncau reflexe luminoase în interior. Toate acestea îl făceau să se simtă mândru până la lacrimi, deşi care era pricina, cu adevărat, nu ar fi putut spune. Stătea ciucit, ţinând placa de metal în mâini, iar meşterul tâmplar stătea întins pe spate şi bătea cuie într-un colţ.

- Puţin mai la stânga, Părinte!
- Aşa, fiule?
- Mai mult. Mai. Hop!

Şi rămânea ciucit, îndreptând cu devoţiune lumina. Toţi sunt oameni buni, gândi. Afurisesc, şi blestemă, şi trudesc cu mâinile, dar sunt oameni buni. Le simt bunătatea aici, în lumina soarelui, la aproape patru sute de picioare deasupra dalelor pardoselii. Poate pentru că au fost aleşi, aşa cum am fost şi eu ales.

Astfel că le spuse de îngerul său şi ei nu se arătară miraţi, ci se uitară în văzduhul din spatele lui şi dădură grav din cap. Apoi le spuse chiar şi despre viziunea ce-o avusese, pentru că i se părea că ei meritau o asemenea răsplată. Numai că asta n-o puteau ei pricepe. Până la urmă renunţă, clătinând din cap şi mormăind iritat:

- Le am undeva însemnate pe toate astea.

Pomeni, apoi, de predica pe care urma să o ţină atunci când fleşa avea să fie gata iar amvonul construit sus, pe unul din stâlpi, ca să aibă de unde vorbi. La acestea, bărbaţii îl priviră cu mutre de înmormântare. Numai un nebun, comentă Jehan, s-ar mai fi încumetat să lucreze sub acei stâlpi; ce-i prea mult e prea mult. Mutul însă se apropie de el, zumzăind, dând din cap şi bătându-se cu pumnii în piept. Şi acesta a fost sfârşitul unui moment ce se anunţase a fi greu.

Într-o bună zi, calfele terminaseră treaba mult mai de-vreme şi, în ciuda rugăminţilor insistente ale lui Jocelin, refuzară să mai rămână. Îi întoarseră, pur şi simplu, spatele şi coborâră. Nemaiavând altceva de făcut, coborî şi el, dar, din pricina oamenilor care mişunau în catedrală să vadă coloanele, îi era greu să ţină dreaptă fleşa în mintea lui. Se uită la coloanele curbate, apoi umblă fără ţintă prin catedrală, până când liniştea şi urmele aurii ale paşilor ei îl aduseră înapoi la scări. Le urcă din nou, şi îndrăzni chiar mai sus, la treptele mai fragile ce legau între ele octogoanele. Şi pentru că ştia că de data asta nu mai avea

ce face decât să aştepte, nu se grăbi să urce; dar, băgă el de seamă, chiar şi aşa inima lui părea gata să-i spargă pieptul. Într-un târziu ajunse în vârf şi se ghemui, printre corbi, şi acolo rămase, cu fleşa întreagă în capul său, în timp ce soarele apunea într-o linişte desăvârşită.

Înainte ca soarele să dispară cu totul, descoperi că nu era singur cu îngerul său. Mai era cineva acolo, în faţa lui. Creatura respectivă era cuprinsă în rama de metal care oglindea cerul în capătul celălalt al platformei. În prima clipă se gândi la niscai vrăji, dar atunci când îşi înălţă capul, silueta aceea îşi înălţă şi ea capul. Se puse în patru labe şi se târî, silueta porni şi ea în patru labe spre el. Se ridică în genunchi şi îşi miji ochii la coama sălbatică de păr, la braţele şi picioarele slăbănoage care ieşeau ca nişte beţe dintr-o sutană murdară şi încinsă-n brâu. Uitându-se tot mai atent, se apropie atât de mult, încât respiraţia înceţoşă propria sa imagine, astfel că trebui să şteargă oglinda de metal cu mâneca. Rămase îngenuncheat şi cu privirile aţintite vreme îndelungată. Îşi cercetă ochii, adânciţi în orbite, peste care atârna pieliţa pleoapelor - atârna pielea şi pe obraji, apoi se retrăgea în scobiturile lor. Cercetă nasul, ca un cioc, aproape la fel de ascuţit, cutele adânci ale feţei, lucirea dinţilor. Imaginea îngenuncheată îi limpezi capul. Ei bine, Jocelin, se adresă el mut către cel îngenuncheat, ei bine, Jocelin, aici am ajuns. Cred că a început atunci când am fost izbit. Când s-a mişcat pământul. Ne putem aminti ce s-a petrecut de atunci, dar ce a fost înainte este un fel de vis. Mai puţin viziunea.

Se ridică în picioare şi începu să se foiască fără astâmpăr.

Seara se colora în verde peste marginea cupolei cerului. Apoi marginea se întunecă şi umbrele se îngrămădiră acolo tăcute şi, înainte ca el să-şi dea seama despre ce se întâmpla, noaptea se şi lăsase şi stelele palide prinseră a clipi. Zări un foc pe marginea aceea, îşi închipui că ardea o căpiţă; dar, pe măsură ce da ocol marginii conului, văzu tot mai multe focuri arzând la marginea lumii. O spaimă

cumplită puse stăpânire pe el când înţelese că acestea erau focurile Nopţii de Sânziene, aprinse de slujitorii Satanei sus, pe coamele dealurilor. Uite acolo, în Valea Pietrelor Spânzurate, un foc mare îşi înălţa vâlvătăile tremurătoare. Deodată scoase un strigăt, nu de groază, ci de mâhnire adâncă. Căci îşi aminti de echipajul său alcătuit din oameni buni, şi acum înţelese din ce pricină au întrerupt ei lucrul şi încotro s-au dus. Izbucni într-un strigăt adresat văzduhului:

- Sunt oameni buni! Pun capul pentru asta!

Dar asta i-o şoptea simţirea. Mintea lui ştia ce zace în adâncul lor.

- Încă o lecţie. Lecţia pentru această înălţime. Cine ar fi putut bănui că asta făcea parte din plan? Cine ar fi putut spune că la această înălţime, acel lucru pe care eu îl gândisem ca pe o reprezentare în piatră a rugăciunii va înălţa o cruce şi va înfrunta deschis focurile Diavolului?

Şi zidarii se întoarseră în mintea lui, la fel şi femeia cu urmele aurii ale tălpilor, şi el plânse amarnic fără să ştie din ce pricină plângea, dacă nu cumva din pricina păcatelor lumii. Într-un târziu, când ochii i se istoviră, rămase cu privirile aţintite trist înspre locul unde ţâşneau în sus focurile năpastei.

Încet, încet mintea îi reveni la propriile ei trăiri. Dacă David nu a putut înălţa Templul pentru că avea mâinile pătate cu sânge, atunci ce se poate spune despre noi, despre mine? Brusc, botezul cumplit îi apăru în minte, şi el ţipă; şi când izbuti, în cele din urmă, să alunge încă o dată imaginea, dădură năvală amintirile. Urmărea cum se adunau tot mai multe, neputincios în a le opri. Precum fraze frânte dintr-o poveste, care, deşi lăsau goale rânduri întregi, încă mărturiseau destule. Povestea ei şi a lui Roger şi Pangall şi restul oamenilor. Se uită în jos - în jos pe lângă scări, platforme de lemn, boltă, în jos spre o groapă săpată la intersecţia navelor, precum un mormânt pregătit pentru o preacinstită faţă. Neştiute, focurile blestemului dansau la orizont, în schimb el îşi simţea pielea scăldată în gheaţă. Îşi

aduse aminte cum privise pardoseala de acolo de jos unde, în praf şi moloz, o crenguţă cu un fruct maroniu şi obscen se rezemase de piciorul lui.

În văzduhul înalt, şopti cuvântul:

- Vâsc!

Încercă din nou să se roage, dar veni ea, păşind peste labirintul de aur, cu capul plecat şi rochia umflată, şi focurile năpastei tremurară în jurul lor, al amândurora. Gemu îngrozit.

- Mi-au făcut vrăji.

Coborî scările, oprindu-se la tot pasul, fără să vadă treptele; povestea, cu frazele frânte, ardea în mintea lui; iar la răspântie, dalele pardoselii, puse la loc peste groapă, îi ardeau tălpile cu toate focurile iadului.

Capitolul IX

După aceea el nu a mai râs cu echipajul, ci l-a îmboldit.

A observat că, deşi ei nu îl simţeau şi nici nu-l vedeau pe înger, resimţeau totuşi o oarece îmbărbătare; şi astfel a venit şi a trecut luna august şi fleşa se apropia de capăt. Aveau nevoie de încurajarea pe care putea să le-o dea îngerul său, mai ales în acele zile, căci vântul începuse din nou să sufle. O pală de august, bătând dinspre sud-est, a pricinuit o asemenea legănare fleşei, de parcă ar fi fost catarg; dar chiar dacă stâlpii se curbaseră, nu se frângeau. Tocmai atunci, în timpul acelei furtuni, i-a spus Părintele Adam că Lady Alison nu avea să-i mai scrie nici un rând; venea, în schimb, să îl vadă.

Vânturile nu s-au mai potolit de tot nicicând. Au lăsat în urmă vreme rea, mai întâi ploaie, apoi o zi senină, şi iarăşi ploaie; şi tocmai când septembrie ar fi putut aduce o săptămână de zile bune, ca să se poată isprăvi treaba înăuntru, le dărui în schimb un cer foarte înalt, ca pentru a le dezvălui proporţiile furtunii ce va să vie. Şi în tot acest timp zidarii au înjurat şi s-au chinuit cu cheia de boltă, şi vântul îi

înghiontea; iar Jocelin iscodea cu privirile meandrele înceţoşate ale râului, doar doar o zări Cuiul Sfânt; în mintea lui, Cuiul apărea lucind falnic dintre strălucirile Romei unde încă se mai afla episcopul. Se gândi că poate vremea ştia câte ceva despre toate acestea, şi de aceea se grăbea şi ea, căci văzduhul începu să stoarcă jeturi de ploaie, pe care le ţintea ca o praştie înspre oameni, ale căror trupuri, deşi ude până la piele, erau încălzite din pricina împunsăturilor. Astfel au aşezat ei piatra de boltă la locul cuvenit, în vreme ce vântul le sufla tunicile peste cap. Timp de două zile, au demontat schelele de pe fleşa ce vibra peste tot în jurul lor, şi n-au lăsat decât câteva bârne care să-i ajute la fixarea crucii, după ce la baza ei vor fi aşezat într-o cutie Cuiul. În prima zi, Jocelin a văzut Cuiul la cincisprezece mile distanţă - o procesiune lungă, răzleţită, care venea din sat în sat, dar, înainte să se încheie ziua, norii au coborât până jos la oameni, încât nici procesiunea şi nici Oaspetele nu au mai putut fi zăriţi. Iar el îi îmboldea pe oameni fără încetare, şi ploaia se scurgea pe picioarele lui desculţe şi vântul înghiontea. După ce totul a fost isprăvit, oamenii au coborât în căldura dinăuntru, pe scările tremurătoare în jos, până la podeaua îngrădită din partea de sus a turnului. Jehan le arătă unde să se aşeze şi dădu fiecăruia câte un ciocan de lemn. Apoi urmă o pauză lungă, oamenii aşteptau cu ciocanele la icuri şi Jehan cântărea din ochi întreaga instalaţie.

În sfârşit se întoarse spre Jocelin:

- Ne-ar mai trebui nişte oameni.

- Atunci ia-i.

- De unde?

Altă pauză. Mutul zumzăi încet din gura lui goală. Jehan se uită la troliu.

- Dacă nu o facem acum, o să fie prea târziu.

Se duse la troliu, desfăcu pripoanele, roti tamburul pe jumătate şi îl opri, ciulindu-şi urechea la tichia de măgar făcută din lemn, ce se ţuguia în fleşa de deasupra pe o

înălţime de o sută cincizeci de picioare. Odgonul împresura pe dinăuntru octogonul, legând împreună toate icurile ce sprijineau apăsarea lemnului.

- Ciocăniţi icurile. Încet!

Nici un alt zgomot, în afara ciocăniturilor. Mai răsuci pe jumătate tamburul.

- Ciocăniţi încă o dată.

Trecea de la unul la altul, clătinându-şi capul, lovindu-şi palmele una de alta.

- Nu ştiu, asta e. Nu ştiu. Ticălosul ăla gras ar trebui să fie aici!

Tamburul bâzâi şi odgonul sări. Conul de lemn scoase un scrâşnet de spintecătură, apoi ţipă; în clipa următoare, octogonul se prăvăli. Penele ţâşniră lateral, precum sâmburii de prună dintre degetul mare şi arătător. Bubuitul ce urmă prăbuşirii depăşi orice tunet, izbind ca un obiect concret timpanul; şi turnul prinse a se clătina sub picioarele lor. Jocelin căzu în genunchi şi, printre toate zgomotele reaşezării, desluşi zbieretele ce-i însoţeau pe zidarii care se îmbrânceau să ajungă fiecare primul pe scară. Conul se năruia, aşchii, praf, bucăţi de piatră dansau pe scânduri. Deasupra capului său, structura de lemn se strâmbă agonizant, se sfâşie, crăpă. Jocelin stătea îngenuncheat, strângându-şi braţele pe lângă trup; treptat, conul îşi domoli urletele până la geamăt şi la ţipetele răzleţe ale lemnului. Apoi vântul acoperi orice alt zgomot; numai că acum avea alte instrumente la care să cânte, aşa că-şi încercă talentele. Fiecare mişcare a fleşei le făcea să răsune, doar că ele nu se găseau în armonie.

Îngenuncheat, Jocelin se îndreptă de spate. Încă puţin de-acum, gândi, şi voi avea pace. Trebuie să mă duc după Cui.

Şi se duse la scară şi coborî în patru labe.

Dar pace nu era, nici măcar la piciorul scării în spirală. Ca şi când cedarea primului odgon ar fi fost urmată imediat de strângerea unui al doilea - cel din jurul pieptului său. Îşi

zise: ştiu ce este. A devenit o cursă între mine şi Diavol. Amândoi alergăm tot mai repede, să ajungem la linia de sosire. Numai că de învins, eu am să învinge.

Rămase locului la intersecţia navelor. Ascultă o vreme, şi odgonul se strânse şi mai tare când auzi fiara bătând din copită în ferestrele cele înalte, încercând să intre. Dar acum nu mai era doar una singură. Legiuni întregi veniseră. Erau peste tot în jur, acolo afară, încercau porţile, ferestrele, parcă se chemau între ele şi puneau la cale atacul final. Înţelese că trebuie să se grăbească, astfel că o luă repede spre chilii. Însă în capitul dădu peste o adunătură învălmăşită, gălăgioasă, înghesuindu-se care mai de care.

- Unde este Cuiul?

În loc să i-l dea, se îngrămădiră în jurul lui, îl atinseră cu mâinile, vorbind toţi deodată, strigând chiar, fără înţeles. Careva îl trase de poala sutanei. Simţi alte mâini care îl mângâiau pe păr şi înţelese ce voiau. Aşa că le răspunse, strigând la rându-i:

- N-am să spun nimic până nu mi-l daţi.

Urmă o adevărată tăcere după tot vacarmul dinainte, în afara zgomotului făcut de băieţii de la cor, aflaţi la capătul celălalt al chiliilor, astfel că el avu destul răgaz să se uite la Principalii Slujitori ai Bisericii, la cantori şi la locţiitori. Sunt la fel de răi ca şi oastea, gândi: numai că printre ei nu se află bărbaţi cu acelaşi curaj.

Demonii şoşoteau în ramurile înalte ale cedrului.

Apoi Părintele Anonim i-l dădu, într-o cutie de argint, iar el Îl primi îngenuncheat şi ceilalţi îl urmară. Apăsă cutia de odgonul ce-i strângea pieptul, fugi în cor şi o puse pe Altarul cel Mare, unde Cuiul prinse a strălumina cu tărie între pereţii cutiei, iar în jurul Lui susura un cântec; numai cuvintele nu le putea desluşi. „Ah, să intri repede!” spuse el Cuiului, pentru că ştia că, după ce va fi intrat, abia atunci va cunoaşte şi el pacea. Apoi se întoarse la cei care-l aşteptau. Îl cercetă atent pe fiecare în parte, din interiorul odgonului în care se afla strâns, şi observă că erau multe

chipuri noi; sau, mai degrabă, chipurile cele vechi, dar văzute acum într-o lumină nouă. Toţi fuseseră ocupaţi cu treburi jos pe pământ, în acest ultim an. Schimbaseră acum perechile şi grupurile în trei. În capetele lor nu aveau, aşa cum avea el (şi demonii scânceau) sumedenie de complicaţii, ci multe mărunţişuri, din care pricină viaţa era atât de simplă pentru ei. Ca să nu mai vorbească de faptul că ei în sine erau mărunţi şi se mărunţeau tot mai mult, pe măsură ce-i privea.

Auzi şoapta lui Anselm:

- De ce să nu-l vadă aşa cum e el?

După care vorbe urmară câteva momente de tăcere, iar adunătura devenea tot mai mică, mai mică şi decât cei mai mici copii din cor. Şi apoi aceşti copilaşi începură să se orânduiască într-altfel. Îşi mişcau câte puţin picioarele, târşâindu-le într-o parte sau în alta, dar fără să-şi întoarcă o clipă feţele de la el, de parcă ar fi vrut să vadă ce se află în interiorul capului său. Se aşezară pe două rânduri, pornind din dreapta lui şi lăsând între ei un spaţiu de trecere; marile porţi ale sălii se găseau la capătul celălalt. Gândi în sinea lui: Oaspetele va înţelege că am devenit calfă, zidar, tâmplar, pentru că aşa a fost nevoie.

Deschiseră una din porţi ca el să poată trece şi el trecu;

înăuntru se opri şi privi în sus la ferestrele în care râcâiau şi izbeau demonii. Dar ştia că nu avea nici o importanţă dacă izbuteau să intre aici. Aşa că avu libertatea să-şi coboare din nou privirile şi acolo dădu cu ochii de anchetatori, în spatele unei mese lungi, acoperite cu documente; şapte bărbaţi de competenţă neîndoielnică. Înaintă, îngenunche lângă jilţul pregătit pentru martori şi îşi dădu numele:

- Jocelin, Vicar al Catedralei Sfânta Fecioară.

Cei şapte bărbaţi îl priveau ca o singură privire. Secretarii, doi la număr, îşi ridicaseră ochii din hârtii şi penele din mâi-nile lor se lăsaseră pe spate. Oaspetele însuşi se înălţase pe jumătate din jilţ şi acum stătea aplecat în faţă,

sprijinindu-se cu palmele de tăblia mesei. Era un om cu pielea oacheşă, obrajii brăzdaţi de linii adânci, cu sprâncenele zbârlite şi ochii adânciţi mult în orbite. Veşmântul alb cu negru cădea în falduri largi împrejurul trupului. Oaspetele îl examină pe Jocelin o vreme, apoi cu amabilitate îi arătă jilţul. Jocelin se ridică şi se înclină; anchetatorii se ridicară şi se înclinară, precum creasta unui val. El se aşeză, ceilalţi se aşezară la rându-le; el nu scoase nici un cuvânt, urmări doar capetele lor clătinându-se şi murmurând unul către celălalt.

În sfârşit, Oaspetele se întoarse spre el.

- Procedura nu este cea cuvenită, Sfinţia ta. Dar poate...

- Întreabă ce vrei, iar eu voi răspunde.

- Desigur.

Oaspetele zâmbi deodată. Înţelege, gândi Jocelin din inelul odgonului. Este de partea mea, în totul.

Dar Oaspetele vorbea din nou:

- Poate, pentru început, ar simplifica lucrurile.

Să simplifice lucrurile, gândi Jocelin. Dacă asta vrea, pot să-l ajut.

- Ei cred că sunt nebun.

Câteva momente de tăcere, şi el îşi cercetă mintea, se dădu însă repede bătut. Înclină doar din cap, solemn, în direcţia Oaspetelui.

- Poate că sunt.

Capetele lor se apropiară din nou. Am bănuiala, gândi el, că nu am simplificat lucrurile, ci le-am complicat. Gemu, duse mâna la cap, cu degetele pipăi ceva în păr. Scoase un fir ca de perie, îl încolăci în jurul degetului, îl întinse până plesni, apoi aruncă bucăţelele. Dând din cap, unul dintre secretari se ridică din murmurul general, se înclină şi ieşi repede.

Oaspetele i se adresă cu blândeţe:

- Am întocmit o listă de întrebări pe care le-am dedus din expunerile de fapte şi din depoziţii.

- Expuneri? Depoziţii?

- Nu se poate să nu ştii? Unele dintre ele au fost întocmite, conform datei, încă de acum doi ani.

Trecu prin minte cei doi ani.

- Am fost prins cu tot felul. Oaspetele zâmbea larg.

- Unele întrebări sunt nelalocul lor, în împrejurările acestea, eu aşa cred. Spre exemplu, problema lumânărilor.

- Ce lumânări?

Oaspetele cerceta un document ce tocmai îi fusese înmânat, în vocea lui se strecură o undă ciudată.

- Acest Principal Slujitor pare să creadă că Sfânta Biserică a avut de suferit o lovitură ucigătoare, pentru că timp de doi ani dreptcredincioşii nu au aprins lumânări în nava catedralei.

- Anselm.

- Este Sacristanul domniei tale, nu-i aşa? După cum rezultă, el capătă o mare parte din veniturile sale de pe urma vânzării de lumânări; deşi, bineînţeles, obiecţiunea sa principală cuprinde un aspect mult mai nobil şi mai spiritual. Da. Părintele Anselm, un Principal Slujitor al Bisericii, şi Preasfânt Sacristan al Catedralei Sfânta Fecioară. Are sigiliu personal.

- Anselm!

(Despărţindu-se, micşorându-se, pierzându-se în urmă de-a lungul unui tunel lung…)

- Preasfinte Vicar. Poate că am izbuti să vedem cu mai multă limpezime calea de urmat, dacă domnia ta ai recunoaşte sau te-ai lepăda de anumite… acuzaţii generale.

- Am spus, domnia ta e liberă să întrebe tot ce doreşte.

- Cu adevărat aşa voi face, Preasfinţite.

Oaspetele scotoci printre documente. Jocelin aşteptă cu mâinile împletite în dreptul pieptului, inspectând din priviri şirul de sandale de sub masă. În sfârşit, Oaspetele ridică ochii.

- Recunoşti domnia ta că ceea ce este aici numit a fi „Bogata Alcătuire a Laudei Necontenite” a fost întreruptă fără a fi trebuinţă?

Jocelin dădu energic din cap.

- E adevărat. Cât de adevărat este! Atât de adevărat!

- Atunci, lămureşte.

- Înainte să începem să construim, am izolat capătul de răsărit cât am putut mai bine şi am ţinut slujbele în Capela Fecioarei.

- Asta se face în mod obişnuit.

- Astfel că la acea dată, slujbele au continuat. Dar, mai târziu, înţelegi, domnia ta, oamenii au gândit că acolo era oarecare primejdie. Când coloanele au început să ţiuie, apoi să se îndoaie, nici unul din Capitul nu a mai cutezat să ţină slujbele acolo.

- Am putea spune că slujba ţinută de biserică a fost curmată?

Jocelin ridică repede privirile şi desfăcu larg braţele.

- Nu. Adică nu... dacă domnia ta ţii seama de toate complicaţiile. Eu am fost acolo, tot timpul. Asta înseamnă un fel de slujbă. Eu eram acolo, ei erau acolo, aducând şi mai multă strălucire lăcaşului.

- Ei?

- Zidarii. Tot mai puţini, bineînţeles; dar unii au stat chiar până la urmă.

Oaspetele nu spuse nimic; însă Jocelin simţea că era înţeles, aşa că se grăbi să continue:

- Nu am cunoştinţă de nume şi de sigilii - în afara unuia singur - ce sunt adăugate la documentele pe care domnia ta le ai acolo, nici de plângerile care sunt, decât ca o idee generală.

Ceea ce ştiu este că am căutat ca oamenii credinţei să fie alături de mine; şi nici unul nu a fost.

Văzu că Oaspetele găsea acesta a fi un răspuns bun şi neaşteptat. Brusc, în faţa acelui chip prietenos îl copleşi dorinţa aprigă de a explica totul.

- Înţelegi, domnia ta, au fost trei feluri de oameni. Cei care au fugit, cei care au stat şi cei care au fost zidiţi. Pangall...

- Ah, da, Pangall.

- Ea e împletită în toate cele din jur. A murit, apoi a apărut vie în mintea mea. Acum se află acolo. Mă bântuie. Înainte nu a fost vie, nu aşa cum este acum. Iar despre el, trebuie că am ştiut din vreme, înţelegi, domnia ta, acolo, în hrubele, în pivniţele minţii mele. Dar toate au fost trebuincioase, cu siguranţă. Ca şi banii.

- Trebuie să ne oprim puţin asupra problemei banilor. Este acesta sigiliul domniei tale? Şi acesta?

- Presupun că da. Aşa este.

- Eşti înstărit?

- Nu.

- Cum urmează să fie plătite acestea toate?

- La fel cum El a ţinut întregi coloanele şi a trimis Cuiul. Iarăşi se ivi ne-cântecul, absenţa oricărei amintiri, acel ceva strivitor… Văzu, fără să-i pese, cum se strecoară înapoi, la locul său, secretarul, îl văzu pe Părintele Anonim stând în spatele jilţului rezervat martorilor şi puţin mai într-o parte. Auzi diavolii zgâriind şi lovind cu copitele în ferestre. În mintea lui, fugi cât putea de repede, ca să ajungă la fleşă înaintea lor.

- Sfinţia ta, cât stăm noi şi vorbim aici, ea ar putea să cadă. Lasă-mă să-L iau acum şi să-L pun la locul Lui!

Oaspetele îl pironi cu o privire intensă sub sprâncenele sale stufoase.

- Îţi închipui că fleşa, din nevoia unui singur cui…

Jocelin ridică repede mâna, ca să oprească vorba Oaspetelui, încruntându-se, se chinui să prindă cântarea, care se legăna în echilibru precar la marginea memoriei, dar ea se pierdu prea repede, la fel ca şi Anselm. Îşi înălţă ochii şi-l văzu pe Oaspete rezemat de spetează şi zâmbind ciudat.

- Preasfinte Vicar, nu pot să nu mărturisesc admiraţia respectuoasă pe care ţi-o port pentru credinţa domniei tale.

- A mea?

- Ai vorbit de o femeie. Cine e ea? Sfânta Fecioară?

- Oh, nu! Cu adevărat nu! Nicidecum aşa ceva. Ea a fost soţia lui, a lui Pangall. După ce am găsit boaba de cimişir pe care o vezi domnia ta…

- Când a fost aceasta?

Întrebarea a sunat dură, tăioasă, precum muchia unei pietre. Văzu cum cei şapte bărbaţi au curmat orice activitate şi-l priveau acum nemişcaţi şi intens, gravi, de parcă el s-ar fi aflat la un proces.

Asta e, gândi. Cum de nu mi-a trecut mai devreme prin minte? Sunt la proces.

- Nu ştiu. Nu-mi amintesc. Multă vreme în urmă.

- Ce-ai vrut să spui cu „oameni zidiţi”?

Îşi cuprinse capul în mâini, închise ochii şi se legănă într-o parte şi-n alta.

- Nu ştiu. Vorbele nu-s îndeajuns. Complicaţiile.

Apoi urmă o tăcere îndelungă. După un timp, deschise ochii şi observă că Oaspetele se destinsese iar, zâmbea cu bunătate, ca un prieten.

- Cred că trebuie să continuăm, Preasfinte Vicar, eu aşa cred. Aceşti zidari care au stat cu domnia ta până la urmă. Au fost oameni buni?

- O, da!

- Oameni *buni*?

- Foarte buni, cu adevărat foarte buni!

Dar hârtiile au fost mutate din nou pe masă, în sus şi-n jos. Oaspetele alese una din ele şi începu să citească de pe ea, cu o voce ştearsă:

- „Ucigaşi, asasini, cuţitari, scandalagii, violatori, preacurvari vestiţi, sodomiţi, atei, sau chiar şi mai rău”.

- Eu… Nu.

Oaspetele îl privea pe deasupra hârtiilor.

- Oameni buni?

Jocelin izbi cu pumnul drept în palma stângă.

- Erau oameni neînfricaţi.

Oaspetele dădu drumul la aerul din plămâni cu putere şi exasperare. Aruncă hârtia peste un teanc de altele.

- Sfinţia ta. Ce se află la originea acestui lucru? Jocelin primi întrebarea directă cu recunoştinţă.

- La început a fost atât de simplu totul. Bineînţeles, la nivelul pur omenesc este vorba de o poveste de ruşine şi nebunie - Nebunia lui Jocelin aşa i se spune. Am avut o viziune, vezi, domnia ta, o viziune limpede şi clară. Era atât de simplu! Avea să fie lucrarea mea. Am fost ales pentru aceasta. Apoi, însă, au început complicaţiile. Mai întâi doar o singură mlădiţă verde, apoi cârcei agăţători, ramuri, şi până la urmă o confuzie clocotitoare - n-am ştiut ce avea să mi se ceară, chiar şi când m-am oferit pe mine însumi. Apoi, mai târziu, el şi ea...

- Această viziune.

- Am pus-o pe hârtie într-un carnet ce se află în colţul din stânga al sipetului meu. Poţi s-o citeşti, dacă socoţi că asta va ajuta. Curând voi ţine o predică - o să avem un amvon nou, ce va fi construit la răspântie; apoi fiecare...

- Încerci să-mi spui că viziunea este cea care a impus construirea fleşei ca pe o necesitate de neînlăturat?

- Chiar asta vreau să spun.

- Şi că de la această viziune, sau revelaţie - pe care dintre termeni îi preferi?

- Nu-s om cu carte. Cer îngăduinţă.

- De la această viziune au urmat toate celelalte?

- Chiar aşa, chiar aşa.

- Cui ai mărturisit despre aceasta?

- Confesorului meu, desigur.

Dincolo de ferestre, demonii erau invizibili. Se uită la Oaspete.

- Sfinţia ta, în timp ce stăm aici...

Dar Oaspetele îşi ridică mâna. Secretarul anunţă din capătul dinspre stânga al mesei:

- Anselm, Sfinţia ta. Sacristanul.

- Omul care este atât de preocupat de lumânările lui?

El este confesorul domniei tale?

- A fost, Sfinţia ta. Şi al ei. Dacă ai cunoaşte, Sfinţia ta, dinainte chinurile cunoaşterii şi ale necunoaşterii!

- Carevasăzică, domnia ta ţi-ai schimbat duhovnicul. De câtă vreme?

- Eu... Nu, Sfinţia ta.

- Deci el este în continuare confesorul domniei tale, dacă ai vreunul.

- Aşa cred. Da.

- Preasfinte Vicar, când te-ai spovedit domnia ta ultima oară?

- Nu îmi pot aminti.

- Acum o lună? Un an? Doi ani?

- Nu îmi amintesc, am spus.

Întrebările îl înşurubau în jilţ, îl apăsau, erau nedrepte şi de nerăspuns.

- Şi în tot acest timp, domnia ta ai fost departe de soţii spirituali ai domniei tale, te-ai prins, în schimb, cu bărbaţii care, dacă mărturiile noastre nu mint, sunt mai mult decât ticăloşi? Întrebarea atârnă deasupra lui, se întinde, devine un munte.

Văzu înspre ce înălţime trebuie să urce mintea omului, scară după scară, dacă urma să răspundă, astfel că se pregăti încă o dată să urce. Se ridică în picioare. Întinse mâna dreaptă şi prinse poalele sutanei printre genunchi, le răsuci şi le petrecu pe sub brâu.

Cei şapte bărbaţi se ridicaseră şi ei. Erau mai nemişcaţi chiar şi decât sfinţii care săreau şi zăngăneau în ferestre.

Oaspetele se lăsă încet pe speteaza jilţului. Zâmbetul său era din nou foarte binevoitor:

- Eşti istovit de multe munci ale domniei tale, Preasfinte. Haide să continuăm sfatul mâine.

- Dar cât pierdem noi vremea aici, ei sunt acolo, dincolo de ferestre...

- Prin autoritatea pe care mi-o dă acest sigiliu, îţi poruncesc să te întorci în casa domniei tale.

Vorba a fost blândă şi plină de bunătate, dar, după ce privi sigiliul, Jocelin ştiu că de această dată nu mai avea nici un răspuns. Se întoarse să plece, iar cei şapte bărbaţi făcură o plecăciune; dar el îşi spuse în sinea lui, am trecut cu toţii de momentul plecăciunii! Plecă, păşind cu clinchet pe pardoseala împodobită cu arabesc, şi Părintele Anonim i se agăţă de umăr. Poarta se închise în urmă; în incintă stăteau aşezaţi în rând soţii săi întru spirit. Acum erau ceva mai mulţi, dar nu cu mult. Astfel, el trecu printre şirurile de ochi, alungându-i pe toţi din mintea lui.

În dreptul intrării dinspre apus, trase cu urechea şi cu coada ochiului să audă şi să vadă ce făceau diavolii cu vremea de afară. Se desfăcuseră din lanţuri, sau poate că nu chiar de tot; şi aşa era destul ce făceau. Furtuna nu mai bătea acum dinspre sud-est, ci de-a dreptul dinspre răsărit, astfel că sub peretele apusean era la adăpost. Aici apa nu se afla sub suflarea vântului şi şuvoaiele curgeau în cascade în dreptul faţadei din mulţimea de streşini, sau erau scuipate de gurile de piatră, şi spălau cu o revărsare statornică pietrişul de la piciorul treptelor. Totuşi, cu toată acea apă de peste tot, cerul era înalt şi luminos. Norii se stârniseră în fâşii care păreau să se împletească unele cu altele. Ploaia nu cădea din nici un nor anume. Parcă s-ar fi alcătuit din văzduhul însuşi - ca şi când aerul era un burete, stropind ici şi colo, la întâmplare.

Dar Părintele Anonim era lângă el.

- Vino, Preasfinte.

O pelerină se întinse peste umerii lui Jocelin.

- Gluga, Preasfinte. Aşa. Blândă, liniştită apăsare pe cot.

- Pe aici, Preasfinte, trecem dincolo. Acum.

Când ieşiră de la adăpostul zidului, îi lovi în plin vântul, mânându-i spre casa Vicarului. Apoi ajunseră sus, unde se găsea patul lui - aici el lăsă pelerina să-i cadă de pe umeri în mâinile capelanului şi rămase în picioare, privind spre podea. Odgonul încă îi mai strângea pieptul.

- N-am să dorm până nu se va fi terminat.

Se întoarse spre fereastră şi văzu cum şiroieşte pe ea o găleată întreagă de apă. Simţea cum în spatele lui îngerul şi demonul îşi declaraseră război.

- Du-te la ei acum, du-te înapoi la ei. Spune-le că acum trebuie să înfigem Cuiul, până nu e prea târziu. E o goană împotriva timpului.

Închise ochii şi, în aceeaşi clipă, îşi recunoscu neputinţa de a se ruga. Deschise ochii şi-l zări pe Părintele Anonim şovăind în mijlocul camerei.

- Încă te mai afli sub autoritatea mea. Pleacă!

Când iarăşi îndreptă privirile înspre el, omuleţul dispăruse. Începu să se foiască de colo-colo. După ce va fi bătut Cuiul, gândi, fleşa şi vrăjitoarea mea vor înceta să mă mai hărţuiască. Poate că într-o bună zi voi afla cât de păcătoasă a fost - cu adevărat cât a fost de păcătoasă; dar acum fleşa este lucrarea; şi Cuiul.

După o vreme, se apropie de fereastră; nu zărea însă cu limpezime nimic, din pricina stropilor care atârnau tremurând, alunecau la întâmplare sau dispăreau ca şi când ar fi fost luaţi cu mâna. Aşteptă să primească un semn, dar nu venea nimic de nicăieri. Am spus că sunt nebun, gândi; e mai adevărat decât credeam. Ar fi trebuit să plec şi eu - ce caut eu aici? Dar nu se clinti din loc, ţinea mâinile încleştate, buzele se strângeau şi se destindeau, în timp ce lumina pălea în fereastră şi vântul nu contenea să bată. Când fereastra se prefăcu într-un simplu pătrat opac, îşi dădu seama cât de slăbit era din pricină că stătuse atât de mult în picioare; astfel că se duse la pat şi se întinse fără să se dezbrace, în aşteptare. La un moment dat, se sculă în capul oaselor când auzi un pârâit şi un uruit de undeva dinspre acoperişul casei. Nu se mai culcă deloc, rămase aşa, ascultând, sprijinit în cot, cufundat în întuneric. Văzu fleşa prăvălindu-se de sute de ori - o auzi căzând de sute de ori, până când furtuna însăşi năvăli cu toată forţa în capul lui. Încercă să adoarmă, dar n-ar fi putut spune ce era somn şi ce veghe, căci amândouă însemnau acelaşi coşmar.

Încercă să se gândească la alte lucruri, dar de fiecare dată descoperea că fleşa îi era atât de solid înfiptă în minte, încât nu putea să se gândească la nimic altceva. Uneori vântul se oprea câte o clipă şi atunci inima lui tresărea; dar vântul revenea ca un şfichi în fereastră, ca apoi să urle fără stăvilire.

Rămase întins pe pat între somn şi trezie. La un moment în timpul nopţii, fereastra fulgeră cu o lumină strălucitoare, făcându-i trupul să i se zgârcească în pat, dar bubuitul tunetului nu străbătu prin vuietul vântului. Urmară alte pârâituri în acoperiş, alunecări de ţiglă. Apoi îi trecu prin minte că, dacă stătea la fereastră, ar fi putut zări, când scăpărau fulgerele, ce se întâmplă cu clădirea, drept care se târî din pat şi rămase în aşteptare. Următorul fulger nu-i dezvălui nimic altceva decât că fereastra se găsea într-un cu totul alt loc decât socotise el; se întoarse, deci, ca să fie în dreptul pătratului opac. Se apropie, îşi lipi faţa de geam şi ascultă apa prăvălită pe el, după care urmă fulgerul. Nici o fracţiune de secundă. O durere în ochi, lumina schimbându-şi culoarea în verde, chiar şi după ce şi-a dus mâinile la ochi. Ştia că umflătura din mijlocul luminii era turnul, dar n-ar fi putut spune cu exactitate ce formă avea acum, sau dacă era înclinat, sau dacă avea o fleşă în vârf. Orbecăi până ajunse înapoi la pat şi se întinse. Cu faţa în jos, încercând, mai presus de orice altceva, să se gândească la vremurile de demult, care au fost fericite; timpuri cu Părintele Anselm, dascălul novicilor, sau mai degrabă novice el însuşi, în locul însorit de pe malul mării; şi iarăşi se ridică şi se opri la fereastră. Dar următorul fulger căzu mult mai departe în spatele catedralei; lui i se păru că silueta neagră se izbeşte, diformă, de el. Se întinse din nou şi nu mai ştiu dacă a aţipit sau a leşinat pur şi simplu.

Reveni dintr-o fântână foarte adâncă. În străfunduri auzea un zgomot discordant dinspre vârf; dar nu acesta l-a făcut să-şi revină. Erau şi alte zgomote, ţipete slabe, aproape ca nişte piuituri de pasăre. Deodată se trezi de-a binelea, şti-

ind unde se află, în cea mai nebuloasă dintre luminile cenuşii. Le auzea strigătele pe scară.

Se rostogoli din pat şi se repezi la uşă.

- Sunt aici. Trebuie să aveţi curaj, copiii mei! Dar vocile ţipau şi suspinau.

- ...acum şi în ceasul...

- Părinte!

Strigă în josul scărilor:

- Nici un rău nu se abate asupra voastră!

La picioarele lui erau mâini, îl trăgeau de pulpană.

- Oraşul este distrus!

- ...paiele de la acoperişul unei case sunt împrăştiate peste tot în cimitir...

Strigă spre ei:

- Ce s-a întâmplat cu fleşa?

Mâinile se căţărau pe trupul lui şi o barbă i se înfipse în obraz.

- Cade, Preasfinte Părinte! Cădeau pietre din parapet încă înainte de lăsarea întunericului...

Se depărtă de ei şi se duse la fereastră şi frecă întunecimea cu degete neghioabe, de parcă ar fi putut-o răzui ca pe o vopsea. Se întoarse repede la scări.

- Satan este liber. Dar nimic rău nu se va abate asupra voastră. Jur.

- Ajută-ne, Preasfinte Părinte! Roagă-te pentru noi! Apoi, în lumina palidă, printre mâini şi bubuiturile vântului, înţelese ce avea de făcut. Se împinse în ei, dându-i la o parte, trase pulpana sutanei din strânsoarea lor, scutură o mână de pe umăr. Apoi avu drum liber, câte o treaptă pregătită pentru fiecare pas. Nimeri holul mare şi uşa cu cârlig. Bâjbâi până scoase cârligul, uşa se deschise brusc, izbindu-se de perete şi azvârlindu-l şi pe el înapoi în hol. Jocelin ocoli rafalele şi se înşurubă în ele prin uşa deschisă. Vântul însă îl aruncă în perete, iar el rămase buimăcit acolo, clătinându-se. La o nouă încercare, vântul îi îngădui să treacă de gura vârtejului, dincolo de care Jocelin se prăbuşi pe pietriş. Se târî

înainte, şi vântul îl ridică din nou în sus, apoi îl lăsă iarăşi să cadă în mâini şi genunchi; era ud până la piele, de parcă ar fi căzut în râu. În capul lui se învălmăşea gândul confuz că acum el se trudea cu trupul său, precum făceau şi alţii, astfel că sfredeli înainte, traversă pajiştea înspre cimitir. Ceva nedefinit îl lovi în faţă, provocându-i o usturime ca de urzică. Se prăbuşi la adăpostul unui colnic în creştetul căruia se afla o cruce de lemn; pulpana sutanei îl biciui, aşa că o ridică şi o prinse la brâu. O şipcă adusă de pală de nicăieri îl pocni cu putere peste coapsă.

Îşi înălţă puţin capul şi miji ochii prin lumina cenuşie, înspre partea cealaltă a mormântului atât de trebuincios acum; şi în aceeaşi clipă, Satan, care luase forma unei pisici sălbatice plămădite în înaltul cerului, sări pe toate cele patru labe ale sale pe marginea orizontului dinspre miazănoapte şi se repezi cu ţipete în jos, asupra lui Jocelin şi a nebuniei sale. Pelerina i se desfăcu la gât şi zbură oareunde, zbătându-se ca o cioară neagră, dar mâinile lui se încleştară de crucea de lemn. Acolo rămase încleştat, amăgind pisica până când aceasta dădu semne de oboseală. Abia atunci îşi părăsi adăpostul şi traversă cimitirul, apucându-se cu fiecare mână de câte o cruce, adăpostindu-se după fiecare, până când ajunse la cel mai mare dintre toate adăposturile, poarta dinspre apus. Îi trecu pragul, se lipi cu spatele de ea şi îşi trase sufletul. Dar, în primele clipe, cum stătea pironit acolo, avu impresia că în catedrală se afla o adevărată congregaţie. Abia după câtva timp înţelese că luminiţele pluteau doar în ochii lui, iar cântarea era, de fapt, doar vacarmul pe care îl făceau toţi diavolii ieşiţi din iad. Viermuiau prin înălţimile întunecate, izbeau, zăngăneau, loveau în ferestre, făcând o adevărată risipă de furie, şi sub izbucnirea lor, marea fereastră de la capătul de apus se zbătea ca o pânză de corabie. Dar el nu-i luă în seamă, atunci când se năpustiră asupra lui, mai mult decât s-ar fi sinchisit de un stol de păsări, căci el se găsea în afara propriei sale fiinţe, treaz şi adormit în acelaşi

timp, un om stăpânit. Uau, uau, uau, uau, urlau şi ieau! ieau! ieau! urlau, izbindu-l cu aripi solzoase şi apoi ducându-se să lovească în stâlpii ţiuitori şi în ferestre, şi în bolta ce vibra deasupra; şi auzi pe cineva, poate pe sine însuşi, imitându-le ţipetele, în timp ce trupul său fugea chircit, traversând nava prin întunericul palid. Auzea gemetele arcadelor când îşi încordau umerii de piatră. Când ajunse în faţa altarului pustiu, demonii se dezlănţuiseră turbaţi şi prinseră a sări şi a se legăna de arcele bolţilor. Scotoci în altar, dădu peste cutia de argint şi o smuci de unde era ascunsă, cu un gest de parcă în ea nu s-ar fi găsit altceva decât un cui obişnuit. Din transeptul de miazăzi răsună un zgomot de ceva spart, apoi de piatră crăpată; dinspre transeptul de miazănoapte, un bubuit şi aşchiile de gheaţă ale ferestrelor. Demonii se luptau cu el la intrarea în scara spiralată, dar el îi înfrânse cu ajutorul Cuiului. Apoi, când începu să urce, inima prinse a-l izbi în gât; pe platforma de la baza turnului abia dacă mai putea zări ceva din pricina luminilor sticloase care dansau în jurul lui. Nici urechile nu mai puteau îndura zgomotul, căci mustrarea altădată şoptită din partea fleşei se transformase acum în urlete şi ţipete, într-un spaţiu negru universal, născut din răgetul lui Satan cel eliberat. Lemnul şi piatra nu se mai legănau abia perceptibil. Se înclinau atât de tare, încât el se trezi azvârlit într-o parte, iar când urcă scările, trebui să se ţină bine cu mâinile, de parcă ar fi urcat pe un catarg. Pe una din laturi, afară, între urlete, se petrecea o necontenită spargere şi apoi cădere. În cortul de lemn din vârful turnului, podeaua era îngropată în piatră sfărâmată şi aşchii, printre care el cu greu îşi găsi drum până la prima scară dintre cele ale fleşei. În stânga, sub ochii lui un demon îşi închidea încet gura de lumină cenuşie. Apoi scară după scară, zigzag în întuneric - o scară abia eliberată jos, la bază, o alta îndoită, vibrând surd, de parcă ar fi fost înstrunită. Întunericul era plin de aşchii care îl zgâriau şi-l înţepau, în vreme ce el îşi continua urcuşul în patru labe,

îngerul ardea şi împingea din urmă, iar cutia îi era strânsă în poala sutanei - sus, tot mai sus, unde spaţiul era atât de îngust, încât învelişul se închidea în jurul lui ca un horn, şi el simţi diferenţa în mişcarea pietrelor şi a lemnului şi, într-un târziu, ghemuit în ultimul dintre toate spaţiile, deschise pe dibuite cutia, aruncă învelitoarea din pânză, apucă în mână Cuiul, aşa cum l-ar fi apucat oricare dintre zidari, îşi lăsă greutatea în picior şi cot şi cu argintul moale al cutiei începu să lovească, să bată cuiul în lemn, bâjbâind, pipăind, izbind...

Zgomotele fleşei, fleşa însăşi îi părăsiră mintea. Jocelin dădu drumul cutiei, dar nu o auzi cum cădea şi se lovea. Începu şi el coborârea, treaptă cu treaptă. Simţi cum îi tremură necontenit mâna cu care se ţinea, astfel că se sprijini şi cu trupul. La scara în spiralăajunse în patru labe.

Demonii încă mai stăpâneau nava, deşi fleşa era acum apărată împotriva oricărei atingeri din partea lor. El însă nu era ferit de ei. Îngerul l-a părăsit, dulceaţa diavolului său zăcea pe el ca o mână fierbinte. Simţi apele somnului crescând, dar nu avea puterea să le oprească. Se târî afară din strâmtoarea scării în galeria cenuşie şi se lăsă cu faţa la podea, printre sfărâmăturile de piatră, şi i se păru că materia întreagă înmugurea încet. Diavolii nu mai ţipau, ci cântau. Cântau încet şi fără îndurare. Se deghizau şi apăreau în capul lui sub înfăţişare de fiinţe umane.

Se adresă pietrei sfărâmate:

- Am bătut Cuiul, fără El te-ai fi prăbuşit!

Dar demonii îl înconjurară blând şi îi arătară o viziune care se apropia tot mai mult. Pe neaşteptate ochii lui priveau de partea cealaltă a incintei scăldate în soare şi vedeau ulmii aruncându-şi umbrele peste un boschet de margarete. Acolo dansau demonii, trei, dulci şi micuţi. Jocelin se apropie de-a lungul unei linii prelungi de umbră. Demonii dansau şi băteau din palme şi cântau:

Lipsea un cui şi astfel potcoava s-a pierdut Lipsea potcoava şi astfel calul s-a pierdut Lipsea şi calul şi călăreţul s-a pierdut

Lipsea şi călăreţul şi astfel regatul s-a pierdut...

Se auzi pe sine, mult mai tânăr, izbucnind în râs şi isprăvind cântecul în locul lor:

Şi pricina la toate era potcoava ce-şi pierduse cuiul...

- Vino aici, copilă.

Atunci demonul traversă iarba şi se apropie, în timp ce demonii ceilalţi plecară, iar Jocelin privi în jos, iubindu-i inocenţa şi frumuseţea. Se auzi punând întrebări blânde, însă scrutătoare, o văzu tulburată, cu mâinile la spate, părul roşu căzând în şuviţe zburlite, frecându-şi picioruşele subţiri unul de altul; o auzi pe ea dând răspuns, izvorât din totala ei neînţelegere:

- Dar e numai un joc, pe care-l jucăm noi, Părinte!

În neţara asta, cerul era albastru şi era lumină, consimţământ şi nici un fel de păcat. Ea se apropie de el, goală, învelită în pletele ei roşii. Zâmbea şi zumzăia dintr-o gură goală. El ştia că sunetul acela explica totul, îndepărta orice durere şi orice tăinuire, căci aceasta era firea neţării. Nu putea vedea faţa demonului, şi asta era tot o regulă a neţării; dar ştia că ea era acolo, şi ea se mişca toată înspre el, aşa cum şi el se mişca înspre ea, tot. Apoi veni un val de farmec şi bunătate inefabile, val după val, şi o ispăşire.

Şi apoi nu a mai fost nimic.

Capitolul X

Îşi veni în fire foarte încet. Obrazul era lipit de sfărâmăturile de piatră şi lumina zilei era inevitabil prezentă. Vreme lungă, chiar şi după ce ochii s-au deschis, ei erau singura parte a trupului pe care şi-o mişca. Îşi aruncă privirea în lungul coridorului şi văzu un monument destul de cunoscut. Se agăţă de el, îl cercetă centimetru cu centimetru, de parcă ar fi fost o cale de a-şi trece timpul, dacă nu cumva

se ivea între timp ceva mult mai rău care să i-l umple. Dar nici monumentul şi nimic altceva din jur nu îi oferea vreun ajutor. Iată că era lăsat singur şi neputincios în marginea cunoaşterii celei noi.

În acea clipă vorbi:

- Bineînţeles. Ar fi trebuit să ştiu. Ar fi trebuit să înţeleg. În biserică erau zgomote, bufnitura îndepărtată a unei uşi, voci. Se ridică şi porni şchiopătând spre intersecţia navelor. Când păşi în spaţiul de sub bolta în cruce, izbucniră strigăte. Doi servitori veneau în goană şi Părintele Adam era în spatele lor. Cu braţele şi capul atârnând, îl aşteptă pe Adam să se apropie.

- Ce trebuie să fac?

- Să mergi cu mine. Femeia aşteaptă.

- Ce femeie?

Dar nici nu rosti bine întrebarea, şi îşi aminti că ea era moartă; şi că această femeie era Alison, care-şi căuta loc confortabil de mormânt.

- Mă voi întâlni cu ea. Poate ştie ceva. La urma urmei, asta i-a fost viaţa.

Astfel că străbătură nava împreună, cu cei doi bărbaţi în urma lor. În colţ desluşi o siluetă şi inima îi tresări; dar era mutul, care nu mai zumzăia. Ştia cum aceeaşi ruşine îl includea şi pe tânăr, şi din această pricină îşi întoarse de la el privirile, spre uşa prin care îl conduseseră la ieşire.

Se opri în curtea din faţa casei în care locuia.

- Mai am voie să intru?

- Aşa s-a hotărât. O vreme.

Dădu din cap şi păşi înăuntru, pe pietrele atât de cunoscute. Dar holul cel mare se schimbase, la fel ca atât de multe alte lucruri. Ardea un foc de lemne, peste tot erau lumânări, aprinse ca pentru altar, în faţa focului era un covor şi pe el două jilţuri. Abia dacă se zăreau jilţurile din pricina strălucirii lumânărilor şi, în sinea lui, observă cât se asemănau lumânările astea cu petele sticloase care-i jucau uneori în faţa ochilor. Nu avu însă răgazul să cerceteze

schimbările toate în amănunţime, deoarece femeia şedea în jilţul aflat în partea cealaltă a căminului, iar în spatele ei se aflau alte femei. Ea se sculă în picioare atunci când el ajunse la marginea covorului, căzu în genunchi, îi apucă mâna şi i-o sărută, murmurând:

- Preasfinte Părinte. Jocelin!

Dar apoi, fără nici o trecere, se ridică iute şi vorbi pe jumătate întoarsă către celelalte femei:

- Ar trebui nişte apă caldă, prosoape, săpun... O opri cu mâna ridicată:

- Nu are importanţă.

După tăcere şi pauză, el se uită la femeile din spate.

- Spune-le să ne lase singuri.

Umbrele femeilor se retraseră; şi după ce plecară ele, ea îi luă mâna între ale sale, o strânse blând, îl trase spre jilţ; şi toată partea sa stângă fu încălzită de căldura domoală a focului. Văzu cât de micuţă era, cât un copil de mică, faţa ei nu trecea de ochii lui. Femeia privi peste umărul lui:

- Îl trimiţi şi pe capelanul tău de aici, nepoate?

- El rămâne. Sunt dat în grija lui. Şi chiar de n-ar fi aşa, nu se cuvine să rămân singur cu dumneata.

Vorbe la care ea îi râse în faţă.

- Mulţumesc pentru compliment.

El însă nu pricepu ce voise ea să spună, dar nici nu se osteni să priceapă. Femeia dădu cu multă seriozitate din cap, ca şi când l-ar fi înţeles ea pe el.

- Am uitat cât de provincial poţi fi.

- Eu?

Provincial. Din provincie, departe de miezul lucrurilor, limitat în viziune şi scopuri.

- Poate că aşa este.

Acum avea în faţă, la nici un metru distanţă, chipul ei, pe care îl privea atent, o suavitate doar cu puţin mai albă şi mai netedă decât perlele care mărgineau boneta neagră. Probabil că părul era negru dedesubt, sau a fost. Se uită la sprâncenele arcuite, subţiri, se afundă în fântânile negre

ale ochilor. Femeia începu să râdă, dar el o opri cu un bombănit:

- Stăpâneşte-te, femeie!

Ea se stăpâni şi rămase zâmbitoare şi supusă.

Rochie neagră, largă. Perle în jurul gâtului. Mâna - înţelegând-i gândul, ea o ridică în dreptul ochilor lui - plinuţă şi albă. În spatele mâinii, faţa ei - şi iarăşi, ghicind ce dorea, ea coborî mâna -, faţa zâmbitoare, la fel de plinuţă ca şi mâna. Gura mică, nasul arcuit. Pleoapele - întunecate, strălucitoare, boite fără îndoială, gene lungi şi dese, lacrimi atârnau printre genele de jos.

- Sora mamei mele.

Zâmbetul se transformă în schimonositură şi lacrimile căzură. Vocea ei, însă, era la fel de liniştită şi de amuzată.

- Cea neastâmpărată.

Şi deodată începu să se agite şi în mâna ei apăru o bucată de ceva alb.

- Măcar atât.

Se aplecă şi Jocelin inspiră o boare de primăvară care-l făcu să închidă ochii, ameţit. Prin îmbulzeala de amintiri simţi cum ţesătura albă îi atinge şi-i şterge obrajii, simţi o mână trecându-i prin păr. Iar o auzi murmurând:

- La urma urmei, chiar şi...

Deschise ochii în boarea de primăvară, în timp ce ea continua să-i şteargă faţa. Îi putea cerceta chipul de la numai câteva degete distanţă; abia acum observă cât de bine se ţinea şi ce îngrijită era. Căci pielea netedă era acoperită cu creţuri fine ce nu ar fi putut fi zărite mai de departe. Un compromis între prea multă grăsime şi prea puţină, aşa cum trădau liniile cele mai adânci de la colţul fiecărui ochi şi cele de pe fruntea întinsă. Era o faţă care trebuia să se apere, dansând mereu de la o expresie la alta, altfel imobilitatea i-ar fi făcut obrajii să atârne. Doar ochii, gura cea mică, nasul se ţineau tare - bastioane puternice care nu aveau nevoie de nici o apărare. Pe Jocelin îl cuprinse un vag sentiment de milă pentru acel obraz din faţa lui, sentiment

pe care, însă, nu ştia cum să-l exprime, aşa că se mulţumi să murmure:

- Mulţumesc, mulţumesc.

În sfârşit, îl lăsă în pace, luă primăvara cu ea de partea cealaltă a covorului şi se aşeză în jilţul din faţa lui.

- Ei bine, nepoate?

Îşi aminti deodată că ea nu venise să răspundă la o întrebare, ci să obţină ceva de la el. Se frecă la tâmplă cu degetele.

- În ce priveşte scrisorile acelea pe care mi le-ai trimis şi problema cu mormântul tău...

- Nu, crede-mă! strigă ea ridicând mâinile. Nici nu te gândi.

Dar el se aprinsese.

- S-ar putea ca hotărârea să nu mai ţină de mine, deşi nu sunt sigur. Părintele Adam...

Ridică vocea.

- Părinte Adam?

- Preasfinţite! Nu te aud. Să vin mai aproape? Ce vroiam să întreb? Dar pe ea?

- N-are importanţă. Focul juca în ochii lui.

- O, nu, Jocelin! Am venit din pricina ta - pentru că eşti în starea în care eşti. Trebuie să mă crezi!

- Erai îngrijorată din cauza mea? A mea, provincialul?

- Povestea ta e cunoscută în ţară. Chiar în lume, aş zice.

- Există un înţeles pe care trupul tău - iartă-mă - l-ar pângări.

Atunci avu ocazia să constate cât de repede se aprindea ea din fire:

- Nu tu ai fost cel care l-a pângărit? Şi oamenii aceia? Biserica părăsită? Ciocanul acela de piatră care atârnă acolo sus şi aşteaptă să lovească?

Îşi aţinti privirile în flăcări şi îi răspunse calm:

- Este un lucru prea complicat pentru ca o femeie să-l poată pricepe. Am fost ales, înţelegi? Apoi mi-am petrecut viaţa ca să aflu ce anume lucrare mi se cere, şi apoi să o

duc la împlinire. M-am oferit pe mine. Cine vorbeşte ar trebui să fie mai - mult mai atent.

- Ales?

- O să te lase să-ţi faci mormânt acolo, nu mă îndoiesc de asta. Întrebarea e dacă mai am eu dreptul sau nu.

- Ales?

- De Dumnezeu, El face asta, la urma urmei. Apoi eu l-am ales pe Roger Mason. Nu era nimeni altcineva să o facă, să o poată face. Apoi au urmat celelalte.

Ridică privirile surprins de hohotul ei.

- Ascultă, nepoate. *Eu* te-am ales. Nu. Ascultă, iar eu am să-ţi spun ceva. N-a fost la Windsor, ci la o casă de vânătoare. Stăteam întinşi pe pat amândoi…

- Ce are a face asta cu mine?

- Eu i-am făcut pe plac, şi el a vrut să-mi dăruiască ceva, deşi aveam tot ce-mi putea sufletul dori pe această lume…

- Nu vreau să ascult.

- Dar atunci am avut un gând, pentru că eram fericită şi din această pricină generoasă; astfel că am răspuns: „Am o soră şi ea are un fiu”.

Iarăşi zâmbea, un zâmbet plin de milă de data asta.

- Ia seama, nu a fost numai generozitate, recunosc. Era atât, atât de cucernică, atât de deznădăjduită şi întotdeauna… Mă rog, a fost pe jumătate generozitate, hai să-i zicem aşa. Pentru că era ca tine, într-un fel, încăpăţânată, îi plăcea să jignească…

- Femeie… el ce-a spus?

- Ah, Jocelin, aşază-te! Mă faci să fiu nervoasă că stai aşa ca o pasăre mare, gheboşită de ploaie. Mă întreb dacă nu cumva *triumfam* un pic?

- *Ce-a spus el*?

- A spus: „O să-i punem o perlă în gură”. Exact aşa. Calm. Şi atunci am spus: „E novice, cred, nu ştiu în ce mânăstire”. Eu am început să chicotesc, el să hohotească, şi apoi ne-am îmbrăţişat şi ne-am tăvălit - pentru că trebuie să recunoşti

că treaba asta îşi avea şi ea partea ei amuzantă. Amândoi eram tineri, cum să zic... Ne plăcea. Jocelin...?

Văzu că femeia îngenunchease în faţa lui.

- Jocelin? Ce importanţă are? Important este cum trăieşti.

- Lucrurile pe care le-am făcut, răspunse el cu o voce răguşită.

Tăcu un timp, apoi continuă:

- Întotdeauna am gândit că trebuie să-mi sacrific viaţa pentru lucrare; şi poate că aceasta este calea de neexplicat în cuvinte ce trebuie urmată pentru a putea împlini lucrarea. Şi, la urmă, este Cuiul...

- Ce cui, nepoate? N-ai şir în ce spui!

- Episcopul nostru Walter, la Roma...

- Cunosc Roma. Şi-l cunosc şi pe episcopul Walter.

- Ei, atunci înţelegi. Ce contez eu? Doar lucrarea are importanţă, pentru că, pentru că...

- Pentru că ce?

- E un lucru atât de înalt, că tu nu-l poţi înţelege. El a bătut-o în cui chiar de ceruri. Eu îi ceream bani, nebun orb ce sunt. El însă mi-a dat ceva mai bun.

Poftim, gândi. Cu asta, basta. Dar se înşela, căci iar o auzi vorbind, cu o voce sugrumată:

- I-ai cerut bani şi el ţi-a trimis un cui?

- Aşa am zis.

- *Walter*!

Femeia începu să râdă, hohot după hohot, tot mai stridente, până când o sufocară aproape, iar în liniştea care se lăsă Jocelin mai auzi stâlpii ţiuind în urechile lui. Nu că ar fi priceput ceva sau că ar fi putut deduce ceva printr-un gând cu judecată ce ar fi trecut prin capul lui; ci era un fel de boală care intra în el şi un tremur al trupului până în vârful degetelor. Apoi răul îl înecă.

O simţi trăgându-l de mâini.

- Jocelin! Jocelin! Nimic nu poate avea atâta importanţă!

Deschise ochii.

- Trebuie să crezi, Jocelin!

- Să cred?
- Ah, da, da. Să crezi în… chemarea ta… şi în cui… Îl prinse de umeri şi-l scuturǎ.
- Ascultă la mine. Ascultă, ţi-am spus! Nu ţi-aş fi spus dacă…
- Nu mai are importanţă.
- Aveai o întrebare pe care voiai să mi-o pui. Gândeşte-te la asta, concentrează-te. Care este?
O privi şi văzu cât era de speriată.
- Ce este această…
Dar formularea semăna atât de mult cu jocul de-a ghicitoarea, încât nu se mai putu abţine şi izbucni într-un râs ascuţit.
- Acum îmi amintesc. Ce înseamnă când mintea omului se întoarce mereu la unul şi acelaşi lucru, iar acela nu este cel legiuit, cel care se cade; ci nelegiuit. Să cloceşti acelaşi gând şi să-ţi aminteşti, pe jumătate cu plăcere, pe jumătate într-un fel de chin subtil…
- Ce lucru?
- Şi apoi ele mor; pentru că mor, mor; să naşti în minte întâmplări care ei nu i s-au întâmplat ei niciodată…
- Ai zis „ei”?
- Să o vezi în fiecare amănunt, desenată pe văzduhul neţării - cu adevărat, să nu fii în stare să vezi nimic altceva - să ştii că aceasta este partea logică a tot ceea ce s-a petrecut înainte…
Şopti, foarte aproape de urechea lui:
- Asta ţi s-a întâmplat ţie?
- E un fel de hăituiala. Totul face parte din ceea ce a mai rămas.
O privi cu gravitate, vorbindu-i drept în faţă:
- Tu ştii, fără îndoială. Numai spune-mi. Asta este tot ce vreau. E vrăjitorie, nu-i aşa? *Trebuie să fie vrăjitorie*!
Ea însă se retrăgea din faţa lui, se rezemă, apoi se ridică, dându-se înapoi, în capătul celălalt al covorului. Rămase şoapta îngrozită în urma ei:

- Da. Vrăjitorie. Vrăjitorie.

Şi dispăru undeva, iar el rămase singur, dând solemn din cap în faţa focului.

- E un tipar în toate astea. Mai este ceva ce trebuie distrus. Trebuie să mai fie.

Îşi aminti de Părintele Adam din umbră.

- Ce crezi, domnia ta?

- Tălpile ei coboară în iad.

O alungă din minte, iar ea dispăru din viaţa lui precum un strop de ploaie în apa râului.

- Zăpăceală peste tot.

După o clipă de tăcere, Părintele Adam vorbi din nou:

- Trebuie să dormi.

- Nicicând n-am să mai dorm.

- Haide, Părinte.

- Am să stau aici şi am să aştept. Există un tipar, şi acesta nu este încheiat.

Astfel rămase aşezat, urmărind armatele de scântei care hoinăreau printre flăcări. Când şi când mai scotea o vorbă, dar nu către Părintele Adam.

- Şi totuşi încă nu a căzut.

Gemu, se legănă dintr-o parte în alta. La un moment dat, mult mai târziu, tresări dintr-odată şi strigă:

- Blasfemie!

După multe ore, când numai jarul mai rămăsese din focul aprins, vorbi iarăşi:

- Se naşte o frăţie între bărbaţii care au stat şi au privit focul cum se stinge şi şi-au măsurat viaţa urmărindu-i pâlpâirile.

Lumina zilei se strecura prin ferestre şi pălea acolo unde ziceau topite lumânările. Ultima scânteie a focului se pierdu în holul cel mare, şi atunci intră vestitorul. Era omul de credinţă, zumzăind şi arătând cu degetul. Jocelin se ridică încet din jilţ.

- Am îngăduinţa domniei tale, Părinte, să merg cu el? Păzitorul făcu un gest de respingere.

- Ne vom duce împreună.

Atunci Jocelin îşi lăsă capul în jos şi plecat şi-l ţinu, şi în acest fel merseră tustrei la poarta de apus, în ultimele zbateri ale văzduhului tulburat. În navă nimic nu părea să fie nou, drept care Jocelin se adresă mutului dintr-o parte, nedorind să-l privească direct în faţă:

- Arată-ne, fiule.

Mutul îi duse în vârfurile picioarelor până la coloana dinspre sud-est şi le arătă locul unde săpase cu dalta o gaură mică în piatră, apoi se depărta tot pe vârfuri. Jocelin pricepu ce avea el de făcut. Luă dalta, ridică mâna şi înfipse unealta. Dalta intră adânc, adânc, prin învelişul de piatră, se frecă şi pătrunse prin pietrişul cu care giganţii, ce trăiseră pe Pământ în alte vremuri, umpluseră miezul coloanei.

Şi în acea clipă toate se împăcară unele cu altele. Spiritul său se azvârli în jos, într-un golf interior, adânc, aruncă, dăruieşte, distruge până-n temelii, zideşte-mă laolaltă cu ceilalţi; şi făcând aceasta, îşi azvârli jos şi trupul făcut din materie, genunchii, faţa, pieptul, zdrobindu-le de piatră.

Apoi îngerul puse deoparte cele două aripi prinse de copita despicată şi-l lovi de la şezut şi până în cap cu un îmblăciu incandescent. Şira spinării i se umplu de un foc dens, iar el urlă neputând să îndure, şi totuşi ştia că trebuia să o facă. La un moment dat, simţi nişte mâini stângace care încercau să-l ridice, dar el n-ar fi ştiut să le deosebească de îmblăciu din pricina felului în care se zvârcolea trupul său la răscrucea navelor, ca un şarpe rupt în bucăţi. Şi trupul ţipa, şi mâinile se luptau cu el şi sub toată grămada se afla Jocelin care ştia că, în sfârşit, o rugăciune bună a primit răspuns.

Când durerea se mai alină, îşi dădu seama că braţe grijulii îl duceau de la locul sacrificiului. Rămase în aşteptare, întins pe un spate ce lipsea. Mai mult de atât îngerul cu îmblăciu nu putea face; doar cât putea îndura trupul, orice ar fi gândit capul. Mai târziu, la spatele său nu avea să mai fie nimic, nici un fel de simţire.

Îl culcară în patul din încăperea de sus, de unde putea vedea nervurile de piatră ale bolţii. Uneori, îngerul se depărta, şi atunci avea răgazul să gândească.

I-am dat înapoi spatele meu. Lui.

Ei. Ţie.

Uneori şoptea iritat:

- A căzut?

Omul-cuier răspundea liniştit:

- Încă nu.

Într-o zi de oarecare luciditate, îl străfulgeră un gând:

- Au fost multe stricăciuni?

- Dacă te ridic în capul oaselor, Părinte, ai să poţi vedea pe fereastră.

La aceste vorbe, clătină capul dintr-o parte în alta pe pernă.

- Niciodată n-am să mă mai uit la ea.

Lumina scăzu puţin, semn că Părintele Adam se dusese la fereastră.

- Dacă te uiţi la ea într-o doară, îţi vine să crezi că n-a păţit nimic. Dar fleşa s-a lăsat puţin într-o parte, ameninţă chiliile. S-a înţepenit în parapetul din vârful turnului. S-a sfărâmat multă piatră.

O vreme stătu nemişcat şi tăcut. Apoi mormăi:

- Primul vânt care va bate. Primul vânt.

Omul-cuier se apropie, se aplecă asupra lui şi vorbi cu blândeţe. De la acea distanţă se puteau desluşi oarecare trăsături pe chipul lui.

- Te agiţi prea mult, Părinte. Stricăciunea este mare, aşa e, dar ai construit cu credinţă, chiar dacă ai greşit. Un păcat mic, între toate păcatele. Viaţa însăşi este o construcţie şubredă.

Jocelin îşi legănă din nou capul dintr-o parte în alta.

- Ce ştii domnia ta, Părinte Anonim? Domnia ta vezi doar în afara lucrurilor. Nu cunoşti nici măcar a zecea parte. De parcă s-ar fi aflat alături de Părintele Adam, imputându-i un păcat, îngerul îl lovi din nou. Când Jocelin îşi reveni în

simţiri, Părintele Adam era tot acolo, vorbea ca şi când n-ar fi fost întrerupţi de o a treia fiinţă.

- Aminteşte-ţi de credinţă, fiule.

Credinţa mea, gândi Jocelin, ce credinţă? Dar nu dădu glas întrebării în faţa chipului de deasupra lui, care, într-o bună zi, ar fi putut să atragă atenţia mai-marilor asupra lui. Oftă doar şi râse.

- Ai vrea să-mi vezi credinţa? E acolo, în cufărul cel vechi. Un carneţel în colţul din stânga.

Se opri o clipă, ca să-şi tragă sufletul, apoi râse din nou.

- Ia-l. Citeşte-l.

Urmară câteva momente de mişcare, târşâire, scârţâitul capacului. Apoi, din lumina de la fereastră Părintele Adam întrebă:

- Cu voce tare?

- Cu voce tare.

Cerneala trebuie că a devenit cafenie, gândi el. Anselm era atunci tânăr încă, iar Roger Mason un copilandru, nu mai mare. Cât despre ea... Iar eu eram tânăr, sau mai tânăr.

Părintele Adam zgârie aerul amurgului cu vocea lui:

- *Într-o seară*, *la trei ani după ce am primit acest rang*, *am îngenuncheat în capela mea*, *rugându-mă*, *cu palida putere pe care o aveam*, *să-mi fie luată vanitatea rangului*. *Eram tânăr şi eram foarte mândru de casa asta mare a mea*. *Eram tot numai o îngâmfare*...

- Cu adevărat aşa era.

- *Probabil că asupra mea s-a pogorât o mare putere de înţelegere*. *Făceam gesturi mărunte*, *mărturisind dorinţa mea de a-l servi pe Dumnezeu după cum cerea rangul pe care-l purtam*. *Căutam cu tot dinadinsul să mă uit la clădire ca la un lucru*, *un obiect ce-mi stătea în cale*; *şi nu-mi era greu*, *căci zidurile se vedeau de la fereastra mea*...

Jocelin îşi legănă iarăşi capul dintr-o parte în alta. Gândi - ce lumină aduc aceste vorbe? Nici una! Nici una!

Oare nici una?

- *Urmăream conturul acoperişului, pereţii, contraforţii ieşiţi în afară, turnuleţele ascuţite, înălţate la distanţe egale de-a lungul parapeţilor...*

- Oare chiar nici una, Părinte?

- *Acum ştiu de ce privirea îmi era astfel ţintită. Dar atunci nu ştiam, doar stăteam îngenuncheat şi mă uitam, până când privitul acesta m-a făcut să fiu indiferent faţă de lucrul pe care-l priveam. Într-o zi, inima mi-a tresărit, aş putea spune că mi s-a născut atunci un sentiment în inimă. Treptat a devenit tot mai puternic; a crescut până când, în prea plinul lui, a izbucnit într-un foc viu...*

- Aşa este... jur!

- *...care s-a stins apoi, dar m-a lăsat alt om. Căci acolo, desenat pe cer, am văzut cel mai apropiat turnuleţ; reprezenta în cele mai mici amănunte imaginea în piatră a rugăciunii mele. Ţâşnirea în înalt, podoabele gândurilor dăruite celor din jur, apoi avântul inimii, crescând, îngustându-se, străpungând... şi în vârf, cioplit în piatră, acel lucru pe care-l simţeam ca pe o flacără dogorâtoare.*

- Aşa a fost. Încă mai poţi vedea turnuleţul, dacă întorci puţin capul.

- *Dacă toate acestea, copiii mei, îmi păreau ciudate în neştiinţa mea, cum să descriu atunci minunea celor întâmplate mai apoi? Căci, pe măsură ce priveam, înţelegerea mea devenea tot mai cuprinzătoare. Ca şi când acel turnuleţ fusese cheia ce deschidea pentru mine o carte uriaşă Parcă mi se dăruise o a treia ureche cu care să ascult, un al treilea ochi, să privesc! Pentru că întreg edificiul - şi eu care, în nesăbuinţa mea tinerească, crâcnisem împotriva lui! - întregul edificiu se dezvăluia acum în faţa ochilor mei. Întreg edificiul prinsese glas.* Noi suntem trudă, *ziceau zidurile. Ferestrele ogivale îşi uneau mâinile şi cântau*: Noi suntem rugăciune. *Şi triunghiurile acoperişului - dar cum să pun în cuvinte toate acestea? Eu încercasem să mă lepăd de casa mea; şi ea se întorcea la mine, înmiită.*

- Chiar aşa.

- Am luat-o repede spre intrarea dinspre apus şi i-am trecut pragul. Acum să fiu mai limpede. Felul în care văzusem eu clădirea era imaginea pe care şi-o alcătuia un om viu, plecat în rugăciune. Dar înăuntru era o carte bogat înscrisă, pentru a da învăţătură acelui om. Era o seară de iarnă, aşa-mi amintesc, şi la acel ceas nava era cufundată în întuneric. În ferestrele de colo scânteiau patriarhii, iar dedesubtul lor sfinţii; şi la fiecare altar din navele laterale erau mănunchiurile de lumânări pe care voi le-aţi dat. Amintirea mirosului de tămâie şi murmurul preoţilor la misă în capele - dar le-aţi văzut pe toate astea! Am înaintat, nu, am fost mânat înainte de o încântare a spiritului care devenea tot mai arzătoare cu fiecare pas pe care îl făceam, înspre certitudine şi abnegaţie. Când am ajuns aici, la răscrucea navelor, nu puteam face altceva decât să mă arunc pe aceste pietre, cu capul înainte...

- Aceleaşi dale. Şi am mai făcut-o de atâtea ori de-atunci încoace.

- Căci, într-un fel, devenisem una şi aceeaşi fiinţă cu înţelepţii, sfinţii - nu, sfinţii şi înţelepţii ziditori...

- Coloanele se îndoaie.

- Am fost iniţiat în limbajul lor secret, atât de limpede şi de vizibil pentru toţi oamenii care pot să vadă, să vadă. Manualul Lui despre Rai şi Iad se afla deschis în faţa mea, şi în această carte îmi descifram nimicnicia. O nouă mişcare a inimii a părut să înalţe biserica în mine, ziduri, turnuri, acoperiş în pantă, cu un firesc deplin şi cu inevitabilitatea consimţământului: astfel că, în noua smerenie pe care mi-o găsisem şi în marea cunoaştere pe care mi-o descoperisem, o fântână a ţâşnit în afară din lăuntrul meu, afară, sus, străpungând în sus cu flăcări şi lumină, în sus printr-un nespaţiu, umplându-se cu o supremă nevoie de a acţiona, de netăgăduit (dar cine putea tăgădui - cine ar fi tăgăduit?), o implacabilă, de neoprit, măreaţă fântână a spiritului, o ardere sălbatică a mea pentru Tine...

- Ah, Doamne!

- *...şi în vârf, dacă vârf era cuvântul nimerit, o alcătuire, un dar ce nu stârnea nici un orgoliu de a-l fi primit. Trupul meu zăcea pe treptele catifelate, într-o fracţiune de secundă, cât o clipire a pleoapelor, s-a preschimbat din existenţa lui de zi cu zi. Într-un târziu, viziunea m-a părăsit; şi amintirea, pe care o savuram ca pe o mană cerească, se modelă în forma fleşei, se potrivi într-o altă formă, centrul cărţii, coroana, rugăciunea supremă*!

- Un lucru sfărâmicios, diform. Nimic din toate acelea. Absolut nimic.

- *Şi, într-un sfârşit, m-am ridicat în picioare. Lumânările încă mai ardeau, la fel de lungi, şi preoţii murmurau aceeaşi misă, căci nu trecuse, cu adevărat, decât o secundă în măsurătorile lumii. Străbătând nava, duceam imaginea templului în ochiul meu. Ştiţi voi, copiii mei? Ceea ce ţine de spirit este de trei ori mai real pentru ceea ce este materie. Abia când am ajuns la jumătatea drumului spre casa mea am înţeles adevărata natură a viziunii mele. M-am întors să mă mai uit o dată şi să fac semnul crucii,şi atunci am văzut că lipsea ceva. Biserica era acolo; dar rugăciunea supremă, înălţată din mijloc precum o săgeată - nu exista ca prezenţă fizică. Şi din acel moment am ştiut de ce mă adusese Dumnezeu aici, pe mine, unicul său slujitor...*

Vocea care zgâria se opri. Îl auzi pe Părintele Adam frunzărind paginile goale. Apoi se lăsă liniştea. Închise ochii şi-şi puse obosit mâna pe frunte.

- Aşa vorbeam odată. Atunci când m-am azvârlit la podea şi m-am dăruit lucrării acesteia, gândeam că a mă oferi pe mine era acelaşi lucru cu a dărui totul. Aceasta a fost prostia mea.

Părintele Adam vorbi, şi în glasul lui era o intonaţie nouă, de uluială şi tulburare:

- Dar atâta a fost tot?

- Am crezut că am fost ales; un om al spiritului, iubind mai presus decât orice şi care primeşte o anume lucrare pe care să o îndeplinească.

- Şi din aceasta a urmat restul, datoriile, biserica părăsită, discordia?

- Mult mai mult. Mai mult decât vei şti domnia ta vreodată. Pentru că eu însumi nu mă cunosc. Îndoieli, complicităţi. Lucrarea înainte de orice. Şi împletit în ea, un fir de aur... Nu, creşterea unei plante cu flori ciudate şi fructe, încâlcită, încolăcită, hulpavă, distrugătoare, sugrumătoare.

Şi în aceeaşi clipă planta apăru în faţa ochilor lui, o orgie de frunziş, flori şi fructe răscoapte, crăpând de zeamă. Nu era chip să urmărească încâlceala până jos la rădăcină, nici să desprindă feţele torturate, care strigau dintre ramurile încolăcite; astfel că izbucni şi el într-un strigăt; apoi rămase tăcut. Zăcea, simţindu-şi spatele şi ocolind durerea care se pornise sub frunte, uitându-se doar la nervurile de piatră ale bolţii. Singurul gând era unul aparte.

Sunt aici; şi aici nu se află nicăieri anume.

Când Părintele Adam vorbi din nou, vorbele lui nu mai zgâriau aerul. Mai degrabă cădeau ca nişte pietricele.

- Deci, asta a fost tot.

Prin fereastră pătrunse mai multă lumină atunci când Părintele Adam se depărtă de ea. Acum veni lângă el, iar întrebarea pe care o puse nu avea sens:

- Când auzi lucruri, le vezi?

Zăcea în al său nicăieri, legănându-şi durerea de cap dintr-o parte în alta, parcă ar fi vrut să se scuture de ea. Pe sub fereastră se auziră paşi şi vălurirea unui fluierat vesel. Cu mintea întunecată, urmări fluieratul până dispăru după colţ.

- Ce importanţă are?

- Nu te-au învăţat nimic? Atunci, de mult, cu atâţia ani în urmă?

Ce-am învăţat? Lângă mare, vulturul s-a năpustit asupra mea. A fost îndeajuns. Şi după aceea...

- Ai auzit ce-a spus femeia. Ştii cum a fost. Părintele Adam şopti cu patimă:

- Mai bine li s-ar fi legat o piatră de moară de gât... Aaaa, nu, gândi. E prea simplu, ca oricare altă explicaţie.

Asta nu duce niciodată până la rădăcină.

Însă vocea de-a dreptul uluită a Părintelui Adam îl întrerupse:

- Nu te-au învăţat să te rogi!

Părul suflat spre spate de vântul spiritului. Gura deschisă, nu pentru a da drumul apei de ploaie, ci pentru osanale. Zâmbi strâmb capelanului.

- Acum e târziu.

Dar Părintele Adam nu zâmbea. Stătea într-o parte, cu mâinile împletite la piept. Privirea îi pironea pieziş, în jos, din ochii neacoperiţi de smocurile de păr de pe frunte. De data asta, în vocea lui răzbătea teroarea, parcă zărise şi el planta şi simţea pe obraz atingerea rapidă a unui cârcel.

- Duhovnicul tău...

- Anselm?

Marele Anselm, gândi. Alături de el şi totuşi nu; şi apoi sigiliul. Se adresă nervurilor de piatră ale bolţii:

- Să-ţi spun ceva, Părinte Adam, vrei? Bănuiesc multe, şi i-am iubit pe toţi; poate că de aceea mă urmăreşte ea. Domnia ta eşti incomparabil mai bun decât ei - cu adevărat, nu ştiu să existe oameni atât de întunecaţi, de blestemaţi -, cu toate acestea, nu eşti cu mine, aproape, prins în ramuri. Vrăjitorie. Trebuie că e o vrăjitorie la mijloc; altfel, cum ar putea ei doi, ea şi el, să se aşeze atât de categoric între mine şi cer?

Auzi o respiraţie foarte aproape de el. Îşi retrase privirile de la nervuri şi de la trecut şi văzu cum îngenunchează Părintele Adam lângă pat. Faţa îi era îngropată în palme, trupul întreg i se scutura. Cuvintele erau şi ele tremurate, ţâşniră printre palme într-un bolborosit neaşteptat:

- Dumnezeu să ne aibă pe toţi în paza Lui!

Lăsă repede mâinile în jos şi se închină. Îşi împreună degetele pe pat, coborî fruntea şi iar bolborosi. Bolborositul se rări, încetă.

Părintele Adam înălţă capul. Zâmbi. Jocelin abia acum îşi dădu seama cât greşeau cei care socoteau că nu avea chip. Doar că ceea ce era însemnat acolo era scris cu o caligrafie măruntă care putea fi uşor trecută cu vederea dacă nu te concentrai anume asupra ei sau dacă nu se opreau vrând-nevrând ochii asupra obrazului, aşa cum i se întâmplă unui bolnav ce zace în pat.

Şi înainte să-şi dea seama de ceea ce făcea, strigă feţei aceleia:

- Ajută-mă!

Şi senzaţia că aceste vorbe ar fi o cheie. Le simţi zgâlţâindu-i trupul, aşa cum se cutremurase şi trupul Părintelui Adam mai înainte. Zgâlţâirea asta îi provocă dureri în spate şi în cap; dar durerea de care era ea legată era o mare infinită, iar acum îşi trimitea un braţ ca să-l umple şi pe el şi se revărsa din belşug prin ochii lui. Îi lăsă să curgă, fără să ţină seama de ei, pentru că marea aceea îi atrăgea acum toată atenţia. Apoi se mai ivi un braţ; îi trecu de-a curmezişul pieptului, iar mâna îi apucă umărul. O altă mână îi ştergea încet faţa.

După o vreme, tremuratul se opri şi lacrimile încetară să mai curgă. O voce delicată, ca şi faţa de altfel, începu să murmure lângă el:

- Acum vom începe de la început. Odată ai ştiut rugăciunile cu toate treptele lor; dar le-ai uitat. Asta e bine. Cele mai multe dintre ele nu sunt pentru muritorii de rând şi păcătoşi. În domnia ta a fost un fel de virtute. Pe treapta cea mai de jos este rugăciunea grăită. De aici vom începe, căci amândoi suntem copii şi aşa încep copiii…

- Şi rugăciunea *mea*, Părinte? Şi… viziunea mea?

Aici urmă o pauză. Îngerul meu negru se va întoarce, gândi el. Ştiu asta, simt semnele în mine! Grăbeşte-te, cât mai e vreme!

- Rugăciunea *mea*? Fleşa rugăciunii mele? Ceea ce citeşti?

Boarea umedă de acum era altfel, pornea din pielea lui. Simţi o mână ce-i dădea la o parte părul de pe frunte; dar asupra lui pogorâse deja teroarea născută de apropierea îngerului.

- Repede!

- Chiar deasupra rugăciunii grăite este o altă treaptă, foarte profundă şi de aceea foarte apropiată sufletului. Acolo suntem încurajaţi, descoperim şi sentimentul, emoţia. Aşa cum dai copilului o lingură de miere, ca răsplată că a fost bun; sau pentru că ai vrut tu să-i dai. Rugăciunea ta a fost cu siguranţă o rugăciune bună; dar nu foarte.

Întorcea foaia, încerca să scape. Numai ceva atât de adânc, probabil că se afla foarte aproape de rădăcina plantei, putea să-l facă să strige astfel către nervurile de piatră ale bolţii şi către faţa delicată şi neliniştită:

- Fleşa mea a străpuns toate treptele, de la cea de jos până în vârf!

Atunci îngerul negru îl lovi.

Capitolul XI

Durerea îl mai lăsa când şi când, şi atunci putea gândi. De fiecare dată, primele vorbe erau o întrebare către Părintele Adam:

- A căzut?

Iar răspunsul de fiecare dată acelaşi:

- Nu încă, fiule.

În capul său construia, căuta ce fundaţii trebuiau puse, înainte să ştie ce voia de fapt.

- N-am să ştiu adevărul până când nu vor desface catedrala piatră cu piatră, ca un joc din bucăţele.

Probabil că Părintele Adam îşi închipuia că aiurează, pentru că nu spuse nimic la aceasta. Drept care Jocelin, urmând calea sa interioară, ajunse la un al doilea gând:

- Şi nici măcar atunci.

Într-una din zile, trimise după Anselm şi aşteptă o veşnicie sub bolta plină de umbre, până când îşi aminti care era noua sa stare. Prin urmare, trimise din nou vorbă, rugându-l pe Anselm să se milostivească de el. Anselm veni cu un mers ţeapăn. Era la ceas de după-amiază, umbrele adânci se înstăpâniseră deja, căci locul era îndreptat înspre răsărit şi înspre catedrală şi avea doar o fereastră. Auzi cum Părintele Adam se îndepărtează, coboară scările, ca să-i lase singuri, auzi jilţul scârţâind atunci când Anselm se lăsă în el. Apoi îşi îndreptă privirile înspre el şi cercetă capul cu franjurile argintii deasupra frunţii. Dar Anselm refuză să-i întoarcă privirea. Ochii lui erau fixaţi cu îndărătnicie asupra ferestrei, iar gura îi era pecetluită.

- Anselm, am ajuns, într-un târziu, într-un loc pustiu. Anselm fulgeră o căutătură piezişă, dar repede şi-o retrase. Ca şi când privelişte a ar fi fost necuviincioasă. Cuvintele pe care le rosti puteau fi bănuite şi aşteptate; dar erau uscate, rigide, ca şi ţinuta lui:

- Toţi oamenii, mai devreme sau mai târziu...

Nu, gândi Jocelin. Nu aşa se vorbeşte cu oamenii în carne şi oase. El nu mă vede pe mine. Eu nu sunt real; dar învăţ ceva nou.

- M-am întors, cu multă suferinţă, până la acele zile de demult, pe ţărmul mării, când domnia ta mă aveai în grijă. Anselm se uită spre el. În atitudinea lui se citea o stinghereală împietrită, care se transmise şi vocii, când vorbi:

- În cumpăna vieţii...

- Viaţa!

Jocelin închise ochii şi se gândi la aceasta.

- Ştii, desigur. Viaţa mea nu a fost nicidecum aşa cum mi-am închipuit-o eu. Dar, odată am păşit pe acea peninsulă; şi am venit la domnia ta, dascăl al novicilor, pentru că eu aşa am crezut, că Sfântul Duh ne-a ales.

Îşi ridică din nou privirile spre boltă. Dincolo de ea se întindeau fâşii de nisip şi o mare orbitoare.

- Am alergat la domnia ta.

Anselm tresări. Pe faţa lui se schiţă o umbră de zâmbet; dar nu era vesel.

- Toată vremea te aruncai la genunchii mei, ca un câine.

- Şi ce poţi înţelege din asta, Anselm?

Anselm se întoarse iar către fereastră. Obrajii îi erau îmbujoraţi. Vocea - sugrumată:

- De ce trebuie mereu să ai un prieten foarte bun, aşa, ca o fată neştiutoare?

- Eu?

- De ce să fi fost tocmai eu obiectul acestui... respect de adolescent?

În capul lui Jocelin se produse o oarece confuzie.

- Eu? Aşa arătam?

Vocea lui Anselm răsună foarte gravă, foarte încrâncenată:

- Tu nu ştii. Nu ţi-ai dat seama niciodată cât de imposibil eşti. Imposibil.

Jocelin îşi linse buzele uscate.

- Sunt - am fost - un om cu sentimente puternice. Lipsit de tact. Aşteptă ca durerea pricinuită de aceste vorbe să se ostoiască întrucâtva, apoi vorbi iarăşi către boltă: Tu, Anselm. Cu tine.

Anselm se ridică în picioare şi începu să dea ocol încăperii. Se opri la un moment dat, între faţa lui Jocelin şi boltă. Îşi răsuci capul pe gâtul ţeapăn, îl privi pe Jocelin în ochi şi porni iarăşi cu paşii lui mărunţi.

- E atâta vreme de atunci. Poate că niciodată nu a însemnat mult - iar apoi, tot ce s-a întâmplat apoi! Nu. Nu pot să spun mai mult. Amuzat, înduioşat. Şi iritat. Erai atât de... zelos.

- Zelos. Atât, zelos. Nimic mai mult. N-ai văzut nimic, n-ai înţeles nimic.

Anselm izbucni:

- Dar *tu* nu poţi înţelege? Ne-ai stat în cârcă, ai stat în cârca mea, o generaţie întreagă!

- Aveam de împlinit munca noastră. Eu aşa gândeam... iar acum nu mai ştiu ce gândesc...

- Mie acel loc mi-era de ajuns; poate că nu chiar ceea ce stătuse în intenţiile ctitorului. Apoi a trebuit să vii tu, cu aripile întinse în zbor, ca o pasăre uriaşă...

- ...până la dascălul novicilor.

- Eu sunt ceea ce sunt. Dar ca să te văd săltând, de pe o treaptă pe alta, de la un titlu la altul adică, acolit, diacon, preot; să te văd Vicar al acestei biserici, când abia dacă ştiai a citi Tatăl Nostru; şi să fii ispitit, da, ispitit - căci încotro merge calul, într-acolo se îndreaptă şi căruţa, iar lumea asta mare este o trebuinţă, o recunosc, n-am ce face, atâta vreme cât nici unul dintre noi nu e sfânt -, să fii ispitit spre o asemenea ruinare. Recunosc sincer. Puteam să rămân acolo unde am fost şi puteam face acolo ceva bun. Tu m-ai ademenit şi eu am muşcat momeala.

- Şi?

- Şi? Păi, restul îl ştii. Regele cel bătrân a murit; şi tu nu te-ai mai înălţat.

- Aşa, deci.

- Şi mai apoi, să trebuiască eu să-ţi ascult spovedaniile, pe jumătate pline de laudă de sine...

Chiar şi în slăbiciunea sa, Jocelin se simţi cuprins de o mare uimire:

- Ce fel de preot eşti tu?

- Tu ar trebui să ştii. Ca şi tine, dacă vrei neapărat. Ştiu asta. Dar Ivo, Jocelin? Un băieţandru preot. Doar pentru că tatăl lui a dat lemn pentru construire. Înţelegi? El are tot atât drept în biserică pe cât aveai şi tu. Sau eu. Numai că el va face mai puţin rău. El îşi petrece vremea vânând. Tu te-ai aşezat deasupra noastră, ca mălura, ca stricarea. Erau vremuri când, văzându-te cum îţi foloseai puterea, simţeam că mi se strânge inima şi că mi se taie răsuflarea. Am să-ţi mai spun un lucru. În ciuda zurbăgelii ăleia atârnate acolo, deasupra cumpănirilor noastre, în Capitul este pace şi înţelegere, şi asta numai pentru că tu nu eşti acolo, parcă s-ar fi revărsat balsam peste noi.

- Anselm!

- Îţi aminteşti ce-ai spus în Capitul când eu am ridicat vocea împotriva fleşei? Pentru că eu îmi amintesc. Nicicând nu am să uit. Acolo, de faţă cu toată lumea. „Stai jos, Anselm!” Îţi aminteşti? „*Stai jos*, *Anselm*!”

- S-o lăsăm baltă. Nu-i nimic de zis, nici de făcut.

- Şi mai e problema lumânărilor.

- Ştiu.

- Şi, în sfârşit, Jocelin. Dacă vrei ca totul să fie spus pe de-a dreptul, mai este şi treaba cu edificiul.

- Nu poţi să pleci?

- Trebuie să recunoşti că asta a pus capac la toate, să încerci să mă pui pe mine, la vârsta şi poziţia mea, alături de zidari.

- Mă rog. Atunci mă iartă.

- Fireşte că te iert. Te iert.

- Te implor. Nu să mă ierţi pentru una sau alta, pentru lumânarea asta sau jignirea cealaltă. Ci să mă ierţi pentru ceea ce sunt.

- Am spus doar.

- O şi simţi, Anselm? Spune-mi că simţi asta. Se auziră paşi coborând; apoi, o tăcere lungă.

Trecură multe minute până când ghici o schimbare: erau însă mulţi oameni, care veneau şi dansau în faţa ochilor lui, o închinăciune ciudată şi semne cu mâna. Printre ei nu-l putea desluşi limpede decât pe Părintele Adam; şi iarăşi strigă:

- Ajută-mă, Părinte!

Atunci Părintele Adam se apropie şi începu să descâlcească firele. Trăgea şi descâlcea, dar nu ajungea nicăieri, pentru că toate erau atât de încâlcite, iar planta răului creştea printre toate şi peste toate, acoperindu-le. Până la urmă, Jocelin nu mai simţi nimic în afara durerii de spate (şi focul bolnav atunci când l-au răsucit pe burtă ca să-l înfăşoare în lână de miel), şi o suferinţă răspândită de la gât până la vintre. Părintele Adam nu vedea nimic pe mâinile lui. Îi spuse doar că e slăbit şi amărât şi că singurul

lucru care contează acum e voinţa. Nu înţelegea Părintele Adam nici cât de important era să primească el iertarea de la cei care nu erau suflete creştine; nici că pentru aceasta era nevoie să-i înţelegi; şi cât de imposibilă era înţelegerea lor.

Dându-şi seama că trebuie să scape de Părintele Adam, din acea clipă deveni foarte viclean. Aşteptă să i se ivească o zi bună; căci, uneori, erau şi zile bune, când soarele lucea vreme îndelungată pe scândurile duşumelei, iar el ştia foarte exact unde se afla. Ivindu-se o asemenea zi, se prefăcu a dormi un somn de om sfârşit; pe Părintele Adam îl auzi foindu-se. Întredeschise înadins un ochi şi furişă o privire înspre spatele omuleţului care se depărta pe scări în jos. Îşi strânse toate forţele pentru ceea ce avea să urmeze şi, în sfârşit, se ridică în capul oaselor şi îşi pogorî picioarele din pat, aşteptând mai apoi să-i treacă ameţeala. Porni ţinându-se cu mâinile de perete, ajunse la locul unde era calota, pe care şi-o aşeză deasupra pletelor, şi mantia pe care şi-o legă în jurul umerilor. Se târî din treaptă-n treaptă, tremurând din încheieturile picioarelor de prea mare slăbiciune, ajunse în marea sală pe care o găsi pustie. Nici focul nu era aprins, nici lumânări nu ardeau; în schimb, era multă lumină, iar umbrele treceau prin dreptul ferestrelor. Mai era şi o prospeţime în aer, care stârnea jalea din pieptul lui. Îşi alese un băţ din grămada aflată lângă vatra căminului şi, sprijinindu-se în el, se îndreptă de spate.

Preţ de câteva clipe, rămase gânditor. Am să ies pe uşa din spate, ca să nu mă vadă; şi nu ar trebui să dau ochi nici cu cioplitorul în piatră.

În faţa uşii era o stivă de lemne în iarba înaltă şi mănoasă. Îl izbi o aromă, făcându-l să se rezeme de lemne fără să mai ţină seama de spate, şi aşteptă până când suferinţa aceea împrăştiată în tot trupul ieşi odată cu lacrimile din ochi. Apoi, deasupra capului său se petrecu o mişcare, încât, pentru o fracţiune de secundă, avu o speranţă sălbatică. Îşi răsuci gâtul şi se uită în sus dintr-o parte. Un

nor de îngeri scăpără în lumina soarelui, erau roşii, aurii şi albi, şi înmiresmau văzduhul cu această aromă dulce, mărturisind bucuria în faţa luminii şi a aerului. Odată cu ei aduceau o revărsare de frunze luminoase şi, printre frunze, ceva lung şi negru care sărea. Capul lui plutea împreună cu îngerii, şi deodată înţelese că mărul avea mai mult decât o singură cracă. Era dincolo de zid, izbucnind în roiuri şi risipe, punând stăpânire pe pământ şi ceruri, o fântână, o minune, un măr; şi asta îl făcu să plângă, aşa cum plânge un copil, neştiind dacă lacrimile erau de bucurie sau de tristeţe. Mai apoi, acolo unde grădina vicariatului ajungea la râu şi copacii atârnau deasupra apei lunecătoare, văzu tot albastrul cerului strâns într-un safir înaripat care scăpără o clipă.

- Vino înapoi! strigă.

Dar pasărea era dusă, o săgeată ţintită o singură dată. N-o să se întoarcă în veci, gândi, nici dacă stau aici toată ziua. Cochetă o clipă cu gândul că pasărea s-ar putea întoarce şi s-ar cocoţa pe un stâlp, la câţiva paşi de el, şi-şi va arăta întreaga ei splendoare, dar în inima lui ştia el ce ştia.

- Nici un pescăruş albastru nu se va întoarce de dragul meu.

Oricum, îşi spuse, tot am avut noroc că l-am văzut. Nu l-a mai văzut nimeni altcineva. În cele din urmă, se ridică în picioare şi ieşi în curte, pe o alee lăturalnică. Se uită la capătul prăfuit al băţului în care se sprijinea şi picioarele lui se mişcau încet. Trebuie că arăt ca o cioară bătrână, gândi, abia mă târăsc, aplecat de spate până aproape de pământ. De ce mă duc să caut ceva ce nu se găseşte acolo? Chiar şi această întrebare este prea simplă! Mă duc dintr-o mulţime de motive şi toate sunt amestecate. Prea fac mult caz din pricina merilor şi pescăruşilor albaştri.

Când ajunse la Poarta Regelui, se aşeză pentru odihnă pe un pripon de piatră şi cercetă colbul. Dar, chiar dacă îl călcaseră atâţia paşi, tot praf era, ceea ce făcea ca lumea întreagă să pară şi mai tristă. Îşi strânse braţele în jurul

trupului şi porni târşit prin praf, până când se trezi sub nasul său cu şanţul de apă ce venea dinspre drumul principal, şi o fătucă se bălăcea în el.

- Unde este Roger Mason, copila mea? i se adresă el.

Ei poftim, cine ar fi crezut că voi ajunge să vorbesc chiar ca un om bătrân? Dar n-apucă să-şi termine gândul, căci copila sări afară din apă, rupând-o la fugă. Şi pentru că el nu avea pe unde altundeva să traverseze, trecu direct prin şanţ. Dădu peste picioarele şi mijlocul unui bărbat şi vorbi:

- Unde este Roger Mason, fiule?

Cineva scuipă de deasupra sa; scuipatul rămase agăţat de marginea mantiei.

- Strada Nouă, se auzi o voce ursuză. Picioarele se depărtară.

Îşi înturnă băţul şi picioarele spre dreapta şi le sili să calce pietrele drumului. Strada Nouă e foarte lungă, îşi zise; şi abia de gândi acest lucru şi simţi cum îl lasă puterile şi nu mai poate face un pas înainte. Se uită în jur după un loc unde să se aşeze, dar nu zări nimic, şi atunci se lăsă pe jos, lângă un perete de nuiele şi chirpici, acoperindu-se cu mantia. O trase până peste faţă, închipuindu-şi astfel că era într-un cort.

Dar simţea apăsarea prezenţei lor chiar şi prin pânza cortului; astfel că se uită afară şi dădu cu ochii de picioarele desculţe ale copiilor.

- Unde este Roger Mason, copiii mei?

Picioarele se depărtară, lipăind în şanţul cu apă. O piatră sări pe lângă picioarele sale. Ar fi mai bine să plec - îşi zise -, să mă duc oriunde. Şi se împinse în sus, cu spatele la perete; în aceeaşi clipă îşi aminti că Roger Mason trebuie că era la Letoyle. Se târî cu băţul în mâna stângă, iar cu dreapta ţinându-se de perete; şi, în sfârşit, văzu hanul cu steaua pictată pe tăblie şi priponul în faţă, la intrare. Se aşeză fără suflu pe piatră şi spuse în sinea lui: E bine şi aşa, pentru că nu pot merge mai departe.

- Roger Mason.

Picioarele se depărtară şi se întoarseră cu mai multe picioare. Şi le vorbi şi acestora, ca şi celor dinainte:

- Roger Mason, Roger Mason.

Într-un târziu apărură şi nişte picioare muiereşti printre toate, şi poala unei fuste roşii. Femeia scoase un ţipăt şi vorbi repezit dar şi de data asta, ca întotdeauna, vorbele ei puteau fi uşor nebăgate în seamă. Îmi pare rău pentru ea, gândi, însă nu prea mult - doar puţin rău. Este neputinţa mea că ea nu face parte din durerea din mine.

Mâini îl apucară pe la subsuori şi-l ridicară de pe piatră, iar picioarele lui şi băţul se târâiau în praf. Văzu cum se apropie o uşă, scări pe care tălpile lui le atingeau una câte una, în timp ce băţul sărea, lovea, sărea, lovea. O altă uşă, în şi mai multă întunecime, care se deschise brusc. Mâinile îl depuseră, cufundat cum era în norul de leşin, pe laviţă, se depărtară şi închiseră uşa. Iar el aşteptă, cu ochii închişi, ca lucrurile să se întoarcă la el.

Primul lucru care s-a întors a fost un zgomot. O râcâială, tuse, ceva între respiraţie şi scuipat, cu un anume ritm. Asta îl făcu să deschidă ochii; şi acolo, pe o latură a focului firav, în dreptul ferestrei, se găsea un pat imens, cu aşternuturi mototolite şi căpătâi. Şi acolo era întins Roger Mason, sprijinit în cot, îmbrăcat din cap până-n picioare, numai ghetele şi le descălţase. Râdea fără oprire cu faţa lui umflată; gura îi era tot mai deschisă, hohotele se preschimbau treptat în strigăt, şi trupul se prăbuşi pe spate. Jocelin se uită la pieptul lui, cum urca şi cobora.

Roger Mason se răsuci, trăgând şi aşternutul după el. Se sprijini iarăşi în cot şi rânji la Jocelin, arătându-şi dinţii, ca un câine. Faţa îi era ascunsă. Jocelin îşi pironi privirile în ochii lui cu pleoapele înroşite; obrazul lui Roger se schimonosi. Meşterul întoarse capul într-o parte şi scuipă la întâmplare în direcţia focului.

- Puţi ca un hoit.

Jocelin cumpăni în minte aceste cuvinte, apoi cernu în gând toate chipurile ce s-au aplecat asupra patului său. Tot

ce se poate să fie aşa, îşi spuse, da, într-adevăr, tot ce se poate. Îşi auzi propria voce repetând ca un ecou cuvintele, o voce caraghioasă, de om bătrân:

- Tot ce se poate să fie aşa, Roger, tot ce se poate. Da, într-adevăr, tot ce se poate.

Roger Mason se plecă în faţă, răsucind braţul în care se sprijinea.

- Te-au ajuns şi pe tine, spuse cu mulţumire făţişă. Râgâi şi un lichid roşu i se scurse pe bărbie.

- Încă nu a căzut, Roger. Aşa mi-a spus Părintele Adam. Mi-a zis că într-o zi tot va cădea, chiar dacă o construim din granit şi-o ancorăm de rădăcinile pământului.

Meşterul zidar începu să se ridice din pat. Îşi coborî picioarele din aşternuturi şi traversă camera cu pas clătinat. Jocelin îl auzi blestemând şi izbind în geam. Ceva pârâi, urmă zgomot de sticlă spartă. Meşterul zidar vorbi în aerul fără ecou:

- Cazi când pofteşti, mădular rebegit ce eşti!

- Azi vântul aproape că nu suflă defel, Roger. Numai atât cât să unduie florile de măr.

Împleticindu-se, meşterul zidar se întoarse spre cameră. Se prăvăli în genunchi lângă pat, pipăi cu mâinile cearceafurile. Renunţă, căzu într-o rână şi izbucni iarăşi în râs.

- Îmi place duhoarea ta, Jocelin. Îmi face bine.

Dar Jocelin se cufundase în visare, stare din care trimise doar un răspuns absent:

- Am văzut un pescăruş albastru.

Alte picioare, o fustă roşie, vorbe, vorbe, vorbe, vorbe. Ajutat, Roger Mason se urcă în pat. Vocea se apropie şi se adresă lui Jocelin, îl părăsi şi se întoarse la pat.

- Nu înţelegi, nebunule ce eşti? Ei ştiu că el este aici! Apoi fusta şi vocea dispărură prin deschizătura uşii. Îşi îndreptă privirile spre pat, dar acolo nu putea zări multe, doar un piept care creştea şi cobora, nu putea auzi multe, doar un gâfâit, pauză, alt gâfâit.

- Roger? Roger? Poţi să mă auzi? Doar gâfâitul şi atât.

- Închipuie-ţi. Eu care credeam că împlinesc o lucrare măreaţă; şi, în fapt, nu făceam decât să aduc ruina şi să semăn ură. Roger?

Se uită atent, dar singura mişcare pe care o putea desluşi, pe lângă aceea de ridicare şi coborâre a pieptului, era o uşoară tremurătură a unei mâini de câte ori gâfâia. Îşi întoarse privirile spre cărbunii vetrei. Acum păreau mai luminoşi, pentru că pe la colţuri se furişau umbre.

- Să iubeşti întreaga omenire cu dragoste sfântă. Şi apoi - Roger, mă auzi?

Dar Roger nu mişca. Jocelin renunţă şi rămase în aşteptare, în timp ce mâna zăcea neclintită între o gâfâitură şi alta, iar focul lucea tot mai viu între umbre; în acest timp, el cercetă harababura fără formă şi de nedescris ce se găsea în mintea sa.

Într-un târziu, silueta de pe pat se clinti. Roger Mason se sprijini vlăguit cu capul de căpătâi şi întoarse spre Jocelin un chip golit de orice expresie.

- Ei. Iată-ne, pe amândoi.

- Nu e adevărat că cei bătrâni nu suferă. Ba suferă la fel de mult ca şi tinerii şi au mai puţină putere să facă faţă suferinţei.

- Vorbe goale!

- Şi apoi, după toată sfinţenia asta închipuită, să fiu vrăjit de o moartă.

- Eşti nebun. Întotdeauna am spus asta.

- Poate. Tot timpul am fost ocupat cu ţurţurele ăsta colosal... Dar despre ea nu am ştiut absolut nimic. Asta a vrut ea să-mi spună în... în visul meu, când îmi vorbea, adică nu-mi vorbea, ci-mi zumzăia din gura ei goală? Şi totuşi, vezi, nici măcar de asta nu sunt sigur. Alison mi-a zis că m-a vrăjit. Asta a fost, nu-i aşa, Roger? Ce-ar putea fi altceva? Şi totuşi, vezi - poate că, la urma urmelor, este un Cui adevărat. Nu avem de unde şti.

- Să te ia dracu', Jocelin! urlă meşterul zidar. O să cadă, şi eu va trebui să stau şi să aştept asta! Tu mi-ai luat meşteşugul, mi-ai luat armata, tu ai luat tot. Fii blestemat până-n străfundul iadului!

Şi sughiţă suspinând.

- Tu şi plasa aia a ta. M-ai împins prea sus.

- Şi eu am fost împins. Şi eu am fost într-un fel de plasă. Îl auzi pe Roger smiorcăindu-se în perna de căpătâi.

- Prea sus, prea sus.

Dintr-odată, mintea lui Jocelin se limpezi. Văzu desluşit ce putea fi făcut cu ceea ce nu avea formă, ceea ce nu putea fi împărtăşit.

- Ascultă. Este un lucru anume pentru care am venit aici şi vreau să-l fac.

Trase de şnurul mantiei până când reuşi să şi-o desfacă şi să o lepede, îşi scoase calota, iar crucea de pe piept o atârnă de spetează.

- Îmi cer iertare pentru tonsură. Orz stricat pe gâşte. Nu, nu chiar. Erezii? Sunt un adevărat compendiu în materie.

Se ridică şi traversă camera, târşindu-şi picioarele. Îngenunche, dar spatele său nu avea destulă putere să ţină atâta greutate, astfel încât trupul se prăbuşi în mâini. Aşa să fie, îşi zise, asta va trebui să fie de ajuns.

- Odată ziceai că aş fi însuşi diavolul. Nu este adevărat. Sunt nebun. Şi-mi mai spun - sunt o construcţie cu o pivniţă uriaşă, unde trăiesc şobolanii; iar pe mâinile mele este un fel de rugină. Le fac rău tuturor celor pe care-i ating, îndeobşte celor pe care-i iubesc. Acum am venit cu suferinţă şi ruşine să te rog să mă ierţi. Urmă o tăcere lungă. Focul trosni, fereastra zăngăni în rama ei, frunzele foşniră afară. Printre palme cercetă scândurile duşumelei. Sunt aici, gândi. Nu pot face nimic mai mult.

Podeaua bufni atunci când se lovi de ea un genunchi, chiar lângă mâna sa dreaptă. Cineva îl apucă de umeri şi-l trase în sus. Braţele lui Roger îl înconjurau între flăcările din spatele său. Simţi cum trupul şi capul îi sunt zgâlţâite după

cum înjura şi suspina meşterul zidar. Neputând plânge ca lumea, fiecare suspin era ca o convulsie ce-i scutura pe amândoi; apoi, printre suspine, se prăvăliră vorbe şi Jocelin descoperi că şi el se agăţa cu încleştarea celui care se îneacă. Capul lui Roger era cufundat în umărul lui. El, unul, se trezi bolborosind tot felul de prostii despre un măr, şoptind cuvinte caraghioase, alintătoare şi bătând uşor cu palma un spate lat, cutremurat. Atât de bun era omul acesta, atât de bun - indiferent ce înseamnă acest lucru! Ceva tocmai se naşte aici, sub semnul acesta vopsit, care se leagănă.

Câteva clipe doar, şi apoi Roger se îndreptă de spate. Cu o mână încă îl ţinea pe Jocelin de umăr, pe cealaltă şi-o trecu peste faţă, ca pentru a-şi şterge obrazul.

- Mă smiorcăi de parc-aş fi copil mic. Băutura, asta e.

Una-două plâng atunci când sunt beat.

Jocelin simţi că se clatină sub apăsarea mâinii de pe umăr.

- Roger, crezi că mă poţi ajuta să mă ridic?

Meşterul zidar izbucni într-un hohot de râs răsunător. Mai mult în braţe îl duse pe Jocelin până pe laviţă, după care se prăbuşi pe marginea patului. Şi ca dintr-o suflare, Jocelin explică:

- Acum nu mai e nimeni în spatele meu. M-ai putea frânge. Uneori am impresia că s-a prăvălit peste mine greutatea ciocanului de piatră, dar uite că-i acolo.

- Acolo-i. Stă ţeapăn în sus. Bea.

- Eu nu. Nu, mulţumesc.

Un capăt rătăcit din braţul de surcele se aprinse şi arse cu o flacără galbenă. Camera se umplu de umbre jucăuşe. Meşterul zidar se întinse după butelcă şi trase o duşcă.

- Am făcut ce-am putut.

- Acolo sus a fost cumplit. Nebunie.

- Nu-mi vorbi despre asta.

- Apăsare; oprire; uşurare; oprire.

- Gata! Gata! strigă meşterul zidar.

Jocelin cercetă din nou acel ceva fără formă din capul său.

- Mai e un lucru, fără îndoială. O să cadă într-o bună zi, dar cu toată îndoirea coloanelor, cu fleşa care se apleacă, şi pietrişul - tot nu pot spune cu încredinţare. Încă mai am o urmă de, cum să-i zic, neîncredere? Adică, vezi, *poate* că este ceea ce am avut noi în gând să facem, tu şi cu mine. El mi-a zis că-s ca o fată, mereu trebuie să am un prieten care este cel mai bun; dar nu-i nimica rău în asta, nu-i aşa? Aşa că eu am dăruit lucrării trupul meu. Oare ce-o ţine în sus, Roger? Eu? Cuiul? Ea, oare, sau tu? Sau poate sărmanul Pangall, zăcând chircit dedesubtul podelei, la răscrucea navelor, cu o aşchie de vâsc între coaste?

Roger Mason înţepeni, atât de ţeapăn, încât flăcările îl făceau să tremure, de parcă ar fi fost şi el felie de perete. Dar mai erau şi alte lucruri care se mişcau în cameră, Jocelin le simţi izbindu-l cu aripi negre. Vocea lui vorbi dintr-o furtună, iar el aproape că nici nu-şi dădea seama că o foloseşte:

- Prin urmare, mai e ceva ce ai putea face, Roger, fiule.

Mai e ceva.

Chipul lui Roger Mason era din nou vânăt şi congestionat, iar vocea aspră când vorbi:

- Din pricina asta ai venit aici, nu-i aşa, Jocelin? Ochi pentru ochi, dinte pentru dinte. Dacă eu nu - tu ai să spui.

- Nu! Nu! Nici prin gând nu…

- Te înţeleg, Părinte. Am simţit eu că mă ajunge din urmă.

Printre aripile negre, teroarea se lăsă asupra lui Jocelin.

- N-am vrut să…

- Am spus că te-nţeleg.

- Nu ştiu ce m-a făcut să spun asta - ceva mai presus de puterea mea!

Roger Mason se azvârlise între timp în vârful patului.

- Când o să înceapă din nou vânturile, am să-mi amintesc. Ochi pentru ochi.

- Ai putea să pleci de aici. Încă eşti tânăr.

- Cine m-ar mai angaja? Cine ar mai lucra cu mine? Tu vrei totul, nu-i aşa, Părinte?

- Dumnezeu este peste tot în jurul nostru. Asta am ştiut... Dar le ştiu şi pe celelalte lucruri la fel de bine, Ceea ce înseamnă că nu ştiu nimic. Ce-i mintea unui om, Roger? E toată construcţia, cu pivniţe cu tot?

Şi atunci femeia apăru în cameră, cu ochi negri şi vorbind vorbe goale. După ce ieşi, el auzi alte voci şi râsete.

- Ce este acolo, afară?

- Oameni.

- Înţelegi - dacă ea ar fi ştiut ceva despre asta, ce să spun? Vistierul ştia despre el, ăsta e necazul, Roger - adică ştia că e neputincios -, şi a pus la cale măritişul. Cred că din pricina părului ei. Îl vedeam fluturând roşu peste faţa ei îngustă şi palidă. După aceea, bineînţeles că nu l-am mai văzut. Dar mai târziu, când stătea lângă stâlp şi se uita la tine, şuviţele mi-au sărit în ochi. După care m-a vrăjit. Aproape sigur că aşa a făcut, nu crezi? De aceea trebuie să ştiu ce fel de făptură a fost; pentru că, dacă a ştiut, dacă a ştiut ce se petrece cu bărbatul ei, poate chiar a şi acceptat asta - n-ar putea fi grozăvie mai mare - şi, cu siguranţă, o asemenea fiinţă ar fi în stare să mă hărţuiască acum!

- Despre ce tot vorbeşti?

- Despre ea, bineînţeles. Eu a trebuit să am grijă de ea. Venea fuga-fuguţa şi apoi se oprea. Îi legam genunchiul julit cu o bucăţică ruptă din... şi ce-i cu asta? Mai târziu, când am aflat cât de mult se adâncise în plasa mea, am încercat să mă întâlnesc cu ea, am încercat să-i explic.

- *Tu*?

- A vorbit vreodată de mine? Ei, n-are importanţă. Am sacrificat-o şi pe ea. Precugetat. Ştii, Roger, rugăciunile primesc răspuns. Oribil lucru. Astfel că, după ce a murit, m-a urmărit, m-a vrăjit, ca ruga să-mi fie orbită de păr. O moartă. Asta-i o glumă bună, nu-i aşa?

- O glumă!

- Trebuie să existe un fel de a trăi în care orice iubire să fie la fel de bună, în care o anume iubire să nu fie rivala alteia,

ci să se adauge la ea. Ce fel de lucru este mintea omului, Roger?

- Ai primit ce ai căutat venind aici. Du-te acum.

- Numai că trebuie să ştiu...

- Ce importanţă mai are pentru noi?

- În mintea mea e atâta confuzie. Am iubit-o, înţelegi, înainte să mă farmece, ca pe o fiică. Înţelegi, atunci când a murit...

- Isprăveşte. Pleacă.

- Am nevoie de trei limbi ca să spun trei lucruri o dată. Am fost acolo. Îţi aminteşti? Nu voiam decât să ajut. Poate că înţelesesem anumite lucruri, chiar şi atunci. Era pe podea. Când şi-a ridicat privirile, m-a zărit în prag, îmbrăcat cum eram, vicar, preot, acuzator. Nu voiam decât să ajut, dar am omorât-o. Eu am omorât-o, ca şi cum i-am tăiat beregata cu mâna mea.

Auzi picioarele meşterului zidar lângă ale sale. Simţi o respiraţie fierbinte lângă obraz.

- Ieşi.

- Nu înţelegi? De aceea trebuie să ştiu aceste lucruri... eu am omorât-o!

- Ieşi de-aici! Ieşi!

Mâinile lui îl îmbrânciră pe Jocelin într-o rână. Uşa se izbi de perete şi aceleaşi mâini îl azvârliră afară. Jocelin văzu cum scara se apropia de el prea repede; se agăţă de balustradă şi genunchii îi loviră treptele.

- Hoit împuţit ce eşti!

Cana de lut zbură pe lângă tâmpla lui şi se făcu ţăndări pe perete. Picioarele şi mâinile sale îl duseră până jos, pe pietrele slinoase, iar în urmă-i auzi strigătul meşterului:

- Dare-ar să te biciuiască!

Dar strigătul fu acoperit de o furtună de voci, toate strigau şi râdeau şi lătrau. Se ridică, rezemându-se de perete, însă vacarmul se învolbura în jurul lui. Zări o potecă întunecoasă şi se târî într-acolo, în timp ce hainele îi erau sfâşiate de pe spate. Auzi cum se rupe sutana; nu se putea întinde la

pământ, nişte mâini îl ţineau în sus. Zgomotele se transformară în mârâituri şi chelălăituri. Se alcătuiau în înseşi gurile ce le scoteau, colţoase şi băloase. Urlă:

- Copiii mei! Copiii mei!

Urletele şi înghiontelile continuară, mare de afurisenii şi ură. Mâinile se prefăcură în pumni şi picioare. Deasupra tuturor i se păru că-i aude pe Ivo şi pe prietenii lui, îmboldind dulăii:

- Şo pe el! Şo pe el! Şo pe el!

Căzu cu faţa la pământ, vedea picioare şi lumina unui prag de uşă deasupra jgheabului din şanţul cu apă.

Apoi, deodată, liniştea păru să cuprindă totul. Picioarele se depărtară de el, treptat, treptat. Auzi o voce în acea tăcere, o voce de femeie.

- Maică Precistă. Uitaţi-vă la spinarea lui!

Picioarele se depărtară şi mai repede. Ieşiră din raza privirii lui, le auzi mergând, alergând, grăbind, împiedicându-se peste pietre. Uşa luminată se închise cu o izbitură.

Rămase întins şi tremurând tot. Într-un târziu începu să se mişte, se târî spre zid. Sunt despuiat, gândi, mă puteam aştepta la aşa ceva. Se ridică cu greu în picioare şi se furişă spre luminile palide ale felinarelor de pe Strada Mare. Când şi când se desprindea de zid, clătinându-se până în şanţ, de unde izbutea să iasă. O dată chiar căzu în apă. Uite cum arăt acum, ceea ce sunt cu adevărat, gândi şi se căţără pe mal. În locul unde străduţa dădea în Strada Mare căzu iarăşi, dar nu se mai clinti. Aproape că nici nu simţi veşmântul care îi acoperi la un moment dat spatele, nici nu văzu poala fustei ce-o purta Rachel şi picioarele încălţate cu sandale ale Părintelui Adam. Mâini blânde avură grijă de el. O voce bolborosi ca o streaşină iarna. Apoi nori de întuneric îl acoperiră.

Capitolul XII

Din nou era aşezat cu faţa spre nervurile de piatră ale bolţii. Acestea nu se schimbaseră cu nimic, numai el intrase într-un alt fel de viaţă. Sentimentul că atârna deasupra trupului, şi din timp în timp era înghiţit de un val copleşitor de slăbiciune şi pierdere care aduceau cu ele o frică lipsită de judecată. După val urma o prăpastie şi iar se trezea suspendat în trezie, întrebându-se vag ce se întâmplase oare. Îşi vorbea sieşi fără vorbe, deasupra trupului:

Unde am fost?

Şi de fiecare dată venea răspunsul, fără vorbe:

Nicăieri.

I se dădea să bea ceva amar, mac poate, care, se gândea el uneori, era ceea ce-l făcea să poată să alunece şi să plutească astfel deasupra trupului întins pe burtă. Erau şi chipuri care se interpuneau, unul dintre ele îi dădea băutura aceea să o bea, şi altul, Părintele Adam, tocmai se contura acum precis. Nu ar fi putut spune cât de căscate erau prăpăstiile acelea, nici cât de lungi perioadele de suspendare şi plutire. Observa doar, fără să fie surprins, de la o privire la alta, cum însemnaseră lumina soarelui sau umbra trecerea orelor pe nervurile bolţii. Uneori era mai degrabă atent la acel ceva, mecanismul acela, ce zăcea sub el şi avea grijă de înălţarea şi coborârea coastelor, treabă pe care o împlinea fără oprire, dar şi fără vlagă, şi inima din mijloc ce se zbătea ca o pasăre prinsă între ferestre. El, în schimb, era adus înapoi în trupul său numai atunci când pastorii puneau mâna pe el din pricina unor trebuinţe de neevitat. Într-una din dăţi, surprinse cu multă limpezime o discuţie din care nu pricepu decât ultimele câteva cuvinte:

- Este ftizie a spatelui şi a şirei spinării… După o pauză:

- Nu. Nici gând de-aşa ceva. Inima, pricepi…

Dar în cea mai mare parte a acestui timp ciudat, schimbător, plutea în aer deasupra trupului său sau se prăbuşea în prăpastie. Avea gânduri care durau un secol sau o secundă. Vedea imagini care acum îl lăsau pe deplin indiferent. Nu spunea aproape nimic, pentru că vorbirea era atât de com-

plexă, chiar şi numai când aveai acces la o singură gură. Accesul său era îngrădit de dorinţa de a evita capcana trupului aflat acolo jos - îngrădit şi de prăpastia în care cădea adesea. Cu toate acestea, tot la câteva veacuri printre ceţuri şi măsurări seci ale bolţii, făcea şi el efortul cel lung. Se aduna cu de-a sila în gura de piatră, spărgea piatra şi dădea în afară un suflu de aer dăruit cu formă:

- Căzut?

Chipul limpede desluşit al Părintelui Adam se apropia, se apleca, zâmbea.

- Încă nu.

Se uita atent la ochii albaştri, la gura ale cărei colţuri zâmbetul abia dacă le întindea uşor spre cutele obrazului. Şi după ce faţa aluneca dincolo de putinţa lui de a o vedea, se trezea privind cu atenţie orice îi lua locul în faţa ochilor lui - o nervură de piatră, pe care poate că ateriza cu capul în jos o muscă, ce-şi găsea apoi oarece treabă acolo.

La un moment dat, începu să se gândească la propriul său mormânt şi atunci reuşi să-l cheme la sine pe mut. Timpul urma prăpăstiilor, şi prăpăstiile timpului, şi după o înşiruire nesfârşită de timp şi prăpăstii îl făcu pe mut să înţeleagă ce voia de la el: pe sine fără nici o zorzoană, zăcând în moarte despuiat de veşmânt şi carne, schelet întins pe burtă, învelit în pieliţă, cu capul atârnând şi gura deschisă larg. Trăgea de cearşafuri ca să se facă înţeles, şi până la urmă cele două mâini pricepură. Îl dezveliră pentru ca ochii tânărului să-l vadă, iar acesta îl desenă cu o faţă lungită de silă fascinată, în vreme ce Jocelin se pierdu încă o dată. După un veac sau două, tânărul îşi isprăvi treaba şi plecă, iar musca îşi curăţa fără hodină picioruşele pe arcul bolţii.

Într-o vreme apărură lumânări, voci care murmurau, atingerea mirului. Pluti deasupra balsamului, care nu avea însemnătate decât pentru trupul de plumb; şi atunci urmă prăpastia. Dar când se trezi şi pluti din nou, se petrecu un lucru nou. Putea auzi vântul şi ploaia, auzea fereastra zăngănind. Atunci îşi aminti de pivniţă, de şobolanii care

mişunau acolo, şi groaza îl împinse înapoi în trupul care abia mai răsufla.

- Mason. Roger Mason.

Chipuri se apropiară de al lui, ridicând sprâncenele a întrebare, rostind propoziţii lungi, de neînţeles.

- Roger Mason!

În aceeaşi clipă, suspinul se suprapuse vorbelor şi gândurilor din capul lui. Pieptul refuză să se mai înalţe, iar el se lăsă cuprins de spaimă. Simţi mâini care îl ridicau în capul oaselor.

Apoi fu iarăşi întins pe spate, cu bolta şi nervura ei de piatră în faţa ochilor, şi razele glănţuite ale soarelui care se mutau de la o nervură la alta.

Atunci eu unde am fost?

Un alt chip se ivi între el şi lumina soarelui, aplecându-se, cutremurat, cu pleoapele înroşite, părul negru căzut în şerpi ce-i mângâiau faţa, gura deschizându-se şi închizându-se pe rând.

- În magazie, între cepe şi sacul cu grâu…

Cum o să scape ea vreodată de toată viaţa asta ce clocotea în ea? O gură nesătulă, asta era, o femeie bună.

- …în genunchi şi în mâini. Laţul era încă în jurul gâtului său şi o bârnă frântă la celălalt capăt al lui. Întotdeauna mi-a spus că lucrul cel mai greu este acela de a cântări cât mai exact locul de frângere, deşi numai Dumnezeu ştie…

Dumnezeu, gândi Jocelin, în vreme ce mintea lui vedea lumea în mic, Dumnezeu? Dacă aş putea să mă întorc, aş crede că Dumnezeu se ascunde între oameni, acolo ar trebui căutat. Dar acum farmecele Îl ascund.

- Şade la foc cu capul lăsat într-o parte orb şi mut - eu trebuie să fac totul, totul! Înţelegi? E ca un copil!

Observă fără păsare cum o trag deoparte mâinile Părintelui Adam, îi auzi suspinele ascuţite răsunând în cameră, apoi stingându-se în jos pe scări. Văzu, fără să-şi dea seama cum, chipul lui Roger Mason cufundat în lumea tăcerii, văzu copiii în iarbă, trupul lui Pangall ghemuit în

priveghea sa, văzu platformele strâmte ale turnului, octogoanele diforme şi sfârtecate. Simţi toată greutatea.

De ajuns, gândi, de ajuns. Nici măcar nu sunt în stare să simt ceva pentru ei. Sau pentru mine.

Cineva murmură în încăpere şi se auzi un clinchet de metal. Chipul Părintelui Adam se apropie din nou. El privi buzele care sloboziră un sunet, însă era prea obosit ca să le mai acorde vreo atenţie.

Ochii albaştri clipiră. Pielea din jurul lor se umplu de riduri. Buzele se deschiseră şi se închiseră. De data asta, urechile sale buimace prinseră vorba înainte să se stingă sub curbura bolţii.

- Jocelin.

Atunci ştiu că marea mişcare de rotaţie a ceasului său a fost împlinită; şi moartea era la fel de uşor de săvârşit ca şi băutul, sau mâncatul sau lăsatul udului, adică un lucru pe care-l faci după ce l-ai făcut pe cel dinainte.

Numai că ceea ce ştia acum avea preţul unui fel de libertate, şi astfel gândurile sale porniră în hoinăreală de capul lor, la fel cum se depărtează calul când este deshămat de la căruţă. Ridică ochii, vrând să vadă de nu cumva, la acea oră târzie, vrăjitoarea îl lăsase în plata Domnului. Dar printre stele, arzând, zări şuviţa de păr; şi măciuca cea mare a fleşei lui până-ntr-acolo se înălţa. Asta este tot, gândi, aceasta este explicaţia, dacă aş mai avea timp; şi adună un cuvânt pe care-l rosti Părintelui Adam:

- Berenice[3].

Chipul se schimbă: un zâmbet încurcat şi speriat. Apoi se lumină:

- Sfântul?

Din acel complex de slăbiciune şi apărare, trupul său chinuit îşi încorda pieptul în încercarea de a râde; şi-l stăpâni însă, cuprins dintr-odată de teamă, făcând echilibristică pe

---

3 Prinţesă evreică; Titus a vrut să o ia de soţie (70 d.Cr.), dar a renunţat, făcând astfel pe placul poporului roman. *Părul Berenicei* - constelaţie din emisfera boreală (n. tr.).

muchia vieţii; la fel de neaşteptat simţi că-i e drag Părintele Adam şi dori să-i dăruiască ceva; astfel că, atunci când îşi găsi o poziţie cât de cât statornicită, mai alcătui un cuvânt pentru el:

- Sfânt.

Iar moartea este mult mai firească decât viaţa, căci oare ce poate fi mai nefiresc decât acel mădular cuprins de panică şi care sărea şi cădea, ca o ultimă flăcăruie, acolo sub coaste?

- Jocelin.

Ăsta e numele meu, gândi şi se uită la Părintele Adam cu o curiozitate liniştită; căci şi Părintele Adam era pe moarte; şi mâine, sau cândva, o altă voce va rosti „Adam”, ca şi când s-ar adresa unui copil. Oricât s-ar înălţa de sus, sutană după sutană, mâine-poimâine îi vor ciocăni de trei ori cu ciocanul de argint în pergamentul atât de neted al frunţii. Şi mintea lui o luă iarăşi razna, iar el văzu ce fiinţă extraordinară era Părintele Adam, acoperit cu pergament din cap până-n picioare, pergamentul întins sau vârât prin crăpături, cu nişte şuviţe ciudate de păr în creştet şi o îmbinare dementă de oase pentru a-l ţine bine fixat. Aproape imediat după aceasta, ca într-un vis care s-a înfiripat între el şi chip, zări toate fiinţele omeneşti dezbrăcate până la piele, creaturi dintr-un pergament cafeniu deschis. Îi văzu păşind sau ridicându-se în două picioare, înveliţi cu fâşii din împletituri, cu piei de animale moarte întinse sub picioarele lor; începu să se zbată, să gâfâie, încercând să lase în urmă-i această viziune, cuprinzând-o în vorbe care nu apucară să atingă văzduhul:

Cât de mândră le e speranţa în Iad. Nu există nici o lucrare nevinovată Numai Dumnezeu ştie unde poate fi Dumnezeu.

Braţe se luptară cu el pentru a-l ţintui de pat şi urmă o prăpastie. Dar se întoarse repede, cuprins de panică, pentru a vedea totul până la capăt.

- Acum, Jocelin, noi o să te ajutăm să ajungi în Rai. Rai, gândi Jocelin cuprins de panică, tu cel care mă legi, tu cel

care nu vei muri până mâine, ce ştii tu despre Rai? Raiul, şi Iadul, şi Purgatoriul sunt mici şi strălucitoare precum o bijuterie ţinută în buzunar şi scoasă şi purtată doar la ocazii. Ziua aceasta este prea cenuşie pentru a muri. Şi ce ar putea să însemne Raiul pentru mine, dacă nu intru în el ţinându-i cu o mână pe ea, şi pe el cu cealaltă?

Încuviinţare?

Am schimbat patru oameni pe un ciocan de piatră.

Simţi deodată că trebuie să muşte aerul, să-l muşte şi să se ţină tare. Mâini îl ridicau în capul oaselor şi pieptul său primi aer timp de o clipă, fără ca el să se mai trudească. Panica ieşi din pieptul lui, dar îi dădea târcoale.

Prin acel val de panică, doi ochi îl ţintuiau. Singurele puncte neclintite, şi în faţa lor se simţi ca o construcţie gata să se năruie. Se priviră intens, ochi pentru ochi, fiecare ochi unul pentru celălalt. Muşcă iarăşi din văzduh şi se agăţă de ochii aceia cu ai săi proprii, căci erau singurele lucruri neclintite din lumea vie.

Cei doi se suprapuseră şi deveniră unul.

Era fereastra, luminoasă, deschisă. Ceva o împărţea în două. În jurul despărţiturii era albastrul cerului. Despărţitura era tăcută, nemişcată, şi totuşi grăbea spre un punct de la capătul cerului, ţipând mut. Zveltă ca o fată, translucidă. Crescuse din sămânţa unei substanţe colorate în roz, care sclipea acum ca o cascadă, o cascadă ce cădea în sus. Substanţa forma un singur tot care, la rândul lui, se spărgea înspre infinitate în cascade de exaltare cu neputinţă de stăvilit.

Groaza se zbătu, se furişă înăuntru, fărâmă fereastra în petice care dansau în faţa fiecărui ochi; dar nici groaza şi nici orbirea nu puteau goni teroarea ce-l stăpânea, stupoarea.

- Acum - nu mai ştiu nimic.

Braţe întindeau înapoi pe aşternut un vârtej de teroare şi stupoare, înapoi, tot mai înapoi. Fulgere sălbatice de gând sfâşiară întunericul. Înseşi pietrele noastre strigă:

- Cred, Jocelin, cred!

Ce-s teroarea şi bucuria, cum pot fi amestecate, de ce-s ele unul şi acelaşi lucru, fulgerul, zborul prin întunericul stăpânit de groază, precum un pescăruş albastru peste ape?

- Un gest de încuviinţare...

În flux, zburând ca un pescăruş albastru, zbătându-se, ţipând pentru a lăsa în urmă vorbele da magie şi neînţelegere...

Ca un măr este!

Aplecându-se, Părintele Adam nu desluşi nimic. Dar văzu tremurul buzelor, ce putea fi interpretat ca un ţipăt: *Doamne*! *Doamne*! *Doamne*! Astfel, din adânca dragoste de semeni cu care fusese dăruit, aşează Azima pe limba mortului.

GLOSAR

Acolit - slujitor de rang inferior din clerul catolic, având atribuţii legate de cult

Asiză - fiecare dintre straturile orizontale de cărămidă, piatră etc. ce alcătuiesc zidăria unei construcţii

Bolţar - bloc de piatră cu o secţiune specială, întrebuinţat în construcţia unei bolţi

Canafas - pânză rară din fire de cânepă

Capitul - corpul canonicilor unei catedrale catolice; adunare a canonicilor; loc în care se ţin asemenea adunări

Cor - parte a catedralei între altar şi navă, destinat corului şi clerului în timpul serviciului divin

Fleşă - construcţie piramidală din piatră sau lemn, care încununează un turn; este caracteristică arhitecturii gotice; turnuri cu fleşă se înalţă la catedralele gotice deasupra încrucişării transeptului cu nava centrală

Gargui - jgheab scurt din piatră, de obicei sculptat în forma unui animal fantastic, prin gura căruia se scurge apa de ploaie de pe acoperişul unui edificiu

Grisai - pictură monocromă (de obicei în tonuri de gri) care dă impresia reliefului şi a sculpturii

Navă - spaţiul interior al unei biserici romanice sau gotice, cuprins între faţadă şi sanctuar; acest spaţiu poate fi împărţit prin şiruri de coloane în mai multe nave: nava principală - centrală şi două sau patru laterale

Răscrucea navelor - intersecţie, careu; traveea comună navei principale şi transeptului, situată la intersecţia acestora; deseori tratată monumental, intersecţia navelor este supraînălţată cu un turn cu fleşă (turn-lanternă). Travee - secţiune dintr-o navă, cuprinsă între patru puncte de sprijin, corelate direct (stâlpi, coloane etc.), cu boltă proprie şi cu autonomie constructivă

Sacristan - persoană care are în grija sa sacristia (încăperea unde se păstrează obiectele de cult şi veşmintele preoţeşti)

Solbanc - element de construcţie executat deasupra părţii exterioare a parapetelor ferestrelor sau uşilor, pentru protejarea lor de scurgerea apei de ploaie

Transept - navă dispusă transversal, perpendicular pe axul longitudinal al bisericii; deasupra intersecţiei transeptului cu nava centrală se ridică, la bisericile gotice, un turn cu fleşă

Urs - od de lemn